

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחות הר"ן כח)

על ידי
לימוד
שיעורים אלו
אנו נותנים
את החומש
ואת המעשר
להקדוש
ברוך הוא
(עצתו אמונה)

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פאדק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

בני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.662.4888

היכל הקודש

בלומינגדאוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

גורפס ע"י

קורן הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

בחר רוב האבר וזהו ליה כמאן דלא נפק ואין כאן רוב בהמה לחוץ ולענין טומאת בגדים מחוץ למחנה בעי (האי מיעוטא דאבר שיצא לחוץ): **אלא שיצא חציו**. של פר ברוב אבר בחצי דפר (היה) יצא רוב אחד מן האברים ומיעוטו בחצי דפר שבפנים האי מיעוטא דאבר שנאמר בפנים בחר רובא דאבר שיצא שדין ליה וזהו ליה כמאן דנפק ואשתבח רוב בהמה וזהו ליה כמאן דלא נפק ואין כאן רוב בהמה לחוץ ולענין טומאת בגדים

או דלמא בחר בהמה אוליין. תימה אם בהמה בפנים פשיטא דגברי טהורים כדמוכח כולה שמעתי ויש לומר דה"ק בחר בהמה דוקא אוליין בחר רובא אבל בגברי לא: **או** דלמא כיון דחדור דחור. פי בקונטרס דמבעיא ליה לענין טומאת בגדים של אלו שהוציאו וקשה אטו מחיצות עורה מקום טהרה רכיון שננטאנו מי וטהרו ונראה לפרש דמבעיא ליה לענין הנוגע בפנים דלמא כיון דייצאו בחוץ אוליין דחורו תנוגע בפנים טמא ומסיק דמבעיא ליה כיון דנקטי בבקולס ומיירי בעומד בחוץ ואחור במקלות להוציאם לאחר שחזרו כדפריש בקונטרס. הגיה:

פרים הנשרפים. שיצאו הפרים האנשים וחרו הפרים וגברי מהו פשיטא האנשים וגם בגדים שהיו עליהם טמאים ובחורתיין לא נטהרו ולא אם אנשים אחרים נכנסו בעורה ויתעסקו בהוצאתו או הראשונים לבשר בגדים אחרים מי דזו טמאים בעסק זה קודם שיצאו חוץ לעורה כיון שיצאו הפרים כבר חשוב כחול מציאים אותם פשטא עורה ולחוץ וקאמר מי תלי מילתא בהוצאת דפר לבדו אפי"ם שלא יצאו האנשים א"כ גבי סובלין אותן במטות כיון שיצא דפר ולכן טמאן הראשונים אם כן גם דגואי טמאן ותסבירא שיהא תלוי ביציאת דפר לבדו הוא בעיני ואחר יבא אל המזנה אלא פשיטא דבעיא גם שיצאו האנשים עם הפרים לכל דגואי לא טמאן וגם בבעיא דלך אנשים אחרים שנעמלם אל יצאו פשיטא דטהורין או גברי קדמאי אם לבשו בגדים אחרים אלא יבי אעלמד הכי בעי דנקטי בבקולס שהפריס יצאו וחרו אנשים אחרים ועמדו חוץ לעורה ומציאין פשיטא שבתוך העורה במקלות מי אמרינן כיון שהפריס כבר יצאו האנשים עומדים בחוץ חשוב כאלו מציאין אותן פשטא עורה ולחוץ וטמאן או חשוב כאלו לא יצאו פשיטא עורה ולחוץ וטהורים אבל אם נכנסו בפנים גברי חדשים או הראשונים בגדיהם חדשים כיון שיעמלם אלו לא יצאו פשיטא דטהורין אפי"ם שיצאו כבר הפריס. מה בפנים אינו מנאיר דהו עיקר. ברין דר"י: **מחוסר** יציאה במחוסר מעשה דמי או לא. ואת' אי מטמא בפנים אם כן טמאן את האויזורים ויש לומר דמחוסר חתיכה פשיטא דחיו במחוסר מעשה ליה וטמאן וכל פרישתן דמיירי בניתוח בעל כרחו ובירושלמי

הכשר טומאה **מקום** אחר. **בעי רבי אלעזר**, **פרים ושעירים הנשרפים**, מהו **שְׁיטְמָאוּ אֹכְלֵין וּמִשְׁקֵין**, בפנים כבחוצי. מחוסר יציאה, כמחוסר מעשה דמי, או לא. **בְּתַר דְּבַעְיָא, הָרַד פִּשְׁטָהּ**. מחוסר יציאה, כמחוסר מעשה דמי. **בַּעַז מְוִיָּה רַבִּי אָבָא** **בַּר שְׁמוּאֵל מְרִבִּי חִיָּא** **בַּר אָבָא**, נָבְלַת עוֹף הַטּוֹר וְרַבִּי מֵאִיר, מהו **שְׁיטְמָאוּ בְּכִנּוּיָהּ**. דְּמִתְחַתָּא לְאִרְעָא, או תיפְעִי לָךְ. דְּנָקִיט בְּפֻמְהִיהּ, לא תיפְעִי לָךְ. **כִּי תִיפְעִי לָךְ, דְּנָקִיט לִיה** **בְּיָדֶיהּ**. מחוסר קריכה, כמחוסר מעשה דמי, או לא. **(בְּתַר דְּבַעְיָא, הָרַד פִּשְׁטָהּ)**. מחוסר

בְּתַר רֹב אֲכָר שְׂדִינָן לִיה, וְהָא נֶפֶק לִיה. או דְּלִמָּא, בְּתַר בְּהֵמָה שְׂדִינָן לִיה, תִּיקוּ. רַבָּה בַּר רַב הוּנָא, מִתְּנִי לָהּ בְּגִבְרִי. בְּמִתְעַסְקִין בּוּ חִמְשָׁה בְּנֵי אָדָם, וְנִפְקוּ תַלְתָּא, וּפָשּׁוּ לְהוּ תַרֵּי, בְּתַר רֹב מִתְעַסְקִין אֲזִילִין, או בְּתַר בְּהֵמָה אֲזִילִין, תִּיקוּ. בְּעִי רַבִּי אֲלֵעָזַר, פְּרִים [הַנִּשְׂרָפִין] וְשְׁעִירִים הַנִּשְׂרָפִים, שְׂצִיאוּ וְחִדּוּ, מַהוּ. מִי אֲמַרְיָנָּה, כִּינָן דְּנִפְקִי לָהּ, אִיטְמָו לָהּ. או דְּלִמָּא, כִּינָן דְּהָדוּר, הָדוּר. אָמַר רַבִּי אָבָא בַּר מִקְּל, תָּא שְׁמַע, הִיוּ סוֹכְלִין אוֹתָן בְּמִטּוֹת, הָרָאשׁוֹנִים יִצְאוּ חוּץ לְחֹמַת הָעִירָה, וְהָאֲחֵרִים לֹא יִצְאוּ, הָרָאשׁוֹנִים שְׂצִיאוּ חוּץ לְחֹמַת הָעִירָה, מִטְּמָאִין בְּגָדִים. וְהָאֲחֵרִים, אִיטְמָאִין בְּגָדִים עַד שְׂצִיאוּ. וְאִי סָלְקָא לְעֻמָּה, כִּינָן דְּנִפְקִי לָהּ, אִיטְמָו. הֵנָּה דְּאִיבָא גִזְאִי, דְּשִׁמְרָא. אָמַר רַבִּינָא, וְתַסְבֵּירָא. הָא בְּעִינָא וְאֲחֵר יָבֹא אֶל הַמִּזְבֵּחַ, וְלִיבָא. אֵלָּא, רַבִּי אֲלֵעָזַר חִיבִי בְּעִי לָהּ, כִּינָן דְּנָקִיט לָהּ בְּבִקְוִסֶיהּ. תַּנּוּ רַבְּנָן, פְּרִים וְפָרָה וְשְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח, הַמִּשְׁתַּלַּח, הַשּׁוֹרְפָן, וְהַמּוֹצִיאָן, מִטְּמָא בְּגָדִים. וְהוּ עֲצָזָה, אִין מִטְּמָאִין בְּגָדִים. אֶבֶל מִטְּמָאִין אֹכְלִין וּמִשְׁקֵין, דְּבָרִי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, פָּרָה וּפְרִים, מִטְּמָאִין אֹכְלִין וּמִשְׁקֵין. שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח, אִינוּ מִטְּמָא שְׁהוּא חֵי, וְהַחֵי אִינוּ מִטְּמָא אֹכְלִין וּמִשְׁקֵין. בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי מֵאִיר, דְּתַנָּא דְּבִי רַבִּי שְׁמַעְיָאֵל. דְּתַנָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל, עַל כָּל זֶרַע יִרְעֵי, מִה זִרְעִים, שְׂאִין סוֹפֵן לִיטְמָא טוֹמְאָה חִמּוּרָה, וְצִרְכִּין הַכֶּשֶׁר. אָף כָּל, שְׂאִין סוֹפֵן לִיטְמָא טוֹמְאָה חִמּוּרָה, צִרְכִּין הַכֶּשֶׁר. צִתָּה נִבְלַת עוֹף הַטּוֹר, שְׁשׁוּפָה לִיטְמָא טוֹמְאָה חִמּוּרָה, וְאִין צִרְכָּה הַכֶּשֶׁר. אֵלָּא לְרַבְּנָן, אִית לָהּ דְּתַנָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל, אִפִּילוּ שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח. אִי לִית לִיה, אִפִּילוּ פָרָה וּפְרִים, מִנְּלָן. כִּי אָתָּא רַב דִּימִי אָמַר, אָמְרִי בְּמַעֲרָבָא, צִרְכִּין הַכֶּשֶׁר טוֹמְאָה מִמָּקוֹם אַחֵר. בְּעִי רַבִּי אֲלֵעָזַר, פְּרִים וְשְׁעִירִים הַנִּשְׂרָפִים, מַהוּ שְׁיטְמָאוּ אֹכְלִין וּמִשְׁקֵין, בַּפְּנִים כְּבַחוּץ. מַחֲסַר יִצְיָאָה, כְּמַחֲסַר מַעֲשֵׂה דְמִי, או לֹא. **בְּתַר דְּבַעְיָא, הָרַד פִּשְׁטָהּ. מַחֲסַר יִצְיָאָה, כְּמַחֲסַר מַעֲשֵׂה דְמִי. **בַּעַז מְוִיָּה רַבִּי אָבָא** **בַּר שְׁמוּאֵל מְרִבִּי חִיָּא** **בַּר אָבָא**, נָבְלַת עוֹף הַטּוֹר וְרַבִּי מֵאִיר, מהו **שְׁיטְמָאוּ בְּכִנּוּיָהּ**. דְּמִתְחַתָּא לְאִרְעָא, או תיפְעִי לָךְ. דְּנָקִיט בְּפֻמְהִיהּ, לא תיפְעִי לָךְ. **כִּי תִיפְעִי לָךְ, דְּנָקִיט לִיה** **בְּיָדֶיהּ**. מַחֲסַר קְרִיכָה, כְּמַחֲסַר מַעֲשֵׂה דְמִי, או לֹא. **(בְּתַר דְּבַעְיָא, הָרַד פִּשְׁטָהּ)**. מַחֲסַר**

טומאה כגון המתעסקין בהם ואע"י דלא איטמיו שאר בעלי חיים דעלמא: **אלא לרבנן** או דאית להו דתנא דבי רבי ישמעאל אפי' שעיר המשתלח ואי לית להו דתנא דבי רבי ישמעאל **פרה ופריים נמא** להו. הרי טהורין ואל נאמרה בהן טומאה אלא למתעסקים בהן: **אמרי בפעריבא ציריבן הכשר** **טומאה מקום אחר**. דהא תנא דבי רבי ישמעאל ד"ק כל שאין סופ לטמא טומאה חמורה צריך הכשר טומאה מקום אחר שיעב שרין או בגבילה ולא שיטמאו ממילוי אבל מי שסופו לטמא טומאה חמורה אין צריך ליגע בטומאה וטמאן טומאה אוכלין ממילוי כגון פרה ופרים אבל חיו לטומאה מידת בעלמא בעינן ואל בעלי חיים דלא אשתכח בהבדחתו בעלי חיים מטמאין מהו **שיטמא** **בפנים אוליין ומשקין**. ומהו ויעדיין ליה הגיעה לידות טומאה חמורה לא מטמאן טומאה קלה או דלמא הואיל וסופן לטמא לכשיצאו מטמאן נבלת. **עוף טהור**. טומאה חמורה אבל בבית הבליעה כבודת: מהו **שיטמא**. לרבי מאיר אוכלין ומשקין כבודת לרבנן לא תיבעי לך דאמרי מיד דחיו לטומאה בעינן וכוונתו אין לזו טומאה אלא בבית הבליעה אבל לענין נגע ליכא שיעורא כבודת אלא לרבי מאיר דאמר כל שסופו לטמא טומאה חמורה אין צריך ראיה לטומאה מהו שטמאן כבודת ממילוי: **דחשאת קל ארעא לא תיבעי לך**. דלא משימא דהא אכתי לא הוצעה לטוף טומאה חמורה שמה לא תיכנס לא הבליעה לעולם: **דנקט בפומיה לא תיבעי לך**. דאם היו אוכלים אחרים תחתן פיו מטמאן דהא הגיעה לטומאה חמורה בהאי שיעורא כי תיבעי לך בו: **הכי**

זבחים, פרק שנים עשר – טבול יום דף קה עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – שטיינזלץ")
ובירושלמי גרסין בסוף פרק שני שעירים דבי אלעזר שאל פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים מהו שיטמאו בגדים בלא הכשר ובלא טומאה מפני שסופן לטמאות טומאה חמורה השכיב רבי שמואל פקדיקאי מטהא אימורים אלא בשפרשו ואפילו תימא דלא פירשו כהדא אין מן טומאת מטמאין דבר לחזור לטומאות ממנה:

ומטמא טומאת אוכלין בכביצה, פי' בקונטרס

מדקתני צריכה מחשבה ואין צריכה הכשר אלמא בדנקט ליה בידיה עסקין דאי מחתא ארעאע אמאי אינה צריכה הכשר ואי דנקט ליה בפומיה אמאי צריכה מחשבה אין לך מחשבה גדולה מזו וקתני כביצה אין כוית לא וקשה כיון דיש בו כביצה אע"ג דמדיחא ארעאע מטמא בלא הכשר משום דרפוח טלמא טומאה תמורה ולא דמי למחוסר יציאה דבפנים אין ראוי כלל לטמא ומשום דהי לא מבעייה ליה לרנבן בכביצה דנקט בידיה ונראה לפרש דייקני טעמא דמשמע ליה דמייירי בנקט בידיה משום דאוי איכא חידוש לאשמועינן דבעי כביצה ולא חשיב בנקט בפומיה אבל מחתא ארעאע מפשיטא דבעי כביצה (ופי' הקונטרס יט לישב כמו שפירשתי) לעיל בהדגה וכן עיקר:

ומדסיפא ר"מ רישא נמי ר"מ. הוה מצי

לממר ולטעמך הא קתני מציעתא האוכל אבר מן חצי ממנה סופג את הארבעים וחינוי דלא כרבי מאיר דסבב אתי נהוג אלא בטוהרה בפרק גיד הנשה (חולין דף קב) (כדפרישתי לעיל): **חיבורי** אוכלין ע"י משקן. פי' בקונט' חצי זית נבלה מכאן וחצי זית נבלה מכאן ומשקך טופח באמצע ונוגע בשניהן מחברין לטמא אוכלין ומשקין הנוגעים באחד מן החצאין האלו ואין חיבור לטומאה תמורה לטמא אדם וכלים וטמאת דאי דיענא ובעניו זה פירש בחומקין רבה (שם ודף דו, ב) כפי צירוף כלי הדבורים מהו דפירש התם בקונטרס כלומר חצי עשרון שטמא בצירוף כלי מהו שטמא אחר בחיבור מים כגון אם יש שתי חצאי עשרון בכלי ואין נוגעין חצי עשרון של אחד לחצי עשרון שנים כגון נירצח או צינור מחבר את של חוץ לכלי ואת שבתוך הכלי ונוגע טומאה ליה כשכלי שאין נוגע במים וטמא חבירי משום צירוף כלי מהו שטמא זה את של חצי עשרון מים וזהו חצי עשרון חורא למר שמשקין מחברין אוכלין לקבל טומאה ולטמא אחרים דאפילו עור אי' מצרפו כדאיתא בהער' הורטוב (חולין דף קז) ועוד שפירש שמחברין ע"י ניצוק חצי אפי' למים עצמן קייל דאל ניצוק חיבור לטומאה וקצת היה נראה לפרש דמייירי בשמינורא ע"י המים ודבוקין יחד ומדור כעין פירוש הקונטרס יט משנת אחת במסכת טהרות (פ"ח) (מ"ח) עריבה שחור קטרס וניצוק למלעיל ומשקה טופח מלמטן וג' חתיכות כביצה אין מצינן מצטרפות וב' מצטרפות ורי' יסי' אומר אף שנים אינן מצטרפות אלא אי' כ"ב רצועות משקה אחד והיה משקה עומד אפי' בעין הורדיל מצטרף ובתוספתא נתיא אחרתו שפירש ותחבו בכבוש או בקסא איני חיבור שאין חיבורי אדם חיבור עיסה שגילועה

במי פירות טהורה שאין לך דבר שהוא מחבר את האוכלין אלא שבעה משקין דבר תימה הוא אם לא לישת פירות מוגלת לחה את הקמח ומשנה לשה לא דוקא אבל אורחא דמילתא וקט' דבר שארסו' למי פירות פמשים שמי פירות מחברין שמי חצאי זיתים של עיסה במשקים הבאים מזה לזה: **בא** חוץ לשלש מחנות ביים הכיפורים אף לחלן בפרה אדומה כן. תימה אתא דר' יוחי' לא ידעי' שלש מחנות אלא מוזיקשא דלפרז חז' פרום הכיפורים בפרק כ"ש (לעיל דף ט"ז) כדפירש בקונט' ומספקין אי' דבר הלמד בדוקש חור ומלמד בג'ש או לא ואפי' תימצי למור דאתא מרירי דרסאת בדסוף תתערובת (לעיל ג"ה). הוואו נמי היקשא דאז ושגמא י"ט הוא ויש לפרש דפרה קרשי בדר הבית דאז והשתא נמי אתי שפיר דליף בגזי מורחה של ירושלים אע"ג דשריפת פרה ילפא מהחאה לקמן בפרק בתרא (דף ק"ג).

הדרן עלך טבול יום

הבי גרסין אמר ליה מחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה דמי: צריכה מחשבה. להצטרף פרות מכזית ממנה להחלים פרות מבביצה אוכלין לקבל טומאת אוכלין בנוגע: ואינה צריכה הכשר. לטמא לאו למים ולא למגע שרי' שנמאליה מטמאה חוהיל וסופה לטמא טומאה חמורה: ומפמא חומא **אוכלין** בפרק צריכה מחשבה

ואינה צריכה הכשר אלמא בדנקט ליה בידיה עסקין דאי מחתא ארעאע אמאי אינה צריכה הכשר ואי דנקט ליה בפומיה אמאי צריכה מחשבה אין לך מחשבה גדולה מזו וקתני כביצה אין כוית לא: ח"ג שחיתתה ומליקתה מטהרת טריפתה מטומאות: **האי בפרא ו' מאיר**. בפרק חטאת העוף (לעיל ט"ז). נבלת עוף שחור לר' מאיר. דמטמא טומאת אוכלין מאליה בכזית מונין בו ראשון ושני או לא: כל היכא דלא מפמא אדם כמנען אין מונין בו ראשון ושני. דגמר משרץ דכתיב ביה מנין ראשון ודכתיב (ויקרא יא) כל אשר בתוכו יטמא דהוה ליה הכלי ראשון והואכל שני ונבלת עוף טהור לא מטמא אדם כמנען חיבורי אוכלין על ידי משקין. חצי זית נבלה מכאן וחצי זית נבלה מכאן ומשקך טופח באמצע ונוגע בשניהן מחברין לטמא אוכלין ומשקין הנוגעים באחד מן החצאין האלה ואין חיבור לפומאע חמורה. לטמא אדם וכלים וטעמא דאי דיענא: אף לחלן אתה נותן וכלי' שטמא מחנות ובאן מחנה אחת א"כ למה נאמר אל מחוץ למחנה לומר לך כיון שיצא חוץ למחנה אחת מטמאים בגדים והא מתנאי בת"כ גבי פ' יוה"כ דכתיב (ויקרא טו) ואת כל האבר באמצע ואת שעיר החטאת אשר הובא וגו' וקמתנה טמא ואמר לחלן בפר העדור וכו' משיח אתה נותן חלם מקום שריפת אתה חוץ לשלש מחנות כדליקת לקמיה חוץ לחלן אומר אל מחוץ למחנה ושורפו דמשמע ששורפן חוץ לעדור מיד בדר הבית והלא אף אלו פמימים אימתי כלולדי כל הדדי בריבויא ארעא חטאתא בשליח כל חיבורי אומר בגמ' פ"ה בית שמאי (לעיל ל"ט). לפר זה פרום הכיפורים **אם** כן לפה נאמר אלא מחוץ למחנה. לענין טומאת בגדים דכתיבי בקרא דבתריה קאמר (ויקרא טו) אל מחוץ למחנה ושורפו קאמר יוכבס בגדיה: לומר לך כיון שיצאו חוץ לעדור. המותעסקין דשן מטמאין חוץ מחוץ למחנה בדשן. בהוצאת דשן המזבח והוצאת את הדשן אל מחוץ למחנה (שם) **ז' שאין ת"ל** אין מלמד כלום דאנא דיענא דאל מחוץ למחנה מציאין אותו דכתיב בפריש הנשרפים (שם ד) אל שפך הדשן וכתבי בהו אל מחוץ: **ו' שפיען**. דאמר מכותני אי' טמאין חוץ בגדים דשן שריפת דאמר ברבון דאי מחוץ למחנה דכתיב ביה ושעירי של יום הכיפורים מאי עביד ליה: **נאמר בא**, בפר יום הכיפורים ונאמר לחלן. בפרה אדומה (מבדרי ט) והוציא אותה אל מחוץ: מה בא. בפרים הנשרפים חוץ ל' מחנות אף חשיתיה פרה אדומה חוץ לג' מחנות: מה לחלן. בפרה

אדומה מבורחו של ירושלים דכתיב בה הוזה אל נוכח פני אהל מועד אלמא עומד במזרח ופניו למערב כנגד פתחו של היכל שהוא כותל מרודו ופתחו למזרח אף

אדומה מבורחו של ירושלים דכתיב בה הוזה אל נוכח פני אהל מועד אלמא עומד במזרח ופניו למערב כנגד פתחו של היכל שהוא כותל מרודו ופתחו למזרח אף

זבחים – פרק שלושה עשר – השוחט והמעלה דף קו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזלץ) – רש"י

אף באן בו' ורבנן. דמפקי ליה לקרא לטומאת בגדים ולית להו גי'ש' היכא שריף להו. לאיוו רוח של ירושלים: לצפונה של ירושלים. שכל מעשה טהא בצפון: אבית הדרשן. צריך שיקדים לשם דשן מובח שיהא נקרא קודם לכן מקום שפר הדרשן מכלל דלת"ק לא צרי: רבי אליעזר בן יעקב היא. דאמר לא אשמועינן על שפר אלא שיהא מקומו מדרון

שיהא דשנו משתפר: וירלמא במקומו משופך

הוא דפליגי. ומודה רבי אליעזר בן יעקב שיקדים
שם דשן אלא דבעי נמי מקומו משופך השופך.
המתקטק בגרבי שריפתו כגון המסייע בשעת
שריפה והאי תנא אית ליה כרבי שמעון דאין
מטמאין בגדים עד שירצת בזה האור: דרשויה
חירובא. דהוי ניתר הכשר ואפר מיהא לא הוה
לתנא קטן ממנהיך עד שיעשה אפר דאומה
קרינא בהו אבל אפר לא מיקרי ולרבי אלעזר
כרבי שמעון אין מטמאין בגדים:

הדרן עלך טבול יום

השוחט. קדישם בחוץ והעלה בחוץ. בהעלם
אחד: חייב על השחיטה וחייב על
העלייה. שהן שני גופי עבירה דתרווייהו בחיוב
אשר ישחט ואשר יעלה (ויקרא יז) שלא העלה
אלא דבר פסול. ואנן מתקבל בפנים בעינן
דכתיב ואל פתח אהל מועד לא יביאנו (שם)
בין שהוציא פסלו. ואפי' חייב הוה לשוחט
בחוץ ומעלה בחוץ: השטא שאכל בו. משום
דפליגי ר' יוסי הגלילי ורבנן בתרווייהו ודמו הנך
פולתא להדרי תנינוהו גבי הדרי: בין שנעך בו
מטאותו. ואפי' (כז) הדר אבלי ליה מחייב ומה
לי נגמא בשר עד יד מזה לי נגמא ע"י אחרים:
שאינו חייב אלא על טומאת הגוף. בדכתיב
וטמאתו עליו וזכרתה ודרשינן ב' בית שמואי
(לעיל דף מג.) בטומאת הגוף הכתוב מדרב
טוטמאן דרבותא מננה. גמ' שחיטה והעלאת
ב' פרשיות סמוכות זו לזו באחרי מות: אלא
אזהרה מגלג. דקא מחייבין ליה עליה טהא
שאין טהא באה אלא על לאו וזכרת כדתנן
הפסח והמילה מצות עשה ואין חייבין עליהן
טהא במסכת כריתות (דף ב.) למרקולים.
אע"פ שעבדוהו דרך בחוץ לסלקו באגנים וזה
עובדו דרך כבוד ולא קרינא ביה איבה יעבדו
ואעשה כן אפ"ה מגיין שחייב חייב קרי ביה ולא
יובחו וקרי ביה ולא עוד. דאי לכדכרי אלעזר
לכתוב ולא עוד את זבחיםם לשעירים והאי
דכתיב ולא יזבח אזהרה שחטי חוץ אחא
דמסיך להדיא פרשתא: ע"פ. עד חזקיהו הוה
דלא יזבח כל הענין העלין שנעש ברת על
שחיטת חוץ ועל העלאת חוץ: מדרב בקדישם
שהקדישם בשעת איסור הבמות. משדוקם
המשכן דאילו הנך דוקדשו מעקרא אין לא
מרי' להו קרא בהדיא מסתמא לא שמעינן להו:
שהרי

השוחט והמעלה: כיון שנגע בו טימאהו. אע"ג דמשכחת לה כשתחלו לו חבירו בבית
הבליעה טמא דמילתא מיירי קרא אפילו בנותן לתוך פי: **אזהרה** מגלג. פי'
בקונטרס דקא מחייבי ליה עלה (וחטאת) שאין טהא באה אלא על לאו וזכרת כדתנן הפסח
הומילה מצות עשה ואין חייבין עליהן טהא במסכת כריתות (דף ב.) וקשה לה' בדריש אלו

הן הלוקין (מכות דף יג.) משמע דקרבן לא בעי
אזהרה דפרך והם וירלמא אזהרה לקרבן הוא
דאם פסח ומילה דלית הוא אזהרה לא מיייתי קרבן
ומשני הנהם דשנו טמא משום דאיתקין כל
התורה כולה לעבודה וזה מה עבודה וזה שב ואל
תעשה לאפוקי ותי' דקום עשה ניהו ונראה לפרש
דהאי דבעי הכא אזהרה נמא לן השטא משום
דחשיב ליה בפרק אלו הן הלוקין (שם) השוחט
והמעלה בחוץ ולא אומנ' קאי והאי דקתני
בכריתות (דף ב.) הפסח והמילה מצות עשה היינו
כלומר דקום עשה ניהו ולחכי לית בהו טהא
ומיהו לקום בשמעתין משום דלאיתקין (שם)
קאתיא דפרך רבא הא דתנן פסח ומילה מצות
עשה חתי' בקי' ממוחית ומה מוהי' שלא עש
הזהיר כן כז' פ' המוצא תפילין (עירובין דף עז.)
יציא פסח (ומילה) שחן קומע דסוגיא (שם) ויפריך' היא
כתוב ושמרת את החוקה וא"ר אילעאי כל מקום
שנאמר השמר פן ולא הוי לא תעשה אלאמא הוי
פירושא יציא פסח (ומילה) שיש בעשה היינו שאין
בחן לאו ואזהרה ואין קומע דסוגיא ידין כרינא
דמשני שינא אחריתא בפרק אלו הן הלוקין
(מכות דף יג.) ומצי למימר אליביה דקרבן קבעי
אזהרה דרמ' קשיא דרבא אדרבא דהיינו רבא
בשמעתין והדיא מסקנא דמכות דקרבן לא בעי
אזהרה אליבא דרבא ולפירוש הקונטרס נמי קשה
קצת דאמאי תלי טעמא דפסח ומילה משום דלית
בהו לאו תיפוק ליה משום דלית בהו מעשה
דאפילו לר"ע דאמר לאו בעי מעשה הא אמר שרי'
לקש בריש כריתות (דף ב.) נהי דלא בעי ר"ע
מעשה רבה מעשה וזוטא בעי מיהו איכא לאוקמה
שמתני' כרבי יוחנן דאמר ר"ע לא בעי מעשה
כלל ונראה לפרש לעישנא דמתני' קא דייק דקתני
פסח ומילה מצות עשה היינו בעי בקום עשה
ומשמע נמי הלשון דלית בהו אזהרה כלל:
מניין לזובח בהמה למרקוליס שהוא חייב. פי'
בקונטרס אע"פ שעבדוהו דרך בחוץ
לסלקו באגנים וזה עובדו דרך כבוד ולא קרינא
ביה איכה יעבדו הגוים האלה את אליהם
ואעשה כן אפי' מגיין שחייב ונראה דכל הנהו
דלא אורווייהו במזבחא אע"ג דממכריהם ניהו לא
נפקא אמריה יעבדו בדמיהם בפרק ארבע מיתות
(סנהדרין דף סג.) דאמר אביי שלש השתחוואות
בעבודה וזה (למזה) אחת לכדכריא ונחת לשלא

הדרן עלך טבול יום

**השוחט והמעלה בחוץ, חייב על השחיטה והביא
על העליה.** רבי יוסי הגלילי אומר,
שחט בפנים והעלה בחוץ, חייב. שחט בחוץ
והעלה בחוץ, פטור, שלא העלה אלא דבר פסול.
אמרו לו, אף השוחט בפנים ומעלה בחוץ, בין
שחוציא, פסול. הטמא שאכל, בין קדש טמא, בין
קדש טהור, חייב. רבי יוסי הגלילי אומר, טמא
שאכל טהור, חייב. וטמא שאכל טמא, פטור,
שלא אכל אלא דבר טמא. אמרו לו, אף טמא
שאכל את הטהור, בין שנגע בו, טמאוהו. וטהור
שאכל טמא, פטור, שאינו חייב אלא על טומאת
הגוף: גמרא בשלמא העלה, פתיב עונש, וכתביב
אזהרה. עונש, דכתיב וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא
יָבִיאוּ. אזהרה, דכתיב הַשֹּׁמֵר לֹךְ פֶּן תַּעֲלֶה
עֹלֹתֶיךָ. וְכִי הָאָדָם רָבִי אֲבִין אָמַר רַבִּי
אֱלֶעָזָר, כֹּל מִקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר הַשֹּׁמֵר, פֶּן יָבִיאוּ, אֵינוֹ
אֶלָּא תַּעֲשֶׂה. אֶלָּא שְׁחִיטָה, שֶׁשֶּׁלֵּמָא עוֹנֵשׁ,
דכתיב וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יָבִיאוּ. אֶלָּא אֲזַהְרָה, מִגִּלְגָּל, אָמַר קָרָא יִלְאָ וְיִזְבֹּחַ
עוֹד. הָאֵי, מִיפְעָי לִיה לְכַדְרֵי אֱלֶעָזָר דְּאָמַר, מִנֵּן לְזוֹבֵחַ בְּהֶמָּה לְמַרְקוּלִים, שְׁהוּא חֵיִיב, דְּכָתִיב יִלְאָ וְיִזְבֹּחַ עוֹד אֶת זִבְחֵיהֶם.
אִם אֵינוֹ עֹנֵן לְכַדְרָהּ, דְּכָתִיב אִיכָּה יַעֲבֹדוּ. תַּנְהוּ עֵינֵי לְשֵׁלָא בְּדַרְפָּה. אָמַר רַבָּה, קָרִי בִּיה יִלְאָ וְיִזְבֹּחַ, וְקָרִי בִּיה יִלְאָ עוֹד.
אִפְתִּי מִיפְעָי לִיה לְכַדְתַּנְיָא, עַד כָּאֵן הוּא מְדַבֵּר בְּקַדְשִׁים שֶׁהַקְדִּישׁן בְּשַׁעַת אִיסוּר הַבְּמוֹת, וְהַקְרִיבֵן בְּשַׁעַת אִיסוּר הַבְּמוֹת,

כדכריא ואחת לחלק ופרך כדכריא
הרי

זבחים – פרק שלוש עשר – השחוט והמזלה דף ק עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזלץ) רש"י תוספות

מאיכה יעברו נפקא אלא אחת לשלא כדרכה ואפילו לשלא כדרכה כלל שעובדין אותה בבזיון כגון פער ומרקוליס ואחת כדרכה ושלא כדרכה פי' כדרכה בעבודת כבוד אלא שאין דרכה בהשתחאות ואם תאמר מנלן הכא זובח בהמה למרקוליס אימא כי אתא קרא למכובדים שאין דרכן בויבה אבל למבזין כגון פער ומרקוליס לא ויל' דגלי ליה בהשתחואה דמכובדים ומבזין שוין הוא הדין

בויבה ור"ת מפרש דהרי קראי בויבה כתיבי
 האי קרא דהבא ולא יזבוה ועוד כתיב זובח
 לאלהים דירם שורשין פ"ב ארבע מיתות
 (סנהדרין דף סא.) דיעצה זביחה ללמד על הכלל
 לחייב בכל עבודת פנים אפילו בשלא כדרכה
 וקשה לפי' דמהאי קרא לא שמענין אלא אזהרה
 אל ענין במבזין מנא לן ועד תריעה למכובדין
 צריכי' חד לעונש וחד לאזהרה ועוד דלא ה"ל
 לאיתויי איכה יעברו אלא הוה ליה למימר אם
 אינו ענין לכדרכה ש' כמכובדין כתיבי זובח
 לאלהים ידירם תתנו ענין לשלא כדרכה כלומר
 מבזין אלא כמו שפירשנו נראה דרבי אלעזר אבל
 שלא כדרכה אתא לאשמעינ' דחייב אלא דנקט
 מרקוליס לרבותא ומהשתחואה נפקא לן דאין
 חילוק בין מבזין למכובדין כדפי' תרע דהא אמר
 בפרק ד' מיתות (שם דף סד:) ג' כריתות בעבירה
 וה' למז' אחת לכדרכה ואחת לשלא כדרכה
 ואחת למזל' ולא מביעני' אל קרא אחרינ' חד
 למכובדין וחד למבזין וק"א ודפרי' בפ' ד'
 מיתות אימא יצתה השתחואה ללמד על הכלל
 כולו ודקאמרת זובח למז' לי לגופיה דמוחשין
 מעבודה לעבודה ומתנה עליה חשי' אלא הא
 דקאמר רבי אלעזר מניין לזובח בהמה למרקוליס
 כ' מהשתחואה נפקא מאי קושיא דילמא
 איצטריך לאזהרה במוחש מעבודה לעבודה דהא
 לעולם הוא כן ולא יזבוה אזהרה לעונש דזובח
 לאלהים ידירם ויל' דאם איתא דהשתחואה ללמד
 על הכלל א"כ ל' תעבירן דאוקמנן בסנהדרין דף
 (ס) למנפ' ומנשק הוה מייחר לן לאזהרה אוביכה
 דמהשתחואה הוה יליפנין אפילו חיוב מיתה
 בגמפ' ומנשק.
אזהרה מניין ת"ל השמר לך פן תעלה
 עולותיך. הא דמייתי אוביכה
 אזהרה להעלאה אנסקא מניין דילפי' בהא
 הבאה ואם שם אכל אכאבי דבסמך ששה דקי'
 דה"ל לאיתויי **מקום** שניעש אינו דין שיש
 ולא שייך למימר פסח ומילה יזכירו דאיכא
 למיפרך שכן קום עשה:
מה לשרצים טהורים שכן אסורין במשהו. פי'
 בקונטרס דמניין ממכסת מעילה בפר קדש'
 מבזה (דף טז) ולא תשקצו את נפשוחים בהמה
 ובעוף וגו' פתח הכתוב באבילה יסוים בטומאה
 לומר כשיעור טומאתן של שרצים שניעור אבילותן של כל השרצים דהא כולה כילי
 ליה בהאי קרא ובכל אשר תרמוש וגו' כחל חייבין (תניגה דף יא)
 שכן חומט תחילת ברייתו כבעדשה עד כאן לשון הקונטרס ואגב תורפיה לא עיין בה ובהדיא
 מסיק דהם דוקא בשרצים טמאים ולא בטוהרים דאמרין במבדל' דיבר הכתוב דכתיב
 בספיה דקרא אשר הברלתי לכם לטמא וצ"ל דכל שהוא דהבא בבריה קמיידי דבכל שהוא
 מייחדי משום בריה כדאמרין בפ"ק דתניגה (דף י.) ובפ' כהן גדול גמיר (גיר דב.) ובמכות
 (דף יז.) ובפ' גיד הנשה (תחיל' דף צ.) **מבדלו** שכן לא הותר מכללן. תימה גילף ובכולו כרת בקי' מחלב שהותר מכלל: **תיתי'** בקי' ממוותי. הא דנקט מותי' טפי מגול וגביה וכמה
 לאינן כשתורה משום דמותי' לא עבדי מעשה דומיא דפסח ומילה ומשי' לא נקט גמי הנך דלעיל דאיכא למיפרך שכן בן דין מעשה:

שהרי עונשן אפור. כלומר דמסתמא בהו משתעי קרא לאסור דהרי עונשן אפור כאן:
 כמאן ואילך כו'. שנאמר למען אשר יביאו וגו' ומדכתיב אשר זהו זבוחים שמענו שהיו
 עומדים לישוט בבמה ומכאן ואילך הביאום לה: כוונה בשרה. זבוח לשם שמים:
 (מפזות) לא תעשה. בהנך דהוקדשו בשעת היתר מניין: ת"ל ולא יזבוהו כאן. משניע
 מעבשין אסורין ועד עבשיו מותרין: זאת להם.
 עונש עשה ולא תעשה: ולא אחרת להם. כרת:
 מקום שניעש. עונש. כגון בקדשים שהקדשו
 בשעת היתר: היתר. כדאמרין כאן. עונש.
 כשהוקדשו בשעת איסור: אינו דין שההיתר
 ולקמן פריך וכי מזהירין מן הדין: משרצים. ואת'
 תיתי אזהרה בחלב בקי' משרצים טמאין כגון
 שומה שרצים: במשהו. כדאמרין במשהו.
 חלב בבזיו: משרצים טהורים. שאין מטמאין
 כגון צפרדע וממלה: שכן אסורין במשהו.
 לאבילה כבעדשה כדתיבא במעילה בגמרא
 בפרק קדש מזבח (דף טז) ולא תשקצו אבל
 נפשוחים בבמה ובעוף וגו' פתח הכתוב
 באבילה יסוים בטומאה לומר לך כשיעור
 טומאתן של שרצים טמאים שיעור אבילותן של
 כל השרצים דהא כולה כילי ליה בהאי קרא
 ובכל אשר תרמוש האדמה וגו' שיעור טומאתן
 נפקא לן בחלב חייבים (תניגה דף יא) שכן
 חומט תחילת ברייתו כבעדשה: שכן תופסת את
 דמיה. כהאיסורא דצטנאין במשכב טוכה (דף מ.)
 קדש תהיה לכם מה קדש תופס את דמיו אף
 שביעית תופסת את דמיה: פכללו. חלב הותר
 מכללו בזהו ובכולו גמי אזהרה למיפרך את
 פירא. מושי' איצטריך אזהרה בחלב: אי'
 קשיא. בהאי דאיתניא אזהרה לשחוט' חוץ
 בהאי קי' וא קשיא לי הא דתנן בפרק קמא
 דבריות (דף ג.) דקושבי' לז' כריתות להחייב
 עליהם חטאת וקטני ודופסח והמילת כרת
 שלום על מצות עשה וקטני איה באה וקטני
 חטאת על שגגתה דחטאת אינה באה אלא על
 לאו וכתב דכתיבא אשר לא תעשיה (ויקרא ד:)
 תיתי. בן אזהרה חוץ ממוותי ממנו עד בוקר:
 שיש לו תקנה. משום פסח טע' וכי מותרין
 מן הדין. לעיל קאי דמייתי אזהרה לשחוט' חוץ
 מקי': אפילו לז"ד. ממכסת מכות עונשין מרין
 קי' מודה אין מן מזהירין מן הדין דתניא בפ"ק
 דמכות (דף ק:) איש כי יקח את אחרתו וגו' אין
 לי אלא בת אביו שלא בת אמו בת אמו שלא
 בת אביו בת אביו ובת אמו מנין תלמוד לומר
 ערות אחותו גילה חלל' כן וחומר דין למדת
 שאין עונשין מן הדין כן לענין אזהרה עד שיהיה
 אחותך בת אביו וגו' אין לי כו' עד שאין
 מזהירין מן הדין ופליגי תנאי בפ' ברכא ואיכא

שְׁהִי עוֹנֵשׁן אָמור וְאֵל פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד. אֹהֶרָה,
דְּכָתִיב 'הַשְּׁמֹר לָךְ פֶּן תַּעֲלֶה עוֹלוֹתֶיךָ'. מִכָּאן וְאִילָךְ,
בְּזָכִיכִים שֶׁהִקְדִּישׁ בְּשִׁעַת הִיתָר הַבָּמֹת, וְהִקְרִיבֶן
בְּשִׁעַת אִיסוּר הַבָּמֹת, שֶׁנֶּאֱמַר 'לִמְעַן אֲשֶׁר יָבִיאוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אֶת זִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם וּזְבָחִים, וְזָכִיכִים שֶׁהִתְרִי
לָךְ כִּכֹּר. 'עַל פְּנֵי הַשְּׂדֶה', לומר לָךְ, הַזֹּכֵכִים בְּשִׁעַת
אִיסוּר הַבָּמֹת, מֵעֲלֶה עֲלֵיו הַכְּתוּב כִּאִילוֹ הַקְּרִיב עַל פְּנֵי
הַשְּׂדֶה. 'הִבְיָאום לָהּ', זוּ מִצְוַת עֲשֵׂה. לֹא תַעֲשֶׂה, מִנִּין.
תִּלְמוּד לומר 'לֹא יִזְבְּחוּ עוֹד'. יְכוּל, יֵהָא עֲנוּשׁ פֶּרֶת,
תִּלְמוּד לומר 'חֹקֶת עוֹלָם תִּהְיֶה זֹאת לָהֶם לְדוֹרוֹתָם', קֵל
וְחֹמֶר, וְכֹה בְּמִקּוֹם שֶׁלֹּא עֲנוּשׁ, הוֹדִיר. מִקּוֹם שֶׁעֲנוּשׁ,
אֵינוֹ דִּין שֶׁהוֹדִיר, אָמַר לִיה רִבִּינָא לְרַב אִשִּׁי, אִם בֶּן, לֹא
יִאָמַר לֹא בְּחֻלְבּ, וְתִיתִי קֵל וְחֹמֶר מִבְּיָלָה. מִה בְּבִילָה
שֶׁלֹּא עֲנוּשׁ, הוֹדִיר. חֻלְבּ שֶׁעֲנוּשׁ, אֵינוֹ דִּין שֶׁהוֹדִיר. אֵתָא
לְקַמְיָה דְּרַבָּא, אָמַר לִיה, מִבְּבִלָּה גַּמִּי לֹא אֵתָא. דְּאִיכָא
לְמוִיפְרָד, מִה לְבִבְלָה, שֶׁכֵּן מִטְּמֵא מִשְׁרָצִים טָמְאִין. מִה
לְשָׂרָצִים טָמְאִין, שֶׁמִּטְּמְאִין בְּמִשְׁהוּ. מִשְׁרָצִים טָהוֹרִים.
מִה לְשָׂרָצִים טָהוֹרִים, שֶׁאִיסוּרֵן בְּמִשְׁהוּ. מֵעֲרָלָה וְכֹלְאִי
הַכֶּהֱם. מִה לְעֲרָלָה וְכֹלְאִי הַכֶּהֱם, שֶׁכֵּן אִיסוּרֵן בְּהִנְיָה.
מִשְׁבִּיעִית. מִה לְשִׁבְעִית, שֶׁכֵּן תּוֹפֶסֶת דְּמִיָּה. מִתְּרוּמָה,
שֶׁכֵּן לֹא הוֹתֵר מִכְּלָלָה. מִבּוֹלְהוּ גַּמִּי, שֶׁכֵּן לֹא הוֹתֵרוּ
מִכְּלָלֵן. אָמַר רַבָּא, אִי קִשְׁיָא לִי, הָא קִשְׁיָא לִי. הָא דִּתְנֵן,
פֶּסַח וּמִלָּה מִצְוַת עֲשֵׂה, תִּיתִי בְּקֵל וְחֹמֶר מִמוּתִי. מִה
מוּתִי, שֶׁלֹּא עֲנוּשׁ, הוֹדִיר. פֶּסַח וּמִלָּה, שֶׁעֲנוּשׁ, אֵינוֹ דִּין
שֶׁהוֹדִיר. אָמַר רַב אִשִּׁי, אִמְרִיתָה לְשִׁמְעָתָא קַמְיָה דְּרַב
פְּהֵנָּא, וְאָמַר לִי, מִמוּתִי לֹא אֵתָא. דְּאִיכָא לְמוִיפְרָד,
מִה לְמוּתִי, שֶׁכֵּן אֵין לוֹ תַּקְנָה. תֹּאמַר [ב]פֶּסַח, יֵשׁ
לוֹ תַּקְנָה. וְכִי מוֹתִירִין מִן הִדִּין. אִפִּילוֹ לְמָאן דְּאָמַר
עוֹנֵשׁן מִן הִדִּין, אֵין מוֹתִירִין מִן הִדִּין. אֵלָּא כִּדְרַבִּי יוֹחָנָן,
דְּאָמַר אֵתָא 'הִבְאָה' 'הִבְאָה'. מִה לְחֵלֵן, לֹא עֲנוּשׁ אֵלָּא
אִם בֶּן הוֹתֵיר. אִף פָּאן, לֹא עֲנוּשׁ אֵלָּא אִם בֶּן הוֹתֵיר.
 רבא

דררשי לזאי אחותו גילה דגבי עונש לדרשא ועונש דבת אביו ובת אמו קסבר עונשין
 מן הדין ואילו אחותך היא דגבי אזהרה דילפינן מיניה אין מזהירין מן הדין ולא אפניה
 לדרשא אחרית: **אחיא הבא הבאה**. שחיטה מהעלאה כתיב בשחיטה (ויקרא יז) לא
 הביאו ובתיב בהעלאה (שם) לא יביאנו וגויהו שוה הויאל מופנה היא לכך דרי אחיא
 כמי שמפרש בה ואין זה מן הדין כקי' שאדם דן מעצמו:

ה"ג
 בקי' ממוותי. הא דנקט מותי' טפי מגול וגביה וכמה
 דה"ג

5

לחבי כתביה קרא ולא תיתי מבנייא. תימה לע סוגיא זו דב' תבא (דף קטו) דרשין איש יעלה עולה מה העלאה שהיא גמר עבודה אף כל שהיא יגמי עבודה למעוטי אומקמן ומקבל והיוצא הבולל הדפולל ברו: **יבול** חרץ לשלש מחנות. תילף גרש מפרשים והיוצאם כדפולל ברוגיו ב' דב' נגמר חרץ (סנהדרין דף סב:) ואפי' אינה מופנה לפינן בגילוי מלחא כיון דלא אשכחן חרץ

1 למחנה אלא חוץ לשלש מחנות:
2 **וְלֹא** בעי אל פתח אהל מועד. אע"ג דאיצטריך
3 לקמן (דף קיג): למעוטי רובע ונרבע ופרת
4 חטאת וקדשי בדק הבית טובא פתח אהל מועד
כתיבי: ה"ג

5 וְלִרְבָּא נכתוב רחמנא ואל פתח אהל מועד
6 מחוץ למחנה ובמחנה למה לי. וקא
7 קשיא ליה לרבא ל"ל דכתב רחמנא כלל מחוץ
8 למחנה ובמחנה וכן פ' הקונס:

8 **המעלה** בזמן הזה. לעיל פירשתי בריש קדש
9 קדשים (דף ס.) גבי מזבח שנפגע
10 ופירשתי מ"ט (ונקט) הכא הומעלה ולא נקט השוחט:
11 **ד"ש** לקיש אמר פטור קדשה ראשונה כו'.
12 תימה לאמר פריך עליה מדרך משניות
13 בדפריך בפ"ק דמילה (דף י.) א"י יצחק דאמר
שמעתי שמקריבין בבית חזוני:

רבי יוחנן אמר חייב חיבור עולין כוללין דמו.
וא"ת למה לא הכריז את שמעוני ליה' לה'
יוחנן דאמר בפ' מקומץ רבה (מנחות דף כו:) יש
הקטרה בפתות מכובות וכו'ן חדשיה הקטרה בפנים
מחייב בחוץ כדאמר לקמן (דף קק:) גבי מוקטרי
פנים חסדור חדיינין עליהם בחוץ כיון דבפנים
היוה חסדור דמזרחינן פוקען י"ל ויהא חדשיב
לה' לר' יוחנן הקטרה היני לענין מוקטרי חסדור
שמשלים אח"כ ואע"ג דבפרק כל המנחות באות
מצה (מנחות דף נה) דחשיב ליה הקטרה גבי שאור
ידברש דאמר' יש קומץ פחות מזנין וזיתים ויש
הקטרה פחות מכובות שאני דהא חסדור קא רעד
דבושתיין חוץ מוקטרי ספי כדדרשינן הכא על
השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר ועוד דהא
איתקש מחשבותו ו' ולו איבילת מוכח איבילת
אדם ומדרש' על מנת להקטיר חוץ למקומו לא
מפסלא בפתות מכובות ש"מ דמוקטרי בחוץ לא
מחייב בפתות מכובות:

[illegible]

משום חוץ דאינו ראוי לשום זבח יצא זה ואתא אל פ
מינה אל פתח אהל מועד לא אכדרך הבאתו קפיד א
המעלה בזמן הזה. בחוץ: וקידשה לעתיד לבא. והוא
עושין קלעים במקום חומה וחזרו וקדשו בקידוש

ותיתי מבנייאי. אם כן, לא יאמר בירקה, ויתיתי מבנייאי. ויתיתי משחיתה. מה לשחיתה, שכן נפסקת שלא לשם אוכלין בפסח. תיתי מתקלחא. מה להקלחא, שכן שנה במנהגה. ויתיתי מבנייאי. להכי כתיב קרא, למימר דלא אתא מבנייאי. אמר רבי אבהו, שחט חוקק, לדבריו רבי ישמעאל, חייב אחת. לדבריו רבי עקיבא, חייב שתיים. אבוי אמר, אפילו [לדבריו] רבי עקיבא, אינו חייב אלא אחת, דאמר קרא 'שם תעשה', הכתוב עשאן לכיול עבודה אחת. ורק והקלה' לדבריו רבי ישמעאל, חייב שתיים. לדבריו רבי עקיבא, אינו חייב אלא אחת. אבוי אמר, אפילו לדבריו רבי עקיבא, חייב שתיים. להכי פלגינא קרא, 'שם תעלה', 'ושם תעשה'. שחט חוקק והקלה, לדבריו הכל, חייב שתיים. תגו רבנן, ('במחנה', יכול השוחט עולה בדרום, יהא חייב, תלמוד לומר, 'אל' מחוץ למחנה', יכול, חוץ לשלש מחנות, [תלמוד לומר, 'או עו במחנה'].) (מנין, אף במחנה לזויה, תלמוד לומר 'במחנה'). אי 'במחנה', יכול השוחט עולה בדרום, יהא חייב. תלמוד לומר, 'או אל' 'מחוץ למחנה', מה חוץ למחנה מיוחד, שאין ראוי לשחיטת קדשים ולשחיטת כל זבח. וצא דרום, שאף על פי שאין ראוי לשחיטת קדשים, ראוי לשחיטת קדשים קלים. אמר עולא, השוחט על גג של היכל, חייב, הואיל ואין ראוי לשחיטת כל זבח. מחקיף לה רבא, אם כן, נכתוב קרא (אל' 'מחוץ למחנה', ולא בעו לי. אלא פתח אוהל מועד'.) אל פתח אוהל מועד' לא פתח לי. לאו, האוהל גג. וירבא, אם כן, נכתוב 'אל פתח אוהל מועד'. 'במחנה' (ואל' 'מחוץ למחנה', לפה לי. לאו, לאתווי גג. אמר רב מרי,

וְצֹאֲרָה] בַּחֲוִי, פְּשִׁיטָא. אֲמַאי קָפִיד רַחֲמָנָא, אֲשִׁיחוּתָא.
 הָלֵךְ בַּחֲוִי וְצֹאֲרָה בִּפְנִים. אִיתְמַר, הַפְּעֵלָה בּוֹמֵן הָיָה, רַבִּי
 רַבִּי יוֹחֲנָן אָמַר חֲתִיב, קִדְּשָׁה רֵאשׁוֹנָה קִדְּשָׁה לְשַׁעֲתָהּ,
 פְּטוֹר, קִדְּשָׁה רֵאשׁוֹנָה קִדְּשָׁה לְשַׁעֲתָהּ, וְלֹא קִדְּשָׁה
 אֲלֵעֲזָר וְרַבִּי יוֹהֲשֻׁעַ, קְמִיפְלָנִי. דִּתְנֹן, אָמַר רַבִּי אֲלֵעֲזָר,
 מִבְּהִיכָל, קְלָעִים עָזוּתוֹת. אֱלָא, שְׁבִהִיכֵל בּוֹמֵן מִבְּהִיכָן,
 שְׁמַעְתִּי שְׁהָיוּ מְקַרְבִּין אֶף עַל פִּי שְׁאֵין בֵּית, וְאִכְלִים
 קִדְּשִׁים קָלִים וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי, אֶף עַל פִּי שְׁאֵין חֻמָּתָא.
 וְקִדְּשָׁה לְעֵתִיד לָבָא, לֹא, מִפְּלֵ דְרַבִּי אֲלֵעֲזָר סָבַר,
 מִמָּא, דְּלָמָּא דְּכוּלִּי עֲלָמָא, קִדְּשָׁה רֵאשׁוֹנָה קִדְּשָׁה
 אֲשִׁיחוּתָא לִיה קֶאֱמַר, וְכִי דְשִׁמְעִי לִיה קֶאֱמַר, מָאִי דְשִׁמְעִי לִיה קֶאֱמַר. וְכִי
 לִגְזֵינְעוּתָא עֲלָמָא. אִיתְמַר, הַפְּעֵלָה וְאֵין בּוֹ בֵּית, וְעֵצִים
 רִישׁ לְקִשׁ אָמַר, פְּטוֹר. רַבִּי יוֹחֲנָן אָמַר חֲתִיב, חִיבּוּרִי
 חִיבּוּרִי עוֹלָן, לֹא בְּעוֹלָן דְּמֹן. בְּנֵי רַבָּא, הַפְּעֵלָה
 ראש

תחת למעטנו גגו דלא תרבייה כדקאמרת שדוא מקום שאני ראו לשחיתת כל אלא אהבאה כל דהו ובלבד שיהא כולו לתוך חלל העזרה: שחיטה בחוץ היא. והו' לה ירושלים בית הבחירה ושעת איסור הבמות היא: בשחי' בנז' בחיבל. בימז' המפורש במסכת שבועות (דף יד.) **ע"ב**. אין מצוה להעלות אם פין

פרכת מה לשחיטה שכן פוסלת שלא לשם אוכלין
ור חייב עליה מיתה שהמטה תוביח וחרו חרין וחדר
הן בחורן אף אני אביא אביא עקובתה שחר עבודה
מבניית לחייב בחורן על קבורתו שאינם מפורשת
בפרשה ויש להביאן במה הוצל לא יאמר בוריקה
ותיתי מבניית מה שחשיתו בעצמאלה' ד"ג להבי
תבהא דלא אחת א"מ מפני' דלממור דאע"ג
דאחא מבניית אל תיתי מבניית' שהם שנים
בהעלם אחד לר' ישמעאל. דנפקא ליה זריקה
מדם שפר. בעונת של שחיטה: אינו חייב אלא
אחת. דחד רוקח וחד לאו: אינו. נפקא ליה
מאו בדרבין (רוקח ז') גבי זריקה: חייב
שנים. משום דשמות מוחלקין: שם תעלה ושם
תעשה. הוכריז העלאל לבדו דאבדור כללן
בעשה חייב ללממור דאחא ובהלוא שאל
דחא: שפליגיהן קרא. ודאחא מבניית מכלל שאר
עשות ללממור דמחייב עלה באפי נפשה
ואשאר באפי נפשיה: וזרק וקעלה לר"ה.
בין לר' ישמעאל בין לר"ע חייב שותל לר'
ישמעאל כיון דכולם בהעלם (אחא) מחייב
בהעלאל חרא דאחא לר' קרא בהדיא ואשחיטה
זריקה חרא דמחר קרא נפקי ור'ע אשחיטה
מחייב חרא דמחר זריקה חרא וברא לר' מליג
אביי אדר' אבדור דלאביי נמי לדברי הכל חייב
שנים חרא אשחיתא חרא אשאר עשויה: ת"ד
א' אשר ישחם מחוץ למבנה יבול קד יששחם
למשל מבנות. ויבול' גזש מפרש שהם הרשעים
כדלפינן בחורגו יבול' דא סנהדרין (דף מב): ת"ל.
ברישא דקרא או עז מבנות: א' מבנות יבול אף
במחנה שבניה. אלא שניה מקום שחיטתו כגון
שטח עולל בדרום חור חייב ת"ל מחוץ למבנה.
דמשמע חוץ לשלש מחנות: מה להלן. מיוחד
שאנו ראו לשחיטת שום חבו אף במחנה כגון
במחנה ליה שאנו ראו לשחיטת לשום זבת
במחנה וקרא א' מבנות א' מחוץ למבנה.
למעוטי עולל בדרום ובמחנה לפרושי דלא בעינן
חוץ לשלש מחנות ואל פתח אהל ימועל דל
הכיב' למה לל לאו למעוטי נגו של חיבל. דהכי
משמע אל הביא לפתח אהל ימועל דא זה
שהביא לעורר: ופרכינן ולרבא. דפטר אנגו
דמשמע כל חללה של עורה קרי אל פתח
גיבוח אל פתח. למעוטי נגו ולמעוטי עולה
בדרום שודי באו אל פתח למעוטי משמע
חויב במחנה ליה שלא הביא אל פתח מחוץ
למחנה ובמחנה ליל לאו לאיתוי' נגו. אתא
במחנה וחדר אתא מחוץ דלא תימא במחנה
איתוי' נגו שטח עולל בדרום ת"ל מחוץ
למחנה ליה חייב אל פנים וצארה בחוץ דלא
תימא פתח אהל ימועל דא לך נאמר במחנה
לאיתוי' לחיובא וחדר אתא מחוץ דלא תרבי
במבנה שטח עולה בדרום ומה אל פתח אל
ימועל דא הביא שום חרוב כדקרא חרא דרשי
קדשים בצפון תלמוד לומר בדרום אל חייב אלא
בדרום דאשמעינן מחוץ דעולה בדרום פטור שמע
ל' הביא לבית השחיטה אל פתח ומאל פתח נפקא:
וגרא: אל סבלל ד' לאיתוי' סבר אל קדשה. הלכך
דאמרינן בפרק המזבח מקדש (לעיל דף פה):

שחיטת לילה איכא בינייהו. לכאורה רבי ורבי אלעזר בר"ש סביר כ"ש דאמר בפרק המזבח מקדש (לעיל דף פד.) נשחטה בלילה אם עלתה לא חרד הדשחא קדש מקבילו ואליהו לו שעת הכושר אבל לרבי יהודה דאמר אם עלתה חרד בין לרבי בין לרבי אלעזר בר"ש שחט בלילה בפנים והעלה בחוץ לא נשחט (ליה) ויסי לרבי חזקיה דפסוק אלעזר אפילו לרבנן נמי פסור בדמוכה בסוף פירוקן

(לקמן קרא): גבי איה דתנן ר"ש אומר כל שחיבין עליו בחוץ חייבין כי ביחזא בו בפנים שהעלה בחוץ ומפרש זעירי גופיה שחיטת המזבח בלילה איכא בינייהו דו"ק השוחט בהמה בלילה בפנים והעלה בחוץ פסור פירוש דאי' מתקבל בפנים בר' יהודה דאמר אם עלה (לא) יד שחט בחוץ והעלה בחוץ חייב אלא שזמלא לרבנן דמתחייב שוחט בחוץ ומעלה בחוץ מודו בשוחט בלילה בפנים ומעלה בחוץ דפסור לר' יהודה וקצת תימה זעירי ורבה אמאי נקטי הכא שחיטת לילה וקבלה בכלל חול דהיינו כלמא נשחט דמה דלוי אלא לר"ש דלרבי יהודה תרוייהו ידו חלו למימר איכא בינייהו נשחטה חוץ לזמנו וחזק למקומו דלכולי עלמא לא יד דהוי קדש מקבילו ולא היתה לו שעת הכושר וזמלא חזק לרבי חזקיה חריעי בסוף פירוקן (שם) גבי פלוגתא דר"ש ורבנן שחיטת לילה וקבלה בכלל חול נקטי נמי איש צריך לדקדק לר' יהודה דאמר (לעיל דף פד.) בינא דמה אם עלה נשחט פירוקן חזק לרבי חזקיה בחוץ דחייב אע"ג דאין קדש מקבילו ושמוא דלרבי יהודה לא היה חייב הוא דדרשינן מקרא לרבות הוורק דלמא בשחטו חוץ ולא בשחטו פנים מידי דהוה אשחטת לילה בסוף פירוקן חזק לרבי חזקיה הגלילי אליבא דרבי יהודה ודאי לא משכחת לה זורק בחוץ דחייב ועוד נראה דהא דמיפטר לר' יהודה משום דהא קדש מקבילו היינו שחיטת מקבילו משחטת פסול אחר מלבד פסול זה שאין לחוץ והעלה וניחא נמי דמתני' מחייבין הקומץ והלבונה והקשרת ונמחת כתנים שהעלן בחוץ אף על גב דאמרין ברש המזבח (לעיל דף פג.) דמנחות לר"י הגלילי ידו וכן נכסיס והבאים עם הוהב דאמרין דלרבי כולן ידיו וברייתא דבססוק (דף קט.) דמריב פסולין לא חשיב נשחטה בלילה ועשך דמה שמע מינה דרבי יהודה היא ולא מחייב אהני משום דרבי ואפילו הכי מחייבין אקומץ נמחת וסבכי וניסוק חוץ והבאים היינו טעמא כדפרשית וקצת קשה דלרבי יהודה אין מחייבין בחוץ כיון שהחייב ר' אלעזר בר"ש תחת ר"י הגלילי דאבתי תיקשי ליה אף הקומץ בפנים והעלה בחוץ כיון שהחייב פסול: **רבנן** סביר מינו. באיסור כולל פליגי בדמפרש בסוף גיד דגשה (וחזקין דף קא.)

ראש יונה. של עלות הגוף והעלו בחוץ: מלה אי פריש מצוה לחזור ולמולחו בדכתיב (ויקרא ב) ולא תשביט מלה ברית. שעת הכושר. ליקרב בפנים: שכן קדש מקבילו. אע"פ שהוציא את חזר והכניס והעלה לא ירד בדאמרין בהמזבח מקדש (לעיל דף פד.) הלא הוציאנו כח: שחיטת לילה **איכא** בינייהו. לרבי שחט בהמה בלילה בפנים והעלה בחוץ פסור שלא היתה לה שעת הכושר דבשחיטתה

נפסלה לר"א חייב שחרי הקדש מקבילו שאם עלה לא ירד: רבה אמר קבלה בכלל חול **איכא** בינייהו. שעת הכושר כינא קדש מקבילו איכא דכל שפסולו בקדש הקדש מקבילה כל **היכא** דנשחט גופו של זה והוא"ב נשחט בהמה. ואפילו ע"י אחרים מותר ר' יוסי הגלילי דחייב בדאמרין מזה ליל על ידו מה לך ע"י אחרים שדמנא דאי' יוסי משום דאין איסור חל על איסור הוא ובאן איסור טומאת הגוף קדוש: כי פליגי בשמטמא בשר תחילה. ונאסר על זה משום טומאת בשר שאין חייבין עליו טמאת וכי הוה נשחט הגוף אית ליה לר' יוסי אין איסור טומאת הגוף חל על איסור זה ואע"ג דאיסור כולל הוא דאינא למימר דמינו דמיתסר בשאר חתיכות טהורות משום טומאת הגוף נחסר נמי על דרך לא דמערבין דאין הלכך אין ראייה טממא שאכל את טהודו לכאן דההם טומאת הגוף קדוש: ורבנן סביר **אמרין** מנו. ואיסור כולל חל על איסור אחר דהא דאמרין אין איסור חל על איסור באיסור דעלמא קאמרין: נחי דלא **אמרין** מנו. לחול איסור על איסור ואפילו הוא כולל מיהו דהי' מילי היכא דשניקין שוין אבל הכא תיתי טומאת הגוף דמריא ותיחול ככולל על טומאת בשר דקולא דחבי **אמרין** בשחיטת חולין בפרק גיד דגשה (דף קא.) דרבי יוסי הגלילי לית ליה איסור חל על איסור אפילו ע"י כולל ובאיסור חמור אית ליה איסור חל על איסור כבשחט איסור כולל גבי אוכל גיד דגשה של עולה דאוקימנא כרבי יוסי הגלילי דקתני חייב שחיט: **מתני'** השוחט קדשים בחוץ. לאכילת הדיוט חייב: והמעלה להדיוט פסור. משום העלאת דיוץ וחייב משום עובד עבודה זרה ואם הוה בעבודה זרה ושגג בדעלאת דיוץ אינו מביא על שגגתו טמאת טעמא מפרש בגמ': שנים שאחזו. בגמרא מפרש לה: העלה ונודע לו וחזר והעלה. טמאת בהמה עצמה ובגמרא מפרש פלוגתא דרבי שיעלה לראש המזבח. שיבנה מזבח לשם כך ועלה וטעמא מפרש בגמ': **גמ'** דכתיב לה: ואל פתח אהל מועד לא יביאנו לעשות אותו לה: (ויקרא יז) מכלל דבעשה לשם העלאת מזבחה בשחיטת חוץ נמי כתיב. (שם) ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה: איש איש. להביא איש שחטת לאיש: שאני תהם. בשחיטת לא מצית למיזרש איש איש לחיב שנים שאחזו בסבך ושחטו: דהא כתיב ההוא. וקא סלקא דעתך ונכרת האיש ההוא (שם)

למעטוי

ראש בן יונה שאין בו פניה, ומלה משלימו **לכנות**, מזה. **אמר ליה רבא מפרקינא לרב אשי**, לאו היינו פלוגתניהו דרבי ויחנן **וריש לקיש**. תיבעי לרבי ויחנן, ותיבעי לריש לקיש. תיבעי לרבי ויחנן, עד כאן לא קאמר רבי ויחנן התם, אלא עצם, דמינא דבבשר הוא. אכל מלה, דלאו מינא דבר יונה הוא, לא. תיבעי לריש לקיש, עד כאן לא קאמר ריש לקיש התם, אלא דאי פריש מיהו, לאו מצוה לאפוקי. אכל כשא, דאי פריש, מצוה לאפוקי. או דלמא, לא כשא. תיקול: **רבי יוסי הגלילי אומר כו'**: השיב רבי, תחת רבי יוסי הגלילי, מה לשוחט בפנים ומעלה בחוץ, שהיתה לו שעת הכושר. תאמר בשוחט חוץ ומעלה בחוץ, שלא היתה לו שעת הכושר. השיב רבי אלעזר ברבי שמעון, תחת רבי יוסי הגלילי, מה לשוחט בפנים ומעלה בחוץ, שכן קודש מקבילו. תאמר בשוחט בחוץ, שאין קודש מקבילו. מאי בינייהו. **אמר ועירי**, שחיטת לילה, איכא בינייהו. רבה אמר, קבלה בכלי חול, איכא בינייהו: **טמא שאכל בין קודש כו'**: שפיר קאמר ליה רבנן לרבי יוסי הגלילי. **אמר רבא**, כל היכא דנשחטא טומאת הגוף, ואחר כך נשחטא בשר, דכולי עלמא לא פליגי דחייב, שכן טומאת הגוף בכרת. כי פליגי, בשמטמא בשר ואחר כך נשחטא הגוף. דרבנן סביר, **אמרין** מינו. ורבי יוסי הגלילי סבר, לא **אמרין** מינו. ורבי יוסי, נהי דמינו לא **אמרין**, תיתי טומאת הגוף דחמורא, ותחול על טומאת בשר. **אמר רב אשי**, ממיא דטומאת הגוף חמורה. דלמא טומאת בשר חמורה, שכן אין לה טהרה במקוה: **משנה** חומר בשחיטה מבשלייה, ובשלייה מבשחיטה. חומר בשחיטה, שהשוחט להדיוט, חייב. והמשנה להדיוט, פטור. חומר בשלייה, שנים שאחזו בפסין ויטמנו. פטורים. אהלו פאבר והעלה, חייבין. העלה, חור והעלה, וחור והעלה, חייב על כל עלייה, דבר רבי שמעון. רבי יוסי אומר, אינו חייב אלא אחת, ואינו חייב עד שיעלה לראש המזבח. רבי שמעון אומר, אפילו העלה על הפסל או על האבן,

חייב: גמרא מאי שנא המשנה להדיוט דפטור, דכתיב 'לה'. בשחיטה נמי, הכתיב 'לה'. שאני התם, דאמר קרא, 'איש איש'. גבי העלאה, נמי כתיב 'איש איש'. מיבעי ליה, לשנים שהעלו פאבר, חייבין. אי הכי, הכא נמי, מיבעי ליה לשנים שאחזו בפסין קרא 'ההוא', אחד ולא שנים. אי הכי, גבי העלאה נמי, הא כתיב 'ההוא'. מיבעי ליה, למעטוי

ושחטו, שחיבין. שאני התם, דאמר

מתני' ואחד קדשים פסולין שהיה פסולין בקדש. הואיל ובפנים אם עלו לא ירדו מתקבל בפנים קרינא ביה דחיובין עליהן בחוץ כדילין בגמ': המעלה ביות מן העולה ופאימוריה. חצי זית מזה חצי זית מזה חצי דכולה כליל: **גמ'** ואימורי קדשי קדשים. כבשי עצרת: הלבושה. על מנת נדבה: ומנחת כבשים. שהיא כליל ורואיה להעלה בקומץ מנחת

ישראל אבל שירי מנחת ישראל אינו חייב על העלאתה: מנחת כהן משיח. עשייתיה האהפ: שהוא כמיא בכל יום: ושלתה לזנין יין. שהוא פחות משבתה: ושלתה לזנין מים. כהן קאמר ובמקדשין לחז שאין העלאת חוץ נוהגת בחולין: מנין לרבות פסולין. הך דאם עלו לא ירדו דלא מתרבו מלא יביאנו דהא אינם ראויין להביא לכתחילה: חיל' לעשות קדש. שמע הראויין לעשות אפילו אינו ראוי לבא מחוץ לפנים דהני גמי כיון דאם עלו לא ירדו וכוון נזק להפך בהם ביצונת או להעלותו מראש המזבח למערכה ראויין לעשות קדש: חיל' לעשות קדש שלמים לא. אע"פ שרץ מצטרף עם אימוריהן לכיות העלאת חוץ משום דבשר שלמים לאו בר הקטרה הוא ולא קרינא ביה אל פתח אהל מועד לא יביאנה ולחייב עליהן משום פגול וכו'. קא דמיא כח באוכל כיות בשר ואימורין מעולת פיגול או נותר או בטומאת הגוף אכלה: מאי טעמא. לא מצטרף גמי בשר שלמים עם אימוריו לפיגול ונותר וטמא הא בין שבת עם אימוריהן שאם שלמים לא. אע"פ שרץ וטמא כדאמר בפ' בית שמאי (לעיל דף מג.) דכל שיש לו מחירין בין לאדם בין למזבח חייבין עליו משום פיגול ודרי דהם מחייב לא דבשר לאדם: ואת אימוריהן למזבח ותני גמי ההם דברים שאין חייבין עליהם משום פיגול כגון הקומץ והלבושה והקטרת שאין להם מחירין אלא הם עצמן מחירין חייבין עליהן משום נותר ומשום טמא וכל שכן אימוריו שהפגול נזהר בהן ומקריא לפיגול להם: כל הפגולין מצטרפין. משנה היא במעילה: כאן בפיגול כאן במחשבת פיגול. הא דקתני מצטרפין באוכל פיגול קאמר ולהתחייב טהאת הוא דקתני וזה אין שלמים לא במחשבת פיגול שאם טהא או זרק על מנת להקטיר חצי זית בשר עלה חצי זית מאימורין חוץ לזמנו פיגול אבל בשלמים חשב לאכול או להקטיר חצי זית בשר וחצי זית אימורין לא פיגול שאין מחשבת אכילה בקטרתו ואין מחשבת הקטרה בנאכלין: כאן בנותר כאן בשניתותיו עד שלא נזרק הדם. את דקתני מצטרפין באוכל נותר קאמר וזה דקתני עולה שאין שלמים לא בשניתותיו ואימוריו שריפה כגון אכדו הבשר ואימוריו קודם וזריקה ונשיתיר חצי זית מזה וחצי זית מזה בעולה דכולה כליל היא וזריקת דם וזריקה דהא איכא אכילת מזבח וכו' וישע דאמר בפרק טבול יום (לעיל דף קד.) אם אין שרץ אין דם וכיון דזריקה היא חייבין עליו משום נותר אם יתירותיו ואלו ממנו כדאמרן (לעיל דף מה.) דברים שאין חייבין עליהם משום פיגול חייבין משום נותר כגון קומץ שהוא אכילת מזבח בעולה וכל שכן דברים שהיובין עליהן משום פיגול כגון בשר עלה אבל שלמים אין חצי זית מבשרו חצי זית מאימוריהן מצטרפין להיות שירי לזרוק עליהם את הדם ולא אכילת אדם איכא ולא אכילת מזבח איכא וכיון דלא היא וזריקה אם זרק אין חייבין עליהן משום נותר וטמא דקדיל (מנחות דף כה.) כל הניתר לשדוריהן חייבין עליו משום טומאה ובפ' ביש (לעיל דף מה.) אתי נותר חילול חילול מטומאה ובמס' מעילה (דף ו) לענין יצא אמרין לרי"א דאמר אין זריקה מועלת ליצא אין חייבין עליו משום נותר וטמא: כל זהובים. בר מעולה: אין זורק את הדם. דאית ליה לר' וישע אם אין בשר אין דם מועשת עולותיו הבשר והדם ובזבחים כתיב (דברים יב) ודם זבחיך ישפך והבשר תאכלו חזקתו בן לזה:

הבהמה ובהקומץ וזאת (מנחות דף טו:) תנן גמי דהוא פסול לא תסכים מעלה בכלי דברי ר"מ והא דחלב ויין מצטרפין אע"ג דחלב בכיות ומשקין ברביעית ה"מ בשתייה אבל דך אכילה ששרה פתו בין שיעורו בכיות וקצת תימה מאי איירי דנטק חמשה דברים בעולה הא בשלמים גמי מצטרפין לחיבי משום פיגול ויש לומר דנטק משום דאיירי גמי במעילה אף על גב דבתורה לא איירי במעילה:

כל הפיגולין מצטרפין. תימה דלא מייחי מרישא דקתני (מעילה דף טו.) קדשי מזבח מצטרפין לפיגול ויש לומר דהוא מוקמין לה בעולה דהא תני גמי מעילה אבל דך משמע טפ: **וכל** הנותרות מצטרפין. תימה דלא תני כל הטומאות מצטרפין ויש לומר דהוא משמע אפילו שרץ וכלהו דבשר המת והדורו לא איירי כדנתן דהם (דף יז:)

כאן

בשניתורתו ועד שלא נזק הדם ומני רבי ידועש. ה'ג לה במעלה בפ' קדשי מזבח (דף טו) אלא אימא עולה ואימורים מצטרפין זה עם זה לכחית דרוק עליהם את הדם ומאן קתני לה רבי ידועש וגירסא דשמותין גמי נמי לישב דרבי נמי קאמר וקשה לישנא דברייתא דקתני לרביי עליהם משום פיגול נותר וטמא ויש לפרש דבשניתורתו כוונת מעולה ואימורין אשמעינן דהוריקה מעלייתא היא

לאחריכיה משום פיגול נותר וטמא דקריב מתירי
קרינא ביה דחשאת לא צריכי להא דקאמר הבא
פיגול אפילו לא קשיא כאן בפיגול כאן במחשבת
פיגול דבשנינויתא דניתורתו מתירי תריוויה פיגול
ונותר ובמסכת מעלה לא גרסינן ליה ויש מהחזקין
טמא מן הברייתא משום דמטמא לא משני מידי
אבל לפי מה שפירשתי נידא ודכולהו מיתירי
וע"כ גרסינן ליה דאי לא גרסינן ליה דאקאמר
החם במעלה תנינא לאת דתנו רבנן מנא ליה דא
דקתני בברייתא דמטמא עליון אכילה ואימא
פיגול אפילו לא קשיא כאן בפיגול כאן במחשבת
פיגול ונותר אנוח לא קשיא כאן בנותר כאן
בשניתורתו ולמאן איירי להצטרף לענין להבשר
הקרוב ולזרוק עליהם את הדם אבל לאכילה לא
מטמאין אבל מכין דתני טמא על כרחין לענין
אכילה אפילו דמטמאין דהיינו תנינא לאת דתנו
רבנן ובר' סבר מלא חפני לא דוקא. תימה
למה לי למימר לא דוקא אפילו לא דוקא ודו
מחייבי רבנן אבות מנח בחוץ מידי דהוה אקומץ
וכמו כן קשה בסמוך למה לי למימר דסברי רבנן
קביעות דמנא לאו כלום היא ויש לומר דעד כאן
לא מחייבי רבנן בקומץ אלא משום דחשיב
להחפול על מנת להקטיר בוית מקומצה בחוץ
הלכך חשיבא נמי להקטיר לחייב אבות מנח
בחוץ ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח אע"פ דלא
שייך בהם פיגול כיון דמנחת נותרו ומצוי במנחה
דכיות נמי חשיבא הקטרה של מנחה אחד ודא
אבל קטרת לא אשכחן דחשיב קטרת בכוונת
דלא שייך ביה פיגול ועוד דהא א"ר יוסי דאין
פיגול אלא בדבר שהוא על מזבח החיצון הלכך
לא דמחייבי רבנן בקטרת בכיות על כרחין משום
דמלא חפני לא דוקא וקביעות מנא לאו כלום
היא. דקבעיניהו במנא. למאי דאסיקנא
(למאי) דקבעיניהו במנא הוי לבונה דמתניתין
שיעור שלם ופסול בחוץ רבי אליעזר הואיל
דקבעיניהו לבני:

אבל

על השלם חייב, ואינו חייב על החסר. והא, פחות משלשת לוגין, דאית בהו כפה
יותים, ולא ילפי רבנן, חוץ מוחין. אלא אומר רבא, כגון דקבעיניהו שני חצאי פסם

וכנות חלה, וזרק את הדם. חצי וית בשר וחצי
וית חלה, אינו וזרק את הדם. ובעולה, חצי וית
בשר וחצי וית חלה, וזרק את הדם מפני שבולה
כליל. ומנחה, אפילו בולה קטנית, לא יזרוק. מנחה,
מאי עבידתה? אומר רב פפא, מנחת נסכים הבאה
עם הזבח: משנה הקומץ והלבונה והקטרת ומנחת
כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים, שהקריב
מאחד מהן פזית בחוץ, חייב. רבי אליעזר פוטר,
עד שהקריב את פזיו, וכולן שהקריבן בפנים, ושירי
מהן פזות והקריבו בחוץ, חייב. וכולן שהקריבו כל
שורו והקריבו בחוץ, פטור. והקריב קדשים ואימורים
בחוץ, חייב. גמרא תנו רבנן, המקטיר פזית בחוץ,
חייב. חצי פרס בפנים, פטור. קא סלקא דעתך,
מאי פטור, פטור ור'. אמאי, הקטרה היא. אומר רבי
יודא, אומר רב חסדא, אומר רב ירמיה בר אבא,
אומר רב, מאי פטור, פטור ציפור. אומר רבי יודא,
אי קשיא לי, הא קשיא לי. הא דאמר רב עלה,
בהא אפילו רבי אליעזר מודה. דהא רבי אליעזר,
לאו הקטרה היא קאמר. אומר רבא, בהקטרה דהיכל,
דכולי עולם לא פליגי. כי פליגי, בהקטרה דפנים.
דמר סבר מלא חפניו, דוקא, ומר סבר מלא חפניו,
לאו דוקא. אומר ליה אבוי, והא, כי קא כתיבא,
חוקה, בהקטרה דפנים, הוא דכתיב. אלא אומר אבוי,
בהקטרה בפנים, כולי עולם לא פליגי. כי פליגי,
בהקטרה דחוץ. מר סבר, ילפינן פנים מוחין, ומר
סבר, לא ילפינן. אומר רבא, השתא חוץ מוחין, לא
ילפי רבנן. פנים מוחין, מיבעי. מה היא. דתניא,
יכול הפעולה פחות מפזית קומץ, ופחות מפזית
אימורין, והמנסף פחות משלשת לוגין יין, [פחות]
משלשת לוגין מים, והא חייב. תלמוד לומר לעשות,

במנא

או כוונת חלה. וכתיב וזרק הכהן את הדם וגו' והקטיר החלב אע"פ שאין בשר וזרק
עליו את הדם הובי מפרש במנחות בהקומץ רבה (דף כו.) ובמנחה מאי עבידתה. מאי
דוקית דם איכא במנחה. מנחת נסכים שבאה עם הזבח. ואבר בשר הזבח והמנחה קיימת
לא יזרוק את הדם בשבילה דלאו גופא דבזיחה הוא. מנחה
והקטרת. שבכל יום פרס [של] שחירית ופרס
של בין הערבים שהקטיר ביות מהן בחוץ חייב
קסבר כי כתיב אותו על השלם הוא חייב ואינו
חייב על החסר הקטרה חובה חייב בביות אבל
כוונת רבי אליעזר נמי מדלא פליג ארישא גבי
עולה חלה נמי ידריש ליה אותו אשיעור הקטרה
ברבנן ומידו עולה דלא מיפסלא בחסרון דכל
עצמה חלה הקטרה חובה חייב בביות אבל
בהני פליג דקא סבר קומץ כוליה היינו שיעור
הקטרתו אף בפנים דהא מיפסל בחסרון וכן
כולם שכולם מתירין הם כל זמן שאין קרוב
כולם לא הוא הקטרה לצאת בעלים ידי
חובתן ולרבנן בהני נמי הוא הקטרת בביות
היאכ דכוליה קיים ולא חסור קודם הקטרה
ותנו מנחות (דף כו.) הקטיר קומצה פעמים
בשירה הלכך אפילו חלה היא: וכולן שהקריבן
בפנים ושירי מהן כו'. חייב שחירי בזה נגמרה
הקטרת ולר' אליעזר נמי כי ידריש אותו
אשיעור הקטרה ידריש ליה ושיעור הקטרה
בביות היאכ דבפנים חלה הקטרה נגמרה: וכולן
שחפרי כל שהוא. קודם הקטרה ע"י איבוד או
שריפה נפסלו בחסרון כדאמר במנחות (דף טו)
מן המנחה פרט לשחירית היא ושחור קומצה
והאי וכולן לאו אלוטוב קאי דאין שפילאי
פלגינהו במנחות בפרק קמא (דף יא) בלבונה
שחסרה דלר' שחירה אפילו עמדה על קודם
אחד ולר' יודנה בשני קרסין ואי אלוטוב
נמי קאי למייר שחסרה משיעור הכשרה למר
בדאית ליה ולמר בדאית ליה: וחזקיבו בחוץ
פטור. הואיל ואין מתקבלין בפנים: הפעולה
קרישית ואימורין, שהקריב הבשר והאימורין
מחוברין בו חייב משום אשחירית. חצי פרס
בפנים. לאו דוקא חצי פרס נקט דהיה חצי פרס
אלא פחות מכשיעור הבשר מצותה נקט: קס"ד
מאי פטור פטור ור'. דאי לאו בורות קאמר
מאי פטור שייך למימר בפנים ואמאי פטור
הא הקטרה הוא דהא חלה חייב דקבעיניהו עלה
בחוץ: מאי פטור פטור ציפור. דיצאו ידי חובתן
דכיות היא הקטרה: כהא אפילו רבי אליעזר
מודה. ואע"פ דפליג במנתי' אבאחי מודה הוא
לדאי תנא בהאי סיפא אשחירית ציפור וקשיא
לי עלה אמאי מודה הוא רבי אליעזר לאו
הקטרה היא קאמר מדפטר עיה חובתן: אבר

רבא בהקטרה דהיכל. שבכל יום שלא נאמר בו שיעור הואי פרס שיעור דרבנן הוא מודה רבי אליעזר דבכיות היא הקטרה לחייב בחוץ להוציא ציבור ידי חובתן בפנים
ומנתי' כולה רישא וסיפא דברי הכל היא ובקטרה דהיכל מיידי: כי פליגי. במנתי' בהקטרה דיום הכיפורים דלפני ולפנים שנאמר בה שיעור (ויקרא טו) חלה פניני דוקא. ובבת
אחת הילכך בחוץ נמי לא מחייבי אלא אשלימה: והא כי כתיבא חוקה בפנים כתיבא. כדכתיב (שם) וזיחת (זאת) לכם לחקות עולם לכפר וגו' דברים שאין נעשין אלא אחת
בשנה וחוקה עינבא: והא דאי אלא אבר אבוי בהקטרה דפנים דכולי עולם לא פליגי כי פליגי בהקטרה דחוץ. אבוי נמי כרבה מתירין חלה דברייתא דמודה בה רבי אליעזר
בהקטרה דהיכל ומתניתין בהקטרה דפנים ומידו לא כעטמא דרבה דאמר לרבנן מלא חפני לאו דוקא דכולי עולם מלא חפני דוקא ובפנים דרבי לא פליגי דשלימה בבית כי
פליגי כגון שהקטיר בוית מן הקטרת של חפני פנים בחוץ מר סבר ילפינן פנים מוחין ילפינן קטרת של פנים מקטרת של היכל מה הקטרת של היכל בבמה בחוץ בענין אף
הקטרה של פנים חייבין עליה בבמה בכיות ואע"פ דברוכהת לא היא הקטרה הואיל ובחיל הוא הקטרה ור' אליעזר סבר לא ילפינן פנים מוחין. הקטרה דהיכל הוא דמחייבי
עלה בחוץ בכיות דהא ברוכהת הכי חשיבא אבל הקטרה פנים לא מחייבי עלה בחוץ בביות האיל ובחוכהת לאו הקטרה היא: חזיתא חוץ מוחין. כגון ניסוך חוץ שהוא על
המזבח החיצון לא ילפי נמי שיעור חלביש שהוא על המזבח החיצון לחיבי על פחות מבשלת לוגין חוץ אע"פ שיש שם כמה זיתים וזבי כל הקטרת של מזבח הקטרת
הקטרה היא הואיל בגין ניסוך שיעורא חזיתא הוא לא מחייבי עליה אלא כבשעירי: פנים מוחין. לחיבי על קטרת שלפני ולפנים בבמה בחוץ ילפינן מהקטרה דהיכל: פחות
מכיות חפני. על דרך רבין דהא רבי אליעזר אפילו אבות לא מחייבי דהא אמר עד שיקריב את כולו: אלא אומר רבא כגון דקבעיניהו במנא. לעולם מתניתין וברייתא
בהקטרה דהיכל היא הקטרה ברוכהת בכיות ומשום הכי קתני לה בברייתא חייב ור' אליעזר מודה בה דרוב ופולגותא דמתניתין כגון דקבעיה (דכולהו) שני חצאי פרס במנא

וקסבר ר”א וקביעותא דמנא מילתא הוא הואיל ונתן שני חצאי פרס בכלי הקטרת היכל בקעה מנא ואי חסר כל שהוא מפסל הולכך בחוץ לא מצידיב עד שקיריב את כולה ורבענן סברי. קביעותא דמנא לאו כלום היא: קבע ששה לזנין. דהוא חצי הדוד לנסכס פ”ר נתתן בכלי ומשך ארבעה מון והקירבן בחוץ חייב שודרי ראויין

בפנים לאיל: פטור. דבציור משלשת לזנין לא חזו בפנים: רב אשי אמר. לעולם כדתרצה אביי דבתקשרא על פנים בחוץ פלגי ובמילף פנים מחוץ ודקא קשיא כל השתא חוץ מחוץ לא ילפי רבנן כ”ר דמי ניסוך להקטרה דניסוך מהקטרה לא ילפי רבנן ואע”ג דחוץ מחוץ אבל קטרת על פנים מקטרת של היכל ילפי ואע”ג דפנים מחוץ: חסרון דחוי. הוציאן שלמים לחוץ וחסרו לאיבוד: שמה חסרון. ואם העלה את המשריף בחוץ פטור: או לא שמה חסרון. וחיוב לרבנן בחוץ כולם קיים: איפסיל ליה. ואפי”ן כחייב מצידיב עליה חסרון ומה לי יוצא ומה לי חסרון: עד שקיריב כולה. אלמא כוליה בעינן: מדרבי אליעזר פשיט מר. בתמינה רבי אליעזר אפי”ן כבולין קניי נמי פטר ואנן לרבנן מביעי על דמחייבין כבולין קיים ומודו ושהסר בפנים: והאיכא חציצה. כשהשר אינו ראוי להקטרה חוצין בין אימורין למערכה ודכותיה בפנים לא העלאתה איה דרומנא אמר וקירא לא על העצצא שר על האש וקס”ד דמתני’ רבי יוסי היא דאמר אינו חייב עד שיעלה לראש המזבח מהקטרת פנים: כשהחבן. החבליים למטה: מתני’ מנחה שלא נקמצה. לא חזי לפנים היכלה מהקטריבה בחוץ פטור. קמצה וחזר וקירב לחובה ותקריבה בחוץ חייב. שכירא בה בפנים כשירה כדנתן בהקומץ (ומתוך דף כג.) תנעירב קומצה בשירה לא קיטר ואם הקטר עלתה לבעלים: גמ’ ועיכפא שירים לקומץ. ברובא דאין כמאן דליתיה ולא נחייב עליה ובמנחות (דף כג.) נמי מרכינן לה גבי הקטרת פנים: נאמר הקטרה בקומץ. וקמץ והקטיר (ויקרא כ) ונאמר הקטרה בשירים. לא תקטירו מן המזבח אשה לח (שם) כל שמנמן לאשים הרי הוא בכל תקטירו דהיינו שירים: אין קומץ כמפל קומץ. ואפי”ן רבה עליו כדאמרין בהקומץ רבה (מתוך דף כג.) ולקח מדם הפר ומדם השעיר ונתב דיוע שדם הפר מרובה מדם השעיר מכאן לעלוף שאין מנטביל זה את זה: מתני’ תולבנות. של מנחת נדבה שניחם חסרון מן שירה לאכילא הלכך רבי אליעזר פטר דבעי הקטרת כל המותר: אחד בפנים. תחילה ואחר כך השני בחוץ: חייב. שזה גמר וכו’ הכל תלוי: שני בידי לבעות. מתירין לחם הפנים דמתני’ (ויקרא כד) ויחיה ללחם לאכור דבכתיב נאמר כן וזוהר ונאמר להלן אוכרה מה להלן קומץ מתיר את השירים

אף הלבונה מותרת את הלחם ובשירי מנחה תחוב (ויקרא ו) יאכלו אודין ובניו קדש קדשים מנאש ה’ אין לנו אלא לאחר מנחת האשים: גמ’ מהו שיתיר כנגדו בשירים. הקטיר קומץ לבדו עד מנת להתיר חצי השירים ובוררן לחלקן: מהו. לאוכלן: מישרא שרי. פלגא לגמרי: או אקלוש מקילש. לאיסורא דכולהו שירים קומץ ופלגא תריוויה אכולהו שירים דמו וכי מקטיר לחד מקילש ליה איסוריהו ומיהו לא אישתירי מדי מניניהו לגמרי: פלוגתא דרבי מאיר ורבנן במנחות בהקומץ חזא (דף טז.) מנחתו בהקומץ בחצי מתיר. פיגל בקומץ או בלבונה שהקטיר קומץ ע”מ לאכול וית מן השירים חוץ לזמנו פיגול: מישרא שרי. דאי כי מקטיר ליה בשתתק לא שרי כות מניניהו לגמרי היכי היא מחשבה בהזאת וית את דומיא דזריקה בעין דשרי לגמרי: לא מישרא שרי כו’. כלומר דילמא לא רח אלא ודאי חייב פשיטא ליה לר’ יצחק נפחא דאז רחא לא הא עביד: הוא אליאב אמר לא מחייב על חלודיה בחוץ ומשום חיב מספקא ליה לרבי יצחק דילמא שרי. ר”א ברבנן ס”ל. שרי אלא מהקל לשון קושית אלא אמאי פשיטא ליה אליאב דאז רחא לא הא ודאי ר”א מתקאמר לאו הקטרה הוא ברבנן דפלגי עליה דר”מ כסריא ליה: אלא איאבא דרבנן דהבא. דמחייב אתה מניניהו אלמא הקטרה היא בפנים וקא מביעי ליה למאי הילכתא היא הקטרה למישרי פלגא או לאקלוש והבא ליכא למיפשט ממחייבי עלה בחוץ ש”מ מישרא שרי דאי נמי לאקלוש אתיא היא הקטרה לחיובי בחוץ עלה: מתני’ הוורק מקצת דמים. כגון מתנה אחת ואפילו מחטאות הפנימיות שכל מתנותיהן מעכבות: חייב. לרבנן

אבל בחסרון מודו ליה. ומסיק בחסרו מבפנים ותימה מאי קא משמע לן תנינא לעיל (דף קט:) וכולן שחסרו כל שהוא כו’ וכל הפחות היינו חסרו מבפנים: **אמר** שמואל כשהפכן. ותימא מאי קמיל סד”א דרין ארץ הקטרה בכך: **מין** במינו אינו חוצץ. והא דאמרנן לעיל (דף טז) גבי גרל חבירו פסול אף דרך שירות בכך:

קומץ מהו שיתיר כנגדו בשירים. פירש בקנטרס דהקטיר קומץ לבדו על מנת להתיר חצי השירים ובוררן לחלקן מהו לאוכלן מישרא שרי פלגא לגמרי או אקלוש מקלש לאיסורא דכולהו שירים קומץ ולבונה תריוויה אכולהו שירים דמו וכי מקטיר חד אקילש ליה איסוריהו ומיהו לא אישתירי מדי מניניהו לגמרי ע”כל וזא דנתן בהקומץ רבה (מנחות דף כז.) הקומץ והלבונה מעכבין זה את זה היינו דבעי שיתיר שניחם דאז ליתיה מנחה בלא לבונה ובעי קמיעה וזכא אשתיירי דאפילו למאן דאמר מישרא שרי לא היאך מחבר דחלקו של קומץ ונראה לפרש דלא לאשתריוי באלכא קאמר דאז מישרא שרי פלגא אדך פלגא באיסוריה קיימא ואז אכיל לא לקי כמו אוכל כשר חטאת ואשם קורס וזריק ואי אקלוש מקלש כולמה מנחה לא לקי כלל אי נמי לענין מעילה וכי האי גונא בגדרים בפרק נערה (דף טז.) דלא מינו גיז או אקלוש מקילש כגון נדרתא מן תריץ וזיתן ושבעה אורס והפר לה ואכלתיונן אי אמר מינו גיז לקיא אי אמר מקלש קלוש איסורא בעלמא הוא: **ואי** אליבא דר”מ דאמר פסולין בזה מתיר. דאז סוגיא דלא כרשי לקיט דאפילו לעיל בפרק בית שמואי (דף מא.) טעמא דרבי מאיר משום דכל העושה על דעתו ראשונה הוא עושה צ”ע אי שחט סימן אחד וקבל אחד מרז חרוק כיון דחשבי חצי מתיר אי אמרין מישרא שרי ומיהו לא פשיטא אי לא וגמר אחר כך שחטיו לא שרי: ומודה

נקמצה, והקריבה בחוץ, פטור. קמצה, וחזר קומצה לחובה, והקריבה בחוץ, חייב: **גמרא** ואמאי, ליכבלי שירים לקומץ. אמר רבי יודא, נאמרה הקטרה פקומין, ונאמרה הקטרה בשירים. מה הקטרת קומץ, אין קומץ כמכסל חבירו. אף הקטרת שירים, אין שירים כמכסלן קומץ: **משנה** הקומץ והלבונה שהקריב את אחד מהן בחוץ, חייב. רבי אליעזר פטור, עד שקיריב את השני. אחד בפנים, ואחד בחוץ, חייב. שני בידי לבונה, שהקריב את אחד מהם בחוץ, חייב. רבי אליעזר פטור, עד שקיריב את השני. אחד בפנים, ואחד בחוץ, חייב: **גמרא** בעי רבי יצחק נפחא, קומץ, מהו שיתיר כנגדו בשירים. מישרא שרי או קלוש מקילש. אליאב דמאן. אי אליאב דרבי מאיר, דאמר מפלגין בחצי מתיר, מישרא שרי. אי אליאב דרבנן, דאמרין אין מפלגין בחצי מתיר, לא מישרא שרי, ולא מקלש קליש. אלא אליאב דרבי אליעזר, רבי אליעזר פרבנן סבירא ליה, דאמר אין מפלגין בחצי מתיר. אלא, אליאב דרבנן דהבא, מישרא שרי או קליש מקלש. תיקו: **משנה** הוורק מקצת דם בחוץ, חייב

אף הלבונה מותרת את הלחם ובשירי מנחה תחוב (ויקרא ו) יאכלו אודין ובניו קדש קדשים מנאש ה’ אין לנו אלא לאחר מנחת האשים: **גמ’** מהו שיתיר כנגדו בשירים. הקטיר קומץ לבדו עד מנת להתיר חצי השירים ובוררן לחלקן: מהו. לאוכלן: מישרא שרי. פלגא לגמרי: או אקלוש מקילש. לאיסורא דכולהו שירים קומץ ופלגא תריוויה אכולהו שירים דמו וכי מקטיר לחד מקילש ליה איסוריהו ומיהו לא אישתירי מדי מניניהו לגמרי: פלוגתא דרבי מאיר ורבנן במנחות בהקומץ חזא (דף טז.) מנחתו בהקומץ בחצי מתיר. פיגל בקומץ או בלבונה שהקטיר קומץ ע”מ לאכול וית מן השירים חוץ לזמנו פיגול: מישרא שרי. דאי כי מקטיר ליה בשתתק לא שרי כות מניניהו לגמרי היכי היא מחשבה בהזאת וית את דומיא דזריקה בעין דשרי לגמרי: לא מישרא שרי כו’. כלומר דילמא לא רח אלא ודאי חייב פשיטא ליה לר’ יצחק נפחא דאז רחא לא הא עביד: הוא אליאב אמר לא מחייב על חלודיה בחוץ ומשום חיב מספקא ליה לרבי יצחק דילמא שרי. ר”א ברבנן ס”ל. שרי אלא מהקל לשון קושית אלא אמאי פשיטא ליה אליאב דאז רחא לא הא ודאי ר”א מתקאמר לאו הקטרה הוא ברבנן דפלגי עליה דר”מ כסריא ליה: אלא איאבא דרבנן דהבא. דמחייב אתה מניניהו אלמא הקטרה היא בפנים וקא מביעי ליה למאי הילכתא היא הקטרה למישרי פלגא או לאקלוש והבא ליכא למיפשט ממחייבי עלה בחוץ ש”מ מישרא שרי דאי נמי לאקלוש אתיא היא הקטרה לחיובי בחוץ עלה: מתני’ הוורק מקצת דמים. כגון מתנה אחת ואפילו מחטאות הפנימיות שכל מתנותיהן מעכבות: חייב. לרבנן

ומוֹדָה רבי אלעזר בדמיס. תימה מאי קביל רבא מתניתין ודיא דהא חנן רבי אלעזר אומר
אף המהכן כ' שמע מניה מודיה ברישא וי"ל דסלקא דעתך דרבי אלעזר קאי
אתרוה דלעיל ולא אמקטא דמים ועוד י"ל דמתניתין איכא לאוקומי בדמיס החיצונים
בדמהנה אחת כיפר אחרת רבא לאשמרעין דאפילו בפנימיים דכל מתנות מעכבות אפ"ה
מודה ר"א דחייב ע"ז מקצת בחוב דתניא וכו'.

אומר ממקום שפסק הוא מתחיל ולעיל נמי בפרק
ב' בשמי' (דף מב.) צנערי מדייר ביה מודה ר"א
בדמים גבי חטאות פנינויות מיידי לה: **א** מה
לחלן בשאר ימות השנה אף כאן בשאר ימות
השנה. תימה דהא רבי עקיבא מודה דאין נישוק
המים אלא בחג ויש ספרים גרסי' הך סך נשני
וסיבוכי הורואר בשא' בתמיד' כתיב וליטא ד' נתן
גרסי' בה' ביה שוכב תענית (דף ג.) ואפילו לרבי
נתן נמי לא מישתמיט תנא דלימא נישוק המים כל
השנה כולה ואמר רבינו תם תמצא בספרים שענים
א' מה לחלן בשאר ימות החג לא לדברט עניי
לא רמזו אלא בשה' אומר ונתן נישוק במסכת תענית
(שם) אלא דף דתנן נישוק המים כל שבעה מני א'
רבי עקיבא האמר בששי מוכיז תרי יומי הו' ורבי
אליעזר הו' קאמר שהשמי' כל ימות החג ונראה
שפיר ליישב גרסת הספרות דאף על פי דאין נישוק
המים אלא בחג מכל מקום חייבין עליו בחוץ על
השנה דבאשכחן בשעתיהן למאן דאמר דאין
נשוק במדבר המזויב בלא כל שרת אע"ג דאין
מתקבל כפנים דהואל ובעתה דהתר הבמות
קריבים בלא קדושת כלי ובראמרין לעיל (דף
קח) בנעלה על גבי השלע ומשום דהיא הקטרה
בבמות יחיד מחייב עליו בחוץ בשעת אסור
בבמות מיוחד לא דמי דאין חוץ מחוסר זמן גורל
מזו ובין דהשתא לא חזו בפנים זמני מחייב
ואמרין בימותא בריש פרק שני שיערי (דף סב)
שלמים ששחטן בשבת קודם שפיתחו ולדות
לדעת פטור מ"ט מחוסר פתיחה ממחוסר מעשה

דלא בעו כולו מתיר ורבי אלעזר נמי מודה בה דאמרנן בגמרא: מ' ההה. שנתמלאו שלשם ניסוך המים בחג הסוכות: שירי חרם. של חטאות העשוען שפיכה ליסוד שהקריב בחוץ חייב דקסבר שירים מעבבין ודילכך מתקבלים בפנים וזריקה גמורה חק: **גמ'** מודה **ר'** אלעזר ברטיים. ואפי' בחטאות הפנימיות דהא בפנים אם נשפר הדם אחר שנתן

ומוחלל ממקום ששקט, דרנן ב'ז, במסכת אומר
ברצוציא לז (דף ע"ז) וידיעה, דמן דרפת: ניסוך
המים דאורייתא (ה'לך) בחורץ נמי מחייב עלה:
אמר ליה ריש לקיש, ארבי אלעזר מדהוא
קרא עליה ובהווא אקרא מים וקן תיחנשו אלמא
שולשת לוגין בעינן בנסיך שן יול עלות התמימי
והא ר' אלעזר ב'ז הנסיך, אפילו פחות
משולשת לוגין דאיכא למאן דאמר סוכה (דף
ט"ז) בלוג דהוא מסנך: בנסיך אקרא, בלשן קרישא
ורסנן ליה אידיהםפיתח. למנחם דידפתא, ר'א
דא"ר יוחנן ב'ז, אלמא לכולי עלמא דאורייתא
אין להם שיעור: ומאי בנייהון, במאי מפליגי
ומאי קא אתי רבי אלעזר לממיה, ביש שיעור
לשים. דקאמר תנא קמא המנסך שלשת לוגין
חייב והוא הדין ותר משולשת לוגין דיש בכלל
מאתים מנה ואף על גב דמלעיה בכל גזל
קשיניה ליש דאי שיעור נמי הוה לעל
ואתא רבי אלעזר לממיה דהוא שומלאן לשם
חג סדרך מילואן דהיינו שולשת לוגין ותו לא
בדרתן (שם) לצויריש שז הוב חזוקת שלשת
לוגין ממלא מן השילוח אבל אי הוי טפי
לא קשיניהו לכל דלא חזו ליה דיש שיעור
למיא אוכלי שרת ממקדשין אלא הראיה להו:
בבבוי

בְּקִרְבּוֹ

יב' פטור יש לומר לרבי יודן דמי לקבלה בבלי חול בפנים וזרק בחוץ אין לו לחיוב מחמת דכשר
ישימטיסיה ח' פ' כי בקטנטס למנחם יודפאה ותימה דאד רבי יוחנן אמורא ותרתיורא
 דה כלום דאד מצי לפרשטיה בשיתא רבי עקיבא רבי אמרדא אמורא ניסוך מימא דאדאיתא ורבי
 נתינת דק (ק) חולין בעורה לאו דאדאיתא שנתקו חכמים לנסך חולין בעורה שמוא לפי שהוא
 כהן דק (מז) דרש קיש היה ידע אלו דר' יוחנן דעשר נתינת ערבה ניסוך המים יב' הא
 שמוא נה' דשמעי ליה ערבה ניסוך המים לא שמעי ליה ומיזא לא יתכן פי' הא לפי דקטנטס
 יתכן יודא בשלש לוגין רבי יוחנן אמר בעוליב בכולן קטנטס לממרא קטקבר רבי קיש פי'
 נחם יתא בשלש אלעור עקיבא אמרדא דרדיש נסכיה אחז נסכי יין ואחז נסכי
 יש אן שיעור למים ומשני לטעמיה דמנחם יודפאה קאמר ופי' בקטנטס דרדיש קיש דאמר
 יתא רבי ר' אחא רביה דאן שיעור למים ומיזא לא יתכן אוחא פי' דמיעיל דלמא ליה למימר
 לטעמיה דמנחם יודפאה ותימה דמי חזקתא יא מה לרלן שלש לוגין דרביי עקיבא יש שיעור
 יא קסבר יש שיעור אלא לאפוקי ממנחם יודפאה קאמי דאמר רבי אלעור בשיתא רבי עקיבא:
 יתא ותר יתא מ' לוגין דיש בכלל מאתיים מזה ואנן' למיעיניה בבלי גורל קשיטניה ליה דאן שיעור
 ת לוגין ותר לא בדרתן עצודתש שזה מזה מחזקת שלש לוגין ממלא מן השילוח אבל יא ותר שפי
 תא לטות וקשה דאד רבי אלעור פי' הזה קאמר לעיל דאן שיעור למים כלל לא למעלה לא
 ש שלש לוגין לא פחות ולא יותר ואתא רבי אלעור למימר הווא שמואל לשם חג דקבעינו
 יתיב בפתות משלש לוגין דאן שיעור למים ור' אלעור לטעמיה דאמר מבתינ' מן החג:
 קברבו

[illegible]

זכריה פרק שלוש עשר – השחוט והמזבח דף קיא עמוד א – מותר מהזרות "אבן ישראל – (שטיינזלץ) רש"י

בקרבו נסכים במדבר קמפילי. ותריווהו אית לזו יש שיעור למים וכו' מלי טפי לא קרשניו כלי ותנא קמא דמזביח לא בעי בנסכים קדושת כלי לחייב עליהן בחוץ דקסבר קרבו נסכים באלה מועד שבמדבר כל ארבעים שנה הילכך ביאת הארץ האמורה בפרשת נסכים בשלח לך ללמנוטו בא שבשבע של כיבוש הארץ ושבע של חילוק הארץ כשהיו בגלגל ודותרו

הבמות כדתנן בפרק בתרא (לקמן דף ק"ב) 1
תהא במה קטנה של כל יחיד טעונה נסכים 2
דמשום גמא ציבור לא איתצורק למיעור ביאת 3
הארץ דהא מן המדבר נתחייב בכך וכיון 4
דבמות יחיד טעונין נסכים והתם כלי שרת 5
ליכא כדאמר בפרק בתרא (לקמן דף ק"ג) בחוץ 6
נמי מדיחב דעליהו בשעת הקרבה הבמות בלאר 7
קידוש כלי הוואיל ובשעת היתר הבמות קריבין 8
בלא קדושת כלי כדאמרן לעיל ממלען על גבי 9
סלע משום דהויא הקרבה בבמת יחיד בשעת 10
היתר הבמות מחייב בעל חציב אסור דהא 11
בפנים אם עזיב לא ייד כדאמרן לעיל (דף 12
פ"ו) מנין לירצא אם עלה לא ייד שדיר יוצא 13
כשר בבמה ור' אלעזר סבר לא קרבו נסכים 14
במדבר וביתא הארץ האמור בנסכים בלאר 15
ירושל וישיבה לאחר שקבעו משכן בשילה 16
הוא דנתחייב לפיכך הוצרכה ביאת הארץ 17
לכחוב משום שכ ארבעים שנה שבמדבר לא 18
קרבו נסכים ובא הכחוב לחייב בשעת ובית 19
עולמים ולא בשנות הכיבוש והחילוק בבמות 20
הקטנות הליכך לא קרבו נסכים בבמה קטנה 21
שהיא וליכא בכלל שרת ואי אסקינוה בשאין 22
מוקדשין בחוץ לא מדיחב יריוהו והכי נמי 23
אמרין לקמן דמאן דבעי קדושת לא בנסכים 24
סבר לא קרבו נסכים במדבר: ובינא אפר 25
בלמדין ניסוך המים כן: ודכ"ע קרבו נסכים 26
במדבר וביאת ארצה האמור בנסכים בבמה 27
קטנה וקראו בבמה בלא קידוש כלי ומיהו 28
בניסוך חיון אשכחן בניסוך המים לא אשכחן 29
דא חובת ציבור חן ולא קרבו אלא בבמת 30
ציבור בכל שרת ובמה פליגי תנא קמא סבר 31
למדין ניסוך המים מניסוך חיון לחייב בחוץ 32
ואפי' לא קדשו בכלל ורבי אלעזר סבר אן 33
למדין וניסוך חיון הוא דמתיחב בחוץ בלא 34
כלי אבל ניסוך המים קדוש אין לא קדשו לא 35
מא' בנייהו: בנמא פליגי: יריוהו והכי נמי 36
שצץ על שפת הכלי ותריווהו קדושת כלי בעו 37
מיהו רבנן סברי בירוצי מדות של לח נתקדשו 38
ורבי אלעזר סבר לא נתקדשו ותוך כלי בעינן 39
ופלוגתא דרמאי היא בנתינת (דף פ"ה) רב 40
ריה דרמא אפר. תנא קמא לא בעי קדושת 41
כלי ובקרבו נסכים במדבר קמפילי לתנא קמא 42

קרבו לרבי אלעזר בר"ש לא קרבו כדפרשינן ונפלוותא דהני תנאי. ר"א בר"ש (וכרבין דאמר אין נסכים בבמה קטנה הילכך לא אשכחן ניסוך בלא קידוש כלי ות"ק כרבנן ס"ל דאמר ר' יוסב' בבמת יחיד ואשכחן ליה בלא כלי שרת: כ"י תנאי. בפרשת נסכים כתיב בשלח לך: להטענה נסכים בבמה גדולה. בא הכחוב ללמךך שלא קרבו נסכים במדבר ומשבאו לארץ נתחייבו בהן ובבמת ציבור ולא בבמת יחיד: או אינו אלא בבמה קטנה. דאילו בבמה גדולה במדבר נמי קריב ומיהו עד השתא במה קטנה לא הואי דכל מ' שנה נאסרו הבמות משדוקם המשכן וכשנבנו לארץ הורוהי בשנים שכיבוש וחילוק ובא הכחוב להטענים נסכים לקדשו במת יחיד: כשהוא אומר אשר אין נתון לכם כ"י: ורבי עקיבא אומר להטענים נסכים לבמה קטנה. דאגדולתא דא איתצורק דהא במדבר נמי קריב: או אינו אלא לבמה גדולה. אשמועינן קרא דלא קרבו נסכים במדבר: בכל מושבות. דהיינו במת יחיד דאילו במה ציבור אינה אלא בבמה קטנה אלא ר' יושב' בבמת יחיד ירשע וישיבה: תנא ר' נחמיה. בבמת יחיד קדושה באיהו מקומן (לעיל דף כ"ג). שירי הדם מעבבין בחטאת הילכך עבודה היא להתחייב עליה בחוץ כשאר זורק מקצת דמים: שירי מוצא חן. שאין מעבבין את הכפרה כדאמר באיהו מקומן (שם) יכול יעבבנו לתלמוד לומר ואת כל הדם נתקו בחטאת ושעשו שירי מוצה: הקטר איברים ופירם. אין מעבבין את הכפרה דאין כפרה אלא בדם: ואם איתא. דלרבי נחמיה מעבבין גימא ליה הני נמי בתחילת עבודה כן היא מתנת: מחלוקת. באיהו מקומן שירים: במשאות הפגמיות. כל מתנותיהן מעבבין: וכי תניא איתא. דאודי ליה רבי נחמיה דשירי מוצה חן בשירים החיצונים ועוד רבי נחמיה בהו דמחלוקת בחוץ פטור: א. הב. אמאי אהדר ליה הקטר איברים יוכיח מנא ליה כי אמרי בפגמים ולא בחיצונים: וא אמר ליה חיצונים: ה"ג אלא לדבריו דרבי עקיבא קא"ל. לדידי שירים מעבבין לדידך נמי דאמרת שירי מוצה חן הקטר איברים יוכיח: מתנ' מלך בחוץ. גבלה היא שאין מליקה אלא בפנים לפיכך פטור על העלאתו ועל מליקתו נמי פטור כדאמרן בריש פירקין (דף ק"ו). השחוט ולא המולק: השחוט את העוף בפנים. פסול שוב אינו ראוי בפנים לפיכך פטור על העלאתו בחוץ ואם תאמר והלא כל העולין בחוץ נפסלין ביציאתן וכל השחוט בחוץ פסול הוא ויחייב על העלאתו היתר דחמא רבייה אבל לענן שאין פסולין מתקבל בפנים בענין:

אומר, שירי הדם שהקריבין בחוץ, חייב. אפר לו רבי עקיבא. והלא שירי הדם, שירי מִצוֹה הם. אפר לו, אכירין ופִּדְרִין ויִכְחו, שֶׁהֵן שִׁירי מִצוֹה, וְהַמִּקְרִיבִין בַּחוּץ חַיִּיב, אִמְרוּ לוֹ, לֹא אִם אִמְרָתָם בְּאִיבָרִים וּפְדִירִים, שֶׁהֵן תַּחֲלַת עֲבוּדָה. תֹּאמַר בְּשִׁירי הַדָּם, שֶׁאֵינָן תַּחֲלַת עֲבוּדָה. וְאִם אִיתָא, לִימָא לֵיהּ, הֵן נִמְי מַעֲבְבִי. תִּיּוּבָתָא. וְהִשְׁתָּא דְאָמַר רַב אֲדָא פַּר אֲהָבָה, מַחְלֻקָּתָ, בְּשִׁירִיִּים הַפְּגִימִים. אֲבָל בְּשִׁירִיִּים הַחִיצוֹנִים, דְּבָרֵי הַפֶּל לֹא מַעֲבְבִי. כִּי קֹאמַר רַבִּי נַחֲמִיָּה, בְּשִׁירִיִּים הַפְּגִימִים. כִּי תֵּנָּה הֵיא, בְּשִׁירִיִּים הַחִיצוֹנִים. (וְרַבִּי עֲקִיבָא, לֹא יָדַע מֵאִי קֹאמַר רַבִּי נַחֲמִיָּה. הוּא סָבַר, רַבִּי נַחֲמִיָּה שִׁירִיִּים חִיצוֹנִים, אֲמַר. וְקָא מַהֲדַר לֵיהּ, שִׁירִיִּים הַחִיצוֹנִים. וְרַבִּי נַחֲמִיָּה), לְדִבְרֵיו דְּרַבִּי עֲקִיבָא, קֹאמַר: מִשְׁנַה הַמּוֹלֶקֶת אֶת הָעוֹף בְּפָנִים וְהַעֲלָהּ בַּחוּץ, חַיִּיב. מֶלֶךְ בַּחוּץ וְהַעֲלָה בַּחוּץ, פָּטוּר. הַשּׁוֹחֵט אֶת הָעוֹף בְּפָנִים וְהַעֲלָהּ בַּחוּץ, פָּטוּר. שֶׁחֵט

קרבו נסכים במדבר קמפילי. ותריווהו אית לזו יש שיעור למים וכו' מלי טפי לא קרשניו כלי ותנא קמא דמזביח לא בעי בנסכים קדושת כלי לחייב עליהן בחוץ דקסבר קרבו נסכים באלה מועד שבמדבר כל ארבעים שנה הילכך ביאת הארץ האמורה בפרשת נסכים בשלח לך ללמנוטו בא שבשבע של כיבוש הארץ ושבע של חילוק הארץ כשהיו בגלגל ודותרו

הבמות כדתנן בפרק בתרא (לקמן דף ק"ב) 1
תהא במה קטנה של כל יחיד טעונה נסכים 2
דמשום גמא ציבור לא איתצורק למיעור ביאת 3
הארץ דהא מן המדבר נתחייב בכך וכיון 4
דבמות יחיד טעונין נסכים והתם כלי שרת 5
ליכא כדאמר בפרק בתרא (לקמן דף ק"ג) בחוץ 6
נמי מדיחב דעליהו בשעת הקרבה הבמות בלאר 7
קידוש כלי הוואיל ובשעת היתר הבמות קריבין 8
בלא קדושת כלי כדאמרן לעיל ממלען על גבי 9
סלע משום דהויא הקרבה בבמת יחיד בשעת 10
היתר הבמות מחייב בעל חציב אסור דהא 11
בפנים אם עזיב לא ייד כדאמרן לעיל (דף 12
פ"ו) מנין לירצא אם עלה לא ייד שדיר יוצא 13
כשר בבמה ור' אלעזר סבר לא קרבו נסכים 14
במדבר וביתא הארץ האמור בנסכים בלאר 15
ירושל וישיבה לאחר שקבעו משכן בשילה 16
הוא דנתחייב לפיכך הוצרכה ביאת הארץ 17
לכחוב משום שכ ארבעים שנה שבמדבר לא 18
קרבו נסכים ובא הכחוב לחייב בשעת ובית 19
עולמים ולא בשנות הכיבוש והחילוק בבמות 20
הקטנות הליכך לא קרבו נסכים בבמה קטנה 21
שהיא וליכא בכלל שרת ואי אסקינוה בשאין 22
מוקדשין בחוץ לא מדיחב יריוהו והכי נמי 23
אמרין לקמן דמאן דבעי קדושת לא בנסכים 24
סבר לא קרבו נסכים במדבר: ובינא אפר 25
בלמדין ניסוך המים כן: ודכ"ע קרבו נסכים 26
במדבר וביאת ארצה האמור בנסכים בבמה 27
קטנה וקראו בבמה בלא קידוש כלי ומיהו 28
בניסוך חיון אשכחן בניסוך המים לא אשכחן 29
דא חובת ציבור חן ולא קרבו אלא בבמת 30
ציבור בכל שרת ובמה פליגי תנא קמא סבר 31
למדין ניסוך המים מניסוך חיון לחייב בחוץ 32
ואפי' לא קדשו בכלל ורבי אלעזר סבר אן 33
למדין וניסוך חיון הוא דמתיחב בחוץ בלא 34
כלי אבל ניסוך המים קדוש אין לא קדשו לא 35
מא' בנייהו: בנמא פליגי: יריוהו והכי נמי 36
שצץ על שפת הכלי ותריווהו קדושת כלי בעו 37
מיהו רבנן סברי בירוצי מדות של לח נתקדשו 38
ורבי אלעזר סבר לא נתקדשו ותוך כלי בעינן 39
ופלוגתא דרמאי היא בנתינת (דף פ"ה) רב 40
ריה דרמא אפר. תנא קמא לא בעי קדושת 41
כלי ובקרבו נסכים במדבר קמפילי לתנא קמא 42

השוחט בלילה בחמה בו, ואם תאמר שחט בחוץ בלילה וזעלה בחוץ אמאי חייב ומאי שגא משלמין ששחטן בחוץ קודם פתיחת דלתות ההיכל דפשוור כדאיתא בפרק שני שעירי (יומא דף סט) ויש לומר דאיתא אין מחוסר זמן אבל התם מחוסר מעשה ואם תאמר לר"ש מאי שגא שחט בחמה בלילה בליל משחשט עובדי כוכבים ויש לומר דשוחט עוף בפנים מקטל קטילה ואם עלה יד אפי' לר"ש

אמר ר' לאל טמאא בגדים אביה הבליעה שאין שום שוחטה טמאא באגדים אביה הבליעה אפילו טרפה

אמר ר' נרבי:

אלא

שָׁחַט בַּחוּץ וְהֵעֵלָה בַּחוּץ, חֵיב. נִמְצָא, דֶּרֶךְ הַכְשִׁירוֹ
בַּפְּנִים, פְּטוּרוֹ בַּחוּץ. דֶּרֶךְ הַכְשִׁירוֹ מִבַּחוּץ, פְּטוּרוֹ
בַּפְּנִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כֹּל שֶׁחִיבִין עָלָיו בַּחוּץ,
חֵיבִין עַל פִּיזָא בִּן בַּפְּנִים שֶׁהֵעֵלָה בַּחוּץ. חֵיז מִן

השוחט בפנים, ומעלה בחוץ: **גמרא** היא הכשירו, חיובו הוא. תני חיובו: רבי שמעון אומר [וכו']: אהיבא קאי, אילימא, ארשאי קאי. המולק עוף בפנים והעלה בחוץ, חייב. מלק בחוץ והעלה בחוץ, פטור. ואמר ליה רבי שמעון, כי היכי דפנים מיחייב, בחוץ נמי מיחייב. האי 'כל שחייבין עליו בחוץ', 'כל שחייבין עליו בפנים' מיבעי ליה. אלא, כי היכי דבחוץ לא מיחייב, בפנים נמי לא ליחייב. האי 'כל שאין חייבין עליו בחוץ' מיבעי ליה. אלא, אסיפא קאי. השוחט עוף בפנים והעלה בחוץ, פטור. שחט בחוץ והעלה בחוץ, חייב. ואמר ליה רבי שמעון, כי היכי דפנים לא מיחייב, בחוץ נמי לא מיחייב. האי 'כל שאין חייבין' מיבעי ליה. אלא, כי היכי דבחוץ מיחייב, בפנים נמי מיחייב. הא קתני 'חוץ מן השוחט בפנים והמעלה בחוץ'. אמר ועיר, שחישת בהמה בלילה, איכא בינייהו. והכי קאמר, [ובן] השוחט בהמה בפנים בלילה והעלה בחוץ, פטור. שחט בחוץ בלילה והעלה בחוץ, חייב. רבי שמעון אומר, כל שחייבין עליו בחוץ, חייבין על פיזא בו בפנים והעלה בחוץ, חוץ מן השוחט עוף בפנים והעלה בחוץ. רבא אמר, קבלה בכלי חול, איכא בינייהו. והכי קאמר, [ובן] המקבל בכלי חול בפנים, והעלה בחוץ, פטור. המקבל בכלי חול בחוץ, והעלה בחוץ, חייב. רבי שמעון אומר, כל שחייבין עליו בחוץ, חייבין על פיזא בו בפנים והעלה בחוץ, חוץ מן השוחט עוף בפנים והעלה בחוץ. והשתא דתני אבות דשמואל בר רב יצחק, המולק עוף בפנים והעלה בחוץ חייב, מלק בחוץ והעלה בחוץ, פטור. ורבי שמעון מיחייב. רבי שמעון, התם קאי. ותני, כל שחייבין עליו בפנים והעלה בחוץ, חייבין עליו בחוץ: **משנה** חטאת שקבל דמה בכוס אחד, נתן בחוץ וחזר ונתן בפנים, בפנים וחזר ונתן בחוץ, חייב, שפולו ראוי בפנים. קבל דמה בשתי כוסות, נתן שניהם בפנים, פטור. שניהם בחוץ, חייב. אחד בפנים ואחד בחוץ, פטור. אחד בחוץ ואחד בפנים, חייב על החיצון, והפנימי מכפר. למה הדרך דומה, למפריש חטאתו ואכרה, והפריש אחרת תחתיה, ואחר כך נמצאת הראשונה, והרי שתיקו עומדות. שחט שתיקו בפנים, פטור. שתיקו בחוץ, חייב. אחת בפנים ואחת בחוץ, פטור. אחת בחוץ ואחת בפנים, חייב על החיצונה, והפנימית מכפרת. כשם שקמה פטור את בשורה, כך היא פוטרת אתבשר חבירתה:

השוחט תוקף בפנים והעלה בחייו. דפנים נמי אם עלה יד דהא מיטקל קטליה בדאמרי בהבוחב מקדש (לעיל דף פה:.) [וכן] ואם עלה יד דה'ל כנשפר דמה ורבי יהודה היא דלית ליה אם עלו אל ידו אלא בלן וירצא ונשחט חוץ לזמנו חוץ למקומו ושם בדמרש בהבוחב מקדש (שם דף פה:) **רבי שמעון אומר** כו'. דהא בפנים נמי אית ליה אם עלתה אל תרד ואפי' נשפר דמה דב בחיוב אמולק בחוץ והעלה בחוץ הני במילתייה דרש' שם בחיובין על פנים כגון המולק בפנים והעמלה בחוץ חייבין בחיוב אירוקא קאי ואיכא אשדות במילתא דרש' הא כל שאין חייבין עליו בפניה העלה בחוץ כגון קדשים שפולק שלא היה אם שחטן שחטן והעלן בחוץ אשדותא לא מייחבין דלא קרינא ביה ואל פתח אהל מועד לא הביאו והעלאתא מהדיבא יתיי דהא מן השחט עוף בפנים והעלו בחוץ שאף על פי שפטור על העלאתו בחוץ חייבין על כיורא בו בשוחט בחוץ והעלה בחוץ דה' והעלאתו כמאליהם אמרי: **בתנאי** יתן בחוץ וחור ונתן פנים חייב. דלא נסבא אלא משום סיפא דבעי מעשה בפנים וחור ונתן וסותמו כתיב בתנאים: **גמרי** בחיוב חייב. אחא אלא ודחת לו ידיעה בינתיים חייב שתיים: **אחד** בפנים **ואחד** בשני **פנים** ו**חור** ונתן עשרה אל תבירי דחור הילכך אפילו שריים לא הוי **העניש** **מכפר**. להכשיר חובב בדאמרי כל האוכלים משתעבין (שם דף פה:) בגמרא מופרש למזל לי לרמיהו ונאי גמרי מהדדי: שתייהן בחיוב חייב. על כל אחת ואחת דבשעת שחיטה כל אחת היתה ראוי תסחת כשיפיר העליה אלא ואינה מקבלת בפנים: חייב על החיצונה. דחיה חילפינא דאזוי מוחן שריצה חייב **וחיוב** מן המעילה דהיתה אם מוציאה כשר קדשי מן המעילה דהא כל שעת היתר כלתנים כן היא פטורה אל בשר חבירה והדיבא מונח בסבות וקדם ורק את כל האחת פטרת את חבירתה מן המעילה משום תאטא שכיפר בעליה לקיימא לו את האות לא איצטריבא ליה בדמאן דקטלינה דמי ולית בהו מעילה בדאמרישן בשמעתא קמייתא קדשים שמתו יצאו מידי מעילה ואי

ששטם בחוץ והעלה בחוץ חייב. אף על העלאת שחיטה בחוץ בעוף וביידיה רחמנא (ויקרא יז) מאו אשר ישחט ואזהעלאתו נמי אמרינן לקמן (דף קטז) ואליהם תאמר לערב פרשיות דכל שמתחייב על שחיטתו בחוץ אם חזר והעלן או הוא או אחר חייב: **נמצא דרך הכשירו בפנים ב'.** בגמרא פריך אסיפא דרך הכשירו בחוץ חיובו הוא דעוף קדשים אין לו הכשר

בחזק שפוטתו והכי איבער למינתו דרך בחזק
 בחזק פטורו ובהבנים דרך חיובו בפנים פטורו בחזק
 בחזק שחט פטורו והעלה בחזק פטור שחט בחזק
 והעלה בחזק חייב מלק בפנים והעלה בחזק
 חייב מלק בחזק והעלה בחזק פטור נמצא
 במקום שמחייב על העלאתו אם נעשית
 עבודה דראשונה בפנים כגון במליקת פנים
 פטור על העלאתו אם נעשית עבודה ראשונה
 בחזק ודרך שמחייב על העלאתו אם נעשית
 העבודה ראשונה בחזק כגון בחשטה פטורו
 בפנים אם נעשית והעלה בחזק: **ו"ש אימר**
כל שחייבין עליו בחזק חייבין על ביצא [כו]
בפנים והעלה בחזק ב'. בגמרא מפרש לה ומיהו
 הכי משמע על שחייבין על העלאתו כו' אם
 נעשית עבודה כולו בחזק חייבין עליו במגשת
 עבודתו ראשונה בפנים ואח"כ העלאתו בחזק חזק
 מן השוחט שחט בפנים והעלה חזק פטור ואילו
 דכתבתי בחזק חזק מתיחא אף בהעלאתו: **גמ'**
שייך בחזק חיובו חזק. בחזק מאי הכשר שייך
 למימר חיובו שייך למימר כדפרישתי לעיל: **ר"ש**
אח"כ. פליג: בחזק נמי מתיחא. אם מלקו בחזק
 נמי מחייב אהעלאתו בחזק: שחיבת חזק
 בגמרא והעלה בחזק **איכא** מנייהו. וחסרי
 מחסרא מתניתין במילתיה דתנא קמא והכי
 קאמר וכן השוחט בהמה בלילה בפנים והעלה
 חזק פטור דאיהו מתקבלת בפנים דכתבי
 (ויקרא יז) ביום וזבחה ואפי' עובד תרד ורבי
 יודנה היא דאמר בפרק המנחה (לעיל דף פד.)
 פרט לנשחטה בלילה: שחט בחזק והעלה בחזק
 חייב. בדבשחט חזק לא שנו לילה מיזם דהא
 רוא רוא לבא את פתח אולא מועד למחר
 ובהעלאתו נמי חייב דהא חתיב (ויקרא יז)
 ואליהם האמה: חייבין על **ביצא**. בפנים והעלה
 בחזק. והשוחט בהמה בלילה בפנים והעלה
 בחזק חייב כאילו שוחטת בחזק דהא בפנים אם
 (שם) דקתני ר' אומר שולח אין לו אלא עולה
 גמרא

לבתר יומיו, סלקין בגי נש רב רבבי ממלכותא דפרס, אמרו ליה: גהירין תוינן דתהו גברא חד סב ותהו אמר קומינן מילין דחקמה. תני לון עובדא. אמרו לון: שלא אייתייתה. שלא, יתב ליה מילא ואייתייתה, אתא יתב ליה בין מלכא למלכתא אמר ליה: למה אפליתה ביה? אמר ליה: אנא לא אפליתי בך, את מממונה, ואנא מן אורייתי, דכתיב (קהלת ז) כי בצל החכמה בצל חכסם. אמר ליה, ולמה ערקת? אמר ליה: שמעית דמרי בעם עלי, וקיימית הדין קרא (ישעיה כו) חכי כמעט רגע עד יעבר זעם. וקרא עלוי (קהלת ז) ויתרון דעת, החכמה תחיה בעליה.

אמר ליה: ולמה יתבת בין מלכא למלכתא? אמר ליה: בסיפרא דבר סירה כתיב: סלסלה ותרוממן ויבין גגידים תושבך.

אמר: חבו ליה פסא וניבריה. ויבון ליה פסא, ומר: גברך על המזון שאכל יצאי וחביריו. אמר ליה: עד בדין את בקשיותך? אמר ליה: ומה נימור? גברך על המזון שלא אכלנו? אמר, ויבון ליה ואכל, ואמר: גברך על המזון שאכלנו.

אמר רבי יוחנן: חלקין על שמעון בן שטח. רבי ירמיה אמר: על הראשונה. רבי בא אמר: על השנייה. מחלפה שיטתיה דרבי ירמיה, תמן – צריכא ליה, וכא – פשיטא ליה! הן דצריכא ליה – ברבנן. הן דפשיטא ליה – ברבן שמעון בן גמליאל, דתני עלה, היסב וטבל עמקו, אף על פי שלא אכל עמקו פזית דגן – מוזמנין; דברי חכמים. רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוחנן: לעולם אין מוזמנין עליו, עד שיאכל פזית דגן. דתני: שנים בפת, ואחד בירק – מוזמנין. מתניתא דרבן שמעון בן גמליאל.

הלכה ד' מתני' היו מהלכין בדרך, ואחר בא כנגדן. אמר אחד מהן: הריני גזיר שזה איש פלוני. ואחר אמר: הריני גזיר שאינו הוא. הריני גזיר שאחד מכם גזיר. שאין אחד מכם גזיר. ששניכם גזירין. שכולכם גזירין. בית שמאי אומרים: בולן גזירין. ובית הלל אומרים: אין גזיר אלא מי שלא נתקיימו דבריו. ורבי מרפון אומר: אין אחד מהן גזיר.

[דף כ"ד ע"א]

הרתיע לאחוריו – אינו גזיר. רבי שמעון אומר: יאמר: אם היה כדברי – הריני גזיר חוכה, ואם לאו – הריני גזיר נדבה.

ראה את הפוי ואמר: הריני גזיר שזה חיה. הריני גזיר שאין זה חיה. הריני גזיר שזה בהמה. הריני גזיר שאין זה בהמה. הריני גזיר שזה חיה ובהמה. הריני גזיר שאין זה לא חיה ולא בהמה. הריני גזיר שאחד מכם גזיר. שאין אחד מכם גזיר. ששניכם גזירין. שכולכם גזירין – הרי בולן גזירין.

גמרא ביני מתניתא: מי שנתקיימו דברים. לשון הפוך הוא, דלא קברת ברה .

תני: רבי יהודה אומר משום רבי טרפון: אין אחד מהן נזיר, שאין נזירות אלא על התריות. הך היא דרבי יהודה אומר: ספק נזירות מותר!

מה נן קיימין? אם בשעה אומר ראובן, וזה אומר שמעון; מה נפשו, ראובן הוא – נזיר הוא, שמעון הוא – נזיר הוא. אלא, כי נן קיימין: בשעה אומר ראובן, וזה אומר שמעון, הרתיע לאחריו, אינו לא ראובן ולא שמעון – אינו נזיר.

הך היא דרבי שמעון אומר, אינו מכיא קרבן עד שיהיה.

תני, וכולן מונין תשעה נזירות. והא אינון עשר! אי אפשר שלא נתקיימו דברי אחד מהן.

אמר רבי יסא: דבית שמאי היא, דבית שמאי אומרים: הקדש מעות – הקדש.

הדרן עלה בית שמאי

פרק שישי

הלכה א' מתני' שלשה מינין אסורין בנזיר: הטומאה, והתגלחת, והיציא מן הנפן. וכל היציא מן הנפן – מצטרפין זה עם זה. ואינו חייב עד שיאכל מן הענבים פזית. משנה ראשונה: עד שישתה רביעית יין. רבי עקיבה אומר: אפלו שרה פיתו ביון, ויש בה כדי לצרף פזית – חייב.

[דף כ"ד ע"ב]

גמרא הטומאה, דכתיב (במדבר ו) כל ימי חזירו לה' על נפש מת לא יבא. תגלחת, דכתיב (שם) כל ימי נדר נזרו תער לא יעבר על ראשו. היציא מן הנפן, דכתיב (שם) כל ימי נזרו מכל אשר יעשה מנפן חיון וגו'.

תני רב זפיי קומי רבי יוחנן: זיבח וקיסר וניסוף בהעלם אחד – חייב על כל אחת ואחת. אמר ליה רבי יוחנן: בבלייא, עברת בידך תלתא נהרין, ואתבדת! ואינו חייב אלא אחת. עד דלא יתברינה בידיה – יש פאן אחת, ואין פאן הנח. מן דתברה בידיה – יש פאן הנח, ואין פאן אחת.

רבי בא בר ממל בעא קומי רבי זעירא: ויהא חייב על כל אחת, כמה דתימא בשבת (שמות כ) לא תעשה כל מלאכה – כלל. (שם לד) לא תבערו אש בכל משבתיכם – פרט. והלא הבערה בכלל היה, ויצא מן הכלל ללמוד, מה הבערה מיוחדת מעשה יחידים, וחייבין עליה בפני עצמה, אף כל מעשה ומעשה שיש בו, לחייב עליו בפני עצמו. וכא (שם כ) לא תעבדם, כלל. לא תשתחוה, פרט. והלא השתחויה בכלל היה, ולמה יצאת מן הכלל? ללמוד לומר לה, מה השתחויה מיוחדת מעשה יחידים וחייבין עליה בפני עצמה, אף כל מעשה ומעשה שיש בו, לחייב עליו בפני עצמו!

אמר לה: בשבת – כלל במקום אחד ופרט במקום אחר, ובעבודה זרה – כלל שהוא בצד הפרט. אמר ליה: והכתיב (שם לד) לא תשתחוה לאל אחר – הרי שבכלל במקום אחד ופרט במקום אחר! אמר ליה: מפיון שאין את ללמוד מצידו – אפילו במקום אחר אי את ללמוד.

חברייא אמרי: לא שנייא היא, בין שבכלל במקום אחד ופרט במקום אחר, בין שבכלל ופרט במקום אחד – כלל ופרט הוא. בשבת – כלל ואחר כך פרט. ובעבודה זרה – פרט ואחר כך כלל.

רבי יוסי אומר: לא שנייא, בין שבכלל ואחר כך פרט, בין שפרט ואחר כך כלל – כלל ופרט הוא. בשבת – כלל בעבודתה, ופרט בעבודתה. ובעבודה זרה – כלל בעבודתה, ופרט למלאכת הגבוה.

אמר רבי מנא: הבערה – שלא לצורף יצאת. השתחויה – לצורף יצאת, ללמוד על עצמה שאינה מעשה.

[דף כ"ה ע"א]

ותניא פהדא דתני חזקיה: (שמות כב) זבח לאלהים יחרם. יצאת זביחה – ללמוד על חבל. השתחויה – ללמוד על עצמה, שאינה מעשה. או חלף! דבר שהוא מעשה – מלמוד, דבר שאינו מעשה – אינו מלמוד.

אמר רבי ירמיה: הבערה לצורף יצאת, ללמוד על בתי דינין שלא יהו יושבין בשבת, מה טעמא? גאמר באן: בכל משבתיכם. וגאמר להלן (במדבר לה): והיו אלה לכם לחקת משפט לדורתיכם בכל משבתיכם. מה מושבות שגאמר להלן – בתי דינין, אף מושבות שגאמר באן – בבתי דינין הכתוב מדבר!

אמר רבי שמואל בר אבדומא: מפיון דתימר לצורף יצאת, במי שיצאת שלא לצורף.

ודבר שיצא שלא לצורך מלמד? וכא הרצנין וזגין בכלל היו, ויצאו מן הכלל, ויחלקו ולא יצטרפו! אלא, תמן כלל במקום אחד ופרט במקום אחר. וכא כלל ופרט במקום אחד. והא חברייה אמרי: לא שנייה בין כלל במקום אחד ופרט במקום אחר, בין שכלל ופרט במקום אחד – כלל ופרט הוא! אלא: תמן, כלל ואחר כך פרט. וכא, פרט ואחר כך כלל.

והא רבי יוסי אמר: לא שנייה, בין כלל ואחר כך פרט, בין פרט ואחר כך כלל – כלל ופרט הוא! תמן, שלא לצורך יצאו. ולמה יצאו? למעט העלים וחלולכים. והא תני משום רבי אליעזר: (שם ו) מבל אשר יעשה מגפן חיון מחרצנים ועד זג לא יאכל – אף העלים וחלולכים במשמע! תמן לצורך נכללו, ברם חבא שלא לצורך נכללו, ולמה? לצירופין.

אזהרה לאוכל נבילות מניין? (דברים יד) לא תאכלו כל נבלה. עד כדון נבילה, מריפה מניין? אמר רבי יוחנן: נבילה ו"כל" נבילה – לרבות המריפה.

האוכל אכר מן החי ממריפה? רבי יוסא אמר: אתפלגין רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש. רבי יוחנן אמר: חייב שתים. רבי שמעון בן לקיש אמר: אינו חייב אלא אחת.

מה טעמא דרבי יוחנן? לא תאכל כל נבילה (שם יב) ולא תאכל הנפש עם הבשר.

מה טעמא דרבי שמעון בן לקיש? אמרו חברין קומי רבי יוסי: אתייה דרבי שמעון בן לקיש כהדא דתני רבי אליעזר בן יעקב: ובשר בשדה טרפה לא תאכלו (שמות כב) – אל תהא תולש ואוכל מן הבחמה בדרך שאתה תולש מתקרקע ואוכל. (מה טעמא דרבי שמעון בן לקיש, חברייה קומי רבי יוסי) רבי שמעון בן לקיש לא סבר במריפה ברבי יוחנן. אין יסבור בן, שיהא חייב שתים.

[דף כ"ה ע"ב]

אמר לון: אפילו דיסבור בן, לא יהא חייב אלא אחת, שנייה היא שחזור וכלל.

התיבון: (ויקרא ז) חלב לא תאכלו, (שם) ודם לא תאכלו, ובתיב (שם ג) כל חלב וכל דם לא תאכלו. מעתה, מבין שחזור וכלל – לא יהא חייב אלא אחת! אמר לון: אילו היה בתיב חלב ודם, יאות, לית בתיב אלא: כל חלב וכל דם – לחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו.

והא בתיב: (במדבר ו) וכל משרת ענבים לא ישתה, ובתיב: מחרצנים ועד זג לא יאכל, מעתה מבין שחזור וכלל, לא יהא חייב אלא אחת. אמר לון: אילו היה בתיב מחרצנים וזג, יאות, לית בתיב אלא מחרצנים ועד זג – לחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו.

רבי אומר לחברייא: הווי ידעין, דאיתפלגין רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש. אבר מן החי שחלקו ואכלו – דברי הכל פטור. מה פליגינן? בשחלקו בפיו ואכלו. רבי יוחנן עבד פיו בלפנים. רבי שמעון בן לקיש עבד פיו בלחנין. אמרין ליה: את מה אמר? אמר לון: אנא אמרי לכון חרי עולם פליגינן ואתון אמרין אכנו! אין ביני, אפילו חלקו בחנין ואכלו יהא חייב. למה? דרף אכילה היא.

נמלה שחלקה בפיו ואכלה – תפלוגתא דרבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש.

רבי מיישא שאל לרבי זעירא: ענבה שחלקה בפיו ואכלה, תפלוגתא דרבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש? אמר ליה: תמן, דבר שיש בו איסור וטומאה, מקום שבטלה טומאתו – בטלה איסורו. ברם הקא – יש כאן איסור ואין כאן טומאה.

רבי בא בן רבי מלל בעי:

[דף כ"ו ע"א]

בזית מצה שחלקו בפיו ואכלו – תפלוגתא דרבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש. אמר רבי יוסי בי רבי בון: בכל מקום לא נהנה חיבו בזית!

רבנין דקיסרין אמרי: רבי ניסא שאל: פרידים של רימון של ערלה שחלקו בפיו ואכלו, תפלוגתא דרבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש? מה אנן קיימין? אי משום משקה, כבר תנינן: אין מטמא משם משקה אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים! רבנן דקיסרין אמרי: תיפתר, שבבלען.

טריפה שעשאה גבילה; רבי יסא בר ברתיה דרבי יסא בשם רבי ירמיה: איתפלגין רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש. רבי יוחנן אומר: חייב שתים, ורבי שמעון בן לקיש אומר: אינו חייב אלא אחת.

אמר רבי אלעזר בי רבי יוסי קומי רבי יוסי: ודא מסייעא לרבי יוחנן, (ויקרא ז) וכל נפש אשר תאכל כל גבילה מה תלמוד לומר וטריפה? אם טריפה חיה והלא כבר נאמר גבילה! אם טריפה מתה חרי היא בכלל גבילה, וימר גבילה היא.

רבי אבהו בשם רבי יוסי בן חנינה: טעמא דרבי יוסי, לא תשקצו את נפשתיכם בבהמה ובעוף, והלא אין לך מטמא אלא שמונה שרצים בלבד! אלא, בשיעור טומאותיהן – כך הוא שיעור אכילתן.

חתיב רבי אלעזר: חרי איברי בהמה טהורין מטמאין כל שהן, ואכילתן בזית! וקבלה. מהו "וקבלה"? באיניש דאמר בעל דינא קבליה. חיייה בר בא אומר: לא כל גבילה התורה השוות, כל האכילות

שבתורה באחת. התיב רבי חנינה: הרי שמונה שרצים מטמאין בכעדשה, ואכילתן פזית בין לדם בין לבשר.

[דף כ"ז ע"ב]

רבי שמואל בר סוקרטי פעי: מעתה, האוכל אבר מן החי מן הטהורין – יהא חייב שתים, משום (דברים יד) לא תאכלו כל נבלה, ומשום (שם יב) לא תאכל הנפש עם הבשר! ומשיבין טהורין על הטמאים? וכי רבי אליעזר לא השיב טהורין על הטמאים? מעתה האוכל אבר מן החי מן הטמאין – יהא חייב שלש, משום לא תאכל כל נבילה, ומשום לא תאכל הנפש עם הבשר, ומשום (שם י) מבשרם לא תאכלו.

רבי אבהו בשם רבי יוסי בן חנינה: אכל חמש נמלים באחת בהעלם אחד – חייב על כל אחת ואחת משום ברייה. רפסן ואכלן – אינו חייב אלא אחת, והוא – שיהא בהן פזית. אכל מן הריסוסין ויש בהן פזית – חייב, אכל מן הריסוסין פזית, ונמלה – חייב שתים. אין פיני, אכל מן הריסוסין פחות מפזית, והשלים להם נמלה – חייב שתים. אין פיני, אכל נמלה שיש בה פזית – חייב שתים. אף בצירופי נזיר בן, אכל מן הצירופין ויש בהן פזית – חייב. אכל מן הצירופין פזית, וענבה – חייב שתים, אין פיני אכל ענבה שיש בה פזית – חייב שתים.

רבי אבהו בשם רבי יוחנן: כל האיסורין מצטרפין ללקות עליהן. פזית, ונמלה – חייב שתים. אין פיני אכל מן האיסורין פחות מפזית, והשלים להן נמלה – חייב שתים (אין פיני, אכל נמלה שיש בה פזית – חייב שתים).

רבי אבהו בשם רבי יוחנן: ולאיסור משערין אותו באילו בבצל באילו בקפלוט. ואיתיבא ביי דמר רבי אבהו בשם רבי יוסי בן חנינה: נבילה שביטלה בשחוטטה – בטל מנעיה דבר תורה.

רבי אבהו בשם רבי יוחנן: כל נותני טעמים – אין לוקין עליהן עד שיטעום.

[דף כ"ז ע"א]

טעם ממזש של איסור.

הותיב רבי חייא בר יוסף קומי רבי יוחנן: הרי בשר בהלב ולא טעם טעם ממזש של איסור, ואף אמר לוקה! וקבלה. ואמר רבי בון בר חייא קומי רבי זעירא: מאי "וקבלה"? באינש דאמר בעל דיניה קבליה.

רבי אבהו בשם רבי יוחנן: כל נותני טעמים – אין לוקין עליהן, הויז מנותני טעמים של נזיר.

אמר רבי זעירא: כל נותן טעם – אין לוקין עליהן עד שיטעום טעם ממשו של איסור. ונזיר – אפילו לא טעם טעם ממשו של איסור.

אמר רבי בא בר מנא: כל נותני טעמים – אין איסור והיתר מצטרפין, והנזיר – איסור והיתר מצטרפין.

מתניתא מסייעא לדיו, ומתניתא מסייעא לדיו. מתניתא מסייעא לרבי זעירא: כזית וזן שנפל לקדירה ואכל ממנה כזית – פטור, עד שיאכל כוללה. על דעתיה דרבי בא בר מנא: מפיון שאכל ממנה כזית, יהא חייב.

מתניתא מסייעא לרבי בא בר מנא: ממשמע שנאמר: (במדבר ו) וכל משרת ענבים לא ישטה וענבים להים ויבשים לא יאכל, וכי מה הניח חתוב שלא אמר? אלא לפי שנאמר (שם) מכל אשר יעשה מגפן חייזן מהרצנים ועד זג לא יאכל, ובתיב (שם) מיון ושכר נזיר, מה תלמוד לומר וכל משרת ענבים לא ישטה? אלא, שאם שרה ענבים בפנים, ושרה פיתו כהן, ויש כהן כדי לצרף כזית – חייב.

מיפן את דין לכל האיסורין שבתורה, ומה היוצא מן הגפן שאין איסורו איסור עולם, ואין איסורו איסור חנניה, ויש לו היתר אחר איסורו – עשה בו טעם בעיקר; שאר איסורין שבתורה, שאיסורן איסור עולם, ואיסורן איסור חנניה, ואין להן היתר אחר איסורן – דין הוא שנעשה כהן טעם בעיקר! מיפן למדו חכמים לכל נותני טעמים – שהן אסורין. ומשיא על דרבי זעירא! בכל אתר אתר אמר: עד שיטעום, וכא אתר אמר: אפילו לא טעם.

משנה ראשונה, עד שישטה רביעית וזן. ודיון דרשין "שכר", מה שכר שנאמר לחלן – רביעית, אף פאן – רביעית. חזרו לומר: לא יאכל לא ישטה! מה אכילה כזית, אף שתיה כזית.

רבי עקיבה אומר: אפילו שרה פיתו כיון ויש כהן כדי לצרף כזית – חייב. אמר רבי חנניה: והוא – דשרייה בכזית וזן.

רבי אימי בשם רבי יוחנן: כוס מזוג – משום משרה לוקין עליו, הדיא דאתר אמר: בשלא התרו בו משום משרה, אבל אם התרו בו משום משרה, לא בדיא.

בתיב: וכל משרת ענבים לא ישטה. אין לי אלא משרת ענבים, משרת חרצנים מניין? תלמוד לומר:

[דף כ"ז ע"ב]

משרת, וכל משרת – לרבות כל המשריות למשרה. משרת וזן ביזן – מצטרפין, משרת ענבים בענבים – מצטרפין. משרת ענבים ביזן מהו שיצטרפו?

אכל חצי זית וזן, וחצי (זין) זית משרה, אינו חייב. זה בפני עצמו וזה בפני עצמו – פטור; מפני שצירף, חייב. אכל פזית וזן וכזית משרה – אינו חייב אלא אחת. זה בפני עצמו וזה בפני עצמו – חייב שתיים; מפני שצירף, לא יהא חייב אלא אחת.

הלכה ב' מתני' וחייב על הזין בפני עצמו, ועל הענבים בפני עצמו, ועל התרצנים בפני עצמו, ועל הזזין בפני עצמו. רבי לעזר בן עזריה אומר: אינו חייב עד שיאכל שני תרצזין וזוזין.

אילו הן התרצנים ואילו הן הזזין? התרצנים אלו החיצונים, והזזין אלו הפנימיין; דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר, שלא תמעה, כזוג של בהמה, החיצון זוג והפנימי עינבל.

גמרא בתיב: (במדבר ו) וענבים לחים ויבשים לא יאכל. מפשע שזאמר ענבים אין אנו יודעין שהן לחין? מה תלמוד לומר ענבים לחים ויבשים? לחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו.

ואתניא בהדא דתני חזקיה, מה אם במקום שלא עשה פסולת פרי כפרי – עשה לחים כיבשים, כאן שעשה פסולת פרי כפרי – אינו דין שיעשה לחין כיבשין! מה תלמוד לומר לחים ויבשים? לחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו.

ואתניא בההיא דאמר רבי הילא: (דברים כד) לא יחבל רחים ורכב. מפשע שזאמר רכב, אין אנו יודעין שהריחים בכלל? מה תלמוד לומר רחים ורכב? לחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו.

לחים – לרבות את הבוסר. לחים – לרבות את הספדר. מתניתא דרבי יוסי. דרבי יוסי אומר: ספדר, אסור בנזיר, מפני שהוא פרי.

יש אוכל אשכול, וחייב משום ענבים לחים, ויבשים, ותרצנים, וזזין. שרייו לשם משרה. סחטו לשם זין. וחתרו בו משום מכל אשר יצא מנפן תזין וגו'.

אמר רבי בא בר אחא: טעמא דרבי לעזר בן עזריה, משום ביריה. ותני: תרצנים וזזין, להביא את השלש שבגתיים.

והא תני בשם רבי לעזר: מפל אשר יעשה מנפן חיון – אף העלין והולכין במשמע? רבי לעזר ברבי ישמעאל, דרבי ישמעאל אומר: כלל ופרט – הכל בכלל, וכד רבה מן דרבי ישמעאל אומר: אפילו כלל ופרט הכל בכלל, לאיזה דבר נאמר חרצנין וזגין? להביא השלש שביתתים.

[דף כ"ח ע"א]

מה טעמא דרבי יוסי? אכל חצי זית חרצנים וזגין מענכה אחת. על דעתיה דרבי לעזר בן עזריה – חייב, על דעתיה דרבנן – פטור. מה טעמא דרבי יודה? אכל כזית חרצנים וזגין משתי ענבות. על דעתיה דרבי לעזר בן עזריה – אינו חייב אלא אחת, על דעתיה דרבנן – חייב שתים. אומר רבי אבון: אתייה דרבי לעזר בן עזריה ברבי יוסי, אין תימר ברבי יודה, אכל כזית שני וזגין וחרצנין.

הלכה ג' מתני' סתם נזירות – שלשים יום. גילח או שגילח והו ליתסין – סותר שלשים יום. נזיר שגילח, בין בזוג בין בתער, או שסיפספ כל שהוא – חייב. נזיר חופף ומפספס, אכל לא סורק. רבי ישמעאל אומר: לא יחוף באדמה, מפני שהיא משרת את השער.

גמרא (במדבר ו) כתיב תער לא יעבר על ראשו. הא עבר – חייב. (שם) גידל פרע שער ראשו כמה הוא גידול שיער? שלשים יום.

עד כדון נזיר טהור. נזיר טמא? (שם) וגלח ראשו ביום טהרתו, מה תלמוד לומר ביום השביעי יגלחנו? מיכן, שהוא חוזר ומגלח.

וגלח – כולו ולא מקצתו. מיכן, שאם שייר שתי שערות – לא עשה כלום. תער לא יעבר על ראשו, אין לי אלא תער, מנין לרבות את המספספ ואת המספספים כבתער? תלמוד לומר לא יעבר על ראשו

[דף כ"ח ע"ב]

כל המעבירין במשמע, מיכן, שאינו סותר בו אלא תער בלבד.

רבי בא בר ממל ורבי אילא בעון קומי רבי יסא: לא יסתרו בו שלשים, אכל יסתרו בו שבועה! לא, בשאינו סותר בו לא שבועה ולא שלשים, אין תימר לא יסתרו בו שלשים, מה בין נזיר טהור מה בין נזיר טמא? תני קל וחומר בנזיר טהור, תני קל וחומר בנזיר טמא. קל בנזיר טהור – שאינו סותר

אלא בתער. וחומר – שהוא סותר בו שלשים. קל בנזיר טמא – שהוא סותר בו שבועה. וחומר – שבכולן סותרין בו. אין תימר לא יסתרו בו שלשים, מה שני בין נזיר טהור לנזיר טמא?

אית דבעי מימר: מה שני בין במספרים לבתער ונזיר טהור כרבי אליעזר.

תמן תנינן: שלשה מנלחין, ותגלחתן מצוה; הנזיר והמצורע והלויים. וכולן שגילחו שלא בתער או ששיירו שתי שערות – לא עשו כלום. אמר רבי אליעזר: מתניתא בנזיר טמא, אבל בנזיר טהור, כיון שגילח רוב ראשו, אפילו שלא בתער – יצא.

רבי אמי בחדא רבי אלעזר (בן עזריה) בעי: כל עצמו אינו קרוי תער, אלא בנזיר טהור תער לא יעבר על ראשו עד מלאות הימים, הא אם השלים, צריך תער! דילמא לא איתאמרת אלא בנזיר טמא בשתי שערות.

אמר רבי יוסי לרבי יעקב בר אחא: נהיר אתה, דהויתון קיימין בנזיר, ואמרין: לא שנגייה בין מספרים לבתער, ואמר רבי לעזר: מתניתא בנזיר טמא. נזיר טהור למה לא? נזיר טהור מגלח לאחר זריקה, כיון שקדש – שלמה נזרו, ברם בנשור הוא.

את אמר בנזיר טהור, רוב ראשו מעכב בו, גילח שלישי

[דף כ"ט ע"א]

לא הספיק לגלחו עד שגדל בולו – מגלח השאר ודייו, או צריך לגלח את בולו?

את אמר: בנזיר טמא שתי שערות מעכבות בו, שתי שערות סותרות בו, ודכותה בנזיר טהור, שתי שערות מעכבות בו, שתי שערות סותרות בו? אמר רבי יוסי בי רבי בון: וכן הוא. ותני כן: רבי שמעון בן יהודה אומר משם רבי שמעון: כשם ששתי שערות מעכבות בו, כך שתי שערות סותרות בו.

רבי ירמיה בעי: וגילח את בולו ושייר בו שתי שערות, והיה בהן כדי לכוף ראשו לעיקרו שני פעמים, וגלח מהן פעם אחת, מאחר שגילח כדי סימן – יצא, או מאחר ששייר כדי סימן – לא יצא?

רבי אילא אמר קומי רבי יוסי: למלכות – אחת, לעיכוב – שתיים, לסתירה – שלש.

מתניתא פליגא על רבי יוסי, והוא שסיפסם כל שהוא – חייב. אמר רבי אבא בר ממל: פתר ליה רבי יסא: כל שהוא מזה, וכל שהוא מזה.

מתניתא פליגא על רבי אילא, יש תולש שתי שערות – חייב עליהן משם ארבעה ליום, משם נזיר, משם מצורע, משם יום טוב, משם מקוה. ללויים אתינן מיתני, אכל למלקות – לזקין אפילו על אחת! אית תנאי תני: מפספסין בקליקין, ואית תנאי תני: אין מפספסין. אמר רב הסדא: מאן דאמר: מפספסין – בבריא, מאן אמר: אין מפספסין – בתש.

הלכה ד' מתני' נזיר שהיה שותה ביין כל היום – אינו חייב אלא אחת. אמרו לו: אל תשתה, אל תשתה, והוא שותה – חייב על כל אחת ואחת. הנה מגלח כל היום – אינו חייב אלא אחת. אמרו לו: אל תגלח, אל תגלח, והוא מגלח – חייב על כל אחת ואחת. הנה מיטמא למתים כל היום – אינו חייב אלא אחת. אמרו לו: אל תיטמא, אל תיטמא, והוא מיטמא – חייב על כל אחת ואחת.

גמרא נזיר והוא בבית הקברות, רבי יוחנן אמר: מתרין בו על היין ועל התגלחת. רבי שמעון בן לקיש אמר: מאחר שאין מתרין בו על הטומאה, אין מתרין בו על היין. גר"ש כו' הי"ל בפ"ק ג'.

היו לפניו צלוחיות שתיים, אחת של מים ואחת של יין, נטל ושתה אותה של מים, אמרו: הוי יודע, משאת שותה של מים את שותה של יין, ויש בזה עשרה זתים, ואתה מתחייב עשרה מלקיות – אינו מקבל התרייה בדעת הזאת. אבל אם היתה צלוחית אחת של יין והתחיל לשתות בזה, אמרו לו: תהא יודע אם תשתה את כולה, יש בזה עשרה זתים, ותתחייב עשרה מלקיות – מקבל התרייה בדעת

[דף כ"ט ע"ב]

הזאת.

היו לפניו שני שפודין, אחת של שחומה ואחת של נבילה, נטל לאכול אותה של שחומה, אמרו לו: תהא יודע מה שאתה אוכל של שחומה, אם את אוכל את הנבילה ויש בזה עשרה זתים ואתה מתחייב עליה עשרה מלקיות – אינו מקבל התרייה בדעת הזאת. אבל אם היה שפוד אחד של נבילה, התחיל לאכול בו, אמרו לו: תהא יודע משאת אוכל כולו ויש בזה עשרה זתים ואתה מתחייב עשרה מלקיות – מקבל התרייה בדעת הזאת.

הלכה ה' מתני' שלשה מינים אסורין בנזיר, הטומאה והתגלחת והיוצא מן הנפץ.

חומר בטומאה ובתגלחת מבייצא מן הנפץ, שהטומאה והתגלחת סותרים, והיוצא מן הנפץ אינו סותר.

חומר ביוצא מן הנפץ מבטומאה ומבתגלחת, שהיוצא מן הנפץ לא הותר מפללו, והטומאה והתגלחת הותרו מפללו, בתגלחת מצוה ובכמת מצוה.

חומר בטומאה מן התגלחת, שהטומאה סותרת את הכל וחיובין עליה קרפן, והתגלחת אינה סותרת אלא עד שלשים יום, ואין חיובין עליה קרפן.

גמרא הטומאה, דכתיב (במדבר ו) כל ימי הזירו לה' על נפש מות לא יבא. תגלחת, דכתיב (שם) כל ימי נדר נזרו תער לא יעבר על ראשו. היוצא מן הנפץ, דכתיב (שם) מפל אשר יעשה מנפץ חיון וגו'.

חומר בטומאה ובתגלחת מביוצא מן הנפץ. הטומאה, דכתיב כל ימי הזירו לה'. והתגלחת, דכתיב והימים הראשונים יפלו כי טמא נזרו.

חומר ביוצא מן הנפץ מבטומאה ובתגלחת. הוון בעיי מימר: בארבעה פוסות של (מים או של) יין אבל אם אמר: שבועה שאשתה ונזיר, אשתה אתא מימר לא ישתה?

הותר בתגלחת מצוה, לא סוף דבר כדי ליתן סימן לנגעו, אלא כדי ליתן סימן לנתקו ולידע אם פשה ואם לא פשה.

ובכמת מצוה, הדיא היא דתנינן: היו מהלכין בדרך ומצאו מת מצוה.

חומר בטומאה מבבתגלחת. הטומאה – דכתיב, והימים הראשונים יפלו והביא כבש בן שנתי לאשם.

חומר בתגלחת, שעשה בה המגלח במתגלח, והטמא לא עשה בה המטמא במיטמא.

הלכה ו' מתני' תגלחת הטומאה ביצד? היתה מזוה בשלישי ובשביעי, ומגלח בשביעי, ומביא קרבנותיו בשמיני. ואם גילח בשמיני – מביא קרבנותיו בו ביום; דברי רבי עקיבה.

אמר לו רבי טרפון: מה בין זה למצורע? אמר לו: שזה טהרתו תלויה בימיו, וזה טהרתו תלויה בתגלחתו, אינו מביא את קרבנותיו, אלא אם בן היתה מעורב שמש.

[דף ל' ע"א]

גמרא כתיב (במדבר ו) והזיר לה' את ימי נזרו – מיום הבאת קרבנותיו; דברי רבי. רבי יוסי בי רבי יהודה אומר: משעת תגלחתו. רבי זעירא בשם רב הושעיה: רבי חייא בשם רבי יוחנן: מה פליגי? בשגילח בשביעי והביא קרבנותיו בשמיני, אבל אם גילח בשמיני והביא קרבנותיו בו ביום, כל עמא

מוֹדָה: בְּיוֹם הַכָּאָת קָרְבָּנוֹתָיו. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: וְהוּא – שֶׁטָּבַל בְּשִׁבְעִי, אָכַל אִם טָבַל בְּשִׁמְיָנִי – נַעֲשֶׂה שְׁבִיעִי שְׁמִינִי, וְשִׁמְיָנִי שְׁבִיעִי, וְאִינוּ מוֹנֶה אֵלָּא מִן הַשְּׁבִיעִי בְּלִבָּד.

נִיטְמָא וְחֹזֵר וְנִיטְמָא – מִכִּיָּא קָרְבֵּן עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. אָמַר רַבִּי זְעִירָא: בְּרַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי יוֹדָה! בְּרַם בְּרַבִּי, הֵיכֵיָּא הוּא עוֹמֵד בְּנִזְיוֹת בְּטוּמְאָה. אָמַר רַבִּי אִילָא: מַה פְּלִיגִין? לְמַנּוֹת לְנִזְיוֹת בְּטוּמְאָה. וְהוּזִיר ל' אֶת יָמֵי נִזְרוֹ וְהִכִּיָּא. אָמַר רַבִּי: עַד שִׁיכִיָּא מִפּוֹשׁ. רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: אֲפִילוּ נִרְאָה לְהִכִּיָּא קָרְבֵּן טוּמְאָה – כֹּל עָמָא מוֹדִי שִׁמְכִיָּא קָרְבֵּן טוּמְאָה!

וְתַנִּי בִּן: נִיטְמָא בְּשִׁבְעִי, וְחֹזֵר וְנִיטְמָא בְּשִׁמְיָנִי – מִכִּיָּא קָרְבֵּן לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. עַל דַּעְתִּיהּ דְּרַבִּי זְעִירָא, בְּרַבִּי, גִּדְּחָה קָרְבֵּן רֵאשׁוֹן וּמִכִּיָּא קָרְבֵּן שֵׁנִי. עַל דַּעְתִּיהּ דְּרַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי יְהוּדָה, לֹא גִדְּחָה. עַל דַּעְתִּיהּ דְּרַבִּי חִילָא, דְּבָרֵי הַכֹּל לֹא גִדְּחָה וּמִכִּיָּא אַחֵר.

הַלֵּכָה ז' מִתַּנִּי תַּגְלַחַת הַטְּהָרָה בִּיצֵד? הִיָּה מִכִּיָּא שְׁלֹשׁ בְּהֻמוֹת, חַטָּאת עוֹלָה וּשְׁלָמִים, שׁוֹחֵט אֶת הַשְּׁלָמִים וּמְגַלַּח עֲלֵיהֶן; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי אֱלֶעָזָר אָמַר: לֹא הִיָּה מְגַלַּח אֵלָּא עַל הַחַטָּאת, שֶׁהַחַטָּאת קוֹדֶמֶת בְּכָל מְקוֹם. וְאִם גִּילַח עַל אַחַת מִשְׁלָשָׁתָן – יֵצֵא.

[דף ל' ע"ב]

גְּמָרָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי אָמַר: (בַּמִּדְבָּר ו') וְאֶת הָאֵיל יַעֲשֶׂה וְגו'. מַה תִּלְמוּד לֹאמַר יַעֲשֶׂה? הַקָּדִים בּוֹ מַעֲשֶׂה. הֵתִיב רַבִּי חִינָנָא קוּמִי רַבִּי מִנָּא: וְהָא פְתִיב (שֵׁם) וַעֲשֶׂה כַּהֵן אֶת מִנְחָתוֹ וְאֶת נֶסֶכוֹ, מַעֲתָה וַעֲשֶׂה הַקָּדִים בּוֹ מַעֲשֶׂה? מַאי בְּדוּן? אֲתָא רַבִּי חִינָנָא בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי: שְׂאִם גִּילַח עַל אַחַת מִשְׁלָשָׁתָן – יֵצֵא.

רַבִּי זְעִירָא בָּעָא קוּמִי רַבִּי מִנָּא: מַאֵן תִּנָּא כֹּל הַחַטָּאוֹת שֶׁבַתּוֹרָה קוֹדְמוֹת לְאַשְׁמוֹת? רַבִּי אֱלֶעָזָר אָמַר: דְּבָרֵי הַכֹּל הֵיא, כֹּל הַחַטָּאוֹת שֶׁבַתּוֹרָה קוֹדְמוֹת לְאַשְׁמוֹת.

הַלֵּכָה ח' מִתַּנִּי רֶבֶן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: הִכִּיָּא שְׁלֹשׁ בְּהֻמוֹת וְלֹא פִירֵשׁ; הִרְאוּנָה לַחַטָּאת – תִּיקָרֵב חַטָּאת, לְעוֹלָה – תִּיקָרֵב עוֹלָה, לְשְׁלָמִים – תִּיקָרֵב שְׁלָמִים.

הִיָּה נוֹטֵל שְׁעָר רֵאשׁ נִזְרוֹ וּמִשְׁלַח תַּחַת הַדּוּד. וְאִם גִּילַח בְּמִדְיָנָה – מִשְׁלַח תַּחַת הַדּוּד. בְּמֹה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּתַגְלַחַת הַטְּהָרָה, אָכַל בְּתַגְלַחַת הַטּוּמְאָה – לֹא הִיָּה מִשְׁלַח תַּחַת הַדּוּד. רַבִּי מֵאִיר אָמַר: הַכֹּל מִשְׁלַחִין תַּחַת הַדּוּד, חוּץ מִן הַטָּמֵא שֶׁבְּמִדְיָנָה לְכָד.

גמרא הוון בעיי מימר: בשלא פירש, הא בתוך ביתו פירש. אמרין: אפילו בתוך ביתו לא פירש, למה? בהמה אין עליה הלכות סתומות בתחילה.

רבי יוסי בי רבי בון בשם רב: מוכלו ברוטב, מה טעמא? ונתן על האש – אף הנזבח יהא באש. תני: הכל משלחין תחת הדוד, הוין מן הטמא שבגבולין, הטמא שבמקדש – תחת הדוד של אשם מביא; דברי רבי מאיר. רבי יודה אומר: הטמא – כן וכך מביא, הטמא – כן וכך מביא, אינו מביא, וחכמים אומרים: הטמא שבמקדש והטהור שבגבולין – אינו מביא, אין לה משלח תחת הדוד אלא המנולח בטהרה.

פתח אוהל מועד (במדבר ו), רבני אמרין: עד שיחא ראוי וסמוך. ורבי מאיר אומר: ראוי אף על פי שאינו סמוך, סמוך אף על פי שאינו ראוי.

[דף ל"א ע"א]

הלכה ט' מתני' היה מבשל את השלמים, או שולקן, וכהן נוטל את הנזרע בשלה מן האיל, וחלה מצה אחת מן הפל, ורקיק מצה אחד. ונתן על כפי הנזיר, ומניפו, ואחר כך הותר הנזיר לשמות בין וליטמא למתים. רבי שמעון אומר: בין שזנרק עליו אחד מן הדמים – הותר הנזיר לשמות בין ולהיטמא למתים.

גמרא מתניתא אמרה: השלוק קרוי מבושל, דתנינן, היה מבשל השלמים או שולקן. וקרייה אמרה: שהצלי קרוי מבושל, דכתיב (דברי הימים ב לה) ויבשלו הפסח באש. אין תימר שלא בהלכה! רבי יונה בוצרייה אומר: כמשפט.

ומתניתא אמרה: שהשלוק קרוי מבושל, והא תנינן: הנזיר מן המבושל – מותר בצלי ובשלוק! אומר רבי יוחנן: הלכו בנדרים אחר לשון בני אדם. אומר רבי יאשיה: הלכו בנדרים אחר לשון תורה.

מה נפיק מביניהון? אומר: קנס וין שאיני טועם בכהן; על דעתיה דרבי יוחנן – אסור ביום טוב האחרון. על דעתיה דרבי יאשיה – מותר. אף רבי אושעיא מודה שהוא אסור, לא אומר רבי יאשיה אלא להומוין.

רבי חייא בר בא אומר: רבי יוחנן אבל חליטא ואמר: לא טעמית מזון בהדין יומא. והתנן: הנזיר מן המזון – מותר במים ובמלח! פתר לה ברבי יאשיה, דאמר: הילכו בנדרים אחר לשון התורה.

מַסְכַּת נִדָּה פֶּרֶק ראשון

א. כיצד מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה? בדרך עצה באחד בשבת ומצאת טהורה, וישבה לה יום שני ויום שלישי ולא בדיקה, ובדיקת בדיקה ומצאת טמאה - הרי זו אינה מטמאה מפקידה לפקידה אלא מעת לעת. וכיצד מפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת? בדיקה עצה בשעה ראשונה ומצאה טהורה, וישבה לה שניה ושלישית ולא בדיקה, ובדיקת בדיקה ומצאה טמאה, אין אומרים: 'תטמא מעת לעת', אלא מפקידה לפקידה. וזו היא שאמרו: 'מפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת':

ב. טומטום ואנדרוגינוס שראו - דין שעתן. גיורת שראתה - דיה שעתה; דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: הרי היא ככל הנשים, ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה. הרואה מאנס - דיה שעתה. ואיזהו מאנס? פהקה וראתה, קפצה וראתה, הכתה בעלה וראתה, נשאה משא כבד וראתה - זה הוא אנס. וכיצד דיה שעתה? ישבה על גבי מטה, על כסא, ועל ספסל, ונתעסקה בטהרות, ושמשה את ביתה, ופרשה וראתה - היא טמאה והן טהורות:

ג. רבי אליעזר אומר: ארבע נשים דין שעתן, בתולה, מעברת, מניקה, וקנה. אמר רבי יהושע: אני לא שמעתי אלא בתולה. אמר לו רבי אליעזר: אין אומרים למי שלא ראה את החדש - יבא ויעיד, אלא למי שראה. אתה לא שמעת, ואני שמעתי. אתה שמעת אחת, ואני שמעתי ארבע. כל ימיו של רבי אליעזר, היו העם נוהגין בדברי רבי יהושע. אחר שמת רבי אליעזר, החזיר רבי יהושע את הדבר ליושנה כרבי אליעזר. והלכה כרבי אליעזר:

ד. ואיזו היא בתולה? כל שלא ראתה דם מימיה. ואף על פי שנשאת והיו לה בנים, אני קורא אותה 'בתולה' עד שתראה ראה ראשונה. הרי, לא אמרו בתולה לבתולה אלא לדמים:

איזו היא מעברת? משיועד עברה. וכמה היא הכרת העבר? סומכוס משום רבי מאיר אומר: שלשה חדשים, שנאמר (בראשית לח, כד): "ויהי כמשלש חדשים". היתה בחזקת מעברת וראתה, ואחר כך הפילה דבר שאינו ולד - דיה שעתה. ואף על פי שאין ראה לדבר, זכר לדבר (ישעיה כו, יח): "הרינו חלנו כמו ילדנו רוח":

ה. תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה, ראה ראשונה - דיה שעתה. שניה - דיה שעתה. שלישית - הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה. הפסיקה שלש עונות וראתה - דיה שעתה. ועוד הפסיקה שלש עונות וראתה - דיה שעתה. ועוד הפסיקה שלש עונות וראתה - הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה. וכשהגיע זמנה לראות וראתה, פעם ראשונה - דיה שעתה. שניה - מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה. הפסיקה שלש עונות וראתה - דיה שעתה. ואימתי הגיע זמנה לראות? משתביא שתי שערות. אמר רבי אליעזר: מעשה בריכה אחת בהיתלו, שהפסיקה שלש עונות, ובא המעשה לפני חכמים, ואמרו: דיה שעתה. אמרו לו: הוראת שעה היתה:

ו. רבי יוסי ורבי שמעון אומרים: מעברת ומניקה - אין דיה שעתה, עד שעברו עליה שלש עונות, וימי עברה מצטרפין לתוך ימי מנקתה. זקנה שהפסיקה שלש עונות וראתה - דיה שעתה. הפסיקה שלש עונות וראתה - הרי היא ככל הנשים, ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה. לא שכוונה (שעת וסתה), אלא שפחתה או שהותירה:

ז. ארבע נשים שאמרו 'דין שעתן' (פיצד ?) - ראתה כתם ואחר כך ראתה דם - דיה

ומכֵּלֶן הוּא יוֹנֵק וְאֶפְלוּ בְּשִׁבְתָּ. וְאִם הִיא גְדוּלָּה - אֶסּוּר. אֲבָא שְׂאוּל אָמַר: יוֹנֵקִין הֵינּוּ מִבְּהֶמָה טְהוֹרָה בְּיוֹם טוֹב:

ד. שְׁלֹשׁ נָשִׁים מְשַׁמְשׁוֹת בְּמוֹךְ: קִטְנָה, מַעֲבֵרָת, וּמִנִּיקָה. קִטְנָה - שְׂמָא תַתְּעַבֵּר וְשְׂמָא תַמּוּת. מַעֲבֵרָת - שְׂמָא תַעֲשֶׂה עֲבָרָה סְנִידֵל. וּמִנִּיקָת - שְׂמָא תַגְמֵל אֶת בְּנָהּ. וְאִי זֶה הִיא קִטְנָה? מִבֵּית אַחַת עֲשָׂרָה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד וְעַד בֵּית שְׁתֵּים עֲשָׂרָה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד. פְּחוּת מִכֵּן וְיִתֵּר עַל כֵּן, מְשַׁמְשֵׁת כְּדִרְכָּהּ וְאִינוּ חוֹשְׁשִׁת; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אֲמָרִים: אַחַת זֹו וְאַחַת זֹו מְשַׁמְשֵׁת כְּדִרְכָּהּ וְהוֹלֶכֶת וְה' מְשַׁמֵּר עַל יָדָהּ, שְׁנָאֵמַר (תְּהִלִּים קטז, י): "שֹׁמֵר פִּתְאִים ה'":

ה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: כָּל עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ - דֵּשׁ מִבְּפָנִים וְזוֹרָה מִבַּחוּץ. אָמְרוּ לוֹ: הֲלֹלוּ אֵינּוּ אֶלָּא מַעֲשֶׂה עֵר וְאוֹנָן: לֹא יֵשֵׁא אָדָם מַעֲבֵרָת חֲבֵרוֹ וּמִיִּנְקַת חֲבֵרוֹ מִשּׁוּם שְׁנָאֵמַר (מִשְׁלֵי כג, י): "אֵל תִּסַּג גְּבוּל עוֹלָם וּבִשְׁעֵי יְתוּמִים אַל תִּבָּא":

ו. כָּל הַיָּד הַמְרַבָּה בְּנָשִׁים לְבָדוּק - הִרִי זֹו מְשַׁבַּחַת. וּבְאֲנָשִׁים - תִּקְצָץ. רַבִּי מֵאִיר אָמַר: יָד לְאִמָּה - תִּקְצָץ יָדוֹ עַל טְבוּרוֹ. אָמְרוּ לוֹ: הִרִי כָּרְסוֹ נִבְקַעַת! אָמַר לָהֶם: אִף אֵינִי לֹא נִתְכַּוְּנָתִי אֶלָּא לְכָךְ. מִשְׁלוֹ מִשְׁלֵי, לָמָּה הַדָּבָר דּוֹמָה? לְנוֹתָן אֶצְבַּע בַּעֲיָן, כָּל זְמַן שֶׁהוּא דוֹחֵק הֶרְבֵּה - מוֹצִיא דַּמְעָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשִׁכְבַת זֶרַע, אֲבָל לְזִיבָה, כָּל הַיָּד הַמְרַבָּה לְבָדוּק - הִרִי זֹו מְשַׁבַּחַת:

ז. שׁוֹטָה, מְטַבִּילִין אוֹתוֹ וּמֵאֲכִילִין אוֹתוֹ לְתֵרוּמָה לַעֲרֵב, וּמְשַׁמְרִין אוֹתוֹ שְׁלֹא יִישָׁן. וְאִם יִישָׁן וְעָמַד - טָמֵא מִיָּד. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוּק אָמַר: עוֹשֵׂין לוֹ כִּיס שֶׁל עוֹר, וּמִלְּבִישִׁים אוֹתוֹ וּבוֹדְקִין אוֹתוֹ לְתוֹכוֹ, וְאִם נִמְצָא בְּתוֹכוֹ שִׁכְבַת זֶרַע - טָמֵא. וְאִם לֹא - טְהוֹר. אָמְרוּ לוֹ: נִמְצָאת מְכַרִּיחַ מִן הַסֶּפֶק וּמִבִּיא אוֹתוֹ לִידֵי וְדָאִי, מִפְּנֵי שֶׁבֶא לִידֵי חֲמוּם. אָמַר לָהֶם: וְאִם לְדְּבָרֵיכֶם, שׁוֹטָה אֵין לוֹ תִּקְנָה! אָמְרוּ לוֹ: לְדְּבָרֵינוּ, יִישָׁן -

שְׁעָתָה. הַפְּסִיקָה שְׁלֹשׁ עֲזוּנוֹת בֵּין רֵאִיָּה לְרֵאִיָּה וְלֹא רֵאִיתָהּ, וְאַחֵר כֶּךָ רֵאִיתָהּ - דִּיָּה שְׁעָתָה. הַפְּסִיקָה דָם טְהוֹר וְלֹא רֵאִיתָהּ, וְאַחֵר כֶּךָ רֵאִיתָהּ - דִּיָּה שְׁעָתָה:

מִסְכַּת נִדָּה פָּרָק שְׁנִי

א. מִנִּיקָה שְׂמַת לָהּ בְּנָהּ בְּתוֹךְ עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ - מְטַמְּאָה מֵעַת לַעַת, לְפִיכָךְ אִם מִנְקָתוֹ וְהוֹלֶכֶת, אֶפְלוּ אַרְבַּע וְחֻמֵּשׁ שָׁנִים - דִּיָּה שְׁעָתָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אֲמָרִים: דִּיָּה שְׁעָתָה כָּל עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ, לְפִיכָךְ אִם מִנְקָתָהּ וְהוֹלֶכֶת אֶפְלוּ אַרְבַּע וְחֻמֵּשׁ שָׁנִים - אֵין לָהּ אֶלָּא עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ: מִנִּיקָה שְׂמַת בַּעֲלָהּ - הִרִי זֹו לֹא תֵאָרֵס וְלֹא תִנָּשֵׂא עַד שִׁיְהִיו לָהּ עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: שְׁמוּנָה עֶשֶׂר חֹדֶשׁ. רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן יוֹסֵף אָמַר, בֵּית שְׂמַאי אֲמָרִים: עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ. וּבֵית הֵלֵל אֲמָרִים: שְׁמוּנָה עֶשֶׂר חֹדֶשׁ. אָמַר רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: לְדְּבָרֵי הָאוֹמֵר עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ - מִתֵּרֵת לְנִשְׂא [בַּעֲשָׂרִים וְאַחַד חֹדֶשׁ]. לְדְּבָרֵי הָאוֹמֵר שְׁמוּנָה עֶשֶׂר חֹדֶשׁ - מִתֵּרֵת לְהִנָּשֵׂא לְחֻמֶּשֶׁה עֶשֶׂר חֹדֶשׁ, שְׁאֵין הַחֵלֶב נֶעֱכָר אֶלָּא לְאַחֵר שְׁלֹשָׁה חֹדָשִׁים:

ב. תִּינוּק יוֹנֵק וְהוֹלֵךְ עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע חֹדֶשׁ. מִכָּאֵן וְאֵילָךְ כִּיּוֹנֵק שְׂקָץ; דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: תִּינוּק יוֹנֵק וְהוֹלֵךְ אֶפְלוּ בֶּן חֲמֵשׁ שָׁנִים. פֶּרֶשׁ וְחִזּוֹר, אַחֵר עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ שְׁלֹשָׁה יָמִים, וּמִתוֹךְ בּוֹרִיו - הִרִי הוּא כִּיּוֹנֵק שְׂקָץ:

ג. חִיבָת אִשָּׁה בְּטַפּוּל בְּנָהּ כָּל עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ. אֶחָד בְּנָהּ וְאַחַד שְׁנִיתָן לָהּ בֶּן לְהִנִּיק. הָאִשָּׁה שְׁנִיתָן לָהּ בֶּן לְהִנִּיק, לֹא תַעֲשֶׂה עִמּוֹ מְלָאכָה וְלֹא תִנֵּיק עִמּוֹ תִינוּק אַחֵר. תִּינוּק הַמְּכִיר אֶת אִמּוֹ - אֵין נּוֹתֵנִין אוֹתוֹ לְמִינְקַת אַחֶרֶת, מִפְּנֵי סִכָּנַת נַפְשׁוֹת. יוֹנֵק תִּינוּק מַעֲבֹדֶת כּוֹכְבִּים וּמִבְּהֶמָה טָמְאָה, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין כִּיּוֹנֵק שְׂקָץ. וְלֹא יֵאֲכִילָנָה גְּבִלוֹת וּטְרֵפוֹת שְׂקָצִים וּרְמָשִׁים.

טמא, לא ישן - טהור. לדבריה, שמא יראה טפה כחרדל ותבלע בכיס:

מסכת נדה פרק שלישי

א. כל הנשים - כתמן מטמא למפרע. ונשים שאמרו דין שעתן - כתמן מטמא למפרע, חוץ מקטנה שלא הגיע זמנה לראות; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: כל הנשים שאמרו דין שעתן - כתמן כראיתן. וקטנה שהגיע זמנה לראות - יש לה כתמים. ושלא הגיע זמנה לראות - אין לה כתמים. כל אשה שיש לה וסת - כתמה מטמא למפרע, שאם תראה שלא בשעת וסתה - מטמא מעת לעת. רבי מאיר אומר: החמירו בכתם יתר מן הראיה, שהכתם מטמא למפרע, והראיה אינה מטמאה אלא מעת לעת. ראתה כתם ואחר כך ראתה דם - הרי זו חוששת משום זוב; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין חוששת משום זוב. הרואה כתם, אם יש בו לחלק שלשה גריסין לשלשה ימים - חוששת, ואם לאו - אינה חוששת. רבי יהודה בן אגרא אומר משום רבי יוסי: בין כך ובין כך הרי זו חוששת. אמר רבי: נראין דברי רבי יהודה בן אגרא - בזמן שלא בדקה, ודברי חכמים - בזמן שבדקה. רבי חנינא בן אנטוניגוס אומר: בין כך ובין כך אינה חוששת. אם תולה כתמה באחרות, דין הוא שתתלה כתמה בעצמה:

ב. פעמים שהכתמים מביאין את האשה לידי זיבה. כיצד? לבשה שלש חלוקות הבדוקות לה בשלשה ימים, ומצאה עליהם כתם, או שראתה שני ימים וחלוק אחת - טמאה.

ג. איזה שעור וסת? משלו משל, למה הדבר דומה? לעד ושמש שהיו נתונים בצד המשקוף, כיון שיצא השמש ונכנס העד מיד - זהו שעור וסת. הוי וסת שאמרו, לקנות ולא לבדיקה. איזה אחר זמן? פרש רבי אלעזר בר צדוק: כדי שתושיט ידה לתחת הכר או תחת הכסא, ותטל העד

ותבדק בו. ודבר זה שאל רבי צדוק לפני חכמים באושא, איזה אחר זמן? אמרו לו: לא שמענו. אמר להם: כך פרשו חכמים ביבנה: לא ששהתה כדי שתדע מן המטה ותדיח את פניה, תוך זמן הוא זה, וטמאין מספק, ופטורין מן הקרבן, וחיבין באשם תלוי. ששהתה כדי שתדע מן המטה ותדיח את פניה - אחר זמן הוא זה. וכן כששהתה מעת לעת ומפקידה לפקידה, בועלה מטמא משום מגע ואינו מטמא משום בועל. רבי עקיבא אומר: אף מטמא משום בועל. רבי יהודה בנו של רבי יוחנן בן זכאי אומר: בועלה נכנס להיכל ומקטיר קטרת. כל אשה שיש לה וסת, ומעברת ומניקה, וכל הנשים שאמרו דין שעתן - בועלה טהור. במה דברים אמורים? בזמן שהניחה בחזקת טהורה, אבל הניחה טמאה - עד שתאמר: 'טהורה אני לו':

ד. דם הנמצא בפרוזדור - שורפין עליו את התרומה, וחיבין על טמאת מקדש וקדשיו. והיוצא מן החדר, אם ידוע שהוא דם מכה - טהור. ספק דם חדר, ספק דם המכה - טמא. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר משום רבי מאיר: דם היוצא מן החדר, אף על פי שבידוע שדם המכה - טמא. ורבותינו אמרו: דם המכה - טהור. נמצאת אומר: שלשה ספקות באשה. בבשרה, ספק טהור ספק טמא - טמא. על חלוקה, ספק טהור ספק טמא - טהור. במגעות ובהיסטות - הולכין אחר הרב:

ה. שחור פחית, צמוק מכאן - טמא. דיהא מכאן, אפלו ככחול - טהור. לא מתחלת בריתו הוא משחיר, אלא משנעקר הוא משחיר. למה זה דומה? לדם המכה, משנעקר הוא משחיר. קרן פרכוס פברור שיש בו, כעליון ולא כתחתון, כלח ולא כיבש. וכלן אין רואין אותן אלא בין חמה לצל. כמימי אדמה כיצד? מביא אדמה מבקעת בית כרם ומציף עליו מים; דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: מבקעת סכני. רבי יהודה אומר: מבקעת יוטבת. רבי

חכמים, ואמרו: כל שאין בו מצורת אדם - אינו ולד:

ג. צורת פנים שאמרו, אחד מפל צורת פנים חוץ מאזנים. וסנדל שאמרו, דומה לדג שבים, מתחלתו ולד הוא, אלא שנרצף. רבן שמעון בן גמליאל אומר: דומה ללשון של שור הגדול. ולמה אמרו סנדל? והלא אין סנדל שאין עמו ולד! אלא שמא תפיל עמו זכר ותהא מקלקלת לנקבה. או שאם תפיל שניהם, אחד לפני שקיעת החמה, ואחד לאחר שקיעת החמה, מונה תחלת לידה לראשון וסוף לידה לאחרון; שליא שאמרו, תחלתה פחוט הערב וסופה פתורמוס וחלולה כחצוצרת. ואין שליא פחותה מטפח. רבן שמעון בן גמליאל אומר: דומה לקרקבן של תרנגול. ולא אמרו שליא ולד אלא שאין שליא בלא ולד:

ד. הטבור - חבור באדם עד טפח ליטמא ולטמא. אבל בבהמה - אינו חבור. עור הבא כנגד פניו של אדם, בין חי בין מת - הרי זה טהור ומתר בהנאה. ואינו שפיר מרקם? אבא שאול אומר: תחלת בריתו מראשו, שתי עיניו כשתי טפין של זבוב. שני חוטמיו כשני טפין של זבוב. פיו מתוח כשעורה וגויתו כעדשה. ואם היתה נקבה - גויתה כשעורה לארפה. חתוף ידיים ורגלים אין בו. ועליו מפרש בקבלה (אייב י, ט): "הלא כחלב תתיכני" וגו':

ה. אין בודקין במים, מפני שהמים עזין ומבערין אותו. ואין בודקין אותו אלא בשמן, מפני שהשמן רך ומזכך. ואין רואין אותו אלא בחמה. המפלת שפיר שאינו מרקם, רבי יהושע אומר: ולד. וחכמים אומרים: אינו ולד. ורבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משם אביו: קורעין אותו, אם יש בו דם - הרי זה נדה, ואם יש בו בשר - הרי זה ולד:

ו. השליא בבית - הבית טמא; דברי רבי מאיר. רבי יוסי ורבי יהודה ורבי שמעון

שמעון אומר משום רבי עקיבא: אף של בקעת גנוסר וכיוצא בהן. ומשערין אותן עכורים ואין משערין אותן צלולים. צללו - לא יחזיר ויעכרם שניים. ואין שעור למים, שאין שעור לעפר. שני חלקי מים ואחד יין, מן יין השרוני, ודומה לכרמלי, חי ולא מזוג, חדש ולא ישן:

מסכת נדה פרק רביעי

א. המפלת חתיכה, סומכוס אומר משום רבי מאיר, וכן היה רבי שמעון בן מנסיא אומר בדבריו: קורעין אותה, אם יש בתוכה דם - הרי זה נדה, ואם לאו - אינה נדה. המפלת כמין קלפה, כמין שערה, כמין עפר, כמין יבחושים אדמים - תטיל למים ובפושרין. רבן שמעון בן גמליאל אומר: ממעכו ברוק על הצפרן, אם נמוח - הרי זו נדה, ואם לאו - אינה נדה. אמר רבי אלעזר ברבי צדוק: שני דברים העלה אבא מטבעין ליבנה. מעשה באשה אחת שהיתה מפלת כמין קלפות אדמות, ובאו ושאלו את רבי צדוק, והלך רבי צדוק ושאל לחכמים, ושלחו חכמים לרופאים, ואמרו: יש לה מכה מבפנים, לפיכך מפלת כמין קלפות אדמות - תטיל למים. ואם נמוחו - טמאה. שוב מעשה באשה אחת שהיתה מפלת כמין שערות אדמות, ובאו ושאלו את רבי צדוק, והלך רבי צדוק ושאל לחכמים, ושלחו חכמים לרופאים, ואמרו: שומא יש במעיה, לפיכך היתה מפלת כמין שערות אדמות - תטיל למים. אם נמוחו - טמאה:

ב. המפלת כמין בהמה חיה ועוף - טמאה לידה; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: עד שיהא בו מצורת אדם. אמר רבי חנינא בן גמליאל: נראין דברי רבי מאיר - בבהמה, מפני שגלגלי עינו של בהמה דומין לגלגלי עיניו של אדם, ונראין דברי חכמים בעופות, שאין בו מצורת אדם. מעשה באשה אחת בצידן שהפילה דמות עורב שלש פעמים, ובא מעשה לפני

בנות הצדוקין, בזמן שנוהגות ללכת בדרכי אבותיהן - הרי הן ככותיות. פֶּרְשׁוֹ לְדַרְכֵי יִשְׂרָאֵל - הרי הן כִּישְׂרָאֵלִיּוֹת. מַעֲשֵׂה בְּצֻדִיק אֶחָד, שֶׁסָּח עִם כֹּהֵן גָּדוֹל, וְנִתְּנָה צִנּוּרָה מִפּוֹ וְנִפְלָה עַל בְּגָדָיו, בָּא כֹהֵן גָּדוֹל וְשָׂאֵל אֶת אִשְׁתּוֹ וְאָמְרָה לוֹ: אֵף עַל פִּי שְׁאֵנוּ נָשִׁי צְדוּקוֹת - כָּלֵן נִשְׁאָלוֹת לַחֲכָמִים. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אָנוּ בְּקִיָּאִין בְּצְדוּקוֹת יוֹתֵר מִן הַכֹּל, שֶׁכָּלֵן נִשְׁאָלוֹת לַחֲכָמִים חוּץ מִן אַחַת הַיְתָה שֶׁלֹּא הָרְאִיתָה לַחֲכָמִים, וְמִתָּה:

ב. בנות יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לְפָרְקָן - הרי הן בְּחֻזַּקַּת טְהָרָה, וְאֵין הַנָּשִׁים בּוֹדְקוֹת אוֹתָן. וּמִשְׁהִגִּיעוּ לְפָרְקָן - הרי הן בְּחֻזַּקַּת טְמֵאוֹת, וְהַנָּשִׁים בּוֹדְקוֹת אוֹתָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵף מִשְׁהִגִּיעוּ, אֵין הַנָּשִׁים בּוֹדְקוֹת אוֹתָן, שֶׁמָּא יִקְלְקְלוּ בִּידֵיהֶן, אֲלֵא סְכוּת אוֹתָן שֶׁמֶן מִבְּפָנִים וּמִקְנָחוֹת אוֹתָן מִבְּחוּץ, וְהֵן נִבְדָּקוֹת מֵאַלְיָהֶן:

ג. דָּם עוֹבְדָת כּוֹכָבִים וְדָם טְהָרָה שֶׁל מִצְרַעַת, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: כֵּדָם מִגִּפְתָּהּ. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: כְּרוּקָה וּכְמִימֵי רִגְלֶיהָ. דָּם יוֹלֶדֶת שֶׁלֹּא טְבִּילָה - מְטֵמָא לַח וְאֵין מְטֵמָא יָבֵשׁ (דְּבָרֵי רַבִּי מַאי). רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְטֵמָא לַח וְיָבֵשׁ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מְקוּלִי בֵּית שְׁמַאי וּמְחוּמֵי בֵּית הֵלֵל (בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: מְטֵמָא לַח וְאֵין מְטֵמָא יָבֵשׁ וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: מְטֵמָא לַח וְיָבֵשׁ). אָמְרוּ בֵּית הֵלֵל לְבֵית שְׁמַאי: אִי אַתֶּם מוֹדִים (בְּנִדָּה) שֶׁאִם הִגִּיעָה זְמַנָּה לְטָבֵל וְלֹא טְבִּילָה, וְרָאִיתָה דָּם שֶׁהִיא טְמֵאָה. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי לְבֵית הֵלֵל: לֹא! אִם אִמְרִיתֶם בְּנִדָּה שֶׁאִפְלוּ טְבִּילָה וְרָאִיתָה טְמֵאָה, תֹּאמַר בְּיוֹלֶדֶת שֶׁאִם טְבִּילָה וְרָאִיתָה - שֶׁהִיא טְהוֹרָה. אָמְרוּ לָהֶם: יוֹלֶדֶת בְּזוֹב תּוֹכִיחַ, שֶׁאִם טְבִּילָה וְרָאִיתָה לְאַחֵר יָמֵי סְפִירָה - טְהוֹרָה, לֹא טְבִּילָה וְרָאִיתָה - טְמֵאָה. אָמְרוּ לָהֶן בֵּית שְׁמַאי: הִיא הַדִּין וְהוּא הַתְּשׁוּבָה, יוֹלֶדֶת בְּזוֹב, יָמֵי לִידָה עוֹלִין לָהּ לִימֵי זִיבָתָה:

ד. הַמִּקְשָׁה, כִּמָּה תִּשְׁפָּה וְתִהְיֶה זָכָה? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מֵעַת לַעַת. וְהֵלֵכָה כְּדָבָרֵינוּ. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי

אוֹמְרִים: הַבֵּית טְהוֹר. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי מַאי: אִי אַתָּה מוֹדֶה שֶׁאִם הוֹצִיאֹהוּ בְּסֶפֶל בְּבֵית הַחִיצוֹן שֶׁהוּא טְהוֹר? אָמַר לָהֶם: מִפְּנֵי שֶׁבָּטַל בַּחִיצוֹן. אָמְרוּ לוֹ: כִּשֶּׁם שֶׁבָּטַל בַּחִיצוֹן - כֵּךְ בָּטַל בְּפָנִימִי. אָמַר לָהֶם: אֵינוּ דוֹמֶה נְמוֹק פַּעַם אַחַת לְנְמוֹק שְׁתֵּי פַעַמִּים. יֵצֵא מִחֻזָּךְ אוֹ מִסֶּרֶס - אֵינוּ וְלֹד. עַד שֶׁיֵּצֵא רַבּוֹ - הָרִי הוּא כְּלוּל. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: עַד שֶׁיֵּצֵא כְּתֻקָּנוֹ. וְאִיזְהוּ רַב רֹאשׁוֹ? רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: מִשִּׁיֵּצָאוּ צִדְעֵיו. אָבָא חֲנַן מִשּׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: מִשִּׁיֵּצֵא פִּדְחָתוֹ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים מִשִּׁיֵּצָאוּ קִרְנֵי רֹאשׁוֹ.

ז. הַמִּפְּלָת גּוֹף שְׁאֵינוֹ חֲתוּךְ וְרֹאשׁ שְׁאֵינוֹ חֲתוּךְ, גּוֹף אָטוּם - אֵין זֶה וְלֹד. וְאִיזְהוּ גּוֹף אָטוּם? כְּדִי שֶׁיִּנְטֵל מִן הַחֵי וְיַחֲיָה - הָרִי זֶה וְלֹד. כְּדִי שֶׁיִּנְטֵל מִן הַחֵי וְיָמוּת - אֵינוֹ וְלֹד. יָד אָטוּמָה וְרִגְלֵ אָטוּמָה - אֵין זֶה וְלֹד. יָד חֲתוּכָה וְרִגְלֵ חֲתוּכָה - הָרִי זֶה וְלֹד, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא מִגּוֹף אָטוּם בָּאוּ:

ח. הַמִּפְּלָת, וְאֵינוֹ יָדוּעַ מִהוּ - תִּשָּׁב לְזָכָר וְלִנְקָבָה וְלִנְדָּה. וְלָמָּה אָמְרוּ לְזָכָר? שֶׁאִם תִּרְאֶה יוֹם שְׁלֹשִׁים וְאַרְבָּעָה, וְתַחֲזוֹר וְתִרְאֶה יוֹם אַרְבָּעִים וְאַחַד - תִּהְיֶה מְקַלְקֶלֶת עַד יוֹם אַרְבָּעִים וְשִׁמוּנָה. וְכֵן לְנִקְבָה, שֶׁאִם תִּרְאֶה יוֹם שְׁבַעִים וְאַרְבָּעָה וְתַחֲזוֹר וְתִרְאֶה יוֹם שְׁמוֹנִים וְאַחַד - תִּהְיֶה מְקַלְקֶלֶת עַד יוֹם שְׁמוֹנִים וְשִׁמוּנָה. אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל: מַעֲשֵׂה בְּקִלּוּפֵי טָרָא מְלַכָּת אֶלְפִּסְנִידִית, שֶׁהִבִּיאָה שְׁפָחוֹתֶיהָ שֶׁנִּתְחַיְבוּ מִיתָה לְמֶלֶךְ, וּקְרַעְתָּן, וְנִמְצָא הַזָּכָר נִגְמַר לְאַרְבָּעִים וְאַחַד, וְנִקְבָה לְשִׁמוּנִים וְאַחַד. אָמְרוּ לוֹ: אֵין מְבִיאִין רְאִיָּה מִכָּאן. וּמֵהֵיכָן מְבִיאִין רְאִיָּה? מִי שֶׁנִּכְנְסָה אֶצֶל בַּעֲלָה וּמֵת בַּעֲלָה מִיד, אוֹ שֶׁבָּא בַּעֲלָה מִמְּדִינַת הַיָּם, וּמֵת מִיד:

מִסְכַּת נִדָּה פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. בְּנוֹת כּוֹתִים - נְדוּת מְעִרִיסְתָן. וְהַכּוֹתִים - מְטֵמָאִים מְשַׁכְּבֵי תַחְתּוֹן כְּעֶלְיוֹן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בּוֹעֲלֵי נְדוּת, וְהֵן יוֹשְׁבוֹת עַל כָּל דָּם וְדָם. יוֹם שֶׁהִיא פּוֹסְקָת בּוֹ סוֹפֶרֶת בְּתוֹךְ שְׁבַעָה.

לְבִיתָהּ וְאֶסוּרָה לֵאכּוֹל בְּתְרוּמָה. קִשְׁתָּהּ
וְאַחַר כֵּךְ הִפְלָה דְּבַר שְׂאִינוּ וְלָד - הָרִי זֶה
יּוֹלֶדֶת בְּזוֹב. הַמִּקְשָׁה שְׁלֹשָׁה יָמִים וַיֵּצֵא
הַיּוֹלֵד דֶּרֶךְ דּוֹפְנָה - הָרִי זֶה יּוֹלֶדֶת בְּזוֹב. רַבִּי
שִׁמְעוֹן אָמַר: אֵין זֶה יּוֹלֶדֶת בְּזוֹב. וְדָם
הַיּוֹצֵא מִשֵּׁם - טָמֵא. רַבִּי שִׁמְעוֹן מֵטֵהר:

ו. הַפּוֹלָט שִׁכְבַת זָרַע מִבִּפְנִים - טָמֵא.
רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר: דִּיָּה כְּבוֹעֵלָה, מָה
בּוֹעֵלָה אִינוּ מִטָּמֵא מִבִּפְנִים כְּבַחוּץ, אֵף
הִיא אֵינָה מִטָּמֵא בִּפְנִים כְּבַחוּץ. תִּינוּקָת
בֶּת יוֹם אֶחָד - לְנֶדֶה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: מַעֲשֶׂה
בְּעֵין בּוֹל וְהַטְבִּילוֹת קִדְּם לְאִמָּה. בֶּת שֶׁלֹּשׁ
שָׁנִים מִתְקַדֶּשֶׁת בְּבִיאָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר.
וְחֻכְמִים אֲמָרִים: בֶּת שֶׁלֹּשׁ שָׁנִים וַיּוֹם
אֶחָד. אַחֵר זְמַן שֶׁל בְּדִיקוֹת הַבֵּן וְהַבֶּת, אֵף
עַל פִּי שְׂאִמְרוּ אֵין אָנוּ יוֹדְעִים לְשֵׁם מִי
נִדְּרָנוּ וְלִשֵׁם מִי הִקְדַּשְׁנוּ - נִדְּרֵיהֶם נִדָּר
הִקְדַּשְׁןָה הַקֹּדֶשׁ. מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי חֲנִינָא,
שֶׁהִדִּירוּ אָבִיו בְּנִזִּיר, וְהִבִּיאוּ אָבִיו לִפְנֵי רַבֵּן
גַּמְלִיאֵל, וְהָיָה רַבֵּן גַּמְלִיאֵל בּוֹדֵקוֹ אִם בָּא
לְכָלִּל הַסִּימָנִין. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה
אָמַר: אִם בָּא לְכָלִּל עֲוֹנוֹת נִדְּרִים. אָמַר
רַבִּי: אַל תִּצְטָעֵר, אִם בְּרִשּׁוֹת אָבָא אָנִי -
הָרִי רִשּׁוֹת אָבָא עָלַי וְהָרִינִי נִזִּיר לְמַפְרָע,
אִם בְּרִשּׁוֹת עֲצָמֵי אָנִי - הָרִינִי נִזִּיר מִעֲכָשׁוֹ.
עָמַד וְנִשְׁקָו עַל רֵאשׁוֹ, אָמַר: מִבְּטָח אָנִי
בְּשֵׁם הַשָּׁמַיִם שְׂאִין זֶה נִפְטָר מִן הָעוֹלָם עַד
שִׁינֹרָה הוֹרָאוֹת בִּישְׂרָאֵל. וְלֹא נִפְטָר מִן
הָעוֹלָם עַד שֶׁהוֹרָה הוֹרָאוֹת בִּישְׂרָאֵל. אָמַר
רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צְדוֹק: אָנִי רֹאֲתִי שֶׁהִיא
מוֹרָה הוֹרָאוֹת בִּישְׂרָאֵל:

ז. מַעֲשֶׂה בְּתִינוּק אֶחָד שֶׁהִקְדִּישׁ קֶרְדְּמוֹ
לְשָׁמִים, וְהִבִּיאוּ אָבִיו לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא,
וְהָיָה רַבִּי עֲקִיבָא בּוֹדֵקוֹ, אָמַר לוֹ: בְּנִי, לְמִי
הִקְדַּשְׁתָּ? שָׁמָּה לַחֲמָה וְלִלְבָנָהּ וְלִכּוֹכְבִּים
וְלַמַּזְלוֹת שֶׁהֵן יָפִין? אָמַר לוֹ: לֹא
הִקְדַּשְׁתִּי אֶלָּא לְמִי שֶׁהִבְדִּיל שְׁלוֹ! אָמַר רַבִּי
עֲקִיבָא: בְּדוּק זֶה וּמִתְקַן. שׁוּב מַעֲשֶׂה
בְּתִינוּק אֶחָד, שֶׁהָיוּ בָּאִין עִמּוֹ נְכָרִים
בְּסָפִינָה, וְעָמַד עֲלֵיהֶן נַחֲשׁוֹל, וְהָיוּ זוֹעֲקִין
לֵאלֹהֵיהֶם כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (יִזְנֶה א, ה): "וַיִּרְאוּ

שִׁמְעוֹן: בֵּית שְׁמַאי אֲמָרִים יוֹמוֹ. וּבֵית
הַלֵּל אֲמָרִים מַעַת לַעַת. הַמִּקְשָׁה בִּימֵי נֶדֶה
- נֶדֶה. בִּימֵי זִיכָּה - טְהוֹרָה. קִשְׁתָּהּ יוֹם
אֶחָד וְשִׁפְתָּהּ שְׁנַיִם, אוֹ שִׁקְשָׁתָהּ שְׁנַיִם
וְשִׁפְתָּהּ יוֹם אֶחָד, אוֹ שִׁשְׁפָּתָהּ וְקִשְׁתָּהּ
וְחִזְרָה וְשִׁפְתָּהּ - הָרִי זֶה יּוֹלֶדֶת בְּזוֹב. אָבִל
שִׁפְתָּהּ יוֹם אֶחָד וְקִשְׁתָּהּ שְׁנַיִם, אוֹ שִׁשְׁפָּתָהּ
שְׁנַיִם וְקִשְׁתָּהּ יוֹם אֶחָד, אוֹ שִׁקְשָׁתָהּ
וְשִׁפְתָּהּ, וְחִזְרָה וְקִשְׁתָּהּ - אֵין זֶה יּוֹלֶדֶת
בְּזוֹב. שׁוֹפִי סִמּוּךְ לְלִידָה - הָרִי זֶה יּוֹלֶדֶת
בְּזוֹב. חֲנִינָה בֵּן חֲכִינָאִי מִשּׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
אָמַר: כָּל שָׁחַל קִשּׁוֹי שְׁלָה בְּיוֹם שְׁלִישִׁי
שְׁלָה, אָפְלוּ כָּל הַיּוֹם כְּלָה בְּשָׁפִי - אֵין זֶה
יּוֹלֶדֶת בְּזוֹב: כְּמָה הִיא קִשּׁוֹיָה וְהִיא תְלוּיָה
בּוֹלָד? אָפְלוּ אַרְבָּעִים וְחֲמִשִּׁים יוֹם; דְּבָרֵי
רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי
טַרְפוֹן: דִּיָּה חֲדָשָׁה. כִּיצַד? קִשְׁתָּהּ שְׁנַיִם מִן
הַשָּׁמַיִן וְאֶחָד מִן הַתְּשִׁיעִי, אָפְלוּ בַּתְּחִלָּת
תְּשִׁיעִי יִלְדָה - הָרִי זֶה יּוֹלֶדֶת בְּזוֹב. אָבִל יוֹם
אֶחָד בְּשָׁמַיִן וְשְׁנַיִם בַּתְּשִׁיעִי, אָפְלוּ בְּסוֹף
תְּשִׁיעִי יִלְדָה - אֵין זֶה יּוֹלֶדֶת בְּזוֹב. רַבִּי יוֹסִי
וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אֲמָרִים: אַרְבָּעָה עָשָׂר כְּיוֹלֶדֶת
נִקְבָּה. לְפִיכָךְ אִם קִשְׁתָּהּ שִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם -
שְׁלֹשָׁה הָרָאשׁוֹנִים רְאוּיִין לְזִיכָּה, וְהָרִי הִיא
יּוֹלֶדֶת בְּזוֹב:

ח. יֵשׁ מִקְשָׁה עֲשָׂרִים וְחֲמִשָּׁה יוֹם, וְאֵינָה
זָכָה. כִּיצַד? שְׁנַיִם כְּלָא עֵת, וְשִׁבְעָה נֶדֶה,
וְשְׁנַיִם לְאַחֵר נֶדֶה, וְאַרְבָּעָה עָשָׂר שֶׁל קִשּׁוֹי.
אָבִל אִי אֶפְשָׁר שֶׁתִּקְשָׁה עֲשָׂרִים וְשִׁשָּׁה יוֹם
בְּמָקוֹם שְׂאִינוּ וְלָד, וְלֹא הִיא יּוֹלֶדֶת בְּזוֹב.
יֵשׁ רוֹאֵה מָאָה יָמִים וְאֵינָה זָכָה. כִּיצַד?
שְׁנַיִם כְּלָא עֵת, וְשִׁבְעָה נֶדֶה, וְשְׁנַיִם לְאַחֵר
נֶדֶה, וְשְׁמוֹנִים שֶׁל נִקְבָּה, וְשִׁבְעָה נֶדֶה,
וְשְׁנַיִם שְׁלֹאֲחֵר נֶדֶה. רַבִּי מֵאִיר אָמַר: מָאָה
וְחֲמִשִּׁים. שְׁנַיִם כְּלָא עֵת, וְשִׁבְעָה נֶדֶה,
וְשְׁנַיִם שְׁלֹאֲחֵר נֶדֶה, וְחֲמִשִּׁים שֶׁל קִשּׁוֹי,
וְשְׁמוֹנִים שֶׁל נִקְבָּה, וְשִׁבְעָה נֶדֶה, וְשְׁנַיִם
שֶׁל אַחֵר נֶדֶה. אָמְרוּ לוֹ: אִם כֵּן יֵשׁ מִקְשָׁה
כָּל יָמֶיהָ וְלֹא תִהְיֶה זָכָה בָּהֶן. אָמַר לָהֶם:
אֵין קִשּׁוֹי לְנִפְלִים. הִיָּתָה בְּחֻזְקָת מַעֲבֶרֶת
וְקִשְׁתָּהּ שְׁלֹשָׁה יָמִים זֶה אַחֵר זֶה - אֶסוּרָה

פְּנֵה מְלַמְעֵלָה - לֹא הִבִּיאָה סִימָנִין מְלַמְטָה.
בּוֹחַל מְלַמְעֵלָה - הִבִּיאָה סִימָנִין מְלַמְטָה.
צָמַל מְלַמְעֵלָה - נִתְפָּשְׂטָה הַכֶּף מְלַמְטָה:

ד. עַד מְתִי תִינוּקָת מְמָאנָת? עַד שְׁתִּבִּיא
שְׁתִּי שְׁעֵרוֹת; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר: עַד שְׁרִיבָה הַשְּׁחֹר עַל הַלְבָן. רַבִּי
יוֹסִי אוֹמֵר: עַד שְׁתִּיקִיף עֲטָרָה (רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר:
עַד שִׁתְּפֹשֵׁט אֶת הַכֶּף. בֶּן שְׁלֵקִית אוֹמֵר: עַד שְׁתַּכְלֶכֶל).
אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: מְצֵאִי חֲנִינָא בֶּן חֲכִינָאִי
מִצְדָן, אָמַר לִי: כְּשֶׁתֵּלֵךְ אַצֵּל רַבִּי עֲקִיבָא,
אָמַר לוֹ: עַד מְתִי תִינוּקָת מְמָאנָת? אָם
יֹאמַר לָךְ עַד שְׁתִּבִּיא שְׁתִּי שְׁעֵרוֹת, אָמַר
לוֹ: וְהִלָּא בְּמַעַמַּד בְּלָכֶם הָעִיד בֶּן שְׁלֵקִית
בִּיבְנָה עַד שְׁתַּכְלֶכֶל. כְּשֶׁבִּאתִי וְהִרְצֵיתִי
דְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא, אָמַר לִי: כִּלְכַּל
אִינִי יוֹדֵעַ, בֶּן שְׁלֵקִית אִינִי מְכִיר, אֲלֹא עַד
שְׁתִּבִּיא שְׁתִּי שְׁעֵרוֹת:

ה. שְׁתִּי שְׁעֵרוֹת שְׁאָמְרוּ, אָפְלוּ אַחַת עַל
גְּבִיהַ וְאַחַת עַל כֶּרְסֶיהָ. אַחַת עַל גְּבִי קִשְׁרִי
אַצְבָּעוֹתֶיהָ שֶׁל יָד וְאַחַת עַל גְּבִי קִשְׁרִי
אַצְבָּעוֹתֶיהָ שֶׁל רֶגֶל; דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
יְהוּדָה אִישׁ כֶּפֶר עֶכוּ, שְׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי
שְׁמַעוֹן: כָּל הַנִּבְדָּקוֹת - נִבְדָּקוֹת עַל פִּי
נָשִׁים. וְכֵן הָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מוֹסֵר לְאִמּוֹ,
וְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל הָיָה מוֹסֵר לְאִשְׁתּוֹ. רַבִּי
יְהוּדָה אוֹמֵר: לִפְנֵי הַפָּרָק וְלֵאחֶר הַפָּרָק -
נָשִׁים בּוֹדְקוֹת אוֹתָן, תּוֹךְ הַפָּרָק - אֵין
הַנָּשִׁים בּוֹדְקוֹת אוֹתָן, שְׂאִין מִשִּׂיאִין סִפְקוֹת
עַל פִּי הַנָּשִׁים. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִף תּוֹךְ
הַפָּרָק נֶאֱמַנָת הָאִשָּׁה, לְהַחֲמִיר אָבֵל לֹא
לְהַקֵּל. כִּיצַד? נֶאֱמַנָת הָאִשָּׁה לומר קִטְנָה
הִיא שְׁלֹא תַחֲלִץ, וְגִדּוּלָה הִיא שְׁלֹא תִמָּאֵן.
אָבֵל אֵין נֶאֱמַנָת לומר 'קִטְנָה הִיא' שְׁתִּמָּאֵן,
וְגִדּוּלָה הִיא שְׁתַּחֲלִץ:

ו. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוֹק: כִּךְ הָיוּ
מְפָרְשִׁין בִּיבְנָה וְאָמְרוּ: כִּיֵּן שָׂבָא הִתְחַתֵּן
- שׁוֹב אֵין מְשִׁיחִין בְּעִלְיוֹן. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן
גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּנוֹת כְּרִכִּין - תַּחֲתוֹן מְמַהֵר
לְבוֹא. בְּנוֹת כְּפָרִים - עֲלִיוֹן מְמַהֵר לְבוֹא,
שְׁטוּחָנוֹת בְּרַחֲסִים. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר

הַמְלַחֲחִים וְיִזְעָקוּ אִישׁ אֶל אֶלְהִיו". אָמַר לָהֶן
אוֹתוֹ הַתִּינוּק: עַד מְתִי אַתֶּם נִשְׁטִין? זְעָקוּ
לְמִי שְׂבָרָא הֵים! וְכֹא מַעֲשֵׂה לִפְנֵי חֲכָמִים,
וְאָמְרוּ: בְּדוּק זֶה וּמִתְקֵן:

מִסְכַּת נְדָה פָּרָק שְׁשִׁי

א. בֶּן תִּשְׁעַ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד. גֵּר עֲמוּנִי
וּמוֹאֲבִי מְצָרִי וְאַדוּמִי, כּוֹתִי, נִתֵּן, חָלָל
וּמִמָּזוֹר שָׂבָא עַל בֵּת כֹּהֵן לְוִי וְיִשְׂרָאֵל -
פּוֹסְלִין מִן הַכֹּהֲנוּהָ. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּל
שׁוֹרְעוֹ כָּשֶׁר - כְּשָׁרִין, וְכָל שׁוֹרְעוֹ פָּסוּל -
פָּסוּלִין. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל
שְׂאֵתָה רִשְׁאִי לְשֹׂא בָתּוֹ - אֵתָה רִשְׁאִי לְשֹׂא
אַלְמָנוֹתוֹ:

ב. בֶּן תִּשְׁעַ שָׁנִים שֶׁהִבִּיא שְׁתִּי שְׁעֵרוֹת -
שׁוּמָא. מִבֶּן תִּשְׁעַ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד עַד בֶּן
שְׁתֵּים עָשָׂרָה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד שֶׁהִבִּיא שְׁתִּי
שְׁעֵרוֹת - שׁוּמָא. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר: סִימָן. בֶּן שְׁלֹשׁ עָשָׂרָה שָׁנָה וְיוֹם
אֶחָד שֶׁהִבִּיא שְׁתִּי שְׁעֵרוֹת - הָרִי הוּא כְּאִישׁ
לְכָל דְּבָר. בֶּן אַרְבַּע עָשָׂרָה שָׁנָה וּבֶן חֲמִשׁ
עָשָׂרָה שָׁנָה שְׁלֹא הִבִּיא שְׁתִּי שְׁעֵרוֹת - הָרִי
הוּא כְּבֶן תִּשְׁעַ לְכָל דְּבָר. בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה
שְׁלֹא הִבִּיא שְׁתִּי שְׁעֵרוֹת, אִף עַל פִּי שֶׁהִבִּיא
אַחֵר מִכָּאֵן - הָרִי הוּא כְּסָרִיס לְכָל דְּבָר. בֵּת
עֶשְׂרִים שָׁנָה שְׁלֹא הִבִּיאָה שְׁתִּי שְׁעֵרוֹת, אִף
עַל פִּי שֶׁהִבִּיאָה לְאַחֵר מִכָּאֵן - הָרִי הִיא
כְּאִילּוּנִית לְכָל דְּבָר. רַבִּי יוֹסִי בֶּן כֶּפֶר
אוֹמֵר: שְׁנַת עֶשְׂרִים שְׁנִכְנָסוּ מִמֶּנּוּ שְׁלֹשִׁים
יוֹם - מוֹנִין אוֹתָהּ שָׁנָה שְׁלֵמָה. וְכֵן הוּרָה
רַבִּי בְּלוּד עַל תִּינוּקָת בֵּת שְׁמוֹנָה עָשָׂרָה
שְׁנִכְנָסוּ הֵימָנָה שְׁלֹשִׁים יוֹם - שְׁתַּהֲא
כְּתִינוּקָת בֵּת שְׁמוֹנָה עָשָׂרָה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד
לְכָל דְּבָר:

ג. וְאֵלוּ הֵן סִימָנֵי בּוֹגְרָת, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי
צְדוֹק אוֹמֵר: מְשִׁיקְשִׁקְשׁוּ הַדִּין. רַבִּי יוֹחָנָן
בֶּן בְּרוּקָא אוֹמֵר: מְשִׁיכְסָף רֹאשׁ הַחֹטֵם.
רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: מְשִׁיקִיף עֲטָרָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן
אוֹמֵר: מְשִׁתְּפֹשֵׁט הַכֶּף. וְכֵן הָיָה רַבִּי
שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: כְּשֶׁם שְׁאָמְרוּ שְׁלֹשָׁה סִימָנִין
מְלַמְעֵלָה, כִּךְ אָמְרוּ שְׁלֹשָׁה סִמָּנִים מְלַמְטָה,

הַכְּתָמִים הַנִּמְצָאִים בַּמִּרְחָצוֹת שֶׁל נָשִׁים – טִמְאִין. בֵּית הַמִּרְחָץ שֶׁל פּוֹתִים – מִטְמֵא בְּאֵהָל מִפְּנֵי שְׁקוּבָרִין שֶׁם אֶת הַמַּתִּים. רַבִּי יְהוּדָה מֵטֵהֶר, מִפְּנֵי שְׁחִלְדָּה וּבִרְדֵּלֶס גּוֹרְרִין אוֹתָם מִיָּד:

י. שְׂדֵה שֶׁנֶּאֱבָד בָּהּ קֶבֶר – נֶאֱמָן הַכּוֹתִי לומר: 'אֵין שֶׁם קֶבֶר', לִפִּי שְׂאִינוּ מַעִיד עַל גּוֹפּוֹ שֶׁל קֶבֶר. וְאֵילָן שֶׁמְסִיף עַל הָאֶרֶץ – נֶאֱמָן הַכּוֹתִי לומר: 'אֵין תַּחְתּוֹ קֶבֶר', לִפִּי שְׂאִינוּ מַעִיד אֲלֵא עַל גּוֹפּוֹ שֶׁל קֶבֶר:

יא. תּוֹלָה בְּכָל דְּבַר שֵׁישׁ לָהּ לַתְּלוּת. מַעֲשֵׂה וְתִלָּה רַבִּי מֵאִיר בְּקִילוֹר. וְרַבִּי תִלָּה בְּשֶׁרֶף שֶׁל שְׁקָמָה. סֶפֶק עֲבָרָה בְּשׁוֹק שֶׁל טַבָּחִים סֶפֶק לֹא עֲבָרָה – הֲרִי זֶה אֵינָהּ תּוֹלָה. עֲבָרָה, סֶפֶק נִתְּזָה עָלֶיהָ סֶפֶק לֹא נִתְּזָה עָלֶיהָ – הֲרִי זֶה תּוֹלָה. נִתְּעַסְקָה בְּאָדָם – אֵינָהּ תּוֹלָה. בְּשַׁחֲוֹר בְּמוֹעֵט – אֵינָהּ תּוֹלָה, בְּמַרְבֵּה – תּוֹלָה. בְּנִכְרִית, רַבִּי מֵאִיר אומר: עַד שֶׁתִּהְיֶה נִכְרִית רְאוּיָה לְרָאוּת. תּוֹלָה חֲמוּנָה בְּקִלָּה. כִּיצַד תּוֹלָה? בְּשׁוּמְרַת יוֹם כְּנָגֵד יוֹם בִּשְׁנֵי שָׁלָה, וּבִסְפֹּרֶת שְׁבָעָה שְׁלֹא טְבִלָּה, לִפְיֶכָּךְ הִיא מְתַקֶּנֶת וְחִבְרָתָהּ מְקַלְקֶלֶת. רַבִּי אומר: אֵינָהּ תּוֹלָה, לִפְיֶכָּךְ שְׁתִּיהֶם מְקַלְקֶלֶת. הַכֹּל שׁוֹיֵן שֶׁהִיא תּוֹלָה בְּשׁוּמְרַת יוֹם בְּרֹאשׁוֹן שָׁלָה, וּבִיּוֹשֶׁבֶת עַל דָּם טֵהֶר, וּבְתוֹלָה שְׂדֵמִיָּה טֵהוֹרִים:

יב. נִמְצָא עַל חִלּוֹק בְּנֵה הַשּׁוֹכֵב בְּצִדָּה – הֲרִי זֶה טִמְאָה, מִפְּנֵי שְׁמִתְהֵפֶךְ. וְלֹא עַל בְּנֵה בְּלִבָּד אֲמָרוּ, אֲלֵא כָּל אָדָם, אֲלֵא שֶׁדִּבְרוּ חֲכָמִים בִּהְיוֹה. נִמְצָא עַל פְּסִיקָא שָׁלָה – הֲרִי זֶה טִמְאָה, שֶׁבִּשְׂעָה שְׁמִתְרַת מִתַּחְתָּה – נִגְעַת בַּתּוֹרָפָה. הִיָּתָה מְכָה עַל יִרְכָּה – תּוֹלָה. עַל צִוְּאָרָה שֶׁהִיא יְכוּלָּה לַתְּלוּת – תּוֹלָה. עַל כְּתָפָה שְׂאִינָהּ יְכוּלָּה לַתְּלוּת – אֵינָהּ תּוֹלָה, וְאֵינָהּ אוֹמְרַת: 'שְׂמָא בִּיד הוֹלִיכָה לְשֵׁם'. נִמְצָא עַל קֶשֶׁרִי אֲצַבְעוֹתֶיהָ – טִמְאָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵיָדִים עֲסָקְנִיּוֹת הֵן. הֵיוּ עָלֶיהָ שְׁנֵי כְּתָמִים אֶחָד מִלְמַעְלָה וְאֶחָד מִלְמַטָּה, אֶף עַל פִּי שֶׁהִתְחַתָּן גְּדוֹל וְהַעֲלִיּוֹן קָטָן – תּוֹלָה אֶת הַתְּחַתָּן בְּעֲלִיּוֹן

אומר: בְּנוֹת עֲשִׁירִים – צַד הַיָּמִין מִמֶּהֶר לְבֹא, שְׁנִישׁוֹף בְּאַפְרָקְסוֹתָן. בְּנוֹת עֲנִיִּים – צַד הַשְּׂמָאל מִמֶּהֶר לְבֹא, מִפְּנֵי שְׁמִבִּיאִין כְּדֵי מַיִם וְנוֹשָׂאוֹת אַחֲרֵיהֶן עַל גִּיסְסִיָּהּ:

ז. כָּל הַמִּטְמֵא בְּאֵהָל הַמֵּת – מִטְמֵא טִמְאָת שְׁבָעָה. יֵשׁ מִטְמֵא טִמְאָת שְׁבָעָה וְאֵין מִטְמֵא טִמְאָת הָאֵהָל; כָּל שֵׁישׁ לוֹ קֶרְנִים – יֵשׁ לוֹ טַלְפִּים. וְיֵשׁ שֵׁישׁ לוֹ טַלְפִּים וְאֵין לוֹ קֶרְנִים; כָּל הַנוֹטֵל צִדְקָה – נוֹטֵל מַעֲשֵׂר עֲנִי. וְיֵשׁ נוֹטֵל מַעֲשֵׂר עֲנִי וְאֵינוּ נוֹטֵל צִדְקָה:

ח. דָּם הַנִּדָּה וּבֶשֶׁר הַמֵּת, כָּל אֱלוֹ שֶׁהֲרָקִיבוּ – הֲרִי אֱלוֹ טֵהוֹרִין. מִשּׁוֹם רַבִּי נִתָּן אֲמָרוּ: פֶּת שֶׁעַפְשָׁה אֵינוּ מִטְמֵא טִמְאָת אוֹכְלִין (וְשָׂרִין אוֹתָהּ בַּמְקוּמָה). וְכִמְהָ הוּא שְׂרִיתָן בְּפוֹשְׁרִים? מַעַת לַעַת. יְהוּדָה בֶּן נִקִּיסָא אומר: תַּחֲלִתָּהּ אֶף עַל פִּי שְׂאִין סוֹפָה. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אומר: עַד שִׁיָּהּ פּוֹשְׁרִין מַעַת לַעַת: אֲמַר רַבִּי מֵאִיר: מִפְּנֵי מָה אֲמָרוּ בְּשֶׁרֶץ שֶׁנִּמְצָא בְּמִבּוֹי, מִטְמֵא לְמַפְרַע עַד שִׁיאֲמַר: 'בְּדַקְתִּי אֶת הַמִּבּוֹי הַזֶּה וְלֹא הָיָה בּוֹ שֶׁרֶץ', אוֹ עַד שֶׁעַת כְּבוֹד, מִפְּנֵי שְׁחִזְקָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בּוֹדְקִין בְּשַׁעַת כְּבוֹדֵיהֶם, וְאִם לֹא בְּדָקוּ – הַפְּסִידוֹ הֵן לְמַפְרַע. וּמִפְּנֵי מָה אֲמָרוּ כֶּתֶם שְׁבַחֲלֹק מִטְמֵא לְמַפְרַע, עַד שֶׁתֹּאמַר: 'בְּדַקְתִּי אֶת הַחֲלֹק הַזֶּה וְלֹא הָיָה בּוֹ כֶּתֶם', אוֹ עַד שֶׁעַת כְּבוֹס, מִפְּנֵי שְׁחִזְקָת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל בּוֹדְקוֹת חֲלוּקֵיהֶן בְּשַׁעַת כְּבוֹסֵיהֶן, וְאִם לֹא בְּדָקוּ – הַפְּסִידוֹ הֵן לְמַפְרַע. רַבִּי אֲחָא אומר: תַּחֲזוֹר וְתַכְבֵּס, אִם דָּהָה מִרְאִיתוֹ – בִּידוּעַ שֶׁהוּא לְאַחַר כְּבוֹס, וְאִם לֹא – בִּידוּעַ שֶׁקֶדֶם כְּבוֹס. רַבִּי אומר: אֵינוּ דוֹמָה כֶּתֶם שְׁלֹפְנֵי כְּבוֹס כְּכֶתֶם שְׁלֹאֲחֵר כְּבוֹס, שְׁלֹפְנֵי הַכְּבוֹס – מְגִלִּיד, שְׁלֹאֲחֵר הַכְּבוֹס – מְקַדִּיר:

ט. קָרָדֶם שֶׁנִּגְנַב בְּתוֹךְ הַבַּיִת – מִטְמֵא לְמַפְרַע, עַד שִׁיאֲמַר: 'נַעֲלַתִּי אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה'. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מֵטֵהֶר, שְׂאִינוּ אוֹמְרִים שְׂמָא הַשְּׂאִילוֹ לְאַחַר וּשְׁכַחָהּ, אוֹ שְׂמָא נָטַל מְזוּיַת זֶה וְהִנִּיחוֹ בְּזוּיַת אַחֲרָת. אַחֲרִים אוֹמְרִים מִשּׁוֹם רַבִּי נִתָּן: כָּל

פי שלא הִרְגָה (תולה בבנה ובבעלה), וכדבריו
אנו מורים:

ד. כתם הארץ - מצטרף. טפי טפין - אין
מצטרפין. רבי אלעזר בר צדוק אומר: העד
שהוא נתון תחת הכר ונמצא עליו דם, אם
עגל - טהור, מפני שהוא דם מאכלת, ואם
משוך - טמא מפני שהוא דם הקנות:

ה. האשה שהיא עושה צרכיה וראתה דם,
אם עומדת - טמאה, ואם יושבת - טהורה;
דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: בין כך
ובין כך - טהורה. איש ואשה שעשו
צרכיהם בתוך הספל, ונמצא דם על המים,
רבי מאיר ורבי יוסי אומרים: תולה. ורבי
שמעון אומר: אינו תולה:

ו. דם היוצא עם הרעי - טהור. דם המנטף,
בין לפני המים בין לאחר המים - טמא.
הנמצא בתוכו - טהור. למגעות ולהיסטות
- הולכין אחר הרב:

עד כגרים, שאני אומר ממקום שבא
העליון בא התחתון:

מִסְכַּת נִדָּה פָּרָק שְׁבִיעִי

א. נמצא על בית יד אנקלי שלה, אם מגיע
כנגד תורפה - טמאה. ואם לאו - טהורה.
היתה פושטתה ומתכסה בה בלילה. כל
מקום שנמצא בה כתם - טמאה, מפני
שהוא חוזר. אמר רבי אליעזר ברבי יוסי:
הלכה זו הוריתי ברומי לטמאה, וכשבאתי
אצל חברי, אמרו לי: יפה הורית:

ב. לבשה שלשה חלקין הבדוקין לה,
ונמצא על הפנימי, ולזה לתלות - הרי זו
תולה על החיצון. ואין לה לתלות - אינה
תולה. קצרה שלבשה חלוקה של ארפה,
וארפה שלבשה חלוקה של קצרה, אם
הגיע כנגד בית תורפה של ארפה - שתייהן
טמאות. כנגד בית תורפה של קצרה, קצרה
- טמאה. וארפה - טהורה:

ג. שתים שהיו טוחנות בריחים של יד,
נמצא על הרגל הפנימי - שתייהן טמאות.
על הרגל החיצונה - היא טמאה וחברתה
טהורה. נמצא ביניהם - שתייהן טמאות.
מעשה ונמצא על שפתו של אמבטי, ועל
עלי של זית בשעה שהן מסיקות את
התנור, ובא מעשה לפני חכמים וטמאום.
רבי נחמיה אומר: על דבר שאינו מקבל
טמאה - טהור. רבן שמעון בן גמליאל
אומר: אם הרגה מאכלת - תולה. ואם לאו
- אינה תולה. וחכמים אומרים: בין כך
ובין כך - תולה. אמר רבן שמעון בן
גמליאל: אני אומר דבר אחד והם אמרו
דבר אחד, לדברי אין סוף, ולדבריהם אין
סוף. לדברי אין סוף, אין לה אשה שהיא
טהורה, שאין לה כל מטה שאין עליה כמה
טפי דם מאכלת. לדבריהם אין סוף, שאין
לה אשה שאינה טהורה לבעלה, שאין לה
כל סדין וסדין שאין עליה כמה טפי דמים.
אבל רואה אני את דברי רבי חנינא בן
גמליאל מדברי ומדבריהם, שהיה אומר:
תולה במאכלת עד כגרים של פול, אף על

וַיְחִי יַעֲקֹב – לָמָּה פָּרָשָׁה זוֹ סְתוּמָה? לִפִּי שְׂפִירוֹן שְׁנֵפֶטֶר יַעֲקֹב אָבִינוּ, נִסְתָּמוּ עֵינֵיהֶם וְלָבָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִצָּרַת הַשְּׁעָבֹד שֶׁהִתְחִילוּ לִשְׁעַבְדָּם. דָּבָר אַחֵר: "שִׁבְקֵשׁ לְגָלוּת אֶת הַקֶּץ לִבְנֵיו, וְנִסְתָּם מִמֶּנּוּ. בִּבְרָאשִׁית רַבָּה.

וַיִּקְרְבוּ יָמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת – כָּל מִי שֶׁנֶּאֱמָרָה בּוֹ "קְרִיכָה לְמוֹת", לֹא הִגִּיעַ לִימֵי אָבוֹתָיו. [יִצְחָק חֵי מָאָה וּשְׁמוֹנִים, וַיַּעֲקֹב מָאָה אַרְבָּעִים וְשִׁבְעַ. בְּדוֹד נֶאֱמַר "קְרִיכָה": אָבִיו חֵי שְׁמוֹנִים שָׁנִים, וְהוּא חֵי שִׁבְעִים.] וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף – לְמִי שֶׁהָיָה יְכוּלֵת בְּדוֹד לַעֲשׂוֹת. **שֵׁים נָא יָדָךְ** – וְהִשְׁבַּע. **חֶסֶד וְאֶמֶת** – חֶסֶד שְׁעוֹשִׁין עִם הַמֵּתִים הוּא חֶסֶד שֶׁל אֶמֶת, שְׁאִינוֹ מִצְפָּה לְתַשְׁלוֹם גָּמוּל. **אֵל נָא תִקְרְבֵנִי בְּמִצְרָיִם** – סוֹפָה לְהִיּוֹת עֲפָרָה כְּנִים וּמִרְחֻשִׁין מִסַּחַת גּוֹפִי, וְשֹׁאִין מִתִּי חוּצָה לָאָרֶץ חַיִּים אֲלֵא בְּצֶעַר גִּלְגּוּל מַחִילוֹת, וְשִׁלָּא יַעֲשׂוּנִי מִצְרַיִם עֲבוּדָה זָרָה.

וְשִׁכְבְּתִי עִם אֲבֹתִי – וְיִזְכְּרוּ זֶה מִחֲבֵר לְמַעַלָּה לְתַחֲלֵת הַמִּקְרָא: "שִׁים נָא יָדְךָ פֶּתַח יְרֵכִי" וְהִשָּׁבַע לִי, וְאֵינִי סוֹפֵי לִישָׁבַע עִם אֲבֹתִי, וְאַתָּה תִּשְׁאַנִּי מִמַּצְרִים. וְאֵין לֹאמֹר: "וְשִׁכְבְּתִי עִם אֲבֹתִי" – הַשְׁכִּיבֵנִי עִם אֲבֹתִי בַּמַּעֲרָה, שֶׁהָיָה כְּתִיב אַחֲרָיו "וְנִשְׁאַתַּנִּי מִמַּצְרִים וּקְבַרְתַּנִּי בְּקְבֻרָתָם". וְעוֹד מְצִינוּ בְּכָל מְקוֹם לִשׁוֹן "שִׁכְיִיבָה עִם אֲבוֹתָיו" הִיא הַגְּיוּעָה וְלֹא הַקְּבוּרָה, כְּמוֹ: "וְיִשָּׁבַע דָּוִד עִם אֲבוֹתָיו", וְאַחֵר כֵּךְ "וַיִּקְבֹּר בְּעִיר דָּוִד".

וישבתו ישראל – תעלה בעדניה סגיד ליה. **על ראש המטה** – הפך עצמו לצד השכינה. מכאן אמרו שהשכינה למעלה מראשותיו של חולה. דבר אחר: "על ראש המטה" – על שהיתה משתו שלמה, ולא היה בה רשע. שהרי יוסף מלך הוא, ועוד שנשבעה לבין הגוים, וברי הוא עומד בצדקו.

וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף – אֶחָד מִן הַמַּגִּידִים, וְהָרִי זֶה מִקְרָא קֶצֶר. וַיֵּשׂ אוֹמְרִים, אֶפְרַיִם הִזֵּה רִגְלִיל לִפְנֵי יַעֲקֹב בְּתַלְמוּד; וּכְשֶׁחֲלָה יַעֲקֹב בְּאַרְצָן גִּשְׁשׁוֹ, הָלַךְ אֶפְרַיִם אֶצֶל אָבִיו לְמַצְרַיִם לְהַגִּיד לוֹ. וַיִּשָּׂא אֶת שְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ – כְּדֵי שְׂיִבְרָכֵם יַעֲקֹב לִפְנֵי מוֹתוֹ.

וינגד – המגיד **ליצלב**, ולא פרש מי; והרבה מקראות קצרי לשון. **ויתחזק ישראל** – אמר: אף על פי שהוא בני, מלך הוא, אֶחָלֶק לוֹ כְּבוֹד. מִכָּאן שְׁחֹלָקִים כְּבוֹד לַמַּלְכוּת. וְכֵן מֹשֶׁה חָלַק כְּבוֹד לַמַּלְכוּת: "וירדו כל עבדיך אלה אלי"; וְכֵן אֱלִיהוּ, "וישנס מתניו" וגומר.

וַיֹּאמֶר אֵלַי הַנָּגִי מִפְּרֹךְ וְהִרְבִּיתִּיךָ וְנִתְתִּיךָ לִקְהֵל עַמִּים וְנִתְתִּי אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְזִרְעֶךָ אַחֲרַיִךָ אַחֲזַת עוֹלָם:

וַיֹּאמֶר לִי הָאָנָּה מִפִּישׁ לָךְ וּמִסְגִּי לָךְ וְאַתְּנֶנָּה לְכַנְשֵׁת שְׂבָטִין וְאַתִּין יָת אֲרֻעָא הָדָא לְבָנֶךָ בְּתֶרֶךְ אַחֲסִנַת עָלָם:

וּבְתַתִּיף לְקָהֵל עַמִּים – בְּשִׁרְגִי שְׁעִתִּידִים לְצֹאת מִמֶּנִּי עוֹד קָהֵל וְעַמִּים. וְאַף עַל פִּי שְׁאָמַר לִי "גוֹי וְקָהֵל גּוֹיִם", "גוֹי" אָמַר לִי עַל בְּנֵי־מִין; "קָהֵל גּוֹיִם", הָרִי שְׁנַיִם, לְבַד מִבְּנֵי־מִין. וְשׁוּב לֹא נִוְלַד לִי בֶן, לְמַדְנִי שְׁעִתִּיד אַחַד מִשְׁבְּכֵי לְהַחֲלֹק; וְעַתָּה אוֹתָהּ מַתְנָה אֲנִי נוֹתֵן לָהּ.

ועתה שְׁנִי-בְנִיךָ הַנּוֹלָדִים לְךָ בָּאָרֶץ מִצְרַיִם עַד-בְּאֵי אֵלֶיךָ מִצְרַיִמָּה לִי־הֵם אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כְּרֹאוּבֵן וּשְׁמֹעוֹן יְהוּדָה לִי:	וּכְעַן תָּרִין בְּנֶךָ דְּאִתְּלִידוּ לְךָ בָּאָרֶעָ דְּמִצְרַיִם עַד מִיתָא לְתַתָּה לְמִצְרַיִם דִּילִי אַנּוּן אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כְּרֹאוּבֵן וּשְׁמֹעוֹן יְהוּדָה לִי:
--	--

הַנּוֹלָדִים לְךָ וְגוֹמֵר עַד בּוֹאֵי אֵלֶיךָ; כְּלוּמֹר, שְׁנוּלְדוּ מִשְׁפָּרֶשֶׁת מִמֶּנִּי עַד שְׁבָאֲתִי אֲצִלְךָ. לִי הֵם – בְּחֻשְׁבוֹן שְׁאָר בְּנֵי הֵם, לְטוֹל חֶלֶק בָּאָרֶץ אִישׁ כְּנָגְדּוֹ.

וּמוֹלַדְתְּךָ אֲשֶׁר-הוֹלַדְתָּ אַחֲרֵיהֶם לְךָ יְהִי עַל שֵׁם אֲחֵיהֶם יִקְרָאוּ בְּנֻחֲלָתָם:	וּבְנִין דְּתוֹלִיד בְּתַרְיָהוֹן דִּילְךָ יְהוֹן עַל שׁוּם אַחֲיָהוֹן יְתַקְרוּן בְּאַחְסָנָתָהוֹן:
---	---

וּמוֹלַדְתְּךָ וְגוֹמֵר – אִם תּוֹלִיד עוֹד, לֹא יְהִי בְּמִנְּנֵן בְּנִי, אֲלֹא בְּתוֹךְ שְׁבֻטֵי אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה יְהִי נִכְלָלִים, וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם שֵׁם בְּשֻׁבָּטִים לַעֲנֹן הַנִּחְלָה. וְאִם עַל פִּי שְׁנִחְלָקָה הָאָרֶץ לְמִנְּנֵן גְּלֻלּוֹתָם, כְּדִכְתִּיב: "לְרֹב תִּרְבֶּה נִחְלָתוֹ", וְכָל אִישׁ וְאִישׁ נִטֵּל בְּשֵׁנָה, חוּץ מִן הַבְּכוֹרוֹת, מִכָּל מְקוֹם לֹא נִקְרָאוּ שְׁבֻטִים אֲלֹא אֵלּוּ [לְהַטִּיל גּוֹרֵל הָאָרֶץ לְמִנְּנֵן שְׁמוֹת הַשְּׁבֻטִים, וְנָשִׂיא לְכָל שְׁבֻט וְשְׁבֻט, וּדְגֻלִּים לָזֶה וְלָזֶה].

וְאֲנִי בְּבֹאֵי מִפְּדוֹן מִתֶּךָ עָלִי רַחֵל בָּאָרֶץ כְּנַעַן בְּדֶרֶךְ בְּעוֹד כְּבֶרֶת-אָרֶץ לְבָא אֶפְרַתָּה וְאֶקְבְּרָהּ שֵׁם בְּדֶרֶךְ אֶפְרַתָּה הוּא בֵּית לָחֶם:	וְאַנָּא בְּמִיתָא מִפְּדוֹן מִיתָא עָלִי רַחֵל בָּאָרֶעָ דְּכַנַּעַן בְּאוּרְחָא בְּעוֹד כְּרֹוב אָרֶעָ לְמִיעֵל לְאַפְרַת וּקְבַרְתָּהּ מִמֶּנּוּ בְּאוּרַח אֶפְרַת הִיא בֵּית לָחֶם:
--	---

וְאֲנִי בְּבֹאֵי מִפְּדוֹן וְגוֹמֵר – וְאִם עַל פִּי שְׁאֲנִי מִשְׁרִיט עָלֶיךָ לְהוֹלִיכֵנִי לְהַקְבֵּר בָּאָרֶץ כְּנַעַן, וְלֹא כִּד עֲשִׂיתִי לְאַמָּה, שְׁחַרֵּי מִתָּה סְמוּךְ לְבֵית לָחֶם. כְּבֶרֶת אָרֶץ – מִדַּת אָרֶץ, וְהֵם אֲלֵפִים אֲמָה כְּמִדַּת תְּחוּם שִׁבְתָּ, כְּדִבְרֵי רַבִּי מִנְּשֵׁה הַדֶּרֶשׁ. וְלֹא תֹאמַר שֶׁעֲכָבוּ עָלַי גִּשְׁמִים מִלְּהוֹלִיכָה וּלְקַבְּרָהּ בְּחֻבְרוֹן; עַתָּה הִגִּיד הָיָה, שֶׁהָאָרֶץ חֲלוּלָה וּמִנְּקֻבָּת כְּכַבְּרָה. וְאֶקְבְּרָהּ שֵׁם – לֹא הוֹלֵכְתִּיהָ אֶפְלוּ לְבֵית לָחֶם לְהַכְנִיסָהּ לְאָרֶץ; וְיִדְעָתִי שֶׁיֵּשׁ בְּלִבָּךְ עָלַי. אָבֵל דַּע לְךָ שֶׁעַל פִּי הַדְּבוּר קְבַרְתִּיהָ שֵׁם, שֶׁתִּהְיֶה לַעֲזָרָה לְבְּנִיהָ. כְּשִׁיגִלָּה אוֹתָם נְבוֹרְצָדָן, וְהָיָה עוֹבְרִים דֶּרֶךְ שֵׁם, יֵצֵאת רַחֵל עַל קְבָרָהּ וּבּוֹכָה וּמְבַקֶּשֶׁת עָלֶיהָם רַחֲמִים, שְׁנֹאמַר: "קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע" [רַחֵל מְבַכָּה עַל בְּנִיהָ], וְהַקְדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשִׁיבָהּ: "יֵשׁ שָׂכָר לְפַעֲלָתָךְ נָאִם ה'" וְגוֹמֵר, "וְשָׁבוּ בָנִים לְגְבוּלָם". וְאוֹנֶקְלוֹס תַּרְגֵּם "כְּרֹוב אָרֶעָ", כְּדִי שִׁיעוּר חֲרִישֵׁת יוֹם. וְאוֹמֵר אֲנִי שֶׁהָיָה לָהֶם קָצֵב שֶׁהָיָה קוֹרִין אוֹתוֹ "כְּדִי מַחְרָשָׁה אַחֶת", קְרוֹאִיד"א (charuedej = מְלוּא מַחְרִישָׁה) בְּלַע"ז, כְּדֹאמְרִינוּ: "כְּרִיב וְתַנִּי" [=חֹורֶשׁ וְשׁוֹנָה]; "כְּמָה דְּמַסִּיק מַעֲלָא מְבִי כְּרָבָא".

וַיִּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת-בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי־אֵלֶּה:	וַחֲזָא יִשְׂרָאֵל יְת בְּנֵי יוֹסֵף וְאָמַר מִן אֵלִין:
---	--

וַיִּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף – בִּקֵּשׁ לְכַרְכֵּם, וְנִסְתַּלְקָה שְׂכִינָהּ מִמֶּנּוּ; לְפִי שֶׁעֲתִיד יִרְבְּעֵם וְאֶחָאָב לְצֵאת מֵאֶפְרַיִם, וְיִהְיֶה וּבְנָיו מִמְּנַשֶּׁה. וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּה – מִהִיכָן יֵצְאוּ אֵלּוּ, שְׁאִינוֹן רְאוּיִין לְכַרְכָּה?

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֲבִיו בְּנֵי הֵם אֲשֶׁר־נָתַן־לִי אֶל־לְהִימ בְּזֶה וַיֹּאמֶר קָחֶם־נָא אֵלַי וְאֶבְרָכֶם:	וְאָמַר יוֹסֵף לְאַבְוָהִי בְּנֵי אַנּוּן דִּי־יָב לִי יְיָ הִכָּא וְאָמַר קְרִיבִנּוּן כַּעַן לְתַתִּי וְאֶבְרִיכְנּוּן:
---	--

בְּזֶה – הִרְאָה לוֹ שְׁטֵר אַרוּסִין וְשְׁטֵר כְּתֻבָּה, וּבִקֵּשׁ יוֹסֵף רַחֲמִים עַל הַדֶּכֶר, וְנִחָה עָלָיו רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. וַיֹּאמֶר קָחֶם נָא אֵלַי וְאֶבְרָכֶם – זֶהוּ שְׁאָמַר הַפְּתוּב: "וְאֲנִכִּי תַרְגְּלִתִּי לְאַפְרַיִם קָחֶם עַל זְרוּעוֹתָיו"; תַּרְגְּלִתִּי רוּחִי בְּעֻקֵּב בְּשִׁבִּיל אֶפְרַיִם, עַד שֶׁלֶקְחָן עַל זְרוּעוֹתָיו.

שְׁנִי

וַעֲיָנִי יִשְׂרָאֵל כְּבָדוֹ מִדָּקוֹן לֹא יוּכַל לְרַאֲוֹת וַיַּגִּשׁ אֹתָם אֵלָיו וַיִּשָּׂק לָהֶם וַיִּתְּבַק לָהֶם:	וְעִינֵי יִשְׂרָאֵל יִקְרָא מְסִיבּוֹ לֹא יָכִיל לְמַחְזִי וְקָרִיב יְתַהוֹן לְתַתִּיה וְנִשְׂשִׁיק לְהוֹן וְגַפִּיהָ לְהוֹן:
---	--

וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף רְאֵה פָנֶיךָ לֹא פָלַלְתִּי וְהִנֵּה הִרְאָה אֹתִי אֶל־לְהִימ גַּם אֶת־נְרָעָךְ:	וְאָמַר יִשְׂרָאֵל לְיוֹסֵף מַחְזִי אַפֶּךָ לֹא סִבְרִית וְהִיא אַחְזִי יְתִי יְיָ אַף יְת בְּנֶךָ:
--	--

לֹא פָלַלְתִּי – לֹא מְלֻאֲנִי לְפִי לְחַשֵּׁב מִחְשָׁבָה שְׁאִרְאָה פָּנֶיךָ עוֹד. פָּלַלְתִּי – לְשׁוֹן מִחְשָׁבָה, כְּמוֹ: "הִבֵּיאִי עֲצָה עֲשִׂי פְלִילָה".

וַיּוֹצֵא יוֹסֵף אֹתָם מֵעֵם בְּרַפְּיוֹ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לְאַפְּיוֹ אֶרְצָה:	וְאַפִּיק יוֹסֵף יְתַהוֹן מִן קְדַמּוּהִי וּסְגִיד עַל אַפּוּהִי עַל אָרֶעָ:
---	---

וַיּוֹצֵא יוֹסֵף אֹתָם – לְאַחַר שְׁנִשְׁקָם, הוֹצִיאֵם יוֹסֵף מֵעֵם בְּרַפְּיוֹ, כְּדִי לִישָׁבָם, זֶה לִימִין וְזֶה לְשִׁמְאֵל, לְסִמּוּךְ יְדָיו עָלֵיהֶם וּלְכַרְכֵּם. וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לְאַפְּיוֹ – כְּשִׁחְזֹר לְאַחֲרָיו מִלְּפָנֵי אָבִיו.

וַיִּבְקַח יוֹסֵף אֶת־שְׁנֵיהֶם אֶת־אֶפְרַיִם בִּימִינוֹ מִשְׁמָאל יִשְׂרָאֵל וְאֶת־מְנַשֶּׁה בְּשִׁמְאֵלוֹ מִימִין יִשְׂרָאֵל וַיַּגִּשׁ אֵלָיו:	וְדִבֵּר יוֹסֵף יְת תַּרְוִיָּהוֹן יְת אֶפְרַיִם בִּימִינִיהּ מִסְּמָאלָא דִּישְׂרָאֵל וְיְת מְנַשֶּׁה בְּסִמְאֲלִיהּ מִימִינָא דִּישְׂרָאֵל וְקָרִיב לְתַתִּיה:
---	--

את אפרים בימינו משמאל ישראל – הבא לקראת חברו, ימינו כנגד שמאל חברו; וכן שיהא הבכור מזמן [ס"א מזמן] לברכה.

וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר ואת שמאלו על ראש מנשה שכל את ידיו כי מנשה הבכור:

ואושיט ישראל ית ימיניה ושוני על רישא דאפרים והוא זעירא וית סמאליה על רישא דמנשה אחפימנון לידוהי ארי מנשה בוכרא:

שכל את ידיו – כמרגומו, "אחפימנון"; בהשכל וחקמה השכיל את ידיו לכה, ומדעת, כי יודע הנה כי מנשה הבכור, ואף על פי כן לא שט ימינו עליו.

ויברך את יוסף ויאמר הֵא-להים אשר התהלכו אבותי לפניו אברהם ויצחק הֵא-להים הרעה אתי מעודי עד היום הנה:

ובריך ית יוסף ואמר יי דפלוו אבהתי קדמוהי אברהם ויצחק יי דזן יתי מדאיתני עד יומא הדין:

המלאך הגאל אתי מפל ירע וברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק וידעו לרב בקרב הארץ:

מלאכא דפרק יתי מפל בישא ובריך ית עולימיא ויתקרי בהון שמי ושום אבהתי אברהם ויצחק וכנוני נמא יסגון בגו בני אנשא על ארעא:

המלאך הגאל אותי – מלאך הרגיל להשתלשם אלי בצרתי, כענין שנאמר: "ויאמר אלי מלאך הֵא-להים בתלם יעקב וגומר, אנכי האל בית אל". וברך את הנערים – מנשה ואפרים. וידעו – כדגים הללו, שפרים ורבים, ואין עין הרע שולטת בהם.

שלישי

וירא יוסף כי יושית אביו יד ימינו על ראש אפרים וירע בעיניו ויתמך יד אביו להסיר אתה מעל ראש אפרים על ראש מנשה:

וחזא יוסף ארי שוי אבוהי יד ימיניה על רישא דאפרים ובאיש בעינוהי וסעדה ליךא דאבוהי לאעדאה יתה מעל רישא דאפרים לאנחותה על רישא דמנשה:

ויתמך יד אביו – הרימה מעל ראש בנו ויתמכה בידו.

ויאמר יוסף אל אביו לא-כן אבי פינה הבכר שים מינה על ראשו:

ואמר יוסף לאבוהי לא כן אבא ארי דין בוכרא שו מינה על רישיה:

וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי גם-הוא יהיה לעם וגם-הוא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וירעו יתנה מלא-הגוים:

וסריב אבוהי ואמר ידענא ברי ידענא אף הוא יהי לעם ואף הוא יסגי וברם אחוהי זעירא יסגי מניה ובנוהי יהון שלטין בעממיא:

ידעתי בני ידעתי – שהוא הבכור. גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל – שעתיד גדעון לצאת ממנו, שהקדוש ברוך הוא עושה גם על ידו. ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו – שעתיד יהושע לצאת ממנו, שינחיל את הארץ, וילמד תורה לישראל. וירעו יתנה מלא הגוים – כל העולם יתמלא בצאת שמעו ושמו, כשיצמיד סמה בגבעון וירם בעמק אילון.

ויברכם ביום ההוא לאמור בך וברך ישראל לאמר ישמך א-להים פאפרים וכמנשה וישם את אפרים לפני מנשה:

ובריכנון ביומא ההוא למימר בך ובריך ישראל למימר ישוינה יי פאפרים וכמנשה ושוני ית אפרים קדם מנשה:

בך וברך ישראל – הבא לברך את בנו, וברכם בברכתם, ויאמר איש לבנו: ישמך א-להים פאפרים וכמנשה. וישם את אפרים – בברכתו לפני מנשה, להקדימו בדגלים ובחנכת הנשיאים.

ויאמר ישראל ליוסף האנא מאית ויהי מימרא דיי בסעדכון ויתיב יתכון לארע אבהתכון:

ויאמר ישראל ליוסף האנא מאית ויהי מימרא דיי בסעדכון ויתיב יתכון לארע אבהתכון:

ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך אשר לקחתל מינד האמרי בתרבי ובקשתי:

ואנא יהבית לך חולק חד יתיר על אחך דנסיבית מינדא דאמוראה בתרבי ובקשתי:

ואני נתתי לך – לפי שאמה טורח להתעסק בקבורתי, וגם אני נתתי לך נחלה שתקבר בה, ואיזו? זו שכם, שנאמר: "ואת עצמות יוסף אשר העלו [בני ישראל] ממצרים קברו בשכם". שכם אחד על אחיך – שכם ממש, היא תהיה לך חלק אחד יתרה על אחיך. בתרבי ובקשתי – כשהרגו

שמעון ולוי את אנשי שכם, נתפסו כל סביבותיהם להזדוג להם, וחרג יעקב כלי מלחמה כנגדן. דבר אחר, שכם אחד הוא הבכורה, שיטלו בניו שני חלקים, ושכם לשון "חלק" הוא [כמרגומו]. והרבה יש לו דומים במקרא: "כי תשיתמו שכם", תשית שונאי לפני לחלקים; "אחלקה שכם"; "דרך רצחו שכם", איש חלקו; "לעבדו שכם אחד". אשר לקחתי מיד האמרי – מיד עשו, שעשה מעשה אמורי. דבר אחר, שהיה צד אביו באמרי פיו. בחרבי ובקשתי – היא חכמתי ותפילתי.

רביעי

פרשת ברכות השבטים

ויקרא יעקב אל-בניו ויאמר האספו ואגידה ויקרא יעקב לבנוהי ואמר אתפנשו ואחוי לכון ית לכם את אשר-יקרא אתכם באחרית הימים: דיערע יתכון בסוף יומיא:

ואגידה לכם – בקש לגלות את הקץ, ונסתלקה ממנו שכינה, והתחיל אומר דברים אחרים.

הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אלי-ישראל אביכם: אתפנשו ושמעו בני יעקב וקבילו אלפן מן ישראל אבוכון:

ראובן בכרי אתה כחי וראשית אוני יתר שאת ויתר עז: ראובן בוכרי את חילי וריש תוקפי לך הנה חזי למסב תלתא חולקין בכירותא פהונתא ומלכותא:

וראשית אוני – היא טפה ראשונה שלו, שלא ראה קרי ממיו. אוני – פחי, כמו: "מצאתי און לי"; "מרוב אונים"; "ולאין אונים". יתר שאת – ראוי היית להיות יתר על אחיך בכהנה; לשון נשיאות פנים. ויתר עז – במלכות, כמו: "ויתן עז למלכו". ומי גרם לך להפסיד כל אלה? –

פתח פמלי אל-תותר כי עלית משפכי אביך אז חללת יצועי עליה: על דאזלת לקביל אפך הא כמיא ברם לא אהניתא חולק יתיר לא תסב ארי סליקתא בית משפכי אבוד בכין אחילתא לשיויי ברי סליקתא:

פתח פמלי – הפתח והבהלה אשר מהרת להראות כעסה, כמים הללו הממקרים למרוצתם. לכה – אל תותר – אל תרבה לטל כל היתרות הללו שהיו ראויות לך. ומהו הפתח אשר פתחת? – כי עלית משפכי אביך. אז חללת – אותו שעלה על יצועי, והיא השכינה שהיה דרפה להיות עולה על יצועי. פתח – שם דבר הוא; לפיכך טעמו למעלה, וכלו נקוד פתח. ואלו היה לשון עבר, היה נקוד חציו קמץ וחציו פתח, וטעמו למטה. יצועי – לשון משקב, על שם שמציעים אותו על ידי לבדיו וסדיניו. והרבה דומים לו: "אם זכרתיך על יצועי"; "אם אעלה על ערש יצועי".

שמעון ולוי אחים פלי חמס מכרתיהם: שמעון ולוי אחין גוברין גברין בארע תותבותהון עבדו גבורא:

שמעון ולוי אחים – בעצה אחת על שכם ועל יוסף: "ויאמרו איש אל אחיו... ועתה לכו ונהרגוהו". מי הם? אם תאמר: ראובן או יהודה, הרי לא הסכימו בהריגתו. אם תאמר: בני השפחות, הרי לא היתה שונאתן שלמה, שנאמר: "והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה". יששכר וזבולון לא היו מדברים בפני אחיהם הגדולים מהם. על פרחו שמעון ולוי; הם שקראם אביהם "אחים". פלי חמס – אמונות זו של רציחה – חמס הוא בינדכם; מברפת עשו היא זו, אמונות שלו היא ואתם חמסתם אותה הימנו. מכרתיהם – לשון פלי זון, הסוף בלשון יוני מכי"ר. דבר אחר: מכרתיהם – בארץ מגורתם נהגו עצמן בכלי חמס, כמו: "מכרתיך ומלדתיך"; וזה תרגום של אונקלוס [= "בארע תותבותהון עבדו גבורא", בארץ מושכם עשו גבורה].

בסדם אל-תבא נפשי בקהלם אל-תחד כבדי פי מן יקרי ארי ברוגזהון קטלו קטול וברעותהון תרעו שור סנאה:

בסדם אל תבא נפשי – זה מעשה זמרי. כשנתקבצו שבטו של שמעון להביא את המדינית לפני משה, ואמרו לו: זו אסורה או מתרת? אם תאמר אסורה, בת יתרו מי התירה לך? – אל יזכר שמי בדבר, [שנאמר:]: "זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני", ולא כתב 'בן יעקב'. בקהלם – כשיקהיל קרח שהוא משבטו של לוי את כל העדה על משה ועל אהרן. אל תחד כבדי – שם אל יתחד עמכם שמי, שנאמר: "קרח בן יצהר בן קהת בן לוי", ולא נאמר 'בן יעקב'. אבל בדברי הימים, כשנתיחסו בני קרח על הדין, נאמר: "בן קרח בן יצהר בן קהת בן לוי בן ישראל". אל תחד כבדי – "כבוד" לשון זכר הוא, ועל פרוחך אתה צריך לפרש כמדבר אל הפבד ואומר: אתה, כבודי, אל תתיחד עמכם!; כמו: "לא תחד אתם בקבורה". כי באפם הרגו איש – אלו חמור ואנשי שכם. ואינו חשויבין כלם אלא כאיש אחד, וכן הוא אומר בגדעון: "והכית את מדין כאיש אחד"; וכן במצרים: "סוס ורכבו רמה בים". זהו מדרשו. ופשוטו, אנשים הרבה קורא איש, כל אחד לעצמו: באפם הרגו כל איש ששכסו עליו; וכן: "וילמד לטרף טרף, אדם אכל". וברצנם עקרו שור – רצו לעקר את יוסף שנקרא 'שור', שנאמר: "בכור שורו הקדר לו". "עקרו", אישיריטי"ר [esjareter = לחרות את גדי השוק] בלעז, לשון "את סוסיקה תעקר".

אַרור אַפּם פֿי עַז וַעבֿרַתם פֿי קַשְׁתָּה אַחְלָקם בִּיעֲקָב וַאֲפִיצֵם בִּישְׂרָאֵל:
ליט רוגזוֹן אַרי תְּקִיף וְחִמְתָּהוּן אַרי קַשְׁיָא אַפְלַגְנוּן בִּיעֲקָב וַאֲבִדְרָנוּן בִּישְׂרָאֵל:

אַרור אַפּם פֿי עַז – אַפּלוּ בַשְׁעַת תּוֹכַחַה לֹא קָלַל אֶלָּא אַפּם. וְזֵהוּ שְׁאָמַר בְּלַעַם: "מָה אֶקַּב לֹא קִבַּה אֵל". **אַחְלָקם בִּיעֲקָב** – אַפְרִידִם זֶה מִזֶּה, שְׁלֹא יֵהָא לּוֹי בְּמִגְזֵן הַשְּׂבָטִים, וְהָרִי הֵם חִלּוּקִים. דָּבָר אַחֵר: אֵין לָהּ עֲנִיִּים וְסוּפְרִים וּמִלְמָדִי תִּינוּקוֹת אֶלָּא מִשְׁמַעוֹן, כְּדִי שִׁיְהִי נְפֻצִים. וְשָׂבֵטוֹ שֶׁל לּוֹי, עָשָׂאוּ מַחֲזֵר עַל הַגְּרָנוֹת לְתַרּוּמוֹת וּלְמַעֲשָׂרוֹת; נָתַן לוֹ תְּפֻצָּתוֹ דֶּרֶךְ כְּבוֹד.

יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ אַחִיד יִדְךָ בַּעֲרַף אִיבִיךָ יִשְׁתַּתְּנוּ לָךְ בְּנֵי אָבִיךָ:
יְהוּדָה אַתָּה אוֹדִיתָא וְלֹא בִהִיתָתָא בְּךָ יוֹדוֹן אַתָּךְ יִדְךָ תַּתַּקָּה עַל בַּעֲלֵי דְבִכְךָ יַתְּבִרִין סְנַאָךְ יְהוֹן מַחֲזִירֵי קִדְלָא קִדְמָךְ יְהוֹן מַקְדָּמִין לְמַשְׁאֵל בַּשְּׁלֵמָךְ בְּנֵי אָבוּךָ:

יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ אַחִיד – לְפִי שְׁהוֹכִיחַ אֶת הָרֵאשׁוֹנִים בְּקִנְטוּרִים, הַתְּחִיל יְהוּדָה נְסִיג לְאַחֲזָרְיוֹ [שְׁלֹא יוֹכִיחֵנוּ עַל מַעֲשֵׂה תַמָּר]; וְקִרְאוּ יַעֲקֹב בְּדִבְרֵי רַצּוֹי: **יְהוּדָה**, לֹא אַתָּה כְּמוֹתָם. **יִדְךָ בַּעֲרַף אִיבִיךָ** – בִּימֵי דָוִד, "וְאִיבֵי תַתָּה לִי עֲרָף". **בְּנֵי אָבִיךָ** – עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְנַשִּׁים הַרְבֵּה, לֹא אָמַר "בְּנֵי אִמִּי" כְּדֶרֶךְ שְׁאָמַר יַצְחָק.

גּוֹר אַרְיָה יְהוּדָה מַטְרַף בְּנֵי עַלִית פֶּרַע רַבִּץ פֶּאֲרִיָּה וּכְלָבִיא מִי יְקִימָנוּ:
שְׁלִטוֹן יְהִי בַשִּׁירוּיָא וּבְסוּפָא יַתְּרַבָּא מַלְכָּא מַדְבִּית יְהוּדָה אַרִי מַדִּין קַטְלָא בְּרִי נַפְשָׁךְ סְלִיקָתָא יְנוּחַ יִשְׂרִי בַתְּקוּף פֶּאֲרִיָּה וּכְלִיתָא וְלִית מַלְכוּ דְתוֹעֲזוּעִיָּה:

גּוֹר אַרְיָה – עַל דָּוִד נִתְּנָבֵא: בַּתְּחִלָּה **גּוֹר**, "בִּהְיוֹת שְׂאוּל מֶלֶךְ עָלֵינוּ אַתָּה הָיִיתָ הַמוֹצִיא וְהַמְּבִיא אֶת יִשְׂרָאֵל", וּלְבִסּוּף **אַרְיָה**, כְּשֶׁהַמְּלִיכָהוּ עָלֵיהֶם. וְזֵהוּ שְׁתַּרְגֵּם אוֹנְקִלוֹס: "שְׁלִטוֹן יֵהָא בַּשִּׁירוּיָא", בַּתְּחִלָּתוֹ. **מַטְרַף** – מִמֶּה שֶׁחֲשָׁדְתִּיךָ בְּ"טֶרֶף טֶרֶף יוֹסֵף, סִיָּה רַעָה אֶכְלָתָהוּ"; וְזֵהוּ יְהוּדָה, שֶׁנִּמְשָׁל לְאַרְיָה. **בְּנֵי עַלִית** – סִלְקַת אֶת עֲצָמָה וְאַמְרַת: "מָה בָּצַע" וְגוֹמֵר, וְכֵן בִּהְרִיגַת תַּמָּר, שֶׁהוּדָה: "צָדָקָה מִמֶּנִּי"; לְפִיכָּה **פֶּרַע רַבִּץ** וְגוֹמֵר – בִּימֵי שְׁלֹמֹה: "אִישׁ תַּחַת גַּפְנוֹ" וְגוֹמֵר.

לֹא יִסּוּר שְׂבֵט מִיְהוּדָה וּמַחֲזָקָה מִבִּין רַגְלֵיו עַד פִּי יָבֵא שִׁילָה וְלֹא יִקְהַת עַמִּים:
לֹא יַעֲדִי עֲבִיד שׁוּלְטָן מַדְבִּית יְהוּדָה וְסַפְרָא מִבְּנֵי בְנוֹיָה עַד עַלְמָא עַד דִּינִיתִי מְשִׁיחָא דְדִילִיָּה הִיא מַלְכוּתָא וְלִיָּה יִשְׁתַּמְעוֹן עַמִּיָּא:

לֹא יִסּוּר שְׂבֵט מִיְהוּדָה – מִדָּוִד וְאַחֲרָיו; אֵלּוּ רֵאשֵׁי גְלִיּוֹת שְׂבִיבָבֵל, שְׂרוּדִים אֶת הָעָם בַּשְּׂבָט, שְׁמֻמִּים עַל פִּי הַמַּלְכוּת. וּמַחֲזָקָה מִבִּין רַגְלֵיו – מַלְמִידִים; אֵלּוּ נְשִׂאֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. **עַד פִּי יָבֵא שִׁילָה** – מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחִים, שֶׁהַמְּלִיכָה שָׁלוֹ. וְכֵן תַּרְגֵּמוֹ אוֹנְקִלוֹס [= "עַד דִּינִיתִי מְשִׁיחָא דְדִילִיָּה הִיא מַלְכוּתָא"]. וּמִדְּרַשׁ אַגָּדָה, **שִׁילָה**, 'שִׁי לוֹ', שְׁנַאָמַר: "יּוֹכִילוּ שִׁי לַמוֹרָא". וְלֹא יִקְהַת עַמִּים – אֲסִיפַת הָעַמִּים. שְׁהִי"ד עָקֵר הִיא בִּיסוּד, כְּמוֹ "יַפְעָתָךְ", וּפְעָמִים שְׁנוּפָלַת מִמֶּנּוּ. וְכִמָּה אוֹתִיוֹת מְשַׁמְשׁוֹת בְּלִשׁוֹן זֶה, וְהֵם נִקְרָאִים 'עָקֵר נּוֹפֵל', כְּגוֹן נּוֹ"ן שֶׁל "נוֹגַף" וְשֶׁל "נוֹשֵׁף", וְאֶל"ף שֶׁבְּ"אַחֲוִיתִי בְּאֲזִיכֶם" וְשֶׁבְּ"אַכַּחַת חֶרֶב" וְ"אַסוּד שְׁמֹן". אַף זֶה, "יִקְהַת עַמִּים" – אֲסִיפַת עַמִּים, שְׁנַאָמַר: "אַלְיוּ גוֹיִם יִדְרָשׁוּ". וְדוּמָה לוֹ: "עֵין תִּלְעַג לָאֵב וְתִבְדּוּ לִיקְהַת אִם", לְקִבּוּץ קִמְטִים שְׂבִיבָנִיָּה מִפְּנֵי זְקֻנָתָהּ. וּבִגְמָרָא, "דִּינִתְבִּי וּמִקְהוּ אַקְהָתָא בְּשׁוּקֵי דְנִהְרָדְעָא [ס"א: דְּפוּמְבְּדִיתָא] בְּמַסְכַּת יְבָמוֹת. וְיָכוֹל הָיָה לוֹמַר "קִהַת עַמִּים".

אַסְרֵי לִגְפֹן עִירָה וְלִשְׂרָקָה בְּנֵי אַתְגּוֹ כַּבֵּס בִּלִּין לְבָשׁוּ וּבְדָם-עֲנָבִים סוּתָה:
נְסַחַר יִשְׂרָאֵל לְקַרְתִּיָּה עַמָּא יִבְנוּן הִיכְלִיָּה יְהוֹן צְדִיקָיָא סַחֲזוֹר סַחֲזוֹר לִיָּה וְעַבְדֵי אוֹרִיָּתָא בְּאוּלְפֹן עַמִּיָּה יְהִי אַרְגָּנוֹן טֵב לְבוּשִׁיָּה וּכְסוּתִיָּה מִילָא מִילָא צָבַע זְהוּרִי וְצַבְעוֹנִין:

אַסְרֵי לִגְפֹן עִירָה – נִתְּנָבֵא עַל אֶרֶץ יְהוּדָה, שֶׁתֵּהָא מוֹשָׁכַת יֵין כְּמַעֲנֵן: אִישׁ יְהוּדָה יֵאָסֵר לִגְפֹן עִיר אֶחָד וְיִטְעֲנֵנוּ מִגָּפֵן אַחַת, וּמִשְׁזָרֵק אֶחָד כֵּן אֶתוֹן אֶחָד. **שְׂרָקָה** – זְמִירָה אֲרֻכָּה, קוֹרִייד"א corjede = ערס. **סוּתָה** – לִשׁוֹן מִין בְּגָד הוּא, וְאֵין לוֹ דְּמִיוֹן בְּמַקְרָא. **אַסְרֵי** – כְּמוֹ 'אוֹסֵר', דְּגָמַת "מְקִימִי מַעְפָּר דָּל"; "הִישָׁבִי בְּשָׂמִים". וְכֵן "בְּנֵי אַתְוָנו" כְּעִנְיָן זֶה. וְאוֹנְקִלוֹס תַּרְגֵּם בְּמֶלֶךְ הַמְּשִׁיחִים: **גָּפֵן** הֵם יִשְׂרָאֵל, **עִירָה** זֶה יְרוּשָׁלַיִם, **שְׂרָקָה** – יִשְׂרָאֵל: "וְאֲנֹכִי נִטְעִיתִיךָ שְׁזָרֵק". **בְּנֵי אַתְוָנו** – "יִבְנוּן הִיכְלִיָּה", לִשׁוֹן "שְׁעַר הָאִיתוּן" בְּסִפְרֵי יִסְחָקְאֵל. וְעוֹד תַּרְגֵּמוֹ בְּפָנִים אֲחֵרִים: **גָּפֵן** – אֵלּוּ צְדִיקִים; **בְּנֵי אַתְוָנו** – "עַבְדֵי אוֹרִיָּתָא בְּאוּלְפֹן", עַל שֵׁם "רַכְבֵּי אַתְנוֹת צַחֲרוֹת". **כַּבֵּס בִּלִּין** – "יֵהָא אַרְגָּנוֹן טֵב לְבוּשִׁיָּה", שֶׁצַּבְעוֹ דּוּמָה לִיָּין. "וְצַבְעוֹנִין" הוּא לִשׁוֹן **סוּתָה**, שֶׁהָאִשָּׁה לּוֹבֶשֶׁתָּן וּמְסִיתָהּ בְּהֵן אֶת הַזָּכָר לְתַן עֵינָיו בָּהּ. וְאַף רַבּוּתֵינוּ פִּרְשׁוּ בְּגִמְרָא לִשׁוֹן הַסֵּתֶת שְׂכָרוֹת, בְּמַסְכַּת כְּתוּבוֹת: "וְעַל הֵינִן, שְׁמָא תֹאמַר: אֵינוּ מְרֻנָּה? תִּלְמוּד לוֹמַר **סוּתָה**".

חִכְלִילֵי עֵינַיִם מִיָּין וּלְבוֹן-שִׁנַּיִם מַחְלָב:
יִסְמָקוֹן טוּרוּהִי בְּכַרְמוּהִי יְטוּפוֹן נַעֲוִוִּהִי בַחֲמַר יַחֲזִירֵן בַּקְעָתִיָּה בַעֲבוּר וּבַעֲדֵרֵי עֲנִיָּה:

חִכְלִילֵי – לִשׁוֹן אֲדָם, כְּתַרְגוּמוֹ ["יִסְמָקוֹן טוּרוּהִי בְּכַרְמוּהִי, יְטוּפוֹן נַעֲוִוִּהִי בַחֲמַר, יַחֲזִירֵן בַּקְעָתִיָּה בַעֲבוּר וּבַעֲדֵרֵי עֲנִיָּה". = יַאֲדִימוּ הָרִיו בְּכַרְמִיו, יִזְלוּ יִקְבִּיו בִּיָּין, יִלְבִּינוּ בַּקְעוֹתָיו בַּתְּבוּאָה וּבַעֲדֵרֵי צֹאן]. וְכֵן: "לְמִי חִכְלִילוֹת עֵינַיִם"; דֶּרֶךְ שׁוֹמֵי יֵין, עֵינֵיהֶם מַאֲדִימִין. **מַחְלָב** – מֵרֵב חֶלֶב, שִׁיְהָא

בארצו מרעה טוב לעדרי צאן. וכן פרוש המקרא: אדם עינים יהא מרב נין, ו**לכן שנים** יהא מרב חלב. ולפי תרגומו, **עינים** לשון הרים, שמשם צופים למרחוק. ועוד תרגמו בפנים אחרים, לשון מעינות וקלוע ה'קבים': "נעוהי" – יקבים שלו. ולשון ארמי הוא, במסכת עבודה זרה, "נעוא ארתחו". "יסורן בקעמיה", תרגם **שנים** לשון "שני הסלעים".

זבולון לחוף ימים ישפן והוא לחוף אגנית וירכתו על-צידון:
זבולון על ספר נממיא ישרי והוא יכביש מחוזיו בספינו וטוב ימא ייכול ותחומיה יהי מטי עד צידון:

זבולון לחוף ימים – על חוף ימים תהיה ארצו; **חוף** – כתרגומו, "ספר", מר"ק א [marche = גבול, ספר] בלעז. והוא יהיה מצוי תדיר אל "חוף אגיות", במקום הנמל, שאגניות מביאות שם פרקמטיא. שהיה זבולון עוסק בפרקמטיא וממציא מזון לשבט יששכר, והם עוסקים בתורה. הוא שאמר משה: "שמח זבולון בצאתו ויששכר באהליה"; זבולון יוצא בפרקמטיא, ויששכר עוסק בתורה באהלים. **וירכתו על צידון** – סוף גבולו יהיה סמוך לצידון. **וירכתו** – סופו, כמו: "ולירכתי המשפן".

יששכר חמר גרם רבץ בין המשפתיים:
יששכר חמור גרם – חמור בעל עצמות: סובל על תורה, כחמור חזק שמטעינו אותו משא כבד. **רבץ בין המשפתיים** – כחמור המהלך ביום ובלילה, ואין לו לינה בבית; וכשהוא רוצה לנוס, רבץ בין התחומין, בתחומי העירות שמוליד שם פרקמטיא.

וירא מנחה פי טוב ואת-הארץ פי נעמה ויט שכמו לסבל ויהי למס-עבד:
וירא מנחה פי טוב ויחזא חולקא ארי טב וית ארעא ארי מעבדא פירין ויכביש מחוזי עממיא וישיצי ית דיריהון ודישתארוון בהון יהון ליה פלחין ומסקי מסין:

וירא מנחה פי טוב – ראה לחלקו ארץ מברכת וטובה להוציא פרות. **ויט שכמו לסבל** – על תורה. ויהי – לכל אחיו ישראל. **למס עבד** – לספק [ס"א: לפסק] להם הוראות של תורה וסדרי עבדיו, שגאמר: "ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל ראשיהם מאתים", מאתים ראשי סנהדראות העמיד, "וכל אחיהם על פיהם". **ויט שכמו** – השפיל שכמו, כמו: "ויט שמים"; "הטו אונקם". ואונקלוס תרגם בפנים אחרים ["והוא יכביש מחוזיו בספינו וטוב ימא ייכול", =והוא יכבש גמלים בספינות ואת טוב הים יאכל]: **ויט שכמו לסבל** מלקחיות ולקבוש מחוזות; שהם יושבים על הספר, ויהי האויב כבוש מתחתיו **למס עבד**.

דן ידיו עמו פאחד שבטי ישראל:
מדבית דן יתבחר ויקום גוברא ביומיה יתפריק עמיה ובשנוהי בנחון פחדא שבטיא דישראל:

דן ידיו עמו – ינקם נקמת עמו מפלשתים; כמו: "כי ידיו ה' עמו". **פאחד שבטי ישראל** – כל ישראל יהיו פאחד עמו, ואת כלם ידיו. ועל שמיון נבא נבואה זו. ועוד יש לפרש "פאחד שבטי ישראל" – פמיתד שבשבטים, הוא דוד נבא מיהודה.

יהי-דן נחש עלי-דרך שפיפן עלי-ארח הנשף עקבי-סוס ויפל רכבו אחור:
יהי גברא דיתבחר ויקום מדבית דן אימתיא תתרימי על עממיא ומחתיא תתקף בפלשתאי פחוי חורמן ישרי על אורחא וכפתנא יכמון על שבילא יקטיל גברי משרית פלשתאי פרשין עם רגלאין יעקר סוסון ורתכין וימגר רכביהון לאחרא:

שפיפן – הוא נחש. ואומר אני שקרוי כן, על שם שהוא נושף, כמו: "ואתה תשופנו עקב". **הנשף עקבי סוס** – כך דרכו של נחש. ודמהו לנחש "הנשף עקבי סוס ויפל רכבו אחור", שלא נגע בו. ודגמתו מצינו בשמשון: "וילפת... את שני עמודי התנוף" וגומר, וישעל הגג מתו. ואונקלוס תרגם "פחוי חורמן", שם מין נחש שאין רפואה לנשיכתו, והוא "צפעוני". וקרוי "חורמן", על שם שעושה הפל חרם. "ויכפתנא" – כמו "פתן", "יכמון" – יארב.

לישועתה קניתי י-הנה:
לפורךנה סברית יי:
לישועתה קניתי ה' – נתנבא שינקרו פלשתים את עיניו, וסופו לומר: "זכרני נא וסזקני נא אף הפעם" וגומר.

חמישי

גד גדוד יגודנו והוא יגד עקב:
דבית גד משרית מזיניו יעברון ית ירדנא גדם אחיהון לקרבא ובנכסין סגיאין יתובון לארעהון:

גד גדוד יגודנו – כלם לשון גדוד הם, וכך חברו מנחם. ואם תאמר: אין 'גדוד' בלא שני דלתי"ן? יש לומר, "גדוד" שם דבר צריך שני דלתי"ן, שכן דרך מבה בת שתי אותיות להפפל בסופה, ואין יסודה אלא שתי אותיות. וכן אמר: "כצפור לגוד" – מגזרת "ושבעתי גדים"; "שם נפל שדוד" מגזרת "ישוד צהרים". אף "יגד", "יגודנו" ו"גדוד" – מגזרה אחת הם. וכשהוא מדבר בלשון יפעל – אינו כפול, כמו יגוד, גוד, ירום, ישוד, ישוב.

וכשהוא מתפעל או מפעיל אחרים הוא כפול, כמו: תגודד, יתרומם, יתבולל, יתעודד. ובלשון מפעיל: "יתום ואלמנה יעודד"; "לשובב יעלב אליו". [אף] "יגודנו" האמור כאן, אינו לשון שיפעלוהו אחרים, אלא כמו יגוד הימנו, כמו: "בני יצאנוני", יצאו ממני. "גד גדוד יגודנו" – גדודים יגדו הימנו; שיעברו הנדון עם אחיהם למלחמה כל חלוץ עד שנכבשה הארץ. והוא יגד עקב – כל גדודיו ישובו על עקבם לנחלתם שלקחו בעבר הנדון, ולא יפקד מהם איש. {ד"ה ברש"י|דיבור=עקב. בדרךם ובמסלותם שהלכו ישובו; כמו: "ועקבותיה לא נדעו", וכן: "בעקבי הצאן"; בלשון לעז טראצי"ש [traces = עקבות^[1]].

מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני-מלך:
דאשר טבא ארעיה והיא מרביא תפנוקי מלכין:

מאשר שמנה לחמו – מאכל הבא מחלקו של אשר זהא שמו, שיהיו ימים מרבים בחלקו והוא מושיב שמן כמעין. וכן ברכו משה, "וטובל בשמן רגלו", כמו ששינינו במנחות, פעם אחת הערכו אנשי לודקנא לשמן וכוליה^[2].

נפתלי אילה שלחה הנתן אמרי-שפר:
נפתלי בארע טבא יתרמי עדביה ואחסנתיה תהי מעבדא פירין יהון מודן ומברכין עליהון:

אילה שלחה – זו בקעת גינוסר, שהיא קלה לבשל פרותיה, כאילה זו שהיא קלה לרוץ. **אילה שלחה** – אילה משלחת לרוץ. הנתן אמרי שפר – כמרגומו ["יהון מודן ומברכין עליהון" = יהיו מודים ומברכים עליהם]. דבר אחר: על מלחמת סיסרא נתנבא, "ולקחת עמך עשרת אלפים איש מבני נפתלי" וגומר, והלכו שם בזריות. וכן נאמר שם לשון שלוח, "בעמק שלח ברגליו". הנתן אמרי שפר – על ידם שרו דבורה וברק שירה. ורבותינו דרשוהו על יום קבורת יעקב, כשערער עשו על המערה, במסכת סוטה. ומרגומו: "יתרמי עדבה", יפול חבלו, והוא יודה על חלקו אמרים נאים ושבח.

בן פרת יוסף בן פרת עלי-עין בנות צעדה עלי-שור:
דמיא תרין שבטין יפקון מבנוהי יקבלון חולקא ואחסנתא:

בן פרת – בן חן. והוא לשון ארמי, "אפריון נמטיה לרבי שמעון", בסוף בבא מציעא. **בן פרת עלי עין** – חנו נטוי על העין הרואה אותו. **בנות צעדה עלי שור** – בנות מצרים היו צועדות על החומה, להסתפל ביניהן. **בנות הרבה, צעדה** – כל אחת ואחת, במקום שתוכל לראותו משם. **עלי שור** – על ראיתו, כמו: "אשורנו ולא קרוב". ומדרשי אגדה יש רבים, וזה נוטה לישוב המקרא. **פרת** – תי"ו שבו הוא תקון הלשון, כמו: "על דברת בני האדם". **שור** – כמו 'לשור'. דבר אחר, **עלי שור** – בשביל לשור. ומרגום של אונקלוס: **בנות צעדה עלי שור** – "תרין שבטין יפקון מבנוהי" וכוליה ["יקבלון חולקא ואחסנתא" = שני שבטים יצאו מבניו, יקבלו חלק ונחלה]. וכתב **בנות**, על שם בנות מנשה, בנות צלפחד, שנטלו חלק בשני עברי הנדון. "ברי דיסגי יוסף" [=בני שירבה, יוסף]: **פרת** – לשון פריה ורביה. ויש מדרש אגדה בו המתישבים על הלשון: בפעם שפא עשו לקראת יעקב, בכלן קדמו האמהות ללכת לפני בניהן להשפחות; וברחל כתיב: "נגש יוסף ורחל וישפחות". אמר יוסף, רשע זה עינו רמה, שפא יתן עיניו באמי; יצא לפניו, ושרבב קומתו לכסותה. והוא שברכו אבי: **בן פרת**, הגדלת עצמה **יוסף** – **עלי עין** של עשו. לפיכך זכית לגדלה: **בנות צעדה עלי שור**, להסתפל בה בצאתה על מצרים. ועוד דרשוהו לענין שלא ישלט בזרעו עין הרע; ואף כשברך מנשה ואפרים, ברכם כדגים, שאין עין הרע שולטת בהם.

וימרחו ורבו וישטמהו בעלי חצים:
ואתמררו עמיה ונקמוהי ואעיקו ליה גוברין גברין בעלי פלגותיה:

וימרחו ורבו – וימרחו אחריו; וימרחוהו פוטיפר ואשתו לאסרו, לשון "וימרחו את חיהם". **ורבו** – נעשו לו אחריו אנשי ריב. ואין הלשון הזה לשון פעלו, שאם כן הנה לו לנמד "ורבו", כמו: "המה מי מריבה אשר רבו" וגומר; ואף אם לשון רבית חצים הוא, כן הנה לו לנמד. ואינו אלא לשון פעלו, כמו: "שמו שמים", שהוא לשון 'הושמו', וכן 'רומו מעט', שהוא לשון 'הורמו'; אלא שלשון 'הורמו' 'הושמו' – על ידי אחרים, ולשון 'שמו, רמו, רבו' – מאליהם הוא: משוממים את עצמם, נתרוממו מעצמם, נעשו אנשי ריב. וכן 'דמו ישיבי אי', כמו 'נדמו'. וכן תרגם אונקלוס. "ונקמוהי" – [=ונקמוהו, תרגום של "וישטמהו"] **בעלי חצים** – שלשונם כחץ. ומרגומו "מרי פלגותא" [=בעלי מחלקות], לשון "ותהי המחצה"; אותן שהיו ראויים לחלק עמו נחלה.

ותשב באיתן קשתו ויפזו זרעי ידיו מידי אביר יעקב משם רעה אכן ישראל:
ותבת בהון גביותיה על דקיים אוריתא בסתרא ושויו תוקפא רוחצניה בכו יתרמא דהב על דרעוהי אחסין מלכותא ויתקיף דא הנות ליה מן גזם אל תקיפא דיעקב דבמימריה זן אבהו ובניו זרעא דישראל:

ותשב באיתן קשתו – נתישבה בחזק. **קשתו** – חזקו. **ויפזו זרעי ידיו** – זו הוא נתינת טבעת על ידו, לשון "והב מופז". זאת היתה לו מידי הקדוש ברוך הוא, שהוא **אביר יעקב**. ומשם עלה להיות **רעה אכן ישראל**, עקרון של ישראל, לשון "האכן הראשה"; לשון מלכות. ואונקלוס אף הוא כד תרגמו: **ותשב** – "ותבת בהון גביותיה" [=ושבה בהם נבואתו], החלומות אשר חלם להם. "על דקיים אוריתא בסתרא" [=על אשר קיים את התורה בסתר] – תוספת הוא, ולא מלשון עברי שבמקרא. "ושויו בתוקפא רוחצניה" – תרגום של "באיתן קשתו", וכך לשון התרגום על העברי:

**מֵאֵל אֲבִיךָ וַיַּעֲזָרְךָ וְאֵת שׁ-דִּי וַיַּבְרִכְךָ בְּרִכַּת שָׁמַיִם
מַעַל בְּרִכַּת תְּהוֹם רַבָּצֶת תַּמַּת בְּרִכַּת שְׁזָיִם וְרַחֵם:**

בְּרַכַּת אֲבִיךָ גָּבְרוּ עַל־בְּרַכַּת הַיָּרֵי עַד־תֵּאֲחַזְתָּ גְּבֻעַת עוֹלָם תִּהְיֶינָה לְרֹאשׁ יוֹסֵף וּלְקֶדֶד נָגִיר אֶחָיו:

עשי עשי

בנימין זאב ישרף – הוא זאב אשר יטרף. נבא על שיהיו עתידיו להיות חטפנין, "ונחטפתם לכם איש איש אתו", בפילגש בגבעה; ונבא על שאול, שיהיה נוצח באויביו סביב, שנאמר: "ושאול לכד המלוכה.. וילחם סביב.. במואב.. ובאדום.. ובכל אשר יפנה ירשיע". **בפקר יאכל עד** – לשון בזה ושלל, המתרגם "עדאה"; ועוד יש לו דומה בלשון עברית: "אז חלק עד שלל". ועל שאול הוא אומר, שעמד בתחלת פקרו וזריחתו של ישראל. **ולערב יחלק שלל** – אף משתשקע שמשו של ישראל על ידי נביכדנצר, שיגלם לבבל, יחלק שלל – מרדכי ואסתר, שהם מבנימין, יחלקו את שלל המן, שנאמר: "הנה בית המן נתתי לאסתר". ואונקלוס תרגם על שלל הפהגים בקדשי המקדש.

וְזֹאת אֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם אֲבִיהֶם וַיִּכְרְדוּ אוֹתָם – וְהָלֹא יֵשׁ מֵהֶם שְׂלֵא בְּרַכָּם, אֲלֵא קִנְטְרִין? אֲלֵא כִּף פְּרוּשׁוֹ: **וְזֹאת אֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם אֲבִיהֶם**, מֵה שֶׁנֶּאֱמַר בַּעֲנִין. יָכוֹל שְׂלֵא בְּרַךְ לְרֵאשׁוֹן שֶׁמַּעֲזוֹן וְלִוִי? תַּלְמוּד לומר: **וַיִּכְרְדוּ אוֹתָם**, כֻּלָּם בְּמִשְׁמַע. **אִישׁ אֲשֶׁר כִּבְרַכְתּוֹ** – בְּרַכָּה הַעֲמִידָה לְבֹא עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. **בְּרַךְ אֹתָם** – לֹא הָיָה לוֹ לומר אֲלֵא 'אִישׁ אֲשֶׁר כִּבְרַכְתּוֹ בְּרַךְ אוֹתוֹ', מֵה תַּלְמוּד לומר **בְּרַךְ אוֹתָם**? לִפִּי שֶׁנֶּחֱזַק לַיהוּדָה גְּבוּרַת אָרִי, וּלְבִנְיָמִין חֲסִידָתוֹ שֶׁל זָאֵב, וּלְנִפְתָּלִי קְלוּתוֹ שֶׁל אֵיל; יָכוֹל שְׂלֵא כָּללָן כֻּלָּם בְּכָל הַכְּרֻכּוֹת? תַּלְמוּד לומר **בְּרַךְ אוֹתָם**.

וַיֵּצֵאוּ אוֹתָם וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם אֲנִי נֹאסֶפֶה אֶל־עַמִּי קְבְּרוּ
אֹתִי אֶל־אֲבֹתַי אֶל־הַמַּעֲרָה אֲשֶׁר בַּעֲקָה עֲפָרוֹן
הַחַמִּי:

נֶאֱסָף אֶל עַמִּי – על שם שִׁמְכִינִסין הַנִּפְשׁוֹת אֶל מְקוֹם גְּנִיזָתוֹ. שִׁישׁ אֲסִיפָה בְּלִשׁוֹן עִבְרִי שֶׁהִיא לִשׁוֹן הַכְּנָסָה, כְּגוֹן: "וַאֲיֵן אִישׁ מֵאֶסְפָּה אוֹתָם הַבִּיָּתָה"; "וַאֲסִפְתּוּ אֶל תּוֹדֶה בֵּיתָךְ"; "בְּאֶסְפָּכֶם אֶת תְּבוּאֹת הָאָרֶץ", הַכְּנָסְתֶּם לְבֵית מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים; "בְּאֶסְפָּךְ אֶת מַעֲשֵׂיךְ". וְכָל אֲסִיפָה הָאֲמִירָה בְּמִיתָה, אֵף הִיא לִשׁוֹן הַכְּנָסָה. **אֶל אֲבֹתִי** – עִם אֲבֹתַי.

בַּמַּעֲרָה אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה הַמְּכַפְלָה אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי־מִמְרָא בְּאֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר קָנָה אֲבֹרָהֶם אֶת־הַשָּׂדֶה מֵאֵת עֶפְרָן הַחֹתִי לְאַחֲזֹת־קָבֶר:
בַּמַּעֲרָתָא דְּבַחְקֵל כְּפִילְתָּא דְּעַל אֲפִי מִמְרָא בְּאֶרְעָא דְּכְנַעַן דְּזָבֹן אֲבֹרָהֶם יֵת חֲקֵלָא מִן עֶפְרָוִן חֲתָאָה לְאַחְסַנְתָּ קְבוּרָא:

וְשָׁמָּה קָבְרוּ אֶת־אֲבֹרָהֶם וְאֵת שָׂרָה אֲשֶׁתּוֹ וְשָׁמָּה קָבְרוּ אֶת־יִצְחָק וְאֵת רַבְקָה אֲשֶׁתּוֹ וְשָׁמָּה קָבְרַתִּי אֶת־לֵאָה:
וּמִן קְבוּרֵי יֵת אֲבֹרָהֶם וְיֵת שָׂרָה אֲתַמִּיָּה מִן קְבוּרֵי יֵת יִצְחָק וְיֵת רַבְקָה אֲתַמִּיָּה וּמִן קְבוּרֵי יֵת לֵאָה:

מִקְנֵה הַשָּׂדֶה וְהַמַּעֲרָה אֲשֶׁר־בּוֹ מֵאֵת בְּנֵי־חֵת:
זְבִינֵי חֲקֵלָא וּמַעֲרָתָא דְּבִיָּה מִן בְּנֵי חֲתָאָה:

וַיָּבֶל יַעֲקֹב לְצֹנֹת אֶת־בָּנָיו וַיֵּאָסֶף רָגְלָיו אֶל־הַמַּטָּה וַיָּגֹעַ וַיֵּאָסֶף אֶל־עַמּוּיוֹ:
וְשִׁינֵי יַעֲקֹב לְפַקְדָּא יֵת בְּנוֹהֵי וְכְנֵשׁ רָגְלוֹהֵי לְעֶרְסָא וְאֲתַנְגִּיד וְאֲתַכְנִישׁ לְעַמִּיָּה:

וַיֵּאָסֶף רָגְלָיו – הַכְּנִיס רָגְלָיו. וַיָּגֹעַ וַיֵּאָסֶף – וּמִיתָה לֹא נֶאֱמְרָה בּוֹ; וְאֶמְרוּ רַבּוּתֵינוּ וְזָכוּנֵנוּ לְבִרְכָּה: יַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא מָת.

וַיָּפֶל יוֹסֵף עַל־פְּנֵי אָבִיו וַיִּבְכֶּה עָלָיו וַיִּשְׁקֹךְ־לּוֹ:
וַיָּפֶל יוֹסֵף עַל אֲפִי אֲבֹהֵי וּבְכָא עָלוֹהֵי וְנִשְׁיָק לִיה:

וַיֵּצֵא יוֹסֵף אֶת־עֶבְדָּיו אֶת־הַרְפָּאִים לַחֲנֹט אֶת־אָבִיו וַיַּחַנְטוּ הַרְפָּאִים אֶת־יִשְׂרָאֵל:
וּפְקִיד יוֹסֵף יֵת עֲבָדוֹהֵי יֵת אֶסְוֵתָא לְמַחַנְט יֵת אֲבֹהֵי וַחַנְטוּ אֶסְוֵתָא יֵת יִשְׂרָאֵל:

לַחֲנֹט אֶת אָבִיו – עֲנִין מְרַקֶּחֶת בְּשָׂמִים הוּא.

וַיִּמָּלְאוּ־לוֹ אַרְבָּעִים יוֹם כִּי כֹן יִמָּלֵא יָמֵי הַחַנְטִים וַיָּבֶכּוּ אֹתוֹ מִצָּרִים שִׁבְעִים יוֹם:
וְשָׁלִימוּ לִיה אַרְבָּעִין יוֹמִין אָרִי כֹן שְׁלֵמִין יוֹמֵי חַנִּיטָא וּבְכוֹ יִתִּיה מִצָּרָאֵי שִׁבְעִין יוֹמִין:

וַיִּמָּלְאוּ לוֹ – הַשְׁלִימוּ לוֹ יָמֵי חַנִּיטָתוֹ עַד שֶׁמָּלְאוּ לוֹ אַרְבָּעִים יוֹם. וַיָּבֶכּוּ אוֹתוֹ מִצָּרִים שִׁבְעִים יוֹם – אַרְבָּעִים לַחֲנִיטָה וְשָׁלֹשִׁים לְבִכָּיָה; לִפִּי שְׁבָאָה לָהֶם בִּרְכָּה לְרָגְלוֹ, שְׁכֻלָּה הִרְעַב, וְהָיוּ מִי גִילוּס מִתְבָּרְכִין.

וַיַּעֲבְרוּ יָמֵי בְכִיתוֹ וַיַּדְבֵּר יוֹסֵף אֶל־בֵּית פָּרְעֹה לֵאמֹר אִם־נָא מִצָּאֲתִי חַל בְּעֵינֵיכֶם דְּבִרוּ־נָא בְּאָזְנֵי פָרְעֹה לֵאמֹר:
וַעֲבָרוּ יוֹמֵי בְכִיתִיָּה וּמַלִּיל יוֹסֵף עִם בֵּית פָּרְעֹה לְמִימַר אִם כָּעַן אֲשַׁכַּחִית רַחֲמִין בְּעֵינֵיכוֹן מַלִּילוֹ כָּעַן קָדָם פָּרְעֹה לְמִימַר:

אֲבִי הַשְּׁבִיעֲנִי לֵאמֹר הִנֵּה אֲנֹכִי מֵת בְּקִבְרִי אֲשֶׁר פָּרִיתִי לִי בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְשָׁמָּה תִקְבְּרֵנִי וְעַתָּה אֶעֱלֶה־נָּא וְאֶקְבְּרָה אֶת־אָבִי וְאֲשׁוּבָה:
אֲבָא קַיִים עָלֵי לְמִימַר הָאֲנָא מָאִית בְּקִבְרֵי דְּאֲתַקִּינִית לִי בְּאֶרְעָא דְּכְנַעַן מִן תְּקִבְרָנִי וְכָעַן אָסֶק כָּעַן וְאֶקְבֵּר יֵת אֲבָא וְאֲתוּב:

אֲשֶׁר פָּרִיתִי לִי – כִּפְשׁוּטוֹ, כְּמוֹ "כִּי יָבֹה אִישׁ". וּמִדְרָשׁוֹ עוֹד מִתְנַשֵּׁב עַל הַלִּשׁוֹן, כְּמוֹ "אֲשֶׁר קִנִּיתִי"; אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: כְּשֶׁהִלַּכְתִּי לְכַרְכֵּי הַיָּם, הָיוּ קוֹרִין לְמַכִּירָה כִּירָה. וְעוֹד מִדְרָשׁוֹ לִשׁוֹן כָּרִי, דְּגוֹר; שְׁנָטֵל יַעֲקֹב כָּל כֶּסֶף וְזָהָב שֶׁהָבִיא מִבֵּית לָבֹן וַעֲשָׂה אוֹתוֹ כָּרִי, וְאָמַר לַעֲשׂוֹ: טַל זֶה בְּשִׁבְלִי חֲלָקָה בַּמַּעֲרָה.

וַיֹּאמֶר פָּרְעֹה עֲלֶה וּקְבֹר אֶת־אָבִיךָ פֶּאֶשֶׁר הַשְּׁבִיעֲדָה:
כְּאֲשֶׁר הַשְּׁבִיעֲדָה – וְאִם לֹא בְּשִׁבְלִי הַשְּׁבִיעֲדָה, לֹא הָיִיתִי מִנִּיחָה. אָבֵל יֵרָא לּוֹמֵר: עֲבֹר עַל הַשְּׁבִיעֲדָה, שְׁלֵא יֹאמַר: אִם כֵּן, אֲעֹבֵר עַל הַשְּׁבִיעֲדָה שְׁנִשְׁבַּעְתִּי לָךְ שְׁלֵא אֲגַלָּה עַל לִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, שְׁאֲנִי מִכִּיר עוֹדָךְ עַל שִׁבְעִים לִשׁוֹן וְאֵתָה אֵינָךְ מִכִּיר בּוֹ, כְּדֹאִיתָא בְּמִסְכַּת סוּטָה.

וַיַּעַל יוֹסֵף לְקָבֶר אֶת־אָבִיו וַיַּעֲלֵוּ אוֹתוֹ כָּל־עֲבָדָיו פָּרְעֹה זָקְנֵי בֵיתוֹ וְכָל זָקְנֵי אֶרֶץ־מִצְרָיִם:
וּסְלִיק יוֹסֵף לְמַקְבֵּר יֵת אֲבֹהֵי וּסְלִיקוּ עִמִּיָּה כָּל עֲבָדֵי פָּרְעֹה סְבִי בֵיתִיָּה וְכָל סְבִי אֶרְעָא דְּמִצְרָיִם:

וְכָל־בֵּית יוֹסֵף וְאֶחָיו וּבֵית אָבִיו וְכָל טַפָּם וְצִאֲנָם וּבְקִרָם עָזְבוּ בְּאֶרֶץ גֹּשׁוֹ:
וְכָל בֵּית יוֹסֵף וְאֶחָיו וּבֵית אֲבֹהֵי וּבֵית אֲבֹהֵי לְחוּד טַפְלֵהוֹן וְעִנְהוֹן וְתוֹרִיָּהוֹן שְׁבָקוּ בְּאֶרְעָא דְּגִשׁוֹן:

וַיַּעַל עִמּוֹ גַם-רֶכֶב גַּם-פָּרָשִׁים וַיְהִי הַמַּחֲנֶה כָּבֵד מְאֹד: וּסְלִיק עַמִּיָּה אַף רַתְּפִין אַף פָּרָשִׁין וַהֲנֹת מִשְׁרִיתָא סְגִיָּאָה לַחֲדָא:	
וַיָּבֹאוּ עַד-גֶּרֶן הָאֵטָד אֲשֶׁר בַּעֲבַר הַיַּרְדֵּן וַיִּסְפְּדוּ-שָׁם מִסְפַּד גָּדוֹל וְכָבֵד מְאֹד וַיַּעַשׂ לְאָבִיו אָבֵל שְׁבַעַת יָמִים: וַאֲתוּ עַד בֵּית אֲדָרִי דְאֵטָד דְּבַעֲבָרָא דִּירְדְנָא וַיִּסְפְּדוּ תַּמָּן מִסְפַּד רַב וַתְּקִיף לַחֲדָא וַעֲבַד לְאָבוּהִי אָבֵלָא שְׁבַעַת יוֹמִין:	
גֶּרֶן הָאֵטָד – מִקָּרָא אֵטָדִין [=קוצים] הָיָה. וּרְבוּתֵינּוּ דִּירָשׁוּ עַל שֵׁם הַמָּאֲרַע, שְׂבָאוּ כָּל מַלְכֵי כְנַעַן וּנְשֵׂאֵי יִשְׁמַעְעָל לְמַלְחָמָה; וְכִינּוּן שְׂרָאוּ כְּתוּבָא שֶׁל יוֹסֵף תְּלוּי בְּאֲרוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, עָמְדוּ כָּלָן וַתְּלוּ בּוֹ כְּתֻרִיָּהֶם, וַהֲקִיפוּהוּ כְּתָרִים כְּגֵרֶן הַמִּקָּרָא סִיג שֶׁל קוֹצִים.	
וַיֵּלֶךְ יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַכְּנַעֲנִי אֶת-הָאָבֵל בְּגֶרֶן הָאֵטָד וַיֵּאמְרוּ אָבֵל-כָּבֵד זֶה לְמִצְרַיִם עַל-כֵּן קָרָא שְׁמָהּ אָבֵל מִצְרַיִם אֲשֶׁר בַּעֲבַר הַיַּרְדֵּן: וַחֲזָא יְתִיב אַרְעָא כְּנַעֲנָאָה יָת אָבֵלָא בְּבֵית אֲדָרִי דְאֵטָד וַאֲמָרוּ אָבֵל תְּקִיף דִּין לְמִצְרָאֵי עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ אָבֵל מִצְרַיִם דְּבַעֲבָרָא דִּירְדְנָא:	
וַיַּעַשׂוּ בְּנֵיו לוֹ כֵּן כַּאֲשֶׁר צֻוּם: כַּאֲשֶׁר צֻוּם – מֵהוּ אֲשֶׁר צֻוּם?–	
וַיֵּשְׂאוּ אֹתוֹ בְּנֵיו אֶרֶצָה כְּנַעַן וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּמַעְרַת שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר קִנָּה אֲבִרָהֶם אֶת-הַשְּׂדֵה לְאַחֲזֹת-לִקְבֹר מֵאֵת עַפְרֹן הַחֲתִי עַל-פְּנֵי מִמְרָא: וַיַּטְלוּ יְתִיָּה בְּנוֹהִי לְאַרְעָא דְּכְנַעַן וַיִּקְבְּרוּ יְתִיָּה בְּמַעְרַת חֶקֶל כְּפֻלְתָּא דְּזִבּוֹן אֲבִרָהֶם יָת חֶקֶלָא לְאַחֲסִנַת קְבוּרָא מִן עַפְרֹן חַתָּאָה עַל אִפִּי מִמְרָא:	
וַיֵּשְׂאוּ אֹתוֹ בְּנֵיו – וְלֹא בְּנֵי בְּנָיו, שְׂכָדָ צֻוּם: אֵל יֵשְׂאוּ מִטְתִּי, לֹא אִישׁ מִצְרִי, וְלֹא אֶחָד מִבְּנֵיכֶם, שְׂהֶם מִבְּנוֹת כְּנַעַן, אֲלֵא אַתֶּם. וְקִבַּע לָהֶם מְקוֹם, שְׁלִשָּׁה לְמִזְרַח, וְכֵן לְאַרְבַּע רֹחוֹת; וְכִסְדְּרֵן לְמִסְעָ וּמַחֲנֶה שֶׁל דְּגָלִים נִקְבְּעוּ כָּאֵן. לֹוי לֹא יֵשָׂא, שֶׁהוּא עֲתִיד לְשֹׂאת אֶת הָאֲרוֹן, וַיִּוְסֵף לֹא יֵשָׂא, שֶׁהוּא מְלֻךְ; מְנַשֶּׁה וְאַפְרַיִם יִהְיוּ תַּחְתֵּיהֶם. וַזֶּהוּ "אִישׁ עַל דְּגָלוֹ בְּאוֹתוֹת", בְּאוֹת שְׂמֶסֶר לָהֶם אֲבִיהֶם לְשֹׂא מִטְתּוֹ.	
וַיֵּשֶׁב יוֹסֵף מִצְרַיִמָּה הוּא וְאָחִיו וְכָל-הָעֲלִים אִתּוֹ לְקַבֵּר אֶת-אָבִיו אַחֲרֵי קִבְּרוֹ אֶת-אָבִיו: וַתֵּב יוֹסֵף לְמִצְרַיִם הוּא וְאָחִיו וְכָל דְּסְלִיקוּ עַמִּיָּה לְמִקְבַר יָת אָבוּהִי בְּתַר דְּקַבְּרָ יָת אָבוּהִי:	
הוּא וְאָחִיו וְכָל הָעֲלִים אִתּוֹ – בְּחִזְרָתָן כָּאֵן הַקָּדִים אָחִיו לְמִצְרַיִם הָעוֹלָם אִתּוֹ; וּבְהִלִּיכְתָּן הַקָּדִים מִצְרַיִם לְאָחִיו, שְׁנַאָמַר: "וַיַּעַלּוּ אִתּוֹ כָּל עַבְדֵי פַרְעֹה" וְגוֹמַר, וְאַחֲרַיָּא כֵּן "כָּל בֵּית יוֹסֵף וְאָחִיו"? אֲלֵא לִפִּי שְׂרָאוּ הַכְּבוֹד שֶׁעָשׂוּ מַלְכֵי כְנַעַן, שֶׁתְּלוּ כְּתֻרִיָּהֶם בְּאֲרוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, נִהְגוּ בָּהֶם כְּבוֹד.	
וַיִּרְאוּ אַחֲרֵי-יוֹסֵף כִּי-מָת אֲבִיהֶם וַיֵּאמְרוּ לוֹ יִשְׁטַמְנוּ יוֹסֵף וְהַשֵּׁב יְשִׁיב לָנוּ אֶת כָּל-הָרָעָה אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ אִתּוֹ: וַחֲזוּ אַחֲרֵי יוֹסֵף אַרִי מִית אָבוּהוֹן וַאֲמָרוּ דְּלִמָּא יִשְׂר לָנָא דְּבָבוּ יוֹסֵף וְאַתְבָּא יְתִיב לָנָא יָת כָּל בְּשַׁתָּא דְּגַמְלָנָא יְתִיָּה:	
וַיִּרְאוּ אַחֲרֵי יוֹסֵף כִּי מָת אֲבִיהֶם – מֵהוּ וַיִּרְאוּ? הִפִּירוּ בְּמִיתָתוֹ אֲצֵל יוֹסֵף; שֶׁהָיוּ רִגִּילִים לְסַעַד עַל שְׁלֹחַנּוֹ שֶׁל יוֹסֵף, וַהֲיָה מְקַרְבֵּן בְּשִׁבִּיל כְּבוֹד אָבִיו, וּמִשְׁמַת יַעֲקֹב לֹא קָרְבָן. לֹוי יִשְׁטַמְנוּ – שְׂמָא יִשְׁטַמְנוּ. "לֹוי" מִתְחַלֵּק לְעֵנִינִים הַרְבֵּה. יֵשׁ "לֹוי" מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן בְּקֻשָּׁה וּלְשׁוֹן "הַלּוּאִי", כְּגוֹן: "לֹוי יְהִי כְּדָבָר"; "לֹוי שְׁמַעֲנִי"; "וְלֹוי הוֹאֲלָנוּ"; "לֹוי מִתְּנֵנוּ". וְיֵשׁ "לֹוי" מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן "אִם" וְ"אוֹלִי"^[5], כְּגוֹן: "לֹוי חֲכָמוּ"; "לֹוי הַקְּשִׁבְתָּ לְמִצְוֹתֵי"; "וְלֹוי אֲנֹכִי שׁוֹקֵל עַל כִּפִּי". וְיֵשׁ "לֹוי" מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן "שְׂמָא": לֹוי יִשְׁטַמְנוּ, וְאֵין לוֹ עוֹד דּוּמָה בְּמִקְרָא. וְהוּא לְשׁוֹן "אוֹלִי", כְּמוֹ: "אוֹלִי לֹא תִלֵּךְ הָאִשָּׁה אַחֲרַי", לְשׁוֹן "שְׂמָא" הוּא. וְיֵשׁ "אוֹלִי" לְשׁוֹן בְּקֻשָּׁה, כְּגוֹן: "אוֹלִי יִרְאֶה ה' בְּעֵינַי"; "אוֹלִי ה' אוֹתִי", הָרִי הוּא כְּמוֹ "לֹוי יְהִי כְּדָבָר"; וְיֵשׁ "אוֹלִי" לְשׁוֹן "אִם": "אוֹלִי יֵשׁ חֲמִשִּׁים צְדִיקִים".	
וַיִּצְוּ אֶל-יוֹסֵף לֵאמֹר אָבִיךָ צִוָּה לִפְנֵי מוֹתוֹ לֵאמֹר: וּפְקִידוֹ לָנוּת יוֹסֵף לְמִימַר אָבוּד פְּקִיד קָדָם מוֹתִיָּה לְמִימַר:	
וַיִּצְוּ אֶל יוֹסֵף – כְּמוֹ "וַיִּצְוּם אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל": צִוָּה לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לְהִיּוֹת שְׁלוּחִים אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אַף זֶה, וַיִּצְוּ אֵל שְׁלוּחֵם לְהִיּוֹת שְׁלִיחִים אֵל יוֹסֵף לִזְמַר לוֹ כֵּן. וְאֵת מִי צִוָּה? אֵת בְּנֵי בִלְהָה, שֶׁהָיוּ רִגִּילִין אֲצִילוֹ, שְׁנַאָמַר: "וְהוּא נָעַר אֶת בְּנֵי בִלְהָה". אָבִיךָ צִוָּה – שְׁנוֹ בְּדָבָר מְפָנִי הַשְּׁלוֹם; כִּי לֹא צִוָּה יַעֲקֹב כֵּן, שְׁלֹא נִחַשְׁד יוֹסֵף בְּעֵינָיו.	
כִּהֲתֵאמְרוּ לְיוֹסֵף אֲנָא שָׂא נָא פִּשְׁעֵא אַחֲרִיָּה וְחַטָּאתָם כִּי-רָעָה גָּמְלוּהָ וְעַתָּה שָׂא נָא לְפִשְׁעֵא עַבְדֵי אֱ-לֹהֵי אָבִיךָ וַיִּבְכֶּה יוֹסֵף בְּדַבְרָם אֵלָיו: כְּדִין תִּימָרוּן לְיוֹסֵף בְּבָעוּ שְׂבוּק כְּעַן לְחוּבֵי אַחָד וּלְחַטָּאִיהוֹן אַרִי בְּשַׁתָּא גָּמְלוּהָ וַיְכַעַן שְׂבוּק כְּעַן לְחוּבֵי עַבְדֵי אֱלֹהָא דְּאָבוּד וּבְכָא יוֹסֵף בְּמַלְלָתָהוֹן עַמִּיָּה:	
שָׂא נָא לְפִשְׁעֵא עַבְדֵי אֱ-לֹהֵי אָבִיךָ – אִם אָבִיךָ מָת, אֱ-לֹהֵיוּ מָיִם וְהֵם עַבְדֵּיו.	

וַיִּלְכוּ גַם־אֶחָיו וַיִּפְּלוּ לִפְנֵי וַיֹּאמְרוּ הֲנִנּוּ לָךְ לַעֲבָדִים:	וַאֲזָלוּ אִם אֶחָיו וַיִּפְּלוּ קִדְמוֹהִי וַאֲמָרוּ הֲאֵא אֲנַחְנָא לָךְ לַעֲבָדִין:
וַיִּלְכוּ גַם אֶחָיו – מוֹסֵף [ספרים אחרים: מוֹסֵב] עַל הַשְּׁלִיחוֹת.	
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יוֹסֵף אֶל־תִּירְאוּ כִּי הִתַּחַת אֶ־לֹהִים אָנִי:	וַאֲמַר לְהוֹן יוֹסֵף לֹא תִדְחֲלוֹן אֲרִי דְחִלָּא דִּי אָנָּא:
כִּי הִתַּחַת אֶ־לֹהִים אָנִי – שָׁמָּה בְּמִקְוָמוֹ אָנִי, בְּתַמְיָה? אִם הֵייתִי רוֹצֶה לְהִרְעֵ לָכֶם, כָּלוּם אָנִי יָכוֹל? וְהָלֹא אַתֶּם כָּלְכֶם "חֲשַׁבְתֶּם עָלַי רָעָה" וְהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא "חֲשַׁבְהָ לְטוֹבָה", וְהִיאִךְ אָנִי לְבָדִי יָכוֹל לְהִרְעֵ לָכֶם?	
וְאַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי רָעָה אֶ־לֹהִים חֲשַׁבְהָ לְטוֹבָה לְמַעַן עֲשֶׂה כִּיּוֹם הַזֶּה לְהַחֲלִית עִם־רַב:	וְאַתּוֹן חֲשַׁבְתּוֹן עָלַי בִּישָׂא מִן קָדָם יִי אֶתְחַשִּׁיבַת לְטוֹבָא בְּדִיל לְמַעַבְד כִּיּוֹמָא הַדִּין לְקִיָּמָא עִם סָגִי:
שְׂבִיעִי	
וַעֲתָה אֶל־תִּירְאוּ אֲנֹכִי אֲכַלְכֵּל אֶתְכֶם וְאֶת־טַפְכֶּם וַיִּנָּחֶם אוֹתָם וַיִּדְבֹּר עַל־לֵבָם:	וְכַעַן לֹא תִדְחֲלוֹן אָנָּא אֲזוּן יִתְכוּן וַיִּת טַפְלָכוֹן וַנְחִים יִתְהוֹן וּמְלִיל תַּנְחוּמִין עַל לְבָהוֹן:
וַיִּדְבֹּר עַל לֵבָם – דְּבָרִים הַמְתַּקְבְּלִים עַל הַלֵּב: עַד שֶׁלֹּא יִרְדָּתֶם לְכָאן – הָיוּ מְרַנְּנִים עָלַי שָׂאֲנִי עֶבֶד, וְעַל יָדֵיכֶם נֹדַע שָׂאֲנִי בֶן חוֹרִין; וְאָנִי הוֹרֵג אֶתְכֶם, מָה הַבְּרִיּוֹת אוֹמְרוֹת? כֵּת שֶׁל בַּחוּרִים רָאָה, וְנִשְׁתַּבַּח בָּהֶם וַאֲמַר: אֲסִי הֵם, וּלְבַסּוֹף הִרְג אֹתָם. יֵשׁ לָךְ אֶחָ שֶׁהוֹרֵג אֶת אֶחָיו? דְּבַר אַחֵר, עֲשֶׂה נִירוֹת לֹא יָכֻלוּ לִכְבוֹת בְּרִ אֶחָד וְכוּלִּיָּהּ.	
וַיֵּשֶׁב יוֹסֵף בְּמִצְרַיִם הוּא וּבֵית אָבִיו וַיָּחִי יוֹסֵף מֵאָה וָעֶשֶׂר שָׁנִים:	וַיִּתֵּיב יוֹסֵף בְּמִצְרַיִם הוּא וּבֵית אָבוּהִי וַיָּחִי יוֹסֵף מֵאָה וָעֶסֶר שָׁנִין:
וַיֵּרָא יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם בְּנֵי שְׁלֹשִׁים גַּם בְּנֵי מְכִיר בְּנֵי־מְנַשֶּׁה יָלְדוּ עַל־בְּרֵכֵי יוֹסֵף:	וַיַּחֲזֵא יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם בְּנִין תְּלִיתַאִין אִם בְּנֵי מְכִיר בְּר־מְנַשֶּׁה אֶתְלִידוּ וְרַבִּי יוֹסֵף:
עַל בְּרֵכֵי יוֹסֵף – כְּתַרְגוּמוֹ, גִּדְלוֹן בֵּין בְּרֵכָיו.	
וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו אֲנֹכִי מָתָּה וְאֶ־לֹהִים פָּקַד יִפְקֹד אֶתְכֶם וְהִעֲלָה אֶתְכֶם מִן־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לֵאמֹר וְלִיעֲזָב:	וַאֲמַר יוֹסֵף לְאַחֻהִי אָנָּא מָאִית וַיִּי מְדָכָר דְּכִיר יִתְכוּן וַיִּסִּיק יִתְכוּן מִן אֶרֶעָא הַדָּא לְאַרְעָא דְקִיָּים לְאַבְרָהָם לִיִּצְחָק וְלִיעֲזָב:
וַיִּשְׁבַּע יוֹסֵף אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פָּקַד יִפְקֹד אֶ־לֹהִים אֶתְכֶם וְהִעֲלֵתֶם אֶת־עַצְמוֹתַי מִזֶּה:	וְאוֹמִי יוֹסֵף יִת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימַר מְדָכָר דְּכִיר יִי יִתְכוּן וְתַסְקוֹן יִת גְּרָמִי מָכָא:
וַיָּמָת יוֹסֵף בֶּן־מֵאָה וָעֶשֶׂר שָׁנִים וַיַּחֲנֹטוּ אֹתוֹ וַיִּישָׂם בְּאֶרֶץ בְּמִצְרַיִם:	וַמִּית יוֹסֵף בְּר־מֵאָה וָעֶסֶר שָׁנִין וַיַּחֲנֹטוּ יִתִּיה וַיִּשְׁמוּהִי בְּאֶרֶנָּא בְּמִצְרַיִם:

תִּזְק תִּזְק תִּזְק וְנִתְחַזֵּק!!!

מ'הִיבֵט אָן 'פּוֹן יַעֲצֵט'...

ט וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמֶר: אֲמַנָם יַדַּעְתִּי כִּי־כֵן וַמֶּה־
 יֵצֵדֶק אֲנוֹשׁ עַם־אֱלֹ: אִם־יִחַפֵּץ לָרִיב עִמּוֹ לֹא־
 יַעֲנֶנּוּ אַחַת מִנִּי־אֱלֹהִ: חֲכָם לֵבָב וְאִמִּיץ כַּחַם מִי־
 הַקָּשָׁה אֱלֹיוֹ וַיִּשְׁלָם: הַמַּעֲשִׂיתִּים הָרִים וְלֹא יִדְעוּ
 אֲשֶׁר הִפְכָם בְּאִפּוֹ: הַמַּרְגִּיז אֶרֶץ מִמְקוֹמָהּ
 וְעַמּוּדֶיהָ יִתְפַּלְצוּן: הָאֹמֶר לַחֲרֹס וְלֹא יִזְרַח וּבַעַד
 כּוֹכָבִים יַחֲתֹם: הַנֶּטֶה שָׁמַיִם לִבְדּוֹ וְדוֹרָךְ עַל־
 בְּמַתִּי יָם: עָשָׂה־עֵשׂ כְּסִיל וְכִימָה וְסִדְרֵי תַמּוּן:
 עָשָׂה גְדִלּוֹת עֵד־אֵין חֶקֶר וְנִפְלְאוֹת עֵד־אֵין
 מִסֹּפֶר: יֵהֶן יַעֲבֹר עָלַי וְלֹא אֶרְאֶה וְיִחַלֶּה וְלֹא־
 אֲבִין לוֹ: יֵהֶן יַחֲתֹף מִי יִשְׁיבֵנוּ מִי־יֹאמֶר אֱלֹיוֹ
 מֶה־תַּעֲשֶׂה: אֶל־לוֹהֵ לֹא־יֵשִׁיב אִפּוֹ תַחֲתוֹ שִׁחֲחוּ
 עֲזָרֵי רָהֵב: יֵאָף כִּי־אֲנֹכִי אֶעֱנֶנּוּ אֲבַתְרָה דְּבָרֵי
 עִמּוֹ: וְאֲשֶׁר אִם־צִדְקָתִי לֹא אֶעֱנֶה לְמַשְׁפָּטִי
 אֲתַחֲנוּן: אִם־קִרְאָתִי וַיַּעֲנֵנִי לֹא־אֲאָמִין כִּי־יֵאֲזִין
 קוֹלִי: אֲשֶׁר־בִּשְׁעָרָה יִשׁוּפְנִי וְהִרְבֵּה פִצְעֵי תַנָּם:
 לֹא־יִתְּנֵנִי הַשֵּׁב רוּחִי כִּי יִשְׁבַּעֲנִי מִמַּרְרִים: אִם־
 לִכְחַ אִמִּיץ הִנֵּה וְאִם־לְמַשְׁפָּט מִי יוֹעִידֵנִי: אִם־
 אֲצַדֵּק כִּי יִרְשִׁיעֵנִי תָם־אֲנִי וַיַּעֲקֹשְׁנִי: אִם־תָּם־אֲנִי
 לֹא־אֲדַע נִפְשִׁי אֲמַאֵס חַיִּי: אַחַת הָיָא עַל־כֵּן
 אֲמַרְתִּי תָם וְרָשָׁע הוּא מְכַלֶּה: אִם־שׁוֹט יָמִית
 פֶּתָאם לְמִסַּת נָקִים יִלְעַג: אֶרֶץ וּנְתָנָה בִּיד־רָשָׁע
 פְּגִי־שִׁפְטִיָּה יִכְסֶּה אִם־לֹא אִפּוּא מִי־הוּא: וַיִּמְי
 קָלוּ מִנִּי־רֶץ בָּרַחוּ לֹא־רָאוּ טוֹבָה: חָלְפוּ עִם־
 אֲנִיּוֹת אֲבָה כְּנֹשֶׁר יָטוּשׁ עָלִי־אֲכַל: אִם־אֲמַרִי
 אֲשַׁכַּחַת שִׁיחִי אֶעֱזֹבָה פָּנַי וְאֲבָלִיגָה: כִּי־יִגְרַתִּי כָל־
 עֲצָבָתִי יָדַעְתִּי כִּי־לֹא תִנְקֵנִי: אֲנֹכִי אֶרְשָׁע לְמֶה־
 זֶה הֵבֵל אֵיגַע: אִם־הִתְרַחֲצָתִי בְּמִי־שֶׁלֶג וְהִזְפּוֹתִי
 בְּבָר כִּפִּי: אֲזֹ בַשִּׁחַת תִּטְבְּלֵנִי וְתַעֲבֹבֵנִי שְׁלֹמוֹתִי:
 כִּי־לֹא־אֵישׁ כְּמוֹנִי אֶעֱנֶנּוּ גָבוּא יַחֲדוּ בַּמַּשְׁפָּט:
 לֹא יִשְׁ־בִּינֵנוּ מוֹכִיחַ יִשֵּׁת יָדוֹ עַל־שִׁנֵּינוּ: הִסֹּר
 מִעָלַי שִׁבּוֹ וְאִמָּתוֹ אֶל־תִּבְעַתְּנִי: הִיאֲדַבְּרָה וְלֹא
 אִירָאֵנוּ כִּי לֹא־כֵן אֲנֹכִי עֹמְדִי:

י וַיִּקְרָא נִפְשִׁי בְּחַיִּי אֶעֱזֹבָה עָלַי שִׁיחִי אֲדַבְּרָה
 בְּמַר נִפְשִׁי: אֹמֶר אֶל־אֶל־לוֹהֵ אֶל־תִּרְשִׁיעֵנִי
 הוֹדִיעֵנִי עַל מֶה־תִּרְיבֵּנִי: הַטּוֹב לָךְ וּכִי־תַעֲשֶׂק
 כִּי־תִמָּאֵס יִגִּיעַ כְּפִידָה וְעַל־עֲצַת רָשָׁעִים הוֹפְעַת:
 הַעֲיִנִי בְּשׂוֹר לָךְ אִם־כִּרְאוֹת אֲנוֹשׁ תִּרְאֶה: הַכִּימִי

אֲנוֹשׁ יִמִּיד אִם־שְׁנוֹתֶיךָ כִּימִי גָבַר: כִּי־תִבְקֹשׁ
 לַעֲוֹנִי וְלַחַטָּאתִי תִדְרֹשׁ: עַל־דַּעְתְּךָ כִּי־לֹא
 אֶרְשָׁע וְאֵין מִיִּדָּךְ מִצִּיל: הִדִּידָה עֲצָבוֹנִי וַיַּעֲשׂוּנִי
 יַחַד סָבִיב וְתִבְלַעֲנִי: זָכַר־נָא כִּי־כַחַמָּר עָשִׂיתָנִי
 וְאֶל־עֹפֶר תִּשְׁיבֵנִי: הֵלֹא כַחַלָּב תַּתִּיכֵנִי וְכַגְבִּנָּה
 תִּקְפִּיאֵנִי: עוֹר וּבָשָׂר תִּלְבִּישָׁנִי וּבַעֲצָמוֹת
 וְגִידִים תַּשְׁכְּכֵנִי: חַיִּים וְחֶסֶד עָשִׂיתָ עִמָּדִי
 וּפְקֻדָּתְךָ שִׁמְרָה רוּחִי: וְאֵלֶּה צַפְנֹת בִּלְבָבְךָ
 יָדַעְתִּי כִּי־נָצַת עִמָּדִי: אִם־חַטָּאתִי וְשִׁמְרָתְנִי
 וּמַעֲוֹנִי לֹא תִנְקֵנִי: אִם־רָשָׁעַתִּי אֶלְלִי לִי וְצִדְקָתִי
 לֹא־אֲשָׂא רֹאשִׁי שִׁבַּע קָלּוֹן וְרֹאשָׁה עָנְיִי: וַיִּגָּאֶה
 כִּשְׁחַל תִּצּוּדֵנִי וְתִשָּׁב תַּתְּפִּלָּא־כִּי: תַּתְּחַלֵּשׁ עֲלֶיךָ ו
 נִגְדִי וְתִרְבַּב כַּעֲשָׂךְ עִמָּדִי חֲלִיפּוֹת וְצָבָא עִמִּי:
 וְלִמָּה מִרְחָם הִצַּאתָנִי אֲגֹנֶעַ וְעֵין לֹא־תִרְאֵנִי:
 כַּאֲשֶׁר לֹא־הֵייתִי אֶהְיֶה מִבֶּטֶן לִקְבֹר אוֹבֵל:
 כִּהְלֹא־מַעֲט יָמִי וַיִּחַלֵּל וְשִׁית מִמֶּנִּי וְאֲבָלִיגָה מַעֲט:
 כַּבֶּטֶרֶם אֶלְךָ וְלֹא אֲשׁוּב אֶל־אֶרֶץ חַשְׁךָ וְצִלְמוֹת:
 אֶרֶץ עֲפָתָה וּכְמוֹ אֶפֶל צִלְמוֹת וְלֹא סִדְרִים וְתַפַּע
 כְּמוֹ־אֶפֶל:

יא וַיַּעַן צֹפֵר הַנַּעֲמָתִי וַיֹּאמֶר: הִרְבַּ דְּבָרִים לֹא
 יַעֲנֶה וְאִם־אֵישׁ שֹׁפְתִים יֵצֵדֶק: גִּבִּידָה מְתִים
 יַחֲרִישׁוּ וְתִלְעַג וְאֵין מְכַלָּם: וַיִּתְּאֹמֶר וַיִּדְּ לִקְחִי וְכֹר
 הֵייתִי בַעֲיִינֶיךָ: וְאוֹלָם מִי־יִתֵּן אֶל־לוֹהֵ דִבֶּר וְיִפְתַּח
 שִׁפְתָיו עִמָּדִי: וַיִּגַּד־לָךְ וְתַעֲלָמוֹת חֲכָמָה כִּי־
 כִּפְלִים לְתוֹשָׁנָה וְדַע כִּי־יִשָּׂה לָךְ אֶל־לוֹהֵ מַעֲוֹנָה:
 וְהִתְקַר אֶל־לוֹהֵ תִמָּצָא אִם עַד־תִּכְלִית שִׁי־
 תִּמָּצָא: גִּבְהִי שָׁמַיִם מֶה־תַּפְעֹל עֲמָקָה מִשְׁאוֹל
 מֶה־תַּדַּע: אֶרְכָּה מֵאֶרֶץ מִדְּהָ וְרַחֲבָה מִנִּי־יָם:
 אִם־יִחַלֶּה וַיִּסְגֹּר וַיִּקְהֵל וּמִי יִשְׁיבֵנוּ: כִּי־הוּא
 יָדַע מִתִּי־שׁוּא וַיִּרְא־אֲנוֹן וְלֹא יִתְבּוֹנֵן: וְאֵישׁ
 גָּבוּב יִלְבָּב וְעוֹר פָּרָא אָדָם יוֹלֵד: אִם־אֲתָה
 הַכִּינּוֹת לִבְךָ וּפְרַשְׁתָּ אֱלֹיוֹ כְּפִידָה: אִם־אֲנוֹן בִּידָךְ
 הִרְחִיקָהוּ וְאֶל־תִּשְׁכֹּן בְּאֶהְלֶיךָ עוֹלָה: כִּי־אֲזֹ ו
 תִּשָּׂא פָנֶיךָ מִמּוֹם וְהֵייתָ מִצָּק וְלֹא תִירָא: כִּי־
 אֲתָה עֹמֵל תִּשְׁכַּח כְּמִים עֲבָרוּ תִזְכֹּר: וְיִמָּצְהָרִים
 יָקוּם חֲלָד תִּעְפֶּה כְּבֹקֶר תִּהְיֶה: וַיִּבְטַחַת כִּי־יִשׁ
 תִּקְוָה וְחִפְרָת לִבְטַח תִּשְׁכַּב: וַיִּרְבַּצַּת וְאֵין מַחְרִיד

וַחֲלוּ פָנֶיהָ רַבִּים: וַעֲיָנִי רָשָׁעִים תִּכְלִינָה וּמָנוֹס
אֲבָד מִנֶּהֱמָם וְתִקְוָתָם מִפֶּחַח־נִפְשׁ:

יב וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמֶר: אֲמַנָּם כִּי אַתֶּם־עִם וְעִמָּכֶם
תִּמּוֹת חֲכָמָה: גַּם־לִי לֵבָב | כְּמוֹכֶם לֹא־נִפְל אֲנֹכִי
מֵכֶם וְאֶת־מִי־אֵין כְּמו־אֵלֶּה: שָׁחָק לַרְעָהוּ |
אֵהְיָה קָרָא לֹא־לוֹה וַיַּעֲגֶהוּ שְׁחֹק צַדִּיק תָּמִים:
לִפְיֵד בּוֹז לַעֲשָׂתוֹת שְׂאֵגוֹ נָכוֹן לְמוֹעֲדֵי רָגֶל:
וַיִּשְׁלִי אֵהְלִים | לְשַׁדָּדִים וּבִטְחוֹת לְמַרְגִּיזֵי אֵל
לֹא־שָׁר הִבִּיא אֶ־לוֹה בִּידּוֹ: וְאוֹלָם שְׂאֵל־נָא
בְּהִמּוֹת וּתְרַךְ וַעֲוֹף הַשָּׁמַיִם וַיַּגֵּד־לָהּ: הֲאֻ שִׁית
לְאַרְצִי וּתְרַךְ וַיִּסְפְּרוּ לָךְ דְּגֵי הַיָּם: מִי לֹא־יֵדַע
בְּכָל־אֵלֶּה כִּי יַד־יְ־הוָה עָשְׂתָה זֹאת: אֲשֶׁר בִּידּוֹ
נִפְשׁ כָּל־חַי וְרוּחַ כָּל־בֶּשֶׂר־אִישׁ: הֲלֹא־אֲנִי מִלִּין
תִּבְחָן וְחָד אָכַל יִטַּע־לִי: בִּישִׁישִׁים חֲכָמָה
וְאַרְךָ יָמִים תִּבּוֹנָה: עֲמֹ חֲכָמָה וּגְבוּרָה לִי עֲצָה
וּתְבוּנָה: הֲתֵן יְהוָה וְלֹא יִבְנֶה יִסָּגֵר עַל־אִישׁ וְלֹא
יִפְתָּח: הֲתֵן יַעֲצֹר בַּמַּיִם וַיִּבָּשׂוּ וַיִּשְׁלַחֵם וַיַּהֲפֹכוּ־
אֶרֶץ: עֲמֹ עֲזֹ וְתוֹשִׁיָה לִי שִׁגְגַּ וּמִשְׁגָּה: מוֹלִיךְ
יוֹעֲצִים שׁוֹלָל וְשׁוֹפְטִים יְהוֹלֵל: מוֹסֵר מְלָכִים
פֶּתַח וַיֹּאסֵר אֲזֹז בְּמַתְנֵיהֶם: מוֹלִיךְ כְּהָנִים שׁוֹלָל
וְאַתָּנִים יִסְלֶה: מָסִיר שִׁפָּה לְנֶאֱמָנִים וְטַעַם זִקְנִים
יִקַּח: שׁוֹפֵךְ בּוֹז עַל־נְדִיבִים וּמְזִיחַ אֲפִיקִים
רָפָה: מַגְלֶה עֲמֻקּוֹת מִנִּי־חֹשֶׁךְ וַיֵּצֵא לְאוֹר
צִלְמוֹת: מַשְׁגִּיא לְגוֹיִם וַיֹּאבֶדֶם שִׁטַּח לְגוֹלִם
וַיִּנָּחֶם: מָסִיר לֵב רָאשֵׁי עַם־הָאָרֶץ וַיִּתְּעֵם בְּתֵהוּ
לֹא־תִדְרֹךְ: יִמְשְׁשׁוּ־חֹשֶׁךְ וְלֹא־אוֹר וַיִּתְּעֵם
כְּשֹׁכּוֹר:

יג הֲתֵן־כָּל רֹאשִׁיתָ עֵינִי שִׁמְעָה אֲזֹנִי וּתְבוֹן לִּי:
כִּדְעַתְכֶּם יַדְעֹתִי גַם־אֲנִי לֹא־נִפְל אֲנֹכִי מֵכֶם:
אוֹלָם אֲנִי אֶל־שֹׁדֵדֵי אֲדָבָר וְהוֹכַח אֶל־אֵל אֶחָפִץ:
וְאוֹלָם אַתֶּם טַפְלֵי־שָׁקֶר רַפְּאִי אֵלֶּל כָּלְכֶם: מִי־
יִתֵּן הַתִּרְשָׁה תִּתְּרִישׁוֹן וְתִהְיִי לָכֶם לְחֲכָמָה: וְשִׁמְעוּ־
נָא תוֹכַחְתִּי וּרְבוֹת שִׁפְתֵי הַקָּשִׁיבוּ: הֲלֹאֶל תִּדְבְּרוּ
עוֹלָה וְלֹא תִדְבְּרוּ רִמְיָה: הֲפִגְנוּ תִשְׁאֹן אִם־לֹאֶל
תְּרִיבוֹן: טָהוֹב כִּי־יִחַקֵּר אֶתְכֶם אִם־כֹּהֲתֵל
כְּאֲנוֹשׁ תִּהְתָּלוּ בּוֹ: הוֹכַח יוֹכִית אֶתְכֶם אִם־כֹּסֶתֶר
פָּנִים תִּשְׁאֹן: הֲלֹא שְׂאֵתוֹ תִּבְעֵת אֶתְכֶם וּפְחָדּוֹ

יפל עֲלֵיכֶם: יִזְכְּרֻנִיכֶם מִשְׁלִי־אֶפֶר לְגַבִּי־חֶמֶר
גַּבִּיכֶם: הִתְרִישׁוּ מִמֶּנִּי וְאֲדַבְּרָה־אֲנִי וַיַּעֲבֹר עָלִי
מָה: עַל־מָה | אֶשָּׂא בְּשָׂרִי בְּשָׁנִי וְנִפְשִׁי אֲשִׁים
בְּכַפִּי: הֲתֵן יִקְטֹלֵנִי לֹא אֵיחָל אֲדֹ־דָרְכִי אֶל־פָּגְיוֹ
אוֹכִית: גַּם־הוּא־לִי לִישׁוּעָה כִּי־לֹא לְפָנָיו חֲגָה
יָבוֹא: וְשִׁמְעוּ שְׁמוֹעַ מִלְּתִי וְאַחֲוֹתִי בְּאֲזֻנֵיכֶם:
הִנֵּה־נָא עֲרֹכְתִי מִשְׁפָּט יָדְעֹתִי כִי־אֲנִי אֲצַדֵּק:
מִי־הוּא יָרִיב עִמָּדִי כִי־עָתִיד אֶתְרִישׁ וְאֶגָּע:
כֹּאֲד־שָׂתִים אֶל־תַּעֲשׂ עִמָּדִי אֲזִי מִפְּנֶיךָ לֹא אֶסְתֵּר:
כֹּאֲכָפֶךָ מִעָלִי הִרְחַק וְאַמְתֹּךְ אֶל־תִּבְעֵתְנִי: כֹּאֲקָרָא
וְאֲנֹכִי אֶעֱנֶה אוֹ־אֲדַבֵּר וְהִשִּׁיבֵנִי: כֹּאֲכָמָה לִי עֲוֹנוֹת
וְחַטָּאוֹת פֶּשַׁעִי וְחַטָּאתִי הִדְיַעֲנִי: כֹּאֲלִמָּה־פָּגְיוֹ
תִּסְתִּיר וְתִחַשְׁבֵּנִי לְאוֹיֵב לָךְ: כֹּאֲהַעֲלָה נִדְחָה תַעֲרוֹץ
וְאֶת־קֶשׁ יָבֵשׁ תִּרְדֹּף: כֹּאֲכִי־תִכְתֹּב עָלִי מַרְרוֹת
וְתוֹרִישֵׁנִי עֲוֹנוֹת נַעֲוִירִי: כֹּאֲוְתִשֵּׁם בִּסֹּד | רַגְלִי
וְתִשְׁמֹר כָּל־אַרְחוֹתִי עַל־שָׁרָשָׁי רַגְלִי תִתְחַקֶּה:
כֹּאֲוְהוּא כָרָקֵב יִבְלֶה כְּכֹגֵד אֲכָלוֹ עֵשׂ:

יד אֲדָם יִלּוֹד אִשָּׁה קָצָר יָמִים וּשְׁבַע־רָגִז: כֹּאֲצִיץ
יֵצֵא וַיִּמָּל וַיִּבְרַח כָּצֹל וְלֹא יַעֲמֹד: אֶת־עַל־זֶה
פִּקְחָתָ עֵינֶיךָ וְאֵתִי תִבִּיא בְּמִשְׁפָּט עִמָּךְ: מִי־יִתֵּן
טָהוֹר מִטָּמֵא לֹא אֶחָד: אִם־תִּרְוִצִים | יָמָיו
מִסְפָּר־חֲדָשִׁיו אֶתְךָ תִּקּוּ עֲשִׂיתָ וְלֹא יַעֲבֹר: וְשַׁעַה
מִעָלָיו וַיִּחַדֵּל עַד־יִרְצָה כְּשֹׁכִיר יוֹמוֹ: כִּי יֵשׁ לְעֵץ
תִּקְנֶה אִם־יִכְרֹת וַעֲזוֹד יִחַלֶּיהָ וַיִּנְקֹתוּ לֹא תִחַדֵּל:
אִם־יִזְקִין בְּאֶרֶץ שָׁרָשׁוֹ וְכַעֲפֹר יָמוֹת גִּזְעוֹ:
טָמְרִית מַיִם יִכְרֹת וְעֹשֶׂה קָצִיר כְּמו־נִטֵּעַ: וְגִבֹּר
יָמוֹת וַיִּחַלֵּשׁ וַיִּגָּע אֲדָם וְאִיוֹ: אֲזִלוּ־מִיִּם מִנִּי־
יָם וְנִהָר יִחַרֵּב וַיִּבָּשׂ: וְאִישׁ שֹׁכֵב וְלֹא־יָקוּם עַד־
בִּלְתִּי שָׁמִים לֹא יִקְיִצוּ וְלֹא־יִעָרוּ מִשְׁנֵתָם: מִי־
יִתֵּן | בִּשְׁאוֹל תִּצְפֹּנִי תִסְתִּירֵנִי עַד־שׁוֹב אֶפְּךָ
תִּשִׁית־לִי חֶק וְתִזְכְּרֵנִי: אִם־יָמוֹת גָּבֵר הִיחִיָה
כָּל־יָמֵי צָבָאִי אֵיחָל עַד־בֹּא תְּלִיפְתִּי: וְתִקְרָא
וְאֲנֹכִי אֶעֱנֶךָ לְמַעֲשֶׂה יָדֶיךָ תִּכְסֹּף: כִּי־עָתִיד
צָעָדִי תִסְפּוֹר לֹא־תִשְׁמֹר עַל־חַטָּאתִי: חֲתָם
בְּצִרְוֹר פֶּשַׁעִי וְתִטְּפֹל עַל־עוֹנִי: וְאוֹלָם הִרְנוּפֹל
יָבוֹל וְצוֹר יַעֲתֵק מִמָּקְמוֹ: אֲבָנִים | שָׁחֲקוּ מַיִם
תִּשְׁטֹף־סִפִּיתִיהָ עַפְר־אֶרֶץ וְתִקְוַת אֲנוֹשׁ הִאֲבִדְתָּ:
כִּתְּתִקְפֶהוּ לְנִצָּחַ וַיִּהְלֹךְ מִשְׁגָּה פָגְיוֹ וְתִשְׁלַחֶהוּ:

כא: וְכִבְדּוֹ בָּנָיו וְלֹא יִדְעוּ וְיִצְעָרוּ וְלֹא יִבְיִין לָמוֹ:
כב: אֲדָהּ בִּישָׁרוֹ עָלָיו וְכִאֲב וְנִפְשׁוֹ עָלָיו תִּאָּבֵל:

טו: וַיַּעַן אֱלִיפַז הַתִּימְנִי וַיֹּאמֶר: הֶחָכְמָה יַעֲנֶה
דַּעַת־רוּחַ וַיִּמְלֹא קָדִים בְּטָנוֹ: הִזְכַּח בְּדָבָר לֹא
יִסְכּוֹן וּמַלִּים לֹא־יִוָּעִיל בָּם: זֶה־אֶתֶּה תִּפְרָה יִרְאֶה
וְתִגְרַע שְׂחִתָּה לִפְנֵי־אֵל: הִי יֵאָלֶף עֲוֹנָה פִּיָּה
וְתִבְחָר לְשׁוֹן עָרוּמִים: וַיִּרְשִׁיעַהּ פִּיָּה וְלֹא־אָנִי
וְשִׁפְתֶיהָ יַעֲנוּ־בָהּ: זֶה־רֹאשׁוֹן אָדָם תִּגְלַד וְלִפְנֵי
גְבָעוֹת חוֹלְלָתָה: הֶבֶסוּד אֶל־לֹהֶה תִּשְׁמָע וְתִגְרַע
אֶלֶיָּה חֲכָמָה: מִה־יִּדְעָתָה וְלֹא יִדְעוּ תִּבְיִין וְלֹא־עֲמָנוּ
הוּא: גַּם־שָׁב גַּם־יִשְׁעִישׁ בָּנוּ כַּפִּיר מֵאֲבִיָּה יָמִים:
יִהְיֶה־מַּעַט מִמָּדָה תִּנְחֹמְרוֹת אֵל וְדָבָר לֹא־ט עָמָד: יִמְהֹרֶה
יִקְחֶהָ לִבָּהּ וּמִה־יִּרְזָמוֹן עֵינֶיהָ: כִּי־תֵשִׁיב אֶל־אֵל
רוּחָהּ וְהִצֵּאתָ מִפִּיָּה מִלִּין: מִה־אֶנּוּשׁ כִּי־יִזְכֶּה
וְכִי־יִצְדָּק יִלּוֹד אִשָּׁה: טוֹהֵן בִּקְדָּשׁוֹ לֹא יֵאֱמִין
וְשָׁמַיִם לֹא־זָפוּ בְּעֵינָיו: טז: אֵיךְ כִּי־נִתְעַב וְנִאֲלַח
אִישׁ־שִׁתָּה כַּמִּים עוֹלָה: יז: אֲחֻנָּה שָׁמַע־לִי וְזֶה־
חֲזִיתִי וְאִסְפָּרָה: יח: אֲשֶׁר־חֲכָמִים יִגִּידוּ וְלֹא כִחְדוֹ
מֵאֲבוֹתָם: יט: לָהֶם לְבָדָם נִתְּנָה הָאָרֶץ וְלֹא־עֹבֵר זֶר
בְּתוֹכָם: כ: כָּל־יָמֵי רָשָׁע הוּא מִתְּחוֹלָל וּמִסְפָּר שָׁנִים
נִצָּפְנוּ לְעָרִיץ: כא: קוֹל־פִּתְחֵים בְּאֲזָנָיו בְּשָׁלוֹם
שׁוֹדָד יְבוֹאֲנוּ: כב: לֹא־יֵאֱמִין שׁוֹב מִנִּי־חֲשָׁד וְצָפוּי
הוּא אֶל־יִתְרָב: כג: נִגְדָד הוּא לֵלְחָם אִינָה יִדְעוּ כִי־
נָכוֹן בִּיָּדוֹ יוֹם־חֲשָׁד: כד: יִבְעֲתָהּ צָר וּמִצּוֹקָה
תִּתְקַפְּהוּ כְּמֶלֶךְ: כה: עֲתִיד לִפְיָדוֹר: כו: כִּי־נִטָּה אֶל־אֵל
יָדוֹ וְאֶל־שֵׁי יָדֵי וְתִגְבֹּר: כז: יִרְוִץ אֱלֹהֵי בְּצוּאָר בַּעֲבִי
גִבִּי מִגִּבּוֹ: כח: כִּי־כֶסֶה פָּנָיו בְּחִלָּבוֹ וַיַּעַשׂ פִּימָה
עָלֵי־כֶסֶל: כט: וַיִּשְׁכּוֹן עָרִים נִכְחָדוֹת בָּתִּים לֹא־
יָשְׁבוּ לָמוֹ אֲשֶׁר הִתְעַתְּדוּ לַגָּלִים: ל: לֹא־יִעָשֶׂר
וְלֹא־יִקּוֹם חֵילוֹ וְלֹא־יִטָּה לְאָרֶץ מִגָּלִם: לא: יִסּוֹר
מִנִּי־חֲשָׁד יִנְקָתוֹ תִּנְבֹּשׁ שְׁלֵהֶבֶת וְיִסּוֹר
בְּרוּחַ פִּיו: לב: אֶל־יֵאֱמֹן בִּישׁוֹ נִתְעָה כִּי־שָׂא תִהְיֶה
תְּמוּרָתוֹ: לג: בְּלֹא־יִוְמוֹ תִּמְלֹא וְכִפְתּוֹ לֹא רַעֲנָנָה:
לד: יִחַמֵּס כְּגֶפֶן בִּסְרוֹ וַיִּשְׁלַח כִּזְיֹת נִצָּתוֹ: לה: כִּי־עֲדַת
חֲנָף גִּלְמוּד וְאֵשׁ אֲכָלָה אֶת־הַלִּי־שִׁמְד: לו: הִרְהָרָה עָמַל
וַיִּלָּד אֶוֹן וּבִטְנָם תִּבְיִין מִרְמָה:

הַלְבוֹת עֲדוּת פֶּרֶק יט

יט, א שָׁנִים שֶׁהֵעִידוּ וְאָמְרוּ, בְּמִזְרַח הַבִּירָה
הָרָג זֶה אֶת הַנֶּפֶשׁ בַּשָּׁעָה פְּלוֹנִית, וּבָאוּ
שָׁנִים וְאָמְרוּ לָהֶן, בְּמַעֲרֵב הַבִּירָה הַזֹּאת
חַיִּיתָם עִמָּנוּ בַּעֲת הַזֹּאת אִם יָכוֹל הָעוֹמֵד
בְּמַעֲרֵב לִרְאוֹת מֶה יֵשׁ בְּמִזְרַח, אֵינָן
זוֹמְמִין; וְאִם אֵינּוּ יָכוֹל לִרְאוֹת, הָרִי אֱלֹהֵי
זוֹמְמִין. וְאֵין אוֹמְרִין שְׁמָא מְאֹד עֵינֵיהֶם
שֶׁלְרֵאשׁוֹנִים רַב, וְרוֹאִין מִרְחוֹק יֵתֵר מִכָּל
אָדָם.

יט, ב וְכֵן אִם הֵעִידוּ שָׁנִים וְאָמְרוּ, בַּבֶּקֶר הָרָג
זֶה אֶת הַנֶּפֶשׁ בִּירוּשָׁלַיִם, וּבָאוּ שָׁנִים וְאָמְרוּ
לָהֶן, בַּיּוֹם זֶה בְּעֶרֶב חַיִּיתָם עִמָּנוּ בְּלוֹד אִם
יָכוֹל אָדָם לַחֲלֹף אֶפְלוֹ עַל הַסּוּם מִירוּשָׁלַיִם
לְלוֹד מִבֶּקֶר עַד עֶרֶב, אֵינָן זוֹמְמִין; וְאִם אֵינּוּ
יָכוֹל לַחֲגִיעַ, הָרִי אֱלֹהֵי זוֹמְמִין. וְאֵין אוֹמְרִין
שְׁמָא פֶּר קָל בְּיוֹתֵר נִזְדַּמֵּן לָהֶן, וְקָפְלוּ בּוֹ
אֶת הַדֶּרֶךְ; אֲלֹא בְּדַבַּר הַמִּצּוֹי הִידוּעַ לְכָל,
מִשְׁעָרִין לְעוֹלָם וּמִזִּמִּין אוֹתָן.

יט, ג שָׁנִים שֶׁאָמְרוּ בְּאַחַד בַּשַּׁבָּת הָרָג זֶה
אֶת הַנֶּפֶשׁ, וּבָאוּ שָׁנִים וְאָמְרוּ בַּיּוֹם זֶה עִמָּנוּ
חַיִּיתָם בְּמָקוֹם אַחֵר רְחוֹק, אֲבָל בַּיּוֹם
שֶׁלְאַחֵר יוֹם זֶה הָרָגוּ בּוֹדְאֵי אֶפְלוֹ הֵעִידוּ
הָאֲחֵרוֹנִים שֶׁקֵּדָם בְּמֶה יָמִים הָרָגוּ הָרִי זֶה
הַהוּרָג עִם עֲדֵיו הָרֵאשׁוֹנִים נְהַרְגִין, שֶׁהָרִי
הוֹזְמוּ: שֶׁבַּעַת שֶׁהֵעִידוּ שֶׁהָרָג, עֲדִין לֹא
נִגְמַר דִּינוֹ לַהֲרֹג.

יט, ד אֲבָל אִם בָּאוּ שְׁנֵי עֲדִים בְּשִׁלְיָשִׁי
בַּשַּׁבָּת וְאָמְרוּ, בְּאַחַד בַּשַּׁבָּת נִגְמַר דִּינוֹ
שֶׁלְפְּלוֹנִי לַהֲרִיגָה, וּבָאוּ שָׁנִים וְאָמְרוּ, בְּאַחַד
בַּשַּׁבָּת עִמָּנוּ חַיִּיתָם בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי הָרְחוֹק,
אֲלֹא מִעֶרֶב שַׁבָּת נִגְמַר דִּינוֹ, אוֹ בְּשְׁנֵי
בַּשַּׁבָּת נִגְמַר דִּינוֹ אֵין עֲדִים אֱלֹהֵי שְׁחִזְמוּ

נְהַרְגִין: שֶׁהָרִי מִכָּל מָקוֹם בַּעֲת שֶׁהֵעִידוּ
עָלָיו, בְּכָר נִגְמַר דִּינוֹ לַהֲרִיגָה.

יט, ה וְכֵן לְעִנְיֵן תְּשִׁלוּמֵי קָנָם. פִּיצָד: בָּאוּ
שָׁנִים בְּשִׁלְיָשִׁי בַּשַּׁבָּת וְאָמְרוּ, בְּאַחַד בַּשַּׁבָּת
נִגְב וְטַבַּח וְנִגְמַר דִּינוֹ, וּבָאוּ שָׁנִים וְאָמְרוּ,
בְּאַחַד בַּשַּׁבָּת עִמָּנוּ חַיִּיתָם בְּמָקוֹם רְחוֹק,
אֲבָל מִעֶרֶב שַׁבָּת נִגְמַר דִּינוֹ אֶפְלוֹ אָמְרוּ
בְּשְׁנֵי בַּשַּׁבָּת נִגְב וְטַבַּח וְנִגְמַר דִּינוֹ אֵין
עֲדִים אֱלֹהֵי שְׁחִזְמוּ מִשְׁלָמִין: שֶׁהָרִי מִכָּל
מָקוֹם בַּעֲת שֶׁהֵעִידוּ עָלָיו, חַיִּב הָיָה לְשַׁלֵּם.
וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

יט, ו אֵין עֲדֵי הַשָּׁטֵר נֶעֱשִׂין זוֹמְמִין, עַד
שִׁיאָמְרוּ בְּבֵית דִּין, שָׁטֵר זֶה בְּזִמְנוֹ
כְּתֻבָּנוּהוּ, וְלֹא אַחֲרֵנוּהוּ. אֲבָל אִם לֹא אָמְרוּ
כֵּן אִף עַל פִּי שְׁזִמְנוֹ שֶׁלְשָׁטֵר בְּאַחַד בְּנִיסָן
בִּירוּשָׁלַיִם, וּבָאוּ עֲדִים וַהֲעִידוּ שְׁעֲדֵי הַשָּׁטֵר
הָיוּ עִמָּהֶם בַּיּוֹם זֶה בְּכָל הַשָּׁטֵר כְּשֶׁר
וַהֲעִידִים בְּשָׂרִים: שְׁאֵפְשֵׁר שְׁאֵחֲרוּהוּ
וּכְתֻבָּנוּהוּ; וּכְשֶׁהָיוּ בִירוּשָׁלַיִם בְּאַחַד בְּאֶדֶר
כְּתֻבוֹ שָׁטֵר זֶה שָׁם, וְאַחֲרוֹ זִמְנוֹ וּכְתֻבוֹ זִמְנוֹ
בִּיסָן.

יט, ז אָמְרוּ בְּזִמְנוֹ כְּתֻבָּנוּהוּ, וַהֲזִמְנוּ אִם יֵשׁ
עֲדִים שְׂוִידָעִים הַיּוֹם שֶׁחֲתָמוּ בּוֹ עַל שָׁטֵר
זֶה, אוֹ עֲדִים שָׂרְאוּ זֶה הַשָּׁטֵר וַחֲתִימַת יָדָם
בּוֹ בַּיּוֹם פְּלוֹנִי כִּיּוֹן שְׁחִזְמוּ, הָרִי נִפְסְלוּ
לְמַפְרַע בַּיּוֹם שְׁנִידָע שֶׁחֲתָמוּ עַל הַשָּׁטֵר:
שֶׁהָעֲדִים חֲחוּתָמִין עַל הַשָּׁטֵר, הָרִי חֵן כְּמִי
שֶׁנִּחְקְרָה עֲדוּתָן בְּבֵית דִּין בַּעֲת הַחֲתִימָה.

יט, ח אֲבָל אִם אֵין עֲדִים שָׂרְאוּ עֲדוּתָן, וְלֹא
רָאוּ הַשָּׁטֵר מִקֵּדָם אֵינָן נִפְסְלִין אֲלֹא מֵעַת
שֶׁהֵעִידוּ בְּבֵית דִּין שֶׁזֶה כְּתֻב יָדוֹ, וְאָמְרוּ
בְּזִמְנוֹ כְּתֻבָּנוּ: שְׁאֵפְשֵׁר שְׁכִיּוֹם זֶה שֶׁהֵעִידוּ
בְּבֵית דִּין, בּוֹ בַּיּוֹם חֲתָמוּ עַל הַשָּׁטֵר שִׁישׁ

לו כמח שנים, והם שקרו ואמרו, בזמנו
בתבנו.

הלכות עדות פרק כ

כ,א אין עדים זוממין נהרגין ולא לוקין ולא
משלמין, עד שיהיו שניהם ראויין לעדות,
ויזמו שניהם, אחר שנגמר הדין. אבל אם
הוזם אחד מהן בלבד, או שהוזמו שניהם
קדם גמר דין, או שהוזמו שניהם אחר גמר
דין ונמצא אחד מהן קרוב או פסול אין
נענשין: אף על פי שהוזמו, ונפסלו לכל
עדות שבתורה.

כ,ב נהרג זה שהעידו עליו, ואחר כך הוזמו
אינן נהרגין מן הדין: שנאמר "כאשר זמם
לעשות לאחיו", ועדין לא עשה; ודבר זה,
מפי הקבלה. אבל אם לקח זה שהעידו עליו,
לוקין. וכן אם יצא הממון מייד זה ליד זה
בעדותן חוזר לבעליו, ומשלמין לו.

כ,ג היו העדים שלושה, אפלו מאה אם
העידו בבית דין זה אחר זה, והעיד כל אחד
מהן אחר חברו בתוך כדי דבור, והוזמו
מקצתן אינן נענשין: עד שיוזמו כלן.

כ,ד אבל אם היה הפסק בין זה לזה יתר
מכדי דבור, שהוא כדי שאלת שלום תלמיד
לרב חרי נחלקה העדות, והשנים שהוזמו
נענשין, והשנים האחרים שהיה בין דבריהם
ודברי הראשונים הפסק, אין נענשין: ואף
על פי שבטלה העדות בלה, מפני שהן פת
אחת, הואיל ונפסל מקצתה, נפסלה בלה.

כ,ה העיד האחד ונחקרה עדותו, ואמר השני
אף אני כמותו, או שאמר הין וכיוצא בזה,
והוזמו שניהם חרי שניהם נהרגין או לוקין
או משלמין: שכל עד שאמר אחר עדות
חברו הין, חרי זה במי שנחקר והעיד כמו

שהעיד חברו. ואין לעדים זוממין שנגזה
לפי שאין בהן מעשה; לפיכך אין צריכין
התראה, כמו שבארנו.

כ,ו בשם שהשנים מזימין את המאה, אם
העידו המאה בבת אחת כך הן מזימין
אותן: אפלו היו המשים פת, ובאו שנים
אחר שנים.

כ,ז פיצד: פת שהעידה על ראובן שהרג
שמעון בירושלים, ובאו שני עדים והזימה,
ובאה פת שניה והעידה אותה עדות עצמה
שראובן הרג שמעון בירושלים, ועמדו
אותן השנים והזימו גם זאת הפת השניה,
וכן השלישית, והרביעית אפלו הן מאה בלן
נהרגין על פי אלו השנים.

כ,ח פת שהעידה על ראובן שהרג שמעון,
ובאה פת שניה והזימה את הפת הראשונה
והרגו העדים הזוממין, וינצל ראובן. באה
פת שלישית, והזימה את הפת השניה תהרג
הפת השניה וראובן, ותנצל הפת
הראשונה. באה פת רביעית, והזימה את
הפת השלישית תהרג הפת השלישית והפת
הראשונה, וינצל ראובן ותנצל הפת
השניה. וכן אפלו הן מאה פת, זו מזימה
את זו פת נכנסת וכת יוצאה.

כ,ט עדים שהעידו על איש טרפה שהרג,
והוזמו אין נהרגין: שאפלו הרגוהו בידיהן
אינן נהרגין, לפי שהוא טרפה. וכן העדים
שהיו טרפה, והעידו בדבר שחיבין עליו
מיתת בית דין, והוזמו אין נהרגין: שאם
יוזמו זוממיהן אין זוממיהן נהרגין, שלא
הזימו אלא טרפה.

כ,י עדים שהעידו על אחד, והרשיעוהו רשע
שאין בו לא מלקות ולא חיוב ממון, ואחר

כִּדְּ הַזֹּמָמוֹ הָרִי אֵלָיו לֹדְקִין, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא
זִמְמוֹ לְחַלְקוֹת זֶה וְלֹא לְחַיְבֹו מִמּוֹן.

ב, וְאֵל פִּי צָדִק: הָעִידוֹ עַל כּוֹחַן שֶׁהוּא חָלָל, כְּגוֹן
שֶׁהָעִידוֹ וְאָמְרוֹ בְּפָנָיו נִתְגַּרְשָׁה אִמּוֹ אוֹ
נִחְלָצָה בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי בְּיוֹם פְּלוֹנִי, וְהַזֹּמָמוֹ
הָרִי אֵלָיו לֹדְקִין. וְכֵן אִם הָעִידוֹ עַל אָדָם שֶׁהֵרַג
בְּשִׁנְגָּה, וְהַזֹּמָמוֹ לֹדְקִין, וְאֵינֶן גּוֹלְדִין. הָעִידוֹ
עַל שׂוֹרֵי שְׁלֹזָה שֶׁהֵרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ, וְהַזֹּמָמוֹ
לֹדְקִין, וְאֵין מְשַׁלְּמִין אֶת הַכֶּפֶר. הָעִידוֹ עָלָיו
שֶׁנִּמְכַּר בְּעֶבֶד עֲבָרִי, וְהַזֹּמָמוֹ לֹדְקִין. וְאֵרְבָּעָה
דְּבָרִים אֵלָיו, מִפִּי הַקְּבֵלָה הֵן.

ב, יב כִּדְּ קִבְּלוּ חֲכָמִים, שְׁשָׁנִים שֶׁהִרְשִׁיעוּ
אֶת הַצְּדִיק וְהַצְּדִיקוֹ אֶת הָרָשָׁע בְּעִדּוּתוֹ,
וּבָאוּ אַחֲרֵים וְהִזְמִימוּ וְהַצְּדִיקוֹ אֶת הַצְּדִיק
וְהִרְשִׁיעוּ אֶת הָרָשָׁע הָרִי עֲדִים הָרֵאשׁוֹנִים
לֹדְקִין, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִרְשִׁיעוּ אֶת הַצְּדִיק
לְחַלְקוֹתָיו. אֲבָל אִם הָעִידוֹ עָלָיו שֶׁאֲכַל בֶּשֶׂר
בְּחֵלֶב, אוֹ לִבֵּשׁ שַׁעֲטָנִז הָרִי אֵלָיו לֹדְקִין מִשּׁוּם
שֶׁנֶּאֱמַר "וְעֲשִׂיתָם לוֹ, כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת
לְאֹחִיו".

ב, יג שְׁנַיִם שֶׁהָעִידוֹ עַל רֵאוּבֵן שֶׁנֶּאֱמַר עִם בֵּת
כוֹחַן, וְנִגְמַר דִּין רֵאוּבֵן לְחֶנֶק וְדִין הַנּוֹאֲפֵת
לְשִׁרְפָה, וְאַחֲרֵי כֵן נִמְצְאוּ זִמְמִין הָרִי אֵלָיו
נִחְנָקִין, וְאֵינֶן נִשְׁרָפִין; וְדָבָר זֶה קִבְּלָה.

הַלְבוֹת עִדּוֹת פֶּרֶק כ"א

כא, א שְׁנַיִם שֶׁהָעִידוֹ שֶׁגֵּרַשׁ פְּלוֹנִי אֶשְׁתּוֹ
וְלֹא נָתַן לָהּ כֶּתֶב־בָּה, וְהַזֹּמָמוֹ, וְחֵלּוֹא בֵּין הַיּוֹם
בֵּין לְמַחֲרָה, אִם גֵּרַשׁ סוֹפּוֹ לִתֵּן כֶּתֶב־בָּה אוֹמְרִין
כִּמְהָ אָדָם רוֹצֵה לִתֵּן בְּכֶתֶב־בָּתָּה שְׁלֹזוֹ
בְּשִׁתְּמִכָּר אוֹתָהּ בְּטוֹבַת הַנִּיחָה, וּמְשַׁלְּמִין
אֶת דְּמֵי טוֹבַת הַנִּיחָה זֶה.

כא, ב וּמִשְׁעָרִין בְּאִשָּׁה וּבְכֶתֶב־בָּתָּה, שְׂאֵם
הֵיתָה הָאִשָּׁה חוֹלָה אוֹ זָקְנָה, אוֹ שֶׁהָיָה שְׁלוֹם

בֵּינָה לְבֵין בַּעֲלָהּ אִין דְּמֵי הַכֶּתֶב־בָּה
בְּשִׁתְּמִכָּר, כִּמּוֹ דְּמִיָּה אִם הֵיתָה הָאִשָּׁה
בְּרִיאָה וְקִטְנָה, אוֹ יֵשׁ בֵּינֵיהֶן קִטְטָה: שְׁלֹז
קְרוֹבָה מִן הַגְּרוּשִׁין, וְרַחֲזָקָה מִן הַמִּיתָה.

כא, ג וְכֵן אִין טוֹבַת הַנִּיחָה שְׁלִכְתָּבָה הַמְרָבָה,
כְּפִי טוֹבַת הַנִּיחָה שְׁלִכְתָּבָה הַמוֹעֲטָה, שְׂאֵם
הֵיתָה כֶּתֶב־בָּתָּה אֵלָּה וְהָרִי הִיא נִמְכָּרָה
בְּטוֹבַת הַנִּיחָה בְּמֵאָה, אִם הֵיתָה מֵאָה אֵינָה
נִמְכָּרָה בְּעֶשְׂרָה אֵלָּה בְּפָחוּת. וְדְבָרִים אֵלָּה,
כְּפִי מַה שִׁישְׁעָרוּ הַדִּינִין.

כא, ד הָעִידוֹ עַל זֶה שֶׁהוּא חַיֵּב לְפָלוֹנִי אֵלָּה
זוֹז, עַל מִנָּת לִתֵּן מִכָּאן וְעַד שְׁלוֹשִׁים יוֹם,
וְחֵלּוּזָה אוֹמֵר, עַד חֲמִשָּׁ שָׁנִים אַחֲרֵי
הַשְׁלוֹשִׁים יוֹם, וְנִמְצְאוּ זִמְמִין אוֹמְרִין כִּמְהָ
אָדָם רוֹצֵה לִתֵּן וְיִהְיֶה בִּידָיו אֵלָּה זוֹז חֲמִשָּׁ
שָׁנִים, וּמְשַׁלְּמִין כֵּן לְלוֹזָה. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא
בְּזָה.

כא, ה הָעִידוֹ עַל שׂוֹרֵי שְׁלֹזָה שִׁנְגָּה, וְנִמְצְאוּ
זִמְמִין מְשַׁלְּמִין חֲצִי נֶזֶק; וְאִם אִין הַשׂוֹר
שׂוֹזָה חֲצִי נֶזֶק מְשַׁלְּמִין דְּמֵי הַשׂוֹר בְּלִבָּר,
שְׂאִין מְשַׁלֵּם אֵלָּה מְגוּפּוֹ. לְפִיכָּד אִם הָעִידוֹ
עָלָיו שֶׁאֲכַל פְּרוֹת, אוֹ שֶׁבֶר כִּלִּים בְּדֶרֶךְ
הַלּוֹכוֹ מְשַׁלְּמִין נֶזֶק שְׁלֵם. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא
בְּזָה.

כא, ו הָעִידוֹ עַל פְּלוֹנִי שֶׁהִפִּיל שֵׁן עֲבָדָיו,
וְאַחֲרֵי כֵן סָמָא אֶת עֵינָיו, וְהַזֹּמָמוֹ מְשַׁלְּמִין
לְאֶדּוֹן דְּמֵי הָעֶבֶד, וְדְמֵי עֵינָיו. הָעִידוֹ שֶׁסָּמָא
אֶת עֵינָיו, וְאַחֲרֵי כֵן הִפִּיל אֶת שְׁנֹו, וְהַזֹּמָמוֹ,
וְנִמְצְאָה הַדְּבָר הַכֵּן, שֶׁהָאֶדּוֹן הִפִּיל אֶת שְׁנֹו,
וְאַחֲרֵי כֵן סָמָא אֶת עֵינָיו מְשַׁלְּמִין דְּמֵי עֵין
לְעֶבֶד. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

כא, ז עֲרֵי קִנּוּי וּסְתִירָה שֶׁהַזֹּמָמוֹ, לֹדְקִין. כֹּא
עַד אֶחָד וְהָעִידוֹ שְׁזָנָה אַחֲרֵי הַקִּנּוּי וְהַסְתִּירָה,

וּנְמָצָא אוֹתוֹ הָעֵד זֶמְמָם מִשְׁלָם כְּתֻבָּתָהּ. הָיוּ
שָׁנִים, הֵן עֲדֵי חֲקֻנָּי וְהַסְתִּירָה וְהַטְמָאָה,
וּנְמָצָאוּ זִמְמִין מִשְׁלָמִין כְּנֶגֶד הַכְּתֻבָּה, וְאִין
לִזְקִין. וְלָמָּה לֹא יִהְרָגוּ, וְחָרִי הָעִידוֹ בַּטְמָאָה
לְפִי שְׁלֹא הִתְרוּ בָּהּ.

כֹּא, ח שָׁנִים שֶׁהָעִידוֹ עַל זֶה שְׁגָנֵב וְטָבַח אוֹ
מִכָּר, וְהוֹזְמוּ מִשְׁלָמִין לוֹ אֶת הַכֹּל. הָעִידוֹ
שָׁנִים שְׁגָנֵב, וְהָעִידוֹ שָׁנִים אַחֲרִים שְׁטָבַח אוֹ
מִכָּר, וְהוֹזְמוּ אֵלָיו וְאֵלֹ הָרִי הָרֵאשׁוֹנִים
מִשְׁלָמִין לוֹ תְּשֻׁלוּמֵי כֹפֶל, וְהֶאֱחָרוֹנִים
מִשְׁלָמִין תְּשֻׁלוּמֵי שָׁנִים אוֹ שְׁלוּשָׁה.

כֹּא, ט הוֹזְמוּ הָאֲחָרוֹנִים בְּלִבָּד הָרִי הַגָּנֵב
מִשְׁלָם תְּשֻׁלוּמֵי כֹפֶל, וְהָעִידִים הָאֲחָרוֹנִים
מִשְׁלָמִין לַגָּנֵב תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחֻמָּשָׁה.
נְמָצָא אֶחָד מִן הָאֲחָרוֹנִים זֶמְמָם, בְּטִלָּה עֲדוּת
שָׁנִיָּה; נְמָצָא אֶחָד מִן הָרֵאשׁוֹנִים זֶמְמָם,
בְּטִלָּה כָּל הָעֲדוּת שָׂאָם אִין גְּנֵבָה, אִין
הַטְבִּיחָה אוֹ הַמְכִּירָה מִחֻיבַת אוֹתוֹ לְשֻׁלָּם
כָּלוּם.

כֹּא, י שָׁנִים שֶׁהָעִידוֹ שְׂאֵכֵל זֶה שָׁדָה זֶה שְׁלוּשׁ
שָׁנִים, וּנְמָצָאוּ זִמְמִין מִשְׁלָמִין לְבַעַל הַשָּׁדָה
דָּמִי הַשָּׁדָה. הָעִידוֹ שָׁנִים שְׂאֵכֵלָה שָׁנָה
רֵאשׁוֹנָה, וּשְׁנִים שְׂאֵכֵלָה שָׁנָה שְׁנִיָּה, וּשְׁנִים
שְׂאֵכֵלָה שָׁנָה שְׁלִישִׁית, וְהוֹזְמוּ כָּלָם מִשְׁלָשִׁין
בִּינֵיהֶן: שְׂאָף עַל פִּי שְׁעֲדוּת הַחֲזָקָה שְׁלוּשׁ
עֲדִיּוֹת, הָרִי הֵן בְּעֲדוּת אַחַת לַחֲזָמָה.

כֹּא, יא לְפִיכָף שְׁלוּשָׁה אַחִים, וְאֶחָד מִצְטָרֵף
עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶן וְהָעִידוֹ בְּשָׁנָה שָׁנָה
הָרִי אֵלָיו שְׁלוּשׁ עֲדִיּוֹת, וְתִתְקַנֵּם בָּהֶן הַחֲזָקָה.
וְהֵם בְּעֲדוּת אַחַת לַחֲזָמָה: שְׂאָם הוֹזְמוּ כָּלָם
הָרִי שְׁלֹשֶׁת הָאֲחִין מִשְׁלָמִין חֲצִי דָּמִי הַשָּׁדָה,
וְזֶה שֶׁנִּצְטָרֵף עִם כָּל אֶחָד מֵהֶן מִשְׁלָם חֲצִי
דָּמִיָּה.

כֹּא, יב שְׁלוּשׁ כֹּתֵי עֲדִים שְׁנֵתְקַנֵּם בְּעֲדוּתָן
שְׁשׁוּר זֶה מוֹעֵד, וּנְמָצָאת כֹּת רֵאשׁוֹנָה
וּשְׁנִיָּה זִמְמִין כָּלָן פְּטוּרִין. נְמָצָאוּ שְׁלֹשֶׁת
זִמְמוֹת, כָּלָן חֻיבִין לְשֻׁלָּם חֲצִי נֶזֶק שְׂאָף עַל
פִּי שְׁחֹא תָם, מִשְׁלָם חֲצִי נֶזֶק. בְּמָה דְּבָרִים
אֲמוּרִים, בְּשָׁחִיו כָּלָן רוֹמְזִין זֶה אֶת זֶה, אוֹ
שְׂבָאוֹ רְצוּפִין, אוֹ שְׁחִיו מְכִירִין בְּעַל הַשְׁוֹר
וְלֹא הִפִּירוֹ הַשְׁוֹר. אֲבָל אִם אִין שָׂם אֶחָד
מֵאֵלָיו, הָרִי כֹת רֵאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה פְּטוּרִין
שְׁחָרִי הֵם אוֹמְרִין, לֹא בָּאנוּ אֵלָא לְחֻיבֵי חֲצִי
נֶזֶק, וְלֹא יִדְעֻנוּ שְׁתִּבּוֹא כֹת אַחֲרָת, וַיַּעֲשֶׂה
מוֹעֵד.

כֹּא, יג וְכֵן שָׁנִים שֶׁהָעִידוֹ בֵּין סוֹרֵר וּמוֹרָה
עֲדוּת הָרֵאשׁוֹנָה, וּבָאוּ שָׁנִים אַחֲרִים וְהָעִידוֹ
עָלָיו עֲדוּת הָאֲחָרוֹנָה שְׂבָה יִהְרָג, וְהוֹזְמוּ
שְׁתֵּיהֶן כֹּת הָרֵאשׁוֹנָה לִזְקָה, וְאִינָה נִתְּרָגַת,
מִפְּנֵי שְׂיִכּוּלִים לֹאמַר, לְהַלְקוֹתוֹ בָּאנוּ; אֲבָל
כֹּת אַחֲרוֹנָה נִתְּרָגַת, שְׁעַל פִּיהֶם בְּלִבָּד הוּא
נִתְּרָג. הִיתָה הַכֹּת הָאֲחָרוֹנָה אַרְבָּעָה, שָׁנִים
אוֹמְרִים בְּפָנֵינוּ גָּנֵב, וּשְׁנִים אוֹמְרִים בְּפָנֵינוּ
אֲכָל, וְהוֹזְמוּ כָּלָן נִתְּרָגִין.

כֹּא, יד הָעִידוֹ שָׁנִים שְׁגָנֵב זֶה נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל
וּמִכָּרוֹ, וְהוֹזְמוּ הָרִי אֵלָיו נִתְּנָקִין. הָעִידוֹ שָׁנִים
שְׁגָנֵבוּ, וְהָעִידוֹ שָׁנִים אַחֲרִים שְׁמִכְרוּ בֵּין
שְׁחֻזְמוּ עֲדֵי גְנֵבָה, בֵּין שְׁחֻזְמוּ עֲדֵי מְכִירָה
כָּל כֹּת מֵהֶן שְׁחֻזְמוּהָ נִתְּרָגַת, שְׁהַגְנֵבָה הִיא
תַּחֲלַת חֻיבֵי שְׁלֹזָה מִיתָה.

כֹּא, טו הָעִידוֹ שָׁנִים שְׁמִכְרוּ לְזֶה חִיִּשְׂרָאֵלִי,
וְהוֹזְמוּ, וְלֹא הָיוּ שָׂם עֲדִים שְׁגָנֵבוּ הָרִי אֵלָיו
פְּטוּרִין: שְׂאֵפְלוֹ לֹא הוֹזְמוּ, לֹא הָיָה זֶה נִתְּרָג,
מִפְּנֵי שְׂיִכּוּל לֹאמַר, עֲבָדִי מְכָרְתִּי. בָּאוּ עֲדֵי
גְנֵבָה אַחֵר שְׁחֻזְמוּ עֲדֵי מְכִירָה אֲפֵלֹ רְאִינוּ
אוֹתָן רוֹמְזִין זֶה אֶת זֶה, אִינֵן נִתְּרָגִין.

כא, טז מוציא שם רע על אשתו שהביא עדים שזנתה כשהיא ארוסה, והביא האב עדים וחזימום חרי עדי הבעל נהרגין. חזר והביא הבעל עדים, וחזים עדי האב חרי עדי האב נהרגין, ומשלמין ממון לבעל: נהרגין, מפני עדי הבעל שנגמר דינם להריגה בעדותו, ומשלמין קנס, מפני שנגמר דין הבעל לשלם קנס בעדותו; ונמצאו נפשות לזה, וממון לזה.

כא, יז וכן שנים שהעידו על זה שבעל נערה מארסה, והוזמו נהרגין, ואין משלמין; בעל בתו שלפלוגי, והוזמו נהרגין, ומשלמין הקנס לנטען. פלוגי רבע השור, והוזמו נסקלין, ואין משלמין; שורו שלפלוגי נסקל, ומשלמין דמי השור לבעל השור. וכן כל פיוצא בזה.

הלכות עדות פרק כב

כב, א שתי כתי עדים המכחישות זו את זו, שבא עד אחד מבת זו ועד אחד מבת זו והעידו בעדות אחרת אין כאן עדות: שחרי בודאי אחד מהן שקרן, ואין ידוע מי הוא משניהן.

כב, ב באה בת זו בפני עצמה, ובאה בת זו בפני עצמה והעידה עדות אחרת מקבלין כל אחת מהן בפני עצמה.

כב, ג ראובן שהוציא על שמעון שני שטרות, אחד במנה ואחד במאתים, וכפר שמעון בשני השטרות, ועדי שטר זה בת אחת מאותן השתים שהכחישו זו את זו, ועדי השטר השני הכת השניה חרי שמעון משלם מנה, שיד בעל השטר על התחתונה; וישבע על השאר.

כב, ד ויראה לי ששבועה זו שישבע על

השאר, בנקיטת חפץ כדון מודה במקצת, שחרי יש עליו שני עדים כשרים מעידין במקצת הממון שכפר בכולו, ולא תהיה הודית פיו גדולה מהעדת עדים כמו שבארנו.

כב, ה הוציא ראובן שטר על לוי, ועדיו כת אחת משתייהן, והוציא שמעון שטר שני על לוי, ועדיו הכת השניה, ולוי כופר בשניהם חרי ראובן נשבע ונוטל, ושמעון נשבע ונוטל: שודאי אחד מהן יש לו אצלו. ושבועה זו בתקנת חכמים, כדון חנוני על פנקסו.

כב, ו הוציא ראובן שטר על שמעון, ועדיו כת אחת מהן, והוציא שטר שני על לוי, ועדיו הכת השניה, וכל אחד מהן כופר בו המוציא מחברו, עליו הראיה: הואיל ואין ראובן יכול לקום אחד משני שטרות חרי כל שטר מהן פחרם, ושני הנטענין נשבעין הכת ונפטריין.

כב, ז במה דברים אמורים, בשבאו שתי הכתות להעיד כאחד. אבל כל המוציא שטר שיש בו עדות כת אחת משתייהן, חרי זה גובה בו. ואם הוציא אחר כך, בין הוא בין אחר, שטר שני שיש בו עדות הכת השניה חרי זה גובה בו, בין מן הלוחה הראשון בין מאחר: שחרי כל כת משתייהן, באה בפני עצמה והעידה.

כב, ח מי שהביא עדים ונהקרה עדותו, והוזמו, וחזר והביא עדים אחרים באותה הטענה עצמה, והוזמו, אפלו מאה כת, ואחר כך הביא עדים באותה הטענה עצמה, ונמצאת עדות אלו האחרונים מבוטלת דנין על פיהם: שאם על פי שהחזק זה שטען

מַעֲנֶה זֶה לְהַבִּיאַ עֲדִים שְׁקֵרָנִים, חֲרִי לֹא
הִחֲזִקוּ אֵלָיו הָעֲדִים הָאֲחֵרִים שֶׁהָיוּ מְשֻׁקְרִין.
כּבֹּט אֲבָל שֹׁטֵר שְׁקָרָא עָלָיו עֲרָעַר, וְהוּא
שִׁיבוֹאוּ שָׁנִים וַיֵּאמְרוּ מִמֶּנּוּ שְׂאֵל לְזִינָה לוֹ

הַלְבוֹת מִמָּרִים

שֹׁטֵר זֶה אִם עַל פִּי שְׁנֵת־קַיִם הַשֹּׁטֵר
מִחוֹת־מִיּוֹ, אֵין גּוֹבִין בּוֹ לְעוֹלָם. וַיֵּרָאָה לִי
שָׂאֵם בָּאוּ עֲדֵי הַשֹּׁטֵר, וְהַעֲיִדוּ הָיוּ בְּעֶצְמוֹן עַל
בְּתֵב יָדָם גּוֹבִין בּוֹ.

יֵשׁ בְּכֻלָּן תִּשְׁעַ מִצְוֹת שְׁלוֹשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשֵׁשׁ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פֶּרֶט: לַעֲשׂוֹת עַל פִּי הַתּוֹרָה
שִׁיאֲמָרוּ לָנוּ בֵּית דִּין הַגָּדוֹל; שְׂאֵל לְסוֹר מִדְּבָרֵיהֶם; שְׂאֵל לְחוֹסִיף עַל הַתּוֹרָה, לֹא בְּמִצְוֹת שֶׁבִּכְתָּב, וְלֹא
בְּפִירוּשׁוֹן שְׁלֹמֹדֵנוּ מִפִּי הַשְּׂמוּעָה; שְׂאֵל לְגִרְעַ מִן הַכֹּל; שְׂאֵל לְקַלֵּל אֶב וְאֵם; שְׂאֵל לְהַבִּיאַ אֶב וְאֵם; לְכַבֵּד אֶב
וְאֵם; לְיִרְאָה מֵאֵב וְאֵם; שְׂאֵל יִהְיֶה הַבֵּן סוֹרֵר וּמוֹרָה עַל קוֹל אָבִיו וְאִמּוֹ. וּבְאֹר מִצְוֹת אֵלּוּ בְּפָרָקִים אֵלּוּ.

לְשִׁמְעַ לָהֶן, וְהַעֲוִיבֵר עַל כָּל אַחַת מֵהֶן, עוֹבֵר
בְּלֹא תַעֲשֶׂה.

אִם חֲרִי הוּא אֹמֵר "עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר
יִרְוֶה", אֵלּוּ הַגְּזֵרוֹת וְהַתְּקִנּוֹת וְהַמִּנְהָגוֹת
שִׁיִּירוּ בָּהֶם לְרַבִּים כִּדִּי לְחֹזֵק חֵדֶת וּלְתַקֵּן
הָעוֹלָם; "וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֵאמְרוּ לָךְ
תַּעֲשֶׂה", אֵלּוּ דְּבָרִים שְׁלֹמֹדוֹ אוֹתָן מִן הַדִּין
בְּאַחַת מִן הַמִּדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרָשֶׁת בָּהֶם;
"מִכָּל חֲדָבֵר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ", זֶה הַקְּבָלָה
שֶׁקְּבָלוּ אִישׁ מִפִּי אִישׁ.

אִם דְּבָרֵי הַקְּבָלָה, אֵין בָּהֶן מַחֲלָקָת לְעוֹלָם;
וְכָל דְּבָר שֶׁתִּמְצָא בּוֹ מַחֲלָקָת, בִּידוּעַ שְׂאִינוּ
קְבָלָה מִפִּי שֶׁרַבֵּנוּ. וְדְּבָרִים שְׁלֹמֹדִין מִן
הַדִּין אִם הַסְּפִימוֹ עָלֵיהֶן בֵּית דִּין הַגָּדוֹל כָּלָם,
חֲרִי הַסְּפִימוֹ; וְאִם נִחְלָקוּ בָּהֶן הוֹלְכִין אַחֵר
חֶרֶב, וּמוֹצִיאִין הַדִּין אַחֵד לְרַבִּים.

אִם וְכֵן הַגְּזֵרוֹת וְהַתְּקִנּוֹת וְהַמִּנְהָגוֹת אִם
רָאוּ מִקְצָתָן שְׂרָאוּי לְגֹזֵר גְּזֵרָה זֶה אוֹ לְתַקֵּן
תִּקְנָה זֶה אוֹ שִׁינִיחוּ הָעָם עַל מִנְהַג זֶה, וְרָאוּ
מִקְצָתָן שְׂאִין רָאוּי לְגֹזֵר גְּזֵרָה זֶה וְלֹא לְתַקֵּן
תִּקְנָה זֶה וְלֹא לְהַנִּיחַ מִנְהַג זֶה נוֹשְׂאִין
וְנוֹתְנִין אֵלּוּ כִּנְגֵד אֵלּוּ, וְהוֹלְכִין אַחֵר רַבֵּן,
וּמוֹצִיאִין חֲדָבֵר אַחֵד לְרַבִּים.

אִם כִּשְׁחִיחַ בֵּית דִּין הַגָּדוֹל קָנָם, לֹא הִיתָה

הַלְבוֹת מִמָּרִים פֶּרֶק א

אִם בֵּית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁפִּירוּשָׁלַם הֵם עֵינָר
תּוֹרָה שֶׁבַעֲלָ פֶה, וְהֵם עֲמוּד הַחֹרָאָה, וּמֵהֶם
חֵק וּמִשְׁפָּט יוֹצֵא לְכָל יִשְׂרָאֵל, וְעָלֵיהֶם
הַבְּטִיחָה תּוֹרָה: שְׁנֵאמַר "עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר
יִרְוֶה, וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֵאמְרוּ לָךְ תַּעֲשֶׂה"
, זֶה מִצְוֹת עֲשֵׂה. וְכָל הַמֵּאֲמִין בְּמִשְׁחָ רַבֵּנוּ
וּבַתּוֹרָתוֹ חַיֵּב לְסַמֵּךְ מַעֲשֵׂה חֵדֶת אֵלֵיהֶם,
וְלִהְיוֹת עָלֵיהֶן.

אִם כָּל מִי שְׂאִינוּ עוֹשֶׂה בְּחֹרָאָתָן עוֹבֵר
בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנֵאמַר "לֹא תִסּוֹר, מִכָּל חֲדָבֵר
אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ". וְאֵין לִזְקוּן עַל לֹא זֶה,
מִפְּנֵי שְׁנֵתָן לְאַזְחָרֶת מִיתַת בֵּית דִּין: שְׂכָל
חָכָם שְׂמוּרָה עַל דְּבָרֵיהֶם מִיתַתוֹ בְּחִנָּק,
שְׁנֵאמַר "וְהָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְּזִדּוֹן, לְבִלְתִּי
שִׁמְעַ . . .".

אִם אַחֵד דְּבָרִים שְׁלֹמֹדוֹ אוֹתָן מִפִּי שְׂמוּעָה,
וְהֵם תּוֹרָה שֶׁבַעֲלָ פֶה, וְאַחֵד דְּבָרִים שְׁלֹמֹדוֹ
אוֹתָן מִפִּי דַעְתָּן בְּאַחַת מִן הַמִּדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה
נִדְרָשֶׁת בָּהֶן וְנִרְאָה בְּעֵינֵיהֶם שֶׁחֲדִין בְּדָבָר
זֶה כֶּף הוּא, וְאַחֵד דְּבָרִים שֶׁעָשׂוּ אוֹתָן סִיג
לְתּוֹרָה וּלְפִי מִה שֶׁחֲשָׁעָה צְרִיכָה, וְהֵם
הַגְּזֵרוֹת וְהַתְּקִנּוֹת וְהַמִּנְהָגוֹת בְּכָל אַחֵד
וְאַחֵד מִשְׁלוּשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ, מִצְוֹת עֲשֵׂה

שָׁם מִחִלְקַת בְּיִשְׂרָאֵל; אֲלָא כָּל דִּין שְׁגָלָא בּוֹ
סָפֵק לְאַחַד מִיִּשְׂרָאֵל, שׁוֹאֵל לְבֵית דִּין
שְׁבַעִירֹו. אִם יָדְעוּ, אָמְרוּ לוֹ; וְאִם לֹא, הָרִי
הַשׁוֹאֵל עִם אוֹתוֹ בֵּית דִּין אוֹ עִם שְׁלוּחֹו
עוֹלִין לִירוּשָׁלַיִם, וְשׁוֹאֲלִין לְבֵית דִּין שְׁבַחַר
הַבֵּית. אִם יָדְעוּ, אָמְרוּ לָהֶם; וְאִם לֹא, הִכַּל
בָּאִין לְבֵית דִּין שְׁעַל פֶּתַח הָעֶזְרָה. אִם יָדְעוּ,
אָמְרוּ לָהֶם; וְאִם לֹא, הִכַּל בָּאִים לְלִשְׁבֶּת
הַגּוֹזֵית לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל, וְשׁוֹאֲלִין.

א, ח אִם הָיָה הַדָּבָר שְׁגָלָא בּוֹ חֲסָפֵק לְכָל יָדוּעַ
אֲצֵל בֵּית דִּין הַגָּדוֹל, בֵּין מִפִּי חֲקִבְלָה בֵּין
מִן הַמִּדָּה שְׁדָּנוּ בָּהּ אוֹמְרִין לָהֶם מִיָּד; וְאִם
לֹא הָיָה הַדָּבָר בְּרוּר אֲצֵל בֵּית דִּין הַגָּדוֹל
דָּנִין בּוֹ בְּשַׁעֲתָן וְנוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין בַּדָּבָר עַד
שִׁסְבִּימוּ בָּלֹן, אוֹ יַעֲמְדוּ לְמַנְיָן וַיִּלְכוּ אַחֲרֵי
הָרֵב, וַיֹּאמְרוּ לְכָל הַשׁוֹאֲלִין בָּךְ הִלְכָה, וַיִּלְכוּ
לָהֶם.

א, ט מִשְׁבָּטֵל בֵּית דִּין הַגָּדוֹל, רִבְתָּה מִחִלְקַת
בְּיִשְׂרָאֵל: זֶה מְטַמֵּא וְנוֹתֵן טַעַם לְדַבְּרִיו, וְזֶה
מְטַהֵר וְנוֹתֵן טַעַם לְדַבְּרִיו; זֶה אוֹסֵר, וְזֶה
מַתִּיר. שְׁנֵי חֲכָמִים אוֹ שְׁנֵי בָתֵּי דִינִין
שְׁנַחֲלָקוּ שְׁלֹא בְּזִמְזוֹן הַסִּנְהֶדְרִין, אִם עַד שְׁלֹא
הִגִּיעַ הַדָּבָר לָחֹן בֵּין בְּזִמְזוֹן אַחֵד, בֵּין בְּזִיזָה
אַחֵר זֶה אַחֵד מְטַמֵּא וְאַחֵד מְטַהֵר, אַחֵד
אוֹסֵר וְאַחֵד מַתִּיר: אִם אֵין אֶתָּה יוֹדֵעַ לְחִיכָן
הַדִּין נוֹטָה בְּשִׁלְתוֹרָה, הִלֵּךְ אַחֲרֵי הַמַּחְמִיר;
וּבְשִׁלְדַבְּרֵי סוֹפְרִים, הִלֵּךְ אַחֲרֵי הַמַּמְקֵל.

הַלְכוֹת מַמְרִים פֶּרֶק ב

ב, א בֵּית דִּין הַגָּדוֹל שְׁדָּרְשׁוּ בְּאַחַת מִן
הַמִּדּוֹת כָּפִי מַה שְׁנִירָאָה בְּעֵינֵיהֶם שְׁהָדִין בָּךְ,
וְדָנוּ דִּין, וְעָמַד אַחֲרֵיהֶם בֵּית דִּין אַחֵר,
וְנִירָאָה לוֹ טַעַם אַחֵר לְסַתֵּר אוֹתוֹ תְּדִין תְּרִי
זֶה סוֹתֵר, וְדָן כָּפִי מַה שְׁיִירָאָה בְּעֵינָיו:

שְׁנֵאמַר "אֵל חֲשֹׁפֵט, אֲשֶׁר יִחְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם"
אֵין אֶתָּה חַיִּב לְלַכֶּת, אֲלָא אַחֲרֵי בֵּית דִּין
שְׁבַדוֹרָךְ.

ב, ב בֵּית דִּין שְׁגָזְרוּ גְזָרָה, אוֹ הִתְקִינוּ תַקְנָה,
וְהִנְחִיגוּ מִנְהַג, וּפָשַׁט כָּל הַדָּבָר בְּכָל יִשְׂרָאֵל,
וְעָמַד אַחֲרֵיהֶם בֵּית דִּין אַחֵר, וּבִקֵּשׁ לְבָטֵל
דְּבָרֵי הָרֵאשׁוֹנִים וְלַעֲקֹר אוֹתָהּ הַתַּקְנָה
וְאוֹתָהּ הַגְּזָרָה וְאוֹתוֹ הַמִּנְהַג אֵינּוּ יְכוּלִּם, עַד
שִׁיחִיָּה גָדוֹל מִן הָרֵאשׁוֹנִים בְּחֻכְמָהּ וּבְמַנְיָן.

ב, ג הָיָה גָדוֹל בְּחֻכְמָה אֲבָל לֹא בְּמַנְיָן, בְּמַנְיָן
אֲבָל לֹא בְּחֻכְמָה אֵינּוּ יְכוּלִּם לְבָטֵל אֶת
דְּבָרָיו; אֲפִלּוּ בָטֵל טַעַם שְׁבַגְלָלוֹ גְזָרוּ
הָרֵאשׁוֹנִים אוֹ הִתְקִינוּ אֵין הַאֲחֵרוֹנִים יְכוּלִּין
לְבָטֵל, עַד שִׁיחִיּוֹ גְדוֹלִים מֵהֶם.

ב, ד וְהֵיאָדָּה יִחִיו גְדוֹלִים בְּמַנְיָן, הוֹאִיל וְכָל
בֵּית דִּין וּבֵית דִּין שְׁלִשְׁבָעִים וְאַחֵד הוּא זֶה
מַנְיָן חֲכָמֵי הַדּוֹר שְׁהַסְבִּימוּ וְקִבְּלוּ הַדָּבָר
שְׁאָמְרוּ בֵּית דִּין הַגָּדוֹל, וְלֹא חָלְקוּ בּוֹ.

ב, ה בְּמַה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּדַבְּרִים שְׁלֹא
אָסְרוּ אוֹתָן בְּדִי לַעֲשׂוֹת סִיג, אֲלָא בְּשִׂאָר
דִּינֵי תוֹרָה. אֲבָל דְּבָרִים שְׂרָאוּ בֵּית דִּין לְגָזֹר
אוֹ לְאַסֵּר אוֹתָן, לַעֲשׂוֹת סִיג אִם פָּשַׁט אֲסוּרָן
בְּכָל יִשְׂרָאֵל אֵין בֵּית דִּין הַגָּדוֹל אַחֵר יְכוּלִּם
לַעֲקֹרֵן וּלְחַתִּירָן, אֲפִלּוּ הָיָה גָדוֹל מִן
הָרֵאשׁוֹנִים.

ב, ו וַיֵּשׁ לְבֵית דִּין לַעֲקֹר אֶף דְּבָרִים אֵלּוּ לְפִי
שְׁעָה, אֶף עַל פִּי שְׁחִיָּה קָטָן מִן הָרֵאשׁוֹנִים
שְׁלֹא יִחִיו גְזָרוֹת אֵלּוּ חֲמוּרִין מִדְּבָרֵי תוֹרָה
עֲצָמָה: שְׁאֲפִלּוּ דְבָרֵי תוֹרָה יֵשׁ לְכָל בֵּית דִּין
לַעֲקֹר אוֹתָן, הוֹרָאת שְׁעָה.

ב, ז פִּיזָד: בֵּית דִּין שְׂרָאוּ לְחֻזַּק חֲדָת
וְלַעֲשׂוֹת סִיג, בְּדִי שְׁלֹא יַעֲבְרוּ הָעָם עַל
הַתּוֹרָה מִכֵּין שְׁלֹא בְּדִין, וְעוֹנָשִׁין שְׁלֹא בְּדִין;

אָבֵל אֵין קוֹבְעִין הַדָּבָר לְדוֹרוֹת, וְאוֹמְרִין שְׂחָלְכָה כֶּךָ הִיא.

ב,ח וְכֵן אִם רָאוּ לְפִי שָׁעָה לְבַטֵּל מִצְוֹת עֲשֵׂה, אוֹ לַעֲבֹר עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, כִּדִּי לְהַחֲזִיר רַבִּים לְדָת, אוֹ לְהַצִּיל רַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל מִלְּהַכְפִּישׁל בְּדַבָּרִים אַחֲרִים עוֹשִׂין לְפִי מַה שֶׁשָּׁעָה צָרִיכָה.

ב,ט כְּשֵׁם שֶׁהָרֹפֵא חוֹתֵךְ יָדוֹ אוֹ רַגְלוֹ שְׁלָזָה, כִּדִּי שְׂיַחֲיָה כָּלוּ: כֶּךָ בֵּית דִּין מוֹרִין בְּזִמָּן מִן הַזְּמַנִּים לַעֲבֹר עַל מִקְצַת מִצְוֹת לְפִי שָׁעָה, כִּדִּי שְׂיִתְקַיְּמוּ כָּלן בְּדַרְךָ שְׁאֲמָרוּ חֻכְמִים הָרָאשׁוֹנִים, חָלַל עָלָיו שַׁבָּת אַחַת כִּדִּי שְׂיִשְׁמֹר שַׁבָּתוֹת הָרַבָּה.

ב,י בֵּית דִּין שֶׁנִּרְאָה לָהֶם לְגַזֵּר גְּזָרָה, אוֹ לְתַקֵּן תִּקְנָה, אוֹ לְהַנְהִיג מִנְהַג צָרִיכִין לְהַתִּישׁב בְּדַבָּר, וְלִידַע תַּחֲלָה, אִם רַב הַצָּבוֹר יְכוּלִין לַעֲמֹד בָּהּ, אוֹ אֵין רַב הַצָּבוֹר יְכוּלִין לַעֲמֹד בְּדַבָּר זֶה. וְלַעֲזֹלֵם אֵין גּוֹזְרִין גְּזָרָה עַל הַצָּבוֹר, אֲלֹא אִם כֵּן רַב הַצָּבוֹר יְכוּלִין לַעֲמֹד בָּהּ.

ב,יא חֲרִי שֶׁגָּזְרוּ בֵּית דִּין גְּזָרָה, וְדָמוֹ שָׁרֵב הַצָּבוֹר יְכוּלִין לַעֲמֹד בָּהּ, וְאַחַר שֶׁגָּזְרוּ אוֹתָהּ, כִּקְפָקוֹ הָעַם בָּהּ וְלֹא פָשְׁטָה בָּרֵב הַצָּבוֹר חֲרִי זֶה בְּטִלָּה, וְאֵינָן רִשְׁאִין לְכַף אֶת הָעַם לְלַכֵּת בָּהּ.

ב,יב גָּזְרוּ וְדָמוֹ שֶׁפָּשְׁטָה בְּכָל יִשְׂרָאֵל, וְעָמַד הַדָּבָר כֵּן שָׁנִים רַבּוֹת, וְלֹא־אֶחָד זָמַן מִרְבָּה עָמַד בֵּית דִּין אַחֵר, וּבִדְק בְּכָל יִשְׂרָאֵל וְרָאָה שְׂאִין אוֹתָהּ הַגְּזָרָה פּוֹשְׁטָה בְּכָל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לוֹ רִשּׁוֹת לְבַטֵּלָהּ; וְאֶפְלוּ הָיָה פָּחוֹת מֵאוֹתוֹ בֵּית דִּין הָרָאשׁוֹן בְּחֻכְמָה וּבִמְנִיָּן, יֵשׁ לוֹ לְבַטֵּל. וְכָל בֵּית דִּין שֶׁהִתִּיר שְׁנֵי דַבָּרִים, אֵל יִמָּחֵר לְהַתִּיר דָּבָר שְׁלִישִׁי.

ב,יג הוֹאִיל וַיֵּשׁ לְבֵית דִּין לְגַזֵּר וְלֹא־סָר דָּבָר הַמִּתֵּר, וַיַּעֲמֹד אֲסוּרוֹ לְדוֹרוֹת, וְכֵן יֵשׁ לָהֶן לְהַתִּיר אֲסוּרֵי תוֹרָה, לְפִי שָׁעָה מַה הוּא זֶה שֶׁהִזְהִירָה תוֹרָה "לֹא תִסֵּף עָלָיו, וְלֹא תִגְרַע מִמֶּנּוּ": שֶׁלֹּא לְהוֹסִיף עַל דְּבָרֵי תוֹרָה וְלֹא לִגְרַע מִמֶּנּוּ, וְלִקְבֹּעַ הַדָּבָר לַעֲזֹלֵם שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה, כֵּין בְּתוֹרָה שֶׁבִּכְתָּב, כֵּין בְּתוֹרָה שֶׁבַּעַל פֶּה.

ב,יד כִּי־צִד: חֲרִי כְּתוּב בְּתוֹרָה "לֹא תִבְשֹׁל גִּדִּי, בַּחֲלֵב אִמּוֹ". וּמִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוֹ שֶׁזֶה הַכְּתוּב, אֲסָר לְבִשּׁוֹל וְלֹא־כָל בָּשָׂר בַּחֲלֵב כֵּין בָּשָׂר בְּהֻמָּה, כֵּין בָּשָׂר חַיָּה; אֲבָל בָּשָׂר עוֹף, מִתֵּר בַּחֲלֵב מִן הַתּוֹרָה.

ב,טו אִם יָבוֹא בֵּית דִּין וַיִּתִּיר בָּשָׂר חַיָּה בַּחֲלֵב, חֲרִי זֶה גּוֹרֵעַ; וְאִם יֵאָסֵר בָּשָׂר הָעוֹף, וַיֵּאָמֶר שֶׁהוּא בְּכָלֵל הַגִּדִּי, וְהוּא אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה חֲרִי זֶה מוֹסִיף.

ב,טז אֲבָל אִם אָמַר בָּשָׂר הָעוֹף מִתֵּר מִן הַתּוֹרָה, וְאֵינוֹ נֵאָסֵר אוֹתוֹ, וְנִדְּיַע לָעַם שֶׁהוּא גְּזָרָה: שֶׁלֹּא יָבוֹא מִן הַדָּבָר חֲרָבָה, וַיֵּאָמְרוּ בָּשָׂר הָעוֹף מִתֵּר מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִתְּפַרֵשׁ בְּתוֹרָה, כֶּךָ הַחֲיָה מִתְּפֵרֶת שֶׁחֲרִי לֹא נִתְּפַרֵשׁ; וַיָּבוֹא אַחֵר לֵאמֹר אֵף בָּשָׂר בְּהֻמָּה מִתֵּר, חוּץ מִן הָעֵז; וַיָּבוֹא אַחֵר לֵאמֹר אֵף בָּשָׂר הָעֵז מִתֵּר בַּחֲלֵב הַפֶּרָה אוֹ הַכִּבְשָׂה, שֶׁלֹּא נֵאָמַר אֲלֹא "אִמּוֹ" שֶׁחֵיָא מִיָּנּוּ; וַיָּבוֹא אַחֵר לֵאמֹר אֵף בַּחֲלֵב הָעֵז שֶׁאֵינָהּ אִמּוֹ מִתֵּר, שֶׁלֹּא נֵאָמַר אֲלֹא "אִמּוֹ". לְפִיכֵן נֵאָסֵר כָּל בָּשָׂר בַּחֲלֵב, וְאֶפְלוּ בָּשָׂר עוֹף. אֵין זֶה מוֹסִיף, אֲלֹא עוֹשֶׂה סֵיג לְתוֹרָה. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה.

הַלְכוֹת מַמְרִים פָּרָק ג

ג,א מִי שֶׁאֵינוֹ מֵאֲמִין בְּתוֹרָה שֶׁבַּעַל פֶּה, אֵינוֹ זָמַן מִמֶּרָא הָאֲמוּר בְּתוֹרָה, אֲלֹא חֲרִי

הוא בכלל המינים, ומיתתו ביד כל אדם.
מאחר שנתפרסם שהוא בופר בתורה
שבעל פה מורידין ולא מעליו, בשאר
המינים והאפיקורסין והאומרים אין תורה
מן השמים והמוסרים והמושפדים: כל אלו
אינן בכלל ישראל, ואינן צריכין לא עדים
ולא התראה ולא דינין; אלא כל החורג אחד
מהן, עשה מצוה גדולה והסיר מכשול.

ג, ב כמה דברים אמורים, באיש שפפר
בתורה שבעל פה ממחשבתו, ובדברים
שנראו לו, וחלף אחר דעתו הקלה, ואחר
שרירות לבו, וכפר בתורה שבעל פה
תחלה; וכן כל הטועים אחריו.

ג, א אבל בני אותן הטועים ובני בניהם,
שהדיחו אותם אבותם ונלדו במינות, וגדלו
אותן עליו הרי הן כתינוק שנשפה לבין
הגויים וגדלוהו הגויים על דתם, שהוא
אנוס; ואף על פי ששמע אחר כך שהיה
יהודי, וראה היהודיים ודתם הרי הוא
כאנוס, שהרי גדלוהו על טעותם. כך אלו
האוחזים בדרכי אבותיהם שתעו. לפיכך
ראוי להחזירן בתשובה, ולמשוך אותם
בדרכי שלום, עד שיחזרו לאיתן התורה;
ולא ימחר אדם להרגן.

ג, ד אבל זקן ממרא האמור בתורה הוא חכם
אחד מחכמי ישראל שיש בידו קבלה, ודן
ומורה בדיני תורה כמו שידונו ויורו כל
חכמי ישראל, שבאח לו מחלקת בדין מן
הדינין עם בית דין הגדול, ולא חזר
לדבריהם אלא חלק עליהם והורה לעשות
שלא בהוראתו; גזרה תורה עליו מיתה;
ומתורה, ויש לו חלק לעולם הבא.

ג, ה אף על פי שהוא דן וכן דינו, והוא קבל

והם קבלו הרי התורה חלקה להם כבוד; ואם
רצו בית דין למחל על כבודו, ולהניחו אינן
יכולין, כדי שלא ירבו מחלקת בישראל.

ג, ו אין זקן ממרא חייב מיתה, עד שיהיה
חכם שהגיע להוראה, סמוך בסנהדרין,
ויחלק על בית דין בדבר שחייבין על זדונו
פרת ועל שגגתו חטאת, או בתפליין; ויורה
לעשות בהוראתו, או יעשה הוא על פי
הוראתו; ויחלק עליהם, והם יושבין בלשכת
הגזית.

ג, ז אבל אם היה תלמיד שלא הגיע להוראה,
והורה לעשות פטור: שנאמר "כי יפלא
ממך דבר למשפט", מי שלא יפלא ממנו
אלא דבר מפלא. היה חכם מפלא שולבית
דין, וחלק ושנה ולמד לאחרים כדבריו, אבל
לא הורה לעשות פטור: שנאמר "והאיש
אשר יעשה בזדון" לא שיאמר בזדון, אלא
יורה לעשות או יעשה הוא בעצמו.

ג, ח מצאן חוץ למקומן, והמרה עליהן פטור:
שנאמר "וקמת ועלית אל המקום", מלמד
שהמקום גורם לו מיתה. וכל אלו וכיוצא
בהן, שהן פטורין מן המיתה יש לבית דין
הגדול לנהותן ולהפרישן ולהפזותן ולמנען
מללמד בפני מה שיראה להם שהדבר צריך
לכך.

ג, ט וכיצד דינו זקן ממרא: בעת שיפלא
דבר ויורה בו חכם המגיע להוראה, בין
בדבר שיראה בעיניו, בין בדבר שקבל
מרבותיו הרי הוא ויחולקין עמו עולין
לירושלים, ובאין לבית דין שעל פתח הר
הבית; ואומרים להן בית דין, כך הוא הדין.
אם שמע וקבל מהן, מוטב.

ג, י ואם לאו פלם באין לבית דין שעל פתח

הַעֲזָרָה, וְאוֹמְרִים גַּם הֵם לָהֶם, כִּךְ הוּא הַדִּין.
אִם קָבֵל, יֵלְכוּ לָהֶן. וְאִם לֹא כֻלָּם בָּאִין לְבֵית
דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבְּלִשְׁכַּת הַגְּזִית, שְׁמוֹשׁ תּוֹרָה
יוֹצֵאָה לְכָל יִשְׂרָאֵל: שֶׁנֶּאֱמַר "מִן הַמָּקוֹם
הַהוּא, אֲשֶׁר יִבְחַר ה'". וּבֵית דִּין אוֹמֵר
לָהֶם, כִּךְ הוּא הַדִּין; וְיוֹצֵאִין בִּלְוֵן.

ג, יֵא חֲזַר זֶה הַחֶכֶם שֶׁחָלַק עַל בֵּית דִּין לְעִירוֹ,
וְשָׁנָה וְלַמֹּד בְּדָרֶךְ שֶׁהוּא לְמוֹד חֲרִי זֶה פֶּטוּר;
הוֹרָה לַעֲשׂוֹת, אוֹ שֶׁעָשָׂה בְּהוֹרָאתוֹ חַיֵּב
מִיתָה, וְאִינוּ צָרִיךְ הַתְּרָאָה. אֲפִלּוּ נָתַן טַעַם
לְדַבְּרִיו, אִין שׁוֹמְעִין לוֹ; אֵלֹא כִּיּוֹן שֶׁבָּאוּ
עֲדִים שֶׁעָשָׂה בְּהוֹרָאתוֹ, אוֹ שֶׁהוֹרָה לְאַחֵרִים
לַעֲשׂוֹת גּוֹמְרִין דִּינוֹ לְמִיתָה לְבֵית דִּין
שֶׁבְּעִירוֹ.

ג, יֵב וְתוֹפְסִין אוֹתוֹ, וּמַעֲלִין אוֹתוֹ מִשֵּׁם
לִירוּשָׁלַיִם. וְאִין מִמִּיתִין אוֹתוֹ לֹא בְּבֵית דִּין
שֶׁבְּעִירוֹ, וְלֹא בְּבֵית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁיוֹצֵא חוּץ
לִירוּשָׁלַיִם, אֵלֹא מַעֲלִין אוֹתוֹ לְבֵית דִּין
הַגָּדוֹל שֶׁבִירוּשָׁלַיִם. וּמִשְׁמְרִין אוֹתוֹ עַד
הַרְגָּל, וְחוֹנְקִין אוֹתוֹ בְּרָגֶל שֶׁנֶּאֱמַר "וְכָל
יִשְׂרָאֵל, יִשְׁמְעוּ וַיֵּרָאוּ", מִכָּלֵל שֶׁצָּרִיךְ
הַכְרָזָה. וְאַרְבַּעַת צָרִיכִין הַכְרָזָה זְקוֹן מִמָּרָא,
וְעֲדִים זִמְמִין, וְחִמּוּסִית, וּבֵין סוֹרֵר וּמוֹרָה:
שֶׁחֲרִי בְּכָלֶם נֶאֱמַר "יִשְׁמְעוּ וַיֵּרָאוּ".

28 DEC	ראשון Sunday	ה 8	בבלי: זבחים קה ירושלמי: נזיר כד תוספתא: נדה א נ"ך: איוב ט רמב"ם: עדות יט	נץ החמה 7:20 סו"ז קר"ש - גר"א 9:38 סו"ז תפלה - גר"א 10:24 צה"כ לשיטת ר"ת 5:49	עלות השחר 6:07 סו"ז קר"ש - פג"א 9:02 סו"ז תפלה - פג"א 10:00 שקיעה 4:36
29 DEC	שני Monday	ט 9	בבלי: זבחים קו ירושלמי: נזיר כה תוספתא: נדה ב נ"ך: איוב י רמב"ם: עדות כ	נץ החמה 7:20 סו"ז קר"ש - גר"א 9:38 סו"ז תפלה - גר"א 10:25 צה"כ לשיטת ר"ת 5:50	עלות השחר 6:07 סו"ז קר"ש - פג"א 9:02 סו"ז תפלה - פג"א 10:01 שקיעה 4:37
30 DEC	שלישי Tuesday	י 10	הילולא דמוהר"ת 181 שנה להסתלקותו	Fast of 10th of Teves	תענית עשרה בטבת
31 DEC	רביעי Wednesday	יא 11	בבלי: זבחים קז ירושלמי: נזיר כו תוספתא: נדה ג נ"ך: איוב יא רמב"ם: עדות כא	נץ החמה 7:20 סו"ז קר"ש - גר"א 9:39 סו"ז תפלה - גר"א 10:25 צה"כ לשיטת ר"ת 5:50	עלות השחר 6:07 סו"ז קר"ש - פג"א 9:03 סו"ז תפלה - פג"א 10:01 שקיעה 4:37
1 JAN	המישי Thursday	יב 12	בבלי: זבחים קח ירושלמי: נזיר כז תוספתא: נדה ד נ"ך: איוב יב רמב"ם: עדות כב	נץ החמה 7:20 סו"ז קר"ש - גר"א 9:39 סו"ז תפלה - גר"א 10:25 צה"כ לשיטת ר"ת 5:51	עלות השחר 6:07 סו"ז קר"ש - פג"א 9:03 סו"ז תפלה - פג"א 10:01 שקיעה 4:38
2 JAN	ששי Friday	יג 13	בבלי: זבחים קט ירושלמי: נזיר כח תוספתא: נדה ה נ"ך: איוב יג רמב"ם: ממרים א	נץ החמה 7:20 סו"ז קר"ש - גר"א 9:39 סו"ז תפלה - גר"א 10:26 צה"כ לשיטת ר"ת 5:52	עלות השחר 6:07 סו"ז קר"ש - פג"א 9:03 סו"ז תפלה - פג"א 10:02 שקיעה 4:39
3 JAN	שבת Shabbos	יד 14	בבלי: זבחים קי ירושלמי: נזיר כט תוספתא: נדה ו נ"ך: איוב יד רמב"ם: ממרים ב	נץ החמה 7:20 סו"ז קר"ש - גר"א 9:39 סו"ז תפלה - גר"א 10:26 צה"כ לשיטת ר"ת 5:53	עלות השחר 6:07 סו"ז קר"ש - פג"א 9:03 סו"ז תפלה - פג"א 10:02 שקיעה 4:40
3 JAN	שבת Shabbos	יד 14	הפטרה: ויקרבו ימי דוד	שקיעה 4:41	ויחי

Candle Lighting 4:22 הדלקת הנרות

Shabbos Ends 5:54 מוצש"ק

זק"ל חודש טבת ליל ש"ק כל הלילה

ווען א מענטש ווערט פארשעמט, זאל ער זיך רעכטן אויף א ישועה.

(ספר המדות אות בנושא סימן י"א)